
PAULI WINFRIDI DIACONI

OPERUM OMNIUM PARS SECUNDA. — ASCETICA.

HOMILIARIUS

HOC EST PRÆSTANTISSIMORUM ECCLESIAE PATRUM SERMONES SIVE CONCIONES AD POPULUM, PRIMUM A PAULO DIACONO JUSSU CAROLI MAGNI IN UNUM COLLECTI *.

Carolus

DEI FRETUS AUXILIO REX FRANCORUM ET LANGOBARDORUM AC PATRICIUS ROMANORUM,
RELIGIOSIS LECTORIBUS NOSTRÆ DITIONI SUBJECTIS.

Cam nos divina semper domi forisque elementia, sive in bellorum eventibus, sive pacis tranquillitate custodiat; etsi rependere quidquam ejus beneficiis tenuitas humana non prævalet, quia est inestimabilis misericordiae Deus noster, devotas suæ servituti benigne approbat voluntates. Igitur quia curæ nobis est ut nostrarum ecclesiarum ad meliora semper proficiat status, oblitteratam pene majorum nostrorum desidia, reparare vigilantia studio litterarum satagimus officinam, et ad pernoscenda studia liberalium artium, postro etiam, quos possumus, invitamus exemplo. Inter quæ jam pridem universos Veteris ac Novi Instrumenti libros, librorum imperitia depravatos, Deo nos in omnibus adjuvante, examissim correximus. Accensi præterea memoriæ venerandæ Pippini genitoris nostri exemplis, qui totas Galliarum ecclesias Romanæ traditionis, suo studio, cantibus decoravit, nos nihilominus solerti easdem curamus intuitu præcipuarum insignire serie lectionum. Denique qui ad nocturnale officium copulatas quorundam casso labore, licet recto intuitu, minus tamen idoneo, reperimus lectiones, quippe quæ et sine auctorum suorum vocabulis essent positæ, et infinitis vitiorum anfractibus scaterent, non sumus passi nostris in diebus, in divinis lectionibus, inter sacra officia, inconsonantes perstreperere solœcismos, atque earumdem lectionum in melius reformare tramitem, mentem intendimus, idque opus Paulo Diacono familiari clientulo nostro eliminandum injunximus: scilicet, ut studiose catholicorum Patrum dicta percurrens, veluti e latissimis eorum pratis certos quosque fasciculos legeret, et in unum, quæque essent utilia, quasi sertum aptaret. Qui nostræ celsitudini devote parere desiderans, tractatus atque sermones diversorum catholicorum Patrum perlegens, et optima quæque decerpens, in duobus voluminibus, per totius anni circulum, congruentes cuique festivitati, distincte et absque vitiis, nobis obtulit lectiones. Quarum omnium textum nostra sagacitate perpendentes, nostra eadem volumina auctoritate constabilimus, vestræque religioni in Christi ecclesiis tradimus ad legendum.

PAULI DIACONI VERSUS NUNCUPATORII.

Utere felix
Munere Christi
Pluribus annis,
Luxque decusque
Magne tuorum,

Carole princeps,
Atque togate
Arbiter orbis,
Dardanidæque
Gloria gentis.

INCIPIUNT HOMILIAE DE TEMPORE.

HOMILIA PRIMA.

IN DOMINICA PRIMA ADVENTUS DOMINI.

(Ex Opp. beati Chrysostomi.)

In illo tempore, cum appropinquasset Jesus Jerosolymam, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea, etc. (Matth. xi).

Puto res ipsa exigit, etc. *Sequentia vide apud sanctum Chrysostomum, Opp. in editione nostra, tomo VI, col. 834.*

A

HOMILIA II.

DE EADEM DOMINICA.

(Ex Opp. beati Maximi episcopi.)

Igitur quoniam post tempus spiritualibus epulis reficere nos debemus, videamus quid evangelica lectio prosequatur. Ait enim Dominus, sicut audivimus, de adventus sui tempore: *Sicut fulgur coruscans de sub caelo (Luc. xvii), in ea quæ sub caelo sunt fulget, ita erit adventus Filii hominis. Et addidit in consequentibus: In illa nocte erunt duo in lecto uno, unus assumetur, et unus relinquetur. Duæ molentes in pi-*

B

* Recudimus juxta Coloniensem editionem Euch. rii Cervicorni, ann. 1539.

strino, una assumetur, et una relinquetur (Matth. xxiv). **A** *Patrologiæ XCIV, col. 15, ubi hæc homilia inscribitur : IN FESTO VISITATIONIS SANCTÆ MARIÆ.*

HOMILIA III.

IN DOMINICA SECUNDA ADVENTUS.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : Erunt signa in sole et luna et stellis, et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus præ timore et exspectatione, quæ supervenient universo orbi, etc. (Luc. xxi).

Dominus ac Redemptor noster, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Gregorium papam, Opp. ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1077.*

HOMILIA IV.

DE EADEM DOMINICA.

(Ex Opp. beati Maximi episcopi.)

Superiore Dominica capitulum evangelicum, etc. *Sequentia vide inter Opera sancti Maximi, Patrologiæ tomo LVII, col. 227.*

HOMILIA V.

IN DOMINICA TERTIA.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore cum audisset Joannes in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi : Tu es qui venturus es, etc. (Matth. xi).

Quærendum est nobis, fratres charissimi, etc. *Cætera videsis apud sanctum Gregorium papam, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1095.*

HOMILIA VI.

DE EADEM DOMINICA.

(Ex Opp. beati Maximi episcopi.)

Qui sunt in illa nocte duo in lecto, etc. *Cætera vide inter Opera sancti Maximi, Patrologiæ tomo LVII, col. 534.*

HOMILIA VII.

IN FERIA QUARTA QUATUOR TEMPORUM.

(Ex Opp. venerabilis Bedæ presbyteri.)

In illo tempore missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David, et nomen virginis Maria, etc. (Luc. i).

Exordium nostræ redemptionis, fratres charissimi, etc. *Sequentia vide apud venerabilem Bedam, Opp. ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 9.*

HOMILIA VIII.

DE EADEM FERIA.

(Ex Opp. sancti Leonis papæ.)

Cum de adventu regni Dei, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Leonem Magnum, Operum ejus tomo I, Patrologiæ LIV, col. 185.*

HOMILIA IX.

IN FERIA SEXTA QUATUOR TEMPORUM.

(Ex Opp. ven. Bedæ.)

In illo tempore, exurgens Maria, abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda, et intravit domum Zachariæ, et salutavit Elisabeth, etc. (Luc. i).

Lectio sancti Evangelii quam audivimus, etc. *Reliqua videsis apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V,*

PATROL. XCV.

Patrologiæ XCIV, col. 15, ubi hæc homilia inscribitur : IN FESTO VISITATIONIS SANCTÆ MARIÆ.

HOMILIA X.

DE EADEM FERIA.

(Ex Opp. beati Leonis Magni papæ.)

Præsidia, dilectissimi, etc. *Reliqua vide apud sanctum Leonem Magnum papam, Operum ejus tomo I, Patrologiæ LIV, col. 182, ubi sermo hic inscribitur : DE JEJUNIO DECIMI MENSIS VII.*

HOMILIA XI.

IN SABBATO.

(Ex Opp. S. Gregorii papæ.)

Anno 15 imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, etc. *(Luc. iii).*

Redemptoris præcursor, etc. *Hanc homiliam videsis apud S. Gregorium, Opp. ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1160.*

HOMILIA XII.

DE EODEM SABBATO.

(Ex Opp. beati Leonis papæ.)

Si fideliter, dilectissimi, etc. *Hunc sermonem vide apud sanctum Leonem Magnum, Opp. ejus tomo I, Patrologiæ LIV, col. 168 ; ubi sic inscribitur : DE JEJUNIO DECIMI MENSIS I.*

HOMILIA XIII.

IN DOMINICA QUARTA.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore miserunt Judæi ab Hierosolymis sacerdotes et levitas, etc. (Joan. i).

Ex hujus nobis lectionis verbo, etc. *Hanc homiliam videsis apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1099.*

HOMILIA XIV.

DE EADEM DOMINICA.

(Ex Opp. beati Maximi episcopi.)

Lætitia quanta sit, etc. *Reliqua vide inter Opera sancti Maximi, Patrologiæ tomo LVII, col. 221.*

HOMILIA XV.

(Ex Opp. sancti Augustini.)

Sanctam et desiderabilem, etc. *Hanc homiliam vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXIX, col. 1975.*

HOMILIA XVI.

IN DOMINICA ANTE NATALEM CHRISTI.

(Ex ven. Bedæ in Marci Evangelium Expositione.)

D *Initium Evangelii Jesu Christi, etc. (Marc. i).*
Conferendum est hoc Evangelii Marci principium, etc. *Reliqua reperies apud venerabilem Bedam, Operum ejus tomo III, Patrologiæ XCII, col. 133.*

HOMILIA XVII.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

(Ex Origene.)

In illo tempore cum esset desponsata mater Jesu Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto, etc. (Matth. i).

Cum deponsata esset mater ejus Maria Joseph. Quæ fuerit necessitas ut desponsata esset Maria Joseph, nisi propterea quatenus hoc sacramentum diabolo celaretur, et ille malignus fraudis commenta adversus desponsatam virginem nulla penitus invenisset ?

Vel ideo fuerat desponsata Joseph, ut nato infanti, vel ipsi Mariæ curam videretur gerere Joseph, sive in Ægyptum iens, vel inde denuo veniens : ideo desponsata fuit Joseph, non tamen in concupiscentia juncta. *Mater, inquit, ejus. Mater immaculata, mater incorrupta, mater intacta. Mater ejus : cujus ejus? Mater Dei unigeniti, Domini et regis omnium, plasmatoris et creatoris cunctorum : illius qui in cœlis est sine matre, et in terris est sine patre; ipsius qui in cœlis secundum deitatem in sinu est Patris, et in terris, secundum corporis susceptionem, in sinu est matris. O magnæ admirationis gratia! o inenarrabilis suavitas! o ineffabile magnumque sacramentum! Ipsa eademque virgo, ipsa et mater Domini, ipsa et genitrix, ipsa ejus ancilla, plasmatio ejus ipsa quæ genuit. Quis unquam ista audivit? quis vidit talia? quis hoc excogitare potuit, ut mater virgo esset, et intacta generaret, quæ et virgo permansit et genuit? Sicut enim quondam rubus comburi videbatur, et ignis eum non tangebatur (*Exod. iii*), et sicut tres pueri in camino inclusi habebantur, et tamen eos non lædebat incendium, nec odor fumi erat in eis : vel quemadmodum fuit in Daniele, cui, intra lacum leonum incluso, claustris non apertis, allatum est ei prandium ab Abacuc (*Dan. iii, vi, xv*) : ita et hæc sancta virgo genuit Dominum, sed intacta permansit. Mater effecta est, sed virginitatem non amisit. Genuit infantem, et (ut dictum est) virgo permansit. Virgo ergo genuit, et virgo permansit. Mater filii facta est, et castitatis sigillum non perdidit. Quare? Quia non homo iste tantum qui videbatur, sed unigenitus erat Deus qui in carnem advenerat. Nec subito carnaliter genitus est, sed perfecta deitas in corpore venit. Integer ergo iste et indivisus Deus in humano adveniens vel genitus est corpore, quique Deus et Dominus figuram servi suscepit. Non enim pars unigeniti venit in corpore, nec se ipse divisit, ut dimidius esset apud Patrem, et dimidius esset in Virgine, sed totus apud Patrem, et totus in Virgine, totus in sinu Patris et totus in humano corpore : non relinquens superna, venit quærere terrena, quæ in cœlis sunt conservans, et quæ in terris sunt salvans. Ubique omnipotens, inscissus, indivisus, hic sanctus unigenitus Deus. Si enim hoc verbum humanum et corporale immissum in auribus plurimorum, non dividitur per singulos, ut pars in alio, et pars sit iterum in alio, sed in omnibus integrum et plenum habetur, ut in unoquoque totum sit, quanto magis Verbum Dei unigenitus ubique totus est, et in cœlo, et in terra, et apud Patrem, et in Virgine? Et non dividitur, ut dictum est, neque scinditur, neque in partes efficitur, sed totus totum tenet, totum implet, totum illustrat et possidet. Hujus itaque unigeniti Dei dicitur hæc mater virgo Maria, digna digni, immaculata sancti, una unius, unica unici; nec enim alter unigenitus super terram venit, aut alia virgo unigenitum genuit. In his omnibus quæ dicta sunt, desponsata legitur mater ejus Maria. Et ait : *Inventa est in utero habens. Cui inventa, aut a a quo inventa est? Primo ab angelis custodientibus**

A eam, protegentibus eam, conservantibus eam, vel ejus beatissimam animam ad honorem illius qui ab ipsa generandus erat. Dehinc inventa non incongrue putabatur ab ipso beato Joseph sancto et justo, qui pene licentia maritali, licet eam non contingeret, futuræ tamen, ut putabatur, uxoris omnia noverat. *Joseph autem vir ejus, inquit, cum esset homo justus, et nollet eam traducere. Virum appellat contra Judæorum pravitatem, ut adversus virginem non sævirent : propterea et desponsata fuit ipsi Joseph, ut supra dictum est. Si enim non fuisset desponsata Joseph, omnium bonorum incredibiles et inimici Judæi lapidibus eam occidissent; ideo virum ejus hic eum evangelista appellavit. Joseph vir ejus cum esset homo justus. Justus autem in verbo, justus in facto, justus in legis consummatione, justus in initio gratiæ. Justus itaque cum fuisset, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Noluit eam traducere, noluit eam accipere, noluit eam male diffamare, sed voluit eam occulte dimittere. Occulte eam a se dimittere volebat, sicut pius, sicut mansuetus, sicut misericors. Talis ergo cum esset Joseph, cogitabat eam occulte dimittere. Hæc, inquit, illo cogitante. Quærendum est nobis nunc quid cogitaverit, ut occulte eam dimitteret. Hæc cogitabat ut eam dimitteret. Si suspicionem in ea habebat, quomodo justus erat? Si ergo non est suspicatus, vel tale aliquid cogitavit, cur eam dimittere volebat? ut immaculatam et sanctam voluit dimittere. Injustum enim et hoc erat. Sed enim simplicem sensum audi hujus dictionis. Joseph justus erat, et illa Virgo immaculata erat. Sed ideo illam dimittere volebat quoniam virtutem mysterii et sacramentum quoddam magnificentum in eadem cognoscebat, cui approximare sese indignum æstimabat. Ergo humilians se ante tantam et tam ineffabilem rem, quærebat se longe facere, sicut et beatus Petrus Domino se humilians aiebat : *Recede a me, Domine, quia homo peccator sum (Luc. v)*. Vel sicut ille centurio ad eundem Dominum mittens, dicebat : *Non sum dignus ut intres sub tectum meum, quia nec meipsum dignum existimavi ad te venire (Matth. viii)*. Vel sicut sancta Elisabeth ad ipsam beatam locuta est Mariam, dicens : *Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me (Lucæ i)*? Sic et Joseph juste humilians sese in omnibus cavebat et timebat sibimet istius tantæ sanctitatis conjunctionem adhibere; et idcirco volebat eam occulte dimittere : Dimittam eam, dicens, et a me longe faciam eam, et a cognitione mea. Major est enim ejus dignitas, superexcellit ejus sanctitas, nec meæ congruit indignitati. Ideo volebat eam occulte dimittere. Hæc autem eo cogitante, angelus Domini per visum apparuit ei, dicens : Quid dubitas, Joseph? quare imprudenter cogitas? quare irrationabiliter meditaris? Deus enim qui generatur. Hujus generationis minister est et non largitor; servus, et non Dominus; mancipium et non plasmator. Propterea ministra, serva, custodi fer curam, intende et huic qui nascitur et huic qui generat. Etenim si tibi uxor nominatur, si despo*

sata tibi esse dicitur, non tamen tibi uxor est, sed Dei unigeniti electa mater est. Propterea, *Joseph, fili David*, qui has promissiones accepit, cui ista fidelia data sunt testamenta; *Joseph, fili David*, non tantum secundum carnem, sed secundum spiritum; *Joseph, fili David*: si enim filius David, juste et hæres ejus tanquam filius patris. Ideo in hæreditatem accipe ea quæ illi promissa sunt, testamenta fidelia. *Joseph, fili David, ne timueris accipere Mariam conjugem tuam*. Ne timueris, ne trepidaveris, ne conturberis, sed securus et intrepidus, accipe eam secundum legis præceptum, uxorem tibi nominatam, sed secundum nuptiarum consuetudinem et conjunctionem, longe alienam. Accipe ergo eam sicut commendatum cœlestem thesaurum, ut Deitatis divitias, sicut plenissimam sanctitatem, sicut perfectam justitiam. Accipe eam sicut Unigeniti mansionem, sicut honorabile templum, sicut domum Dei, sicut Creatoris omnium propriam, sicut regis-sponsi cœlestis domum immaculatam. Ita ergo, *Joseph, fili David*, ne timueris accipere eam tibi commendatam, tuæ religiositati creditam serva, ser curam, attende fugiens ab Herode, duc in Ægyptum, iterum remeans post Herodis mortem, deduc in terram Israel. *Ne timueris accipere Mariam conjugem tuam*. Conjugem audiens, non expavescas, nec conturberis, nec tu nec quisque sequentium usque in consummationem sæculi. Conjugem eam dico propterea ut diabolo virginitatem ejus occultem, et Judæorum pravitatem excludam atque dejiciam, ut legis instituta non destruam, et in sequentibus demonstrabo quod ista nec tua conjux secundum consuetudinem conjugii habeatur, nec iste qui generatur, tuus filius esse credatur. *Quod enim nascetur ex ea, de Spiritu sancto est*, quia scilicet cooperator hujus nativitatis Spiritus sanctus est: nam unigenitus Filius, qui ante sæcula ineffabiliter ex solo Patre natus est, jam sæculi appropinquante fine, ex voluntate Patris in humano corpore, sancto cooperante Spiritu, inter homines venit. Iste est de quo Scriptura prænuntiat, dicens: *Puer natus est nobis, et Filius datus est nobis (Isai. ix)*. Patris etenim unigenitus Filius ex Virgine generatus est, ut per illam Virginem priorem Evam quæ ceciderat, iterum renovaret atque erigeret: et qui per pravam voluntatem filii effecti fuerant diaboli, per adoptionem gratiæ filios efficeret Dei. *Pariet, inquit, filium, et vocabis nomen ejus Jesum*. Virgo generat, et tu hunc genitum vocabis Jesum, quod interpretatur salvator. *Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum*. Vocabis, ait, nomen ejus hoc quod ante fuit, quod ante sæcula nominatum est. Non tu ei impones nomen, nec ex te ei vocabulum constitues, sed nomina et voca exultando Jesum, id est, salvatorem. Salvatorem eum esse testare, nec ex tempore cœpisse salvare, sed etiam antiquissimum salvatorem. *Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum*. Duo enim per hoc verbum præclara designantur, quod et Deus fuerit et Dominus prius ante incarnationem Christus, et quod populus ejus ab eo salvandus jam tunc annuntiabitur. Et ideo dictum est: *Ipse enim salvum*

faciet populum suum a peccatis eorum, ut vere Deus. Dei enim est virtutis, a peccatis salvare vel peccata dimittere. Iste ergo Filius Dei habens populum suum, ipsum venit (ut dictum est) liberare a peccatis atque salvare, sive ex Judæis, sive ex gentibus, de quo ipse jam per prophetam fuerat elocutus, dicens: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te (Psal. 11)*. *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ*. *Ipse salvabit populum suum a peccatis eorum*, sanguine videlicet suo cunctos redimens, morte sua de mortis eos liberans potestate. Ipse salvabit, hoc est, salvator omnium hominum fidelium atque credentium. *Hoc autem totum factum est*. Quod totum? Hoc de Unigeniti descensione, hoc de ista Domini incarnatione, hoc de angeli ad Virginem destinatione, hoc de ipsius Virginis desponsatione, vel castitate. Hoc enim totum factum est ad totius mundi salutem: hoc totum factum est, ut unum compleretur, ut unum consummaretur. Quid illud? Quod virgo genuit, quod virgo permansit, quod mater fuit, et intacta virgo perseveravit. *Ecce virgo in utero accipiet*. Audite quod dicit, omnes filiæ Evæ: audite, omnes vos qui hæreditatem doloris et tristitiæ post illam et ex illius condemnatione sumpsistis; vos quæ in tristitia generatis filios, vel magis vos quæ concupiscentiam corruptibilem non timuistis. Audite et lætamini, audite et consolamini, audite quod virgo in utero accipiet, non ex desiderio partum concipiens. Neque serpentis persuasionem decepta est, neque ejus afflatibus venenosis infecta est, sed *virgo in utero accipiet*, prædicationem angeli suscipiens, prophetarum testimonia assumens. *Virgo in utero accipiet*, ut Deum dignanter incarnatum ad mundi pariat salutem. *Ecce, inquit*. Hoc ipsum quod dicit, *ecce*, admirantis est tanti mysterii magnitudinem, ut omnes velut e somno suscitans, ad hoc dictum evigilent. *Ecce virgo, dicit, in utero accipiet, et pariet filium*. Ad colligandum illum fortem armatum, ad conculcandum serpentis impii caput, ad conterendas vires ejus, ad prædam ejus diripiendam, atque captivitatem populi sui convertendam, *pariet filium*, ad denuo reparandum Adam, ad inobedientiam Evæ per Mariæ obedientiam excludendam, ad erigendum jacentium genus, quod per mulieris temerariam credulitatem fuerat dejectum. *Et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus*. Vocant nomen prius angeli, psallentes in ejus generatione, sicut Deum omnium et regem pacis, ad homines venientem. Deinde apostoli, Unigeniti Dei dominationem atque virtutem omnibus gentibus prædicantes. Adhuc et sancti martyres, contra ignes et gladios usque in mortem resistentes. Deinde cuncti credentes, hoc ipsum nomen usque ad consummationem sæculi memorantes atque laudantes. *Et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus*. Qui vocabunt, nisi justitiam quorum vocabitur in terra nomen novum, non sicut prius in figuris et in imaginibus, sed facie ad faciem apparentem? *Nobiscum Deus*. Abrahamæ patri cre-

dentium tribus horis temporis, licet non per ipsam ineffabilem deitatis substantiam, sed potius per angelicam speciem a meridie visus est (*Gen. xviii*): nobis triginta tribus annis in terra apparuit, et cum hominibus conversari dignatus est. Jacob etiam per angelum nihilominus apparuit colluctans cum eo (*Gen. xxxii*), quique ab eo superari permisit ut hunc mundicordem merito benediceret, atque Israel nominaret. *Nobiscum Deus*, amplius magis pro nobis magnificum certamen adimplens, et usque ad mortem accedens, ut morte sua mortem occideret, et benedictionem ac immortalitatem mundo corde populo condonaret, qui fiducialiter dicit, *Nobiscum Deus* per evangelistarum et apostolorum prædicationem, per sui sancti corporis et sanguinis sacramentum, per gloriosæ crucis signaculum. Per ista ergo omnia *nobiscum Deus*, et ad nos atque in nobis, sicut ipse ait: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVIII.

IN NOCTE NATIVITATIS DOMINI.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore exiit edictum a Cæsare Augusto ut describeretur universus orbis. Hæc descriptio, etc. (Luc. ii).

Quia largiente Domino, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Gregorium Magnum, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1103.*

HOMILIA XIX.

DE EADEM NOCTE AC EVANGELIO LUCÆ II.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

Audivimus, etc. *Hanc homiliam vide apud venerabilem Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 554, ubi inscribitur: IN GALLI CANTU NATALIS DOMINI.*

HOMILIA XX.

IN EADEM SANCTA NOCTE VEL AURORA.

(Ex eodem.)

In illo tempore pastores loquebantur adinvicem: Transeamus usque Bethlehem, etc. (Luc. ii).

Nato in Bethlehem Domino Salvatore, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam. Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 54.*

HOMILIA XXI

IN DIE SANCTO.

(Ex eodem.)

In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum (Joan. i).

Quia temporalem, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 8.*

^a HOMILIA XXII.

DE EODEM FESTO.

(Ex sancto Isidoro.)

Natalis Domini dies ea de causa a patribus votiva solemnitate institutus est, quia in eo Christus pro redemptione mundi nasci corporaliter voluit, prodiens ex Virginis utero, qui erat in Patris impe-

^a Hanc homiliam, ut perbreve. hic integram sistimus. EDIT.

A rio. Cujus susceptæ carnis causa hæc est. Postquam enim invidia diaboli, parens ille primus seductus vaniter cecidit, confestim exsul et perditus in omni genere suo radicem malitiæ et peccati traduxit, crescebatque in malum vehementius omne genus humanum, diffusis ubique sceleribus, et, quod est nequius, omnium cultibus idolorum. Volens ergo Deus terminare peccatum, consulit verbo, lege, prophetis, signis, plagis, prodigiis. Sed cum ne sic quidem errores suos admonitus agnosceret mundus, misit Deus unigenitum Filium suum ut carnem indueret, et hominibus appareret, et peccatores sanaret. Qui ideo in hominem venit, quia per semetipsum ab hominibus cognosci non potuit. Ut autem videretur, Verbum caro factum est, assumendo carnem, non mutatum in carnem. Assumpsit enim humanitatem, non amisit divinitatem. Ita idem Deus, et idem homo, in natura Dei æqualis Patri, in natura hominis factus est mortalis in nobis. Pro nobis enim manens quod erat, de nobis suscipiens quod non erat, ut liberaret quod fecerat. Hæc est ergo Dominicæ nativitatis magna solemnitas, hæc est diei hujus nova et gloriosa festivitas, adventus Dei factus ad homines. Itaque dies iste pro eo quod in eo Christus natus est, natalis dicitur. Quemque ideo observare per revolutum circulum anni festa solemnitate debemus, ut in memoriam revocetur quod natus est Christus, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIII.

DE EODEM FESTO.

(Ex Opp. beati Leonis Magni papæ.)

Salvator noster, etc. *Hanc homiliam reperies apud sanctum Leonem, Operum ejus tomo I, Patrologiæ LIV, col. 190.*

HOMILIA XXIV.

DE EODEM FESTO.

(Ex eodem.)

Exsulemus in Domino, dilectissimi, etc. *Reliqua vide ut supra, tomo eodem, col. 193.*

HOMILIA XXV.

DE EODEM FESTO.

(Ex Opp. beati Maximi episcopi.)

Justissime, Fratres, etc. *Hanc homiliam reperies inter Opera sancti Maximi Taurinensis, Patrologiæ tomo D LVII, col. 243.*

HOMILIA XXVI.

DE EODEM FESTO.

(Ex Opp. beati Augustini.)

Salvator noster, etc. *Hanc homiliam vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXIX, col. 1655.*

HOMILIA XXVII.

DE EODEM FESTO.

(Ex eodem.)

Gaudeamus, fratres, etc. *Quæ sequuntur videsis apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXVIII, col. 999.*

HOMILIA XXVIII.

DE EODEM FESTO.

(Ex eodem.)

In principio erat Verbum, et Verbuni erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. 1).

Qui in principio erat, etc. *Hanc homiliam videsis apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXIX, col. 2176, ubi inscribitur, DE FIDE CATHOLICA.*

HOMILIA XXIX.

DE SANCTO STEPHANO.

(Ex beati Hieronymi in Evangelium Matthæi commentariorum libro IV.)

In illo tempore dicebat Jesus turbis Judæorum et principibus sacerdotum. Ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et scribas; et ex illis occidetis et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris, etc. (Matth. xxiii).

Hoc quod antea dixeramus, etc. *Sequentia vide apud sanctum Hieronymum, Operum ejus tomo VII, Patrologiæ XXVI, col. 172.*

HOMILIA XXX.

DE EODEM FESTO.

(Ex Herico.)

In illo tempore dicebat Jesus turbis Judæorum et principibus sacerdotum: Ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes, etc. (Matth. xxiii).

Evangelicæ hujus lectionis intellectus superiori narrationi hæere videtur. Supra siquidem Redemptor noster scribas et pharisæos plurimis increpationibus objurgasse, atque inter cætera dixisse perhibetur: *Væ vobis, scribæ et pharisæi, qui ædificatis monumenta prophetarum, et dicitis: Si fuissetis in diebus patrum nostrorum, non essemus in sanguine prophetarum socii eorum.* Atque post pauca: *Et vos, inquit, implete mensuram patrum vestrorum.* Quod est dicere: Quæ illi minus fecerunt, vos supplete. Illi occiderunt servos, vos Dominum crucifigetis: illi homines, vos Deum. Et quasi ad hæc illi possent objicere: Non habemus modo prophetas quos occidamus, adjungit: *Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et scribas; et ex illis occidetis et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris, et persequemini de civitate in civitatem.* Prophetæ hic apostoli appellantur, quia per donum Spiritus sancti futurorum habebant notitiam. Ipsi sunt sapientes corde, quia sermonem proferre noverunt in tempore opportuno. Ipsi scribæ, quia legem Dei scriptam habent per Spiritum sanctum in cordibus suis. Ex illis ergo occiderunt Jacobum fratrem Joannis, et ipsum Joannem Baptistam, lapidaverunt Stephanum, crucifixerunt Petrum, flagellaverunt duodecim apostolos, quando ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt hæc pro nomine Domini pati, et persecuti sunt eos de civitate in civitatem: ut non recepti ab eis, juste ad gentes migrarent. *Ut veniat super vos omnis sanguis justus qui effusus est super terram, a sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ filii Barachiæ, quem occidistis inter*

A templum et altare. Requirendum cur sanguis omnium justorum, a sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ, ab una Judæorum generatione requirendus prædicatur, cum neutrum eorum constet ab illis occisum. Et certe innumerabiles martyres tam in Veteri quam in Novo Testamento exstitisse legimus, quos illi non interfecerunt. Sed mos est Scripturarum duas tantum generationes, bonorum scilicet et malorum, texere: de bonorum siquidem generatione dictum est: *Generatio rectorum benedicetur (Psal. cxl).* Et, *Hæc est generatio quærentium Dominum (Psal. xxiii).* At e contra de reprobis dicitur: *Generatio viperarum, et, generatio prava atque perversa (Matth. xxiii).* Universi ergo reprobi qui in malitia similes sunt, in una generatione computantur; et omnes sancti e diverso qui se virtutibus imitantur, una generatio esse dicuntur. Quærendum rursus quis sit iste Zacharias qui occisus inter templum et altare memoratur. Et quidem alii justum Zachariam opinantur illum ipsum esse qui in ordine prophetarum undecimus ponitur. Sed licet in eo patris nomen consentiat, quia scilicet filius Barachiæ cognominatur, tamen quomodo inter templum et altare occisus sit non apparet, præsertim cum temporibus illius vix ruinæ templi substiterint. Alii hunc Zachariam patrem Joannis intellexerunt, asserentes quod propterea a Judæis occisus sit, quia adventum Salvatoris prænuntiaverit. Sed hunc nos Zachariam intelligimus sine dubio, quem Joas rex Judæ inter templum et altare interfecit, sicut in Regum historia scriptum est: *Et non est recordatus Joas, inquit, patris sui Joiadæ, sed interfecit filium ejus qui se eripuerat de morte, et in templo septem annis abscondite nutrierat (II Paral. xxxiv).* Sed quæritur cur hic Barachiæ dicatur filius, cum in præfata historia filius Joiadæ asseratur. Quod ita solvitur: Barachias namque benedictus Domini dicitur; Joiada justitia interpretatur. Qui ergo justitia plenus est, benedictus Domini rectissime potest appellari. Unus ergo idemque homo juxta nominis interpretationem et Joiada et Barachias æque potest intelligi. Potuit etiam fieri ut ipse Barachias binomius fuerit, et sit altero nomine appellatus Joiada, sicut et Matthæus evangelista vocatus est Levi. Item quærendum cur dixerit, *a sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ* a Judæis sanguinem prophetarum exquirendum. Cur enim a sanguine Abel dixerit, mirum non est; cur vero *usque ad sanguinem Zachariæ*, quærendum est, cum multi post eum exstiterint martyres. Ad quod dicendum quod per hos duos, quorum alter in campo, alter occisus est in templo, duo ordines martyrum designantur. Per Abel quidem, qui in campo occiditur, laici; per Zachariam vero, qui in templo necatur, hi qui ex sacerdotali dignitate ad martyrii propecti sunt palmam, figurantur. Ideo autem hos duos tantum nominatim posuit, quia ambo innocentes, et nulla justa causa existente interfecti sunt, ambo sacerdotes, ambo pastores, ille ovium, iste animarum. Et sicut ille interfectus est a fratre suo in agro, ita et

iste a consobriino et collateraneo suo in templo. *Quem occidistis, inquit, inter templum et altare.* Duo erant altaria in templo, unum incensi interius, alterum holocaustorum exterius, inter quod et templum Zacharias est interemptus; vel *inter templum et altare*, id est, inter consensum populi et sacerdotum, quorum alii per templum, alii per altare signantur. Postremo, quid est quod in Evangelio vel Epistolis Abel speciali testimonio justitiæ honoratur? Profecto quia decebat illum ex privilegio quodam tanto cognomine decorari, qui tribus præclaris virtutibus typum Christi in se excellentissime prætulit. Fuit enim virgo, sacerdos et martyr. Inter tot et tam varias opiniones de Zacharia quinam fuerit, quoniam ad liquidum veritas historiæ scrutari non potest, recurrendum est ad allegoriam. Hic enim est unicus exitus earum rerum quæ in sancto Evangelio dicta tantum, non autem facta leguntur. Per Abel designantur omnes sancti qui fuerunt ab initio mundi usque ad passionem Christi et redemptionem humani generis, quod ipsa nominis interpretatio demonstrat. Interpretatur enim luctus, vapor, funiculus, vel funiculatio, significans sanctos passionem Domini præcedentes, qui considerantes se exsules, et a paradisi beatitudine dejectos, in luctu et mœstitia erant, et præsentem vitam tanquam fumidam et transitoriam contemnentes, ad sortem et funiculum supernæ hæreditatis quantocius properabant. Zacharias vero significat sanctos a passione Domini usque ad finem sæculi. Interpretatur enim Zacharias memoria Domini, sive memorans, vel recordans Domini, eosdem significans sanctos, qui, considerantes se sui Domini passione, redemptos, eum semper in memoria habere ac condignas gratiarum actiones illi agere student. Hic Zacharias occisus est inter templum et altare. Altare designat aram dominicæ crucis, in qua singularis ille Agnus pro salute humani generis Deo Patri oblatus est. Templum vero exprimit ingressum regni cœlestis, ad quod omnes sancti peracto iudicio intraturi sunt. Inter templum ergo et altare passus esse dicitur, qui, ut dictum est, eos designat qui a tempore dominicæ passionis usque ad ingressum regni cœlestis, vel passi vel passuri sunt. *Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt.* Quod nomen civitatis Jerusalem in cognominando replicat, id est repetit, non saxorum ruinam, sed populi perditionem deplangit. *Quæ occidis, inquit, prophetas, ut Isaiam, quem serra lignea viventem per medium secuerunt, et Amos, quem similiter transmissio vecte per tempora nefandissime necaverunt; et cæteros quos diversis et pene innumerabilibus referuntur vexasse suppliciis. Et lapidas eos qui ad te missi sunt, ut Naboth justum virum et Jeremiam prophetam in Ægypto, sicut Epiphanius Cyprius testatur. Quoties volui congregare filios tuos, id est, sæpe volui, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti?* Ponit gallinæ similitudinem, quæ circa pullos tanta affectione ducitur, ut pro eis ipsa quoque

infirmetur, ipsa etiam raucitate vocis exprimente affectum magnæ compassionis. Qui ergo alibi Herodem vulpem vocat (*Luc. xiii*), recte se hic gallinæ similat. Ut enim vulpes gallinis vorandis juges præ-tendit insidias, sic Herodes Redemptoris nostri necem sitiens, perennibus odiis insectando infestabat. Cujus sævitia inde potissimum claret, quod cum Pilatus ad ejus iudicium Christum Dominum misisset (*Luc. xxiii*); ille eum sprevit cum exercitu suo et il-lusit. Hoc etiam genus animantis cui se Redemptor comparat, quod in cæteris difficilius invenitur, alis suos pullos protegit, et contra milvum se erigit. Sic et mater nostra, id est Dei sapientia, quæ Christus est, per carnis susceptionem infirmata quodammodo pro nobis (sicut Apostolus ait: *Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus [I Cor. i]*), protegit infirmitatem nostram, et resistit diabolo, ne nos in interitum rapiat. In qua tamen defensione quod gallina contra milvum conatur affectu, hoc adversum diabolum perficit potestate. Si autem gallina per significationem Deus intelligitur, duæ alæ ejus Moyses et Aaron qui eduxerunt populum de Ægypto, seu Zorobabel vel Esdras, et Neemias, ac Jesu filius Josedech duces, qui eduxerunt eos de Babylone, et sub quibus idem populus Israeliticus de diversis captivitatibus est liberatus vel congregatus. Quid autem est quod dicit: *Quoties volui, et noluisti?* Nunquid humana voluntas voluntati Dei prævalet, cum scriptum sit: *Omnia quæcunque voluit, fecit (Psal. cxiii)?* Ad hoc dicendum quod liberum arbitrium Deus homini contulit, propter quod dicit, *noluisti.* Ac si diceret: *Ex mea parte volui, sed tu ex tua noluisti.* Aliter: *Ego quidem volui, et quod volui, etiam te nolente, feci.* Illa ergo filios quidem suos ab illo colligi noluit, sed ea quoque nolente, filios ejus ipse collegit quos voluit. *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Domum Judæorum, vel civitatem Hierusalem, quam juxta evangelistam nidum vocaverat, vel angustum in ea templum significat, quod primum quidem merito infidelitatis eorum a Deo desertum est, clamantibus angelicis potestatibus: *Transeamus ab his sedibus.* Deinde in vindicta crucis dominicæ Romanis vastantibus, et tanquam vacuum nidum diripientibus, cunctis suis hæreditatibus est destitutum. *Dico autem vobis, non me videbitis amodo donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.* Hoc de futuro tempore propinquante ad iudicium Domino dictum, quando ad prædicationem Eliæ et Enoch Judæi conversi ad fidem, Christus Domini benedictum non voce tantum, sed et operibus proclamabunt. Nam postquam hoc Dominus dixit, non legimus Judæos hujuscemodi confessionem in ejus laudem protulisse. Postea enim hoc dixit quo quando intravit in templum cum laudibus turbarum, dum hunc ipsum versiculum in laudem Christi (ut supra narratum est) decantarent. Habent igitur Judæi tempus poenitentiae sibi datur ut si voluerint confiteri Christum Dei Patris Filium benedictum in nomine Domini, faciem illius intue-

mereantur, id est, potentiam divinitatis ejus intellectualibus oculis conspicere, et æqualem Patri credere. Tunc autem benedictum illum in nomine Patris proclamabunt, cum prædicatione Eliæ et Enoch percepta (ut dictum est) fidem ejus recipient et gloriam prædicabunt, impleto Apostoli vaticinio: Quia cum plenitudo gentium intraverit, tunc omnis Israel salvus erit (Rom. xi). His de lectione evangelica prout posse fuit, præmissis, noverimus, quia beati Stephani primi martyris festivitati quam colimus, non solum venerationem debemus, sed et imitationem. Hunc enim primum Dominus Jesus post suam passionem pro se pati voluit, cujus dilectionem etiam circa inimicos invictam, nobis omnibus imitabilem sanxit. Sed hunc cur primum martyrem vocamus, ante quem millia parvulorum passa fuisse pro Redemptore novimus? Merito certe in Novo Testamento primus martyr dicitur, quia primus omnium post Domini prædicationem, passionem ac resurrectionem, per effusionem sanguinis meruit palmam consequi supernæ retributionis, atque ad coronam suo et nomini et labori dedicatam pertingere, præstante eodem Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXI.

IN NATALI SANCTI STEPHANI.

(Ex Opp. beati Fulgentii.)

Hæc celebravimus temporalem sempiterni regis natalem, etc. *Reliqua videsis inter Opera sancti Fulgentii, Patrologiæ tomo LXV, col. 729.*

HOMILIA XXXII.

DE EODEM SANCTO STEPHANO.

(Ex Opp. beati Maximi episcopi.)

Lectio Actuum apostolorum, etc. *Hanc homiliam videsis inter Opera beati Maximi, Patrologiæ tomo LVII, col. 379.*

HOMILIA XXXIII.

IN FESTIVITATE SANCTI STEPHANI.

(Ex Opp. sancti Augustini.)

Frâtes charissimi, celebravimus hesternâ die natalem quo Rex martyrum, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXIX, col. 2145.*

HOMILIA XXXIV.

DE MIRACULIS SANCTI STEPHANI.

(Ex sancto Augustino, libro xxii de Civitate Dei, cap. 8, num. 10.)

Ad Aquas Tibilitanas, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo VII Patrologiæ XLI, col. 766.*

HOMILIA XXXV.

DE SANCTO JOANNE APOSTOLO ET EVANGELISTA.

(Ex sancti Augustini in Joannis Evangelium Tractatu, tract. 124, in cap. xxi, num. 1.)

In illo tempore dixit Jesus Petro: Sequere me. Conversus Petrus, vidit illum discipulum quem diligebat Jesus, sequentem, etc. (Joan. xxi.)

Non parva quæstio est, etc. *Reliqua vide apud*

A sanctum Augustinum, Operum ejus tomo III, Patrologiæ XXXV, col. 1969.

HOMILIA XXXVI.

IN DIE NATALI EJUSDEM SANCTI JOANNIS.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore dixit Jesus Petro: Sequere me. Conversus Petrus vidit illum discipulum quem diligebat Jesus, sequentem, qui et recubuit in cœna super pectus ejus, et dixit: Domine, quis est qui tradet te (Joan. xxi)?

Lectio sancti Evangelii, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 44*

HOMILIA XXXVII.

DE INNOCENTIBUS.

(Ex Opp. venerabilis Bedæ presbyteri.)

In illo tempore, angelus Domini apparuit Joseph in somnis, dicens: Surge et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum, etc. (Matth. ii).

De morte pretiosa martyrum Christi Innocentium, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 50.*

HOMILIA XXXVIII.

IN FESTO SANCTORUM INNOCENTIIUM.

(Ex sancto Severiano.)

Zelus quo tendat, quo prosiliat livor, invidia quo feratur, Herodiana hodie patefecit immanitas. Quæ dum temporalis regni æmulatur angustias, æterni regis ortum molitur extinguere. Tunc Herodes, inquit, videns quia illusus est a magis, misit ad Bethlehem, et occidit omnes pueros qui erant in ea, et in omnibus finibus ejus. Videns quia illusus est. Dolet impietas se esse illusam, dilatans se crudelitas furit. Fremet dolositas se deceptam, et in se fraus reversa colliditur. Herodes stridet cadens ipse in laqueum quem tetendit, hinc iniquitatem quam considerat, evaginat. De fide perfidiæ sumit arma, terreno quærit furore, quem natum cœlitus non credit. Ad sinus matrum militum cogit castra, inter ubera arcem pietatis oppugnat. In teneris uberibus ferrum durat, lac fundit antequam sanguinem, dat ante mortem sentire quam vitam, tenebras ingerit intransitibus lucem. Sic agit magister mali, minister doli, iræ artifex, inventor sceleris, impietatis auctor, pietatis prædo, inimicus innocentie, hostis naturæ, suis pejor, pessimus sibi, quem Christus non ut evaderet, sed ne videretur, aufugit. In altum tendens, cadit ab alto. Cœlum pulsans, intrat profundum, et in se vadit cum vadit in Deum. Se occidit, qui vitam conatur occidere: quia capere non potest perditionem salutis, occisionem vita, æternitas finem. O ambitio quam cæca semper! o quam præsumptio pessima! o quam perdit concessa, qui inconcessa captat! Herodes obsidens terrenum regnum, impugnat cœleste. Terrenis inhians, irruit in divina, ipsamque pietatem insectatur. Audierat natum regem: destinatus ad scelus, ad piaculum promptus, paratus ad crimen, causas innocentie non requirit, jus abnegat, confundit fasque nefasque. Cui nequitia est sodalis, cui odiosa est æquitas, iniquitas est semper amica, qui

cædibus vivit, qui se munit sanguine, qui crudelitate- A
 tibus sævit, cui de timore stat totum, de amore
 nihil constat. Herodes tunc cæcus sic Christum gla-
 diis quærit, investigat cruore, crudelitate rimatur :
 successorem timens, incessit in auctorem. Premit
 innocentes, volens innocentiam deperire, innocenti-
 causam facit nocentium crimen. Munus nati nato-
 rum vertit in pœnam. Auctoris ortum orientium
 mandat occasum. Negotium salvantis salvandorum
 jubet esse discrimen. Quorum lingua tacuit, oculi
 nihil viderunt, nihil audierunt aures, manus nihil
 fecerunt, et quibus actus nullus est, unde culpæ
 sumpserunt mortem, qui vivere nescierunt ? Quibus
 apud Herodem solum quod nati sunt, hoc fuit cri-
 men. Quid ? Christus futurorum præscius, conscius
 secretorum, cogitationum iudex, mentium perscru- B
 tator, quare deseruit quos sciebat quærendos esse
 propter se, et propter se noverat occidendos ? Natus
 Rex, et Rex cœlestis, quare neglexit milites inno-
 centiæ suæ ? Coætaneum sibi quare contempsit
 exercitum ? Quare cunabulis suis deputatas excubias
 sic reliquit, ut regem solum quæsiturus hostis, to-
 tum grassaretur in militem ? Fratres, Christus non
 despexit suos milites, sed provexit, quibus ante dedit
 triumphare quam vivere, quos fecit capere sine
 concertatione victoriam, quos donavit coronis ante-
 quam membris quos voluit virtutibus vitia præter-
 ire, ante cœlum possidere quam terram. Præmisit
 ergo Christus suos milites, non amisit. Recepit suas
 acies, non reliquit. Beati quos natos martyrio vi-
 demus esse, non sæculo. Beati qui labores in re- C
 quietem, in refrigerium dolores, mœrores in gaudium
 commutarunt. Vivunt, vivunt, quia vere vivunt, qui
 pro Christo merentur occidi. Beati ventres qui por-
 taverunt tales. Beata ubera quæ se talibus infuderunt.
 Beatæ lacrymæ quæ pro talibus fusæ fletibus gra-
 tiam baptismatis contulerunt. Nam diverso modo,
 dono uno, in lacrymis suis martyres suo sanguine
 baptizantur, in martyrio filiorum matres passæ sunt.
 Nam gladius filiorum pertransiens membra, ad ma-
 trum corda devenit, et ideo necesse est ut sint præ-
 mii consortes, quæ fuerunt sociæ passionis. Arri-
 debat parvulus occisori, gladio advocabatur infan-
 tulus. Nutricis loco attendebat lactens percussoris
 horrorem, nescia ætas lucis moritura gaudebat, D
 infans filius omnem hominem non hostem respicit,
 sed parentem. Matres, matres tulerunt quidquid an-
 goris exstitit et doloris, et ideo non carebunt marty-
 rum gaudio, martyrii lacrymas quæ fuderunt. Hoc
 loco attendat auditor, attendat ut intelligat mar-
 tyrium non constare per meritum, sed venire per
 gratiam. In parvulis quæ voluntas, quod arbitrium,
 ubi captiva fuit et ipsa natura ? De martyrio ergo
 demus totum Deo, nihil nobis. Vincere diabolum,
 corpus tradere, contemnere vitia, tormenta expen-
 dere, lassare tortorem, capere de injuriis gloriam,
 de morte vitam, non virtutis humanæ, sed muneris
 est divini.

HOMILIA XXXIX.

IN NATALI INNOCENTIIUM.

(Ex beato Chrysostomo.)

Dedicatur novus ab infantibus sermo sanctis laudi-
 bus Christi. In gloriam Domini primam vocem
 aperiant innocentes. Fiunt disertis laude, qui fuerunt
 imperiti sermone. Offerunt Domino primitias linguæ,
 novos oris immolant fructus, verborum principia
 libant. Infantia enim, quæ per ætatem loqui non
 poterat, glorias Dei cum gaudio resonabat. Norunt
 laudare Christum, qui loqui non norant. Fiunt periti
 laude, qui fuerunt imperiti sermone. Ostendunt lau-
 dibus Christum, suffragiis prædicant Christum. Fiunt
 interea pueri sine magistro disertis, docti sine do-
 ctore, periti sine eruditore. Agnoscunt Christum,
 prædicant Dominum, non quem persuasio humana
 docuerat, sed quem Divinitas innocentibus inspira-
 bat. Cessant enim humana cum divina tractantur,
 quia humana ipsa prodesse non poterunt, nisi divi-
 norum solatio sublevetur. Necesse est enim ter-
 rena succumbere, cum cœlestia prædicantur ; natu-
 ralia silere, cum virtutes loquuntur. Erigitur itaque
 infantium ætas in laudem, quæ delictorum non no-
 verat crimen. Dignus a dignis laudatur, et innocens
 innocentium testimonio prædicatur. Accipiunt enim
 a Christo et reddunt : consequuntur et referunt. Uno
 enim tempore et qui dederat recipit, et qui acce-
 perat reddit ; uno inquam tempore sua Christo red-
 duntur, dum ejus laudes illi ab infantibus referuntur.
 Diximus de laude infantium, quod de lactentium
 laudibus, proferemus ? quorum laudem invenire non
 possumus, nisi eos ipsos qui laudaverint noverimus.
 Qui sint, ubi sint, quam laudem intulerint, quæro,
 qui loqui non norant. Neque enim ætas illa poterat
 posse quod natura non dederat, aut celebrari a ta-
 libus poterat, quod institutio denegabat. Dicunt nam-
 que Domino laudes trucidati ab Herode lactentes,
 loquuntur sanguine quod lingua non possunt. Pas-
 sione canunt quod sermone non norunt, occisi præ-
 dicant quod vivi non poterant. Nec novum quic-
 dicitur, ut innocens sanguis aut Deo referat laudes
 aut suas indicet passiones, cum Abel sanguis clame
 ad cœlum, aut occisorum animæ ab altari vociferen-
 tur ad Deum. Contulit martyrium laudem, quibus
 negaverat natura sermonem. Licuit sanguine cla-
 mare, quibus narrare non licebat voce : licuit sa-
 guine loqui, quibus lingua loqui non licuit. Misc-
 cum Domino colloquia, quibus humana negata su-
 verba. Sed enim occisis innocentibus istis, implet
 sunt prophetiæ verba dicentis : *Vox in Rama audi-
 est fletus et plorationis, Rachelis fletis filios suos,
 noluit consolari, quia non sunt* (Matth. 11 ; Jer. xxx
 Rachelem primo Ecclesiæ esse personam, nemo
 qui abnuat, nemo qui aliud contra veritatem defendit
 Sed duo in illa diversa conspicio, fletus et conso-
 lationis contemptus. Si enim flevit, cur consol-
 contempsit ? Aut quæ consolari contempsit, cur
 vit ? Aut quomodo competit consolari noluisse,
 competit flesse ? Cur autem flere non debuit,

consolari contempsit? aut consolari debuit, quæ A flere non potuit, cum manifestum sit fletus consolatione tergi? Vel certe cur indignit flere, quæ non indignit consolationis sermone? Sed *noluit*, inquit Scriptura, *consolari, quia non sunt*, id est, noluit consolari quia sunt. Si idcirco noluit consolari quia sunt, quomodo voluit flere quasi illos qui non sunt? Sed ut compendio jam diversitatum causa reddatur, conditio a matre defletur, sed spe gloriæ consolatio humana contemnitur. Pietatis affectus in fletibus declaratur, sed occisorum gloria repudium consolationi indicit. Pugnant enim in matre affectus et fides, humanitas cum devotione concertat; plangit affectus, sed fides exultat; deflet humanitas, sed devotio consolatur. Licuit enim matri humanitus flere, cui non licuit consolatione humanitus indigere. Ideo et Dominus Christus in Lazaro fleuit, nec tamen ipse quoque cujusquam consolatione indignit, quia hominis fuit quod fleuit, cum manifeste Deus sit qui Lazarum suscitavit. Sed o beata lactentium gloria! quibus pro Christo contigit dedicare martyria. Expungunt tempore uno nativitatem et mortem, ingressum et exitum, principium et occasum, ut ipsis posset tempore uno, ut dixi, contingere, et nascendo ingredi mundum, et dedicare martyrio cælum. Probat novos exercitus Christus, rudes milites designat, legiones lactentes victoria perpetrata coronat. Fiunt pro Christo victores, qui ætate fuerunt cœquales; sunt, inquam, infantes sine certamine fortes, sine pugna victores. Norunt vincere, qui pugnare non norant. Existunt victoriæ compotes, qui fuerant ætate imbelles. Mercantur pœna martyrium, gloriam sanguine comparant, æternam vitam temporali morte commutant. Nec timuit ætas illa mortem, nec horruit. Timere enim non potuit quæ timere non novit. Transmittit infantes infans Christus ad cælum, offert nova xenia Patri, primitias fructuum exhibet Genitori. Ostendit futuram secundissimam messem, dum in semine tantam exhibet ubertatem. Derisit se, derisit hostilis immanitas, quæ putavit turbare posse consilium Dei, gloriam Christi, salutem necessariam mundo. Sed contulit infantibus multis martyrium, dum infantem quærit occidere Christum. Præstat hostis dum nocet, beneficium tribuit cum occidit; invideret enim eorum gloriæ si amaret. Sed aliæ sunt terrestres pugnæ, aliæ cœlestes victoriæ. In prælio Christi moriendo vivitur, cadendo surgitur, victoria per interitum comparatur.

HOMILIA XL.

IN NATALI SANCTORUM INNOCENTIIUM.

(Ex Opp. sancti Augustini.)

Hodie, fratres charissimi, etc. *Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXIX, col. 2152.*

HOMILIA XLI.

SERMO DE SILENTIO.

(Anonymus in Homiliario exhibetur.)

Cum medium silentium tenerent omnia (*Sap. xviii*). Tria sunt silentia. Primum silentium est

ignorantia languoris, secundum silentium est desperatio curationis, tertium silentium est adeptio-sanitatis. Primum silentium fuit ante legem, secundum inter legem et gratiam, tertium erit post hanc vitam. Primum ergo silentium quando homo non agnovit morbum suum, et ideo siluit, nec quærebat remedium. Sed postquam lex subintravit et ostendit languidis vulnera sua, statim ruptum est silentium, et cœperunt mox ægri salutem quærere. Sed quia per opera legis ubi salus non erat, salvari volebant, quod quærebant invenire non potuerunt. Tandem igitur considerans homo per legem neminem justificari posse, quasi per diuturnos clamores fatigatus, et jam desperans, rursus loqui cessavit, et subsecutum est secundum silentium. Tunc ergo omnipotens Verbum Dei Patris in carne veniens, rupit silentium, locutum est pacem, dedit gratiam, proposuit misericordiam, promisit veniam, et cœperunt ægri currere ad medicum, et quasi magnis clamoribus, sic pura fide cordis et vera confessione oris flagitare remedium. Hoc itaque nunc in præsentia vita agitur, ut homo per gratiam Dei sanitatem recipiat. Sed cum plenam sanitatem receperit, et ad illam felicitatem immortalitatis perductus fuerit, non erit amplius quod petat. Et tunc sequetur tertium illud beatum silentium quod nunquam habebit finem. Inter primum et medium silentium multa sonuerunt verba, sed inter medium et ultimum silentium sonat unum verbum. Multa verba fuerunt, multiplicia legis mandata quæ per Moysen data est. Unum Verbum est grætia Dei, quæ per Jesum Christum facta est, vel potius Jesus Christus est. Moyses famulus Dei multa verba, multos sermones protulit; Deus Pater unum Verbum, unum sermonem misit. Sed sermones Moysi omnipotentes non fuerunt, quia quod dicebant, facere non potuerunt: et ideo tandem quando in promissione deficiendo siluerunt, tunc omnipotens Verbum venit, sermo Dei qui non solum dixit, sed quæcunque voluit fecit. Iste sermo, istud Verbum adhuc loquitur, quandiu in fidelibus suis promissiones suas operatur. Atque cum promissa impleverit, quasi tunc loqui cessabit: cum autem promissa impleta fuerint, quia amplius quod petatur non erit, felix in sempiternum silentium erit. Dum ergo medium silentium tenerent omnia; bene omnia, hoc est, non solum illi qui in petitione desperabant, sed et illi qui in promissione defecerant, et nox in suo cursu medium iter haberet. Nox etenim in sacra Scriptura aliquando pro diabolo, aliquando pro membris ejus, id est, peccatoribus et iniquis, aliquando pro ipso peccato, aliquando pro præsentia vita accipitur. Per noctem ergo in hoc loco mortalis hujus vitæ fluxus signatur, sicut per diem alibi claritas vitæ perpetuæ. Præsens igitur vita nox est, vita vero futura dies. Nox ista habet vesperam, dies illa habet auroram. Vespera vero præsentis noctis fuit inclinatio hujus diei; aurora vero illius diei, inclinatio præsentis sæculi. Vespera quoque hujus noctis fuit ex quo Adam pec-

cavit, donec accepta mortis sententia a paradiso expulsus, in tenebras hujus mundi exiit. Aurora sequentis diei est a resurrectione Christi usque ad finem sæculi: ergo ista vita nox est. Sed quis est cursus vitæ istius? Videamus quo currat. Per mortalitatem currit ad mortem, per mortem currit ad damnationem. Igitur vita mortalis deorsum currit, sicut vita immortalis sursum. Iter sursum est in cælis, iter deorsum est in inferis, iter medium stadium vitæ præsentis, quod nascendo intramus, vivendo percurrimus, moriendo eximus. Quando ergo nox in suo cursu medium iter habuit, nisi quando mors universos quos in stadio vitæ præsentis reperit, secum ad inferos traxit, et nemo adhuc mortalium ad vitam immortalium ascendere potuit? Vel per noctem accipere possumus peccatum, et quæ videlicet nox ab originali peccato cœpit, et per actualia currit. Quando ergo post originalem prævaricationem, primum prævaricatione naturalis legis, ac deinde scriptæ legis prævaricatione succedente, peccatum ad summum incrementum venerat, quasi nox in suo cursu medium iter habebat. Sed ista nox vera luce apparente, mox deorsum vergere cœpit, et nunc quasi quadam alterna mutatione paulatim decrescens elongatur, quousque lux crescendo ad plenam diem perveniat. Vide ergo ornatissimæ divinæ dispensationis consilium. Quando omnis recuperandæ salutis spes perierat, et mors omnia secum deorsum rapiebat, peccatum ad summum venerat, tunc omnipotens Sermo liberandis mittitur, ut amplius divinæ gratiæ munus commendetur. Venit, inquit. Quis? Unde? Quo? Sermo Altissimi, Verbum Dei, unicus Patris rex filius regis. De consensu Patris ad tolerantiam passionis. De æqualitate majestatis, ad patibulum crucis. De sede regali, ad officinam peccati. De lumine cœli usque ad tenebras inferni. Sed nunquid ideo regnum perdidit? Imo eos qui servi erant peccati liberans, usque ad conregnandum sibi sublimavit. Et ideo fortassis a regalibus sedibus venit, quia in domo Patris ejus mansiones multæ sunt (Joan. xiv), et regnabunt cum illo in æternum, cum acceperint regnum quod paratum est ab initio sæculi. Unicus enim regis erat, solus regnum habuit. Sed quia ad conregnandum sibi fratres adoptare venit, jam non a sede regali, sed a sedibus regalibus venire debuit, quia regnum ad quod vocantur electi Dei, præparatum est ab initio sæculi.

HOMILIA XLII.

IN DOMINICA INTRA OCTAVAM NATALIS CHRISTI.

(Ex Origene.)

In illo tempore erant Joseph et Maria mater Jesu mirantes super his quæ dicebantur de illo, etc. (Luc. xi).

Congregemus in unum ea quæ in ortu Jesu dicta scriptaque sunt de eo, et tunc scire poterimus singula quæque digna esse miraculo. Quamobrem mirabatur et pater (sic enim appellatus est Joseph, quia nutritus fuit), mirabatur et mater super omnibus quæ dicebantur de eo. Quænam ergo sunt quæ de parvulo Jesu fama disperserat? Pastores

erant in regione illa vigilantes, et observantes vigiliis noctis super gregem suum. Venit angelus sub ipsa hora nativitatis Jesu, et ait ad eos: *Annuntio vobis gaudium magnum, ite et invenietis infantem involutum pannis, et positum in præsepio (Luc. ii).* Necdum angelus verba finierat, ecce multitudo cœlestis exercitus laudare et benedicere cœpit Dominum. Cum hoc pastores trepidi perspexissent, et angelus recessisset ab eis, dixerunt ad invicem: *Eamus usque Bethleem, et videamus factum quod Dominus ostendit nobis (Ibid.).* Venerunt et invenerunt parvulum. Tam illi quam parentes quæ facta fuerant mirabantur: super hoc et de Simeone scribitur quod rumorem auxerit et miraculi, vel magna pars fuerit. Tenuit enim puerum in brachiis suis, et ait: *Nunc dimittis, Domine, servum tuum in pace secundum verbum tuum, quia viderunt oculi mei salutare tuum.* Fastigium et ut ita dicam culmen super his quæ jactabantur de Jesu, et pater et mater illius mirabantur, sermo Simeonis fuit. Non enim sufficit ei tenere parvulum, et ea quæ de semetipso scripta sunt proloqui, sed benedixit patri illius et matri: et de ipso quoque prophetavit infante, dicens: *Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur. Et tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.* Quid sibi vult hoc quod ait: *Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel?* Huic quid simile in Evangelio secundum Joannem scriptum reperi: *In judicium ego in mundum istum veni, ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant (Joan. ix).* Quomodo ergo in judicium venit, ut non videntes de nationibus viderent, et qui prius videbant de Israel, cæci fierent? sic venit in ruinam et in resurrectionem multorum. In adventu enim Domini Salvatoris qui prius steterant, corruerunt, et qui ceciderant, surrexerunt. Una est hæc interpretatio de eo quod dictum est: *Ecce iste positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel.* Est autem et altius quid intelligendum adversus eos vel maxime qui contra Conditorum latrant, et hinc inde de Veteri Testamento testimonia quæ non intelligunt congregantes, simplicium corda decipiunt. Aiunt enim: *Ecce Deus legis et prophetarum, videte qualis sit: Ego, inquit, occidam et vivificabo, percutiam et ego sanabo, et non est qui se eruat de manibus meis (Deut. xxxii).* Audiunt *occidam*, et non audiunt *vivificabo*; audiunt *percutiam*, et audire contemnunt et *ego sanabo*. Istiusmodi occasionibus Creatorem calumniantur. Igitur antequam interpreter quem sensum habeant, *ego interficiam et vivificabo, percutiam et sanabo*, opponam eis testimonium Evangelii, dicamque adversum hæreticos. Innumerabiles quippe hæreses sunt quæ Evangelium secundum Lucam recipiunt. Si propterea cruentus et tantum iudex, et crudelis est Conditor, quia dicit: *Ego interficiam et vivificabo, percutiam et sanabo*, manifestissimum est et Jesum ipsius esse Filium. Eadem

siquidem de eo scripta sunt : *Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel.* Non in resurrectionem tantum, sed et in ruinam. Si malum est interficere, malum sit et in ruinam venire. Quid respondebunt? Utrumne recedent a cultu ejus, an quærent aliquam interpretationem, et ad tropologias confugient, ut quod in ruinam venerit, benignitatem magis sonet quam austeritatem? Et quomodo justum erit, quando quid in Evangelio reperitur tale, ad allegorias et novas intelligentias confugere; quando vero in Veteri Testamento, statim accusare, et nullam explanationem, quamvis probabilis sit, recipere? Sed et hoc quod sequitur : *In judicium ego veni in mundum istum, ut non videntes videant, et qui vident, cæci fiant, quamvis quærant ut edisserant, implere non poterunt.* Ego vero qui opto esse ecclesiasticus, et non ab hæresiarcha aliquo, sed a Christi vocabulo nuncupari, et habere nomen quod benedicetur super terram, et cupio tam opere quam sensu et esse et dici Christianus, æqualem et in veteri et in nova lege quæro rationem. Loquitur Deus : Ego interficiam. Libenter habeo ut interficiar. Quando enim vetus in me homo est, et vivo adhuc quasi homo, cupio ut occidat in me Deus veterem hominem, et vivificet me ex mortuis. Primus enim, ait, homo de terra, terrenus; secundus homo de cælo, cælestis. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem cælestis (I Cor. xv, 47-49). Secundum hunc sensum intelligitur et illud : *In judicium ego veni in mundum istum, ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant.* Habemus in nobis omnes homines et aspectum et cæcitatem. Adam videbat, et non videbat. Eva quoque antequam aperirentur oculi ejus, vidisse describitur. Vidit, inquit, mulier lignum quia bonum erat ad comedendum, et optimum oculis ad vescendum, et tollens de fructu ligni comedit, et dedit viro suo, et comederunt (Gen. iii). Igitur non erant cæci, sed videbant. Deinde sequitur : *Et aperti sunt oculi eorum, ergo cæci fuerant, et non videbant, quorum oculi postea sunt aperti?* Sed qui bene ante viderant, postquam mandatum Domini transgressi sunt, cœperunt videre male, et aspectum obedientiæ subripiente delicto, postea perdidit. Ego sic intelligo et illud quod dicit Dominus : *Quis fecit mutum et surdum, videntem et cæcum? Nomen ego Dominus Deus (Exod. iv)?* Est oculus corporis, cum quo terrena ista conspiciamus, oculus secundum sensum carnis. De quo oculo ait Scriptura : *Frustra incedens, et inflatus sensu carnis (Col. ii).* Cui habemus alium contrarium, et meliorem divina sapientem, quia qui cæcus in nobis erat, venit Jesus ut faceret eum videre, ut qui non videbant viderent, et qui videbant cæci fierent. Juxta hunc ergo sensum, et hoc quod nunc in manibus habemus, intelligendum est : *Ecce iste positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel.* Habeo aliquid in me quod male stat et peccati superbia se erigit? hoc cadat, hoc subruatur. Quod si ceciderit id quod

A ante corruerat, surgens stabit. Interior homo meus quondam jacebat elisus, et exterior stabat erectus. Antequam crederem in Jesum, bonum in me jacebat, malum stabat. Postquam ille venit, tunc quod in me malum fuerat corruit, et expletum est illud : *Semper mortificationem Jesu in corpore vestro circumferentes (II Cor. iv).* Et illud : *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, idololatriam, veneficia, etc. (Col. iii).* Horum omnium utilis ruina facta est. Et de hac ruina dicitur : *Ubiunque fuerit cadaver, illic congregabuntur aquilæ (Job. xxxix).* Cadaver quippe a casu nomen accepit. Bona est hæc ruina, ad quam primum venit Jesus, nec potest facere resurrectionem, nisi ruina præcesserit. Venit ante destruere quod in me malum fuit, ut, illo destructo et mortificato, consurgat in me, et vivificetur id quod bonum est, ut consequamur in eo regnum cælorum. Lucas scripsit : *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi : propter hoc et quod natum fuerit sanctum, vocabitur Filius Dei (Luc. i).* Et qui manifeste nobis tradit quoniam Virginis filius fuit Jesus, nec de humano conceptus est semine, iste patrem ejus in Jerusalem Joseph testatus est, dicens : *Et erat pater ejus et mater admirantes super his quæ dicebantur de eo.* Quæ igitur causa exstitit ut eum qui pater non fuit, patrem esse memoraret? Qui simplici expositione contentus est, dicit : *Honoravit eum Spiritus sanctus patris vocabulo, quia nutrierat Salvatorem.* Qui autem altius aliquid inquit, potest dicere : Quoniam generationis ordo a David ad Joseph usque deducitur, non videretur Joseph frustra nominari, quia pater non fuit Salvatoris, ut generationis ordo haberet locum, pater appellatus est Domini. Admirabantur igitur pater illius et mater super his quæ dicebantur de eo tam ab angelo quam a multitudine cælestis exercitus, necnon et a pastoribus. Omnia quippe hæc audientes, vehementissime admirabantur. Deinde Scriptura ait : *Benedixit eis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus : Ecce iste positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.* Quomodo Salvator in ruinam et in resurrectionem multorum venerit, contemplandum. Qui simpliciter exponit, potest dicere in ruinam eum venisse infidelium, et in resurrectionem credentium. Qui vero curiosus interpretis est, dicit nequaquam eum cadere qui ante non steterit. Da mihi igitur qui fuerit ille qui steterit, et in cujus ruinam Salvator advenerit, necnon et eum qui consurgit. Nam ille utique consurgit qui ante corruerat. Videndum est itaque ne forte Salvator, non aliis atque aliis et in ruinam venerit, et in resurrectionem, sed eisdem et in ruinam et resurrectionem venerit. *In judicium, ait, ego veni, ut qui non videbant videant, et qui videbant cæci fiant (Joan. ix).* Est enim aliud in nobis quod videbat prius et postea videre desivit, et aliud quod non

videbat et postea videre cœpit. Verbi gratia : Nolo A
 videre illis oculis quibus ante non videbam, et qui
 mihi postea reserati sunt, quoniam post inobedien-
 tiam Adam et Evæ oculi sunt aperti, de quibus su-
 periori sermone tractavimus. Nunc autem interpre-
 tandum quid sibi velit hoc quod ait : *Ecce hic posi-
 tus est in ruinam, et in resurrectionem multorum in
 Israel.* Me oportet primum cadere, et cum cecidero,
 postea bene surgere, ne Salvator mihi fuerit causa
 malæ ruinæ. Sed propterea cadere me fecit ut con-
 surgam, et multo mihi ruina utilior fuerit, quam
 illud tempus quo ante videbar stare. Stabam enim
 in peccato, tempore quo peccato vivebam. Et quia
 peccato stabam prius, mihi utilitas fuit ut caderem,
 et peccato morerer. Denique et sancti prophetae
 quando augustius aliquid contemplabantur, cade-
 bant in faciem suam. Propterea autem cadebant ut
 peccata plenius per ruinam purgarentur. Hoc ipsum
 et Salvator tibi primum concedit ut corruas. Ethni-
 cus eras? cadat in te ethnicus. Diligebas scorta?
 primum in te scortator intereat. Peccator eras? ca-
 dat in te peccator, ut possis dehinc resurgere et di-
 cere : *Si commortui sumus, et convivemus* : et si
 conformes facti sumus mortis, conformes et resur-
 rectionis erimus (*II Tim. II ; Rom. VI*). *Iste igitur in
 ruinam et in resurrectionem multorum positus est in
 Israel,* hoc est, in his qui plena possunt acie et ratione
 conspiciere. *Et in signum cui contradicetur.* Omnibus
 quæ narrat historia de Salvatore, contradicetur.
 Virgo mater est, signum est cui contradicetur. Mar-
 cionistæ contradicunt huic signo, et aiunt penitus
 eum de muliere non esse natum. Ebionitæ contra-
 dicunt signo, dicentes eum ex viro et muliere ita
 natum esse ut nos quoque nascimur. Habuit corpus
 humanum, et hoc est signum cui contradicetur.
 Alii enim dicunt eum venisse de cœlis, alii tale
 quale nos corpus habuisse, ut per similitudinem
 corporis, etiam corpora nostra redimeret a pecca-
 tis, et daret nobis spem resurrectionis. Resurre-
 xit enim a mortuis, et hoc signum est cui contradi-
 citur. Quomodo resurrexit? utrum ipse et talis qua-
 lis mortuus est, an certe in melioris substantiæ
 corpus resurrexit? Et est infinita contentio, aliis di-
 centibus : Thomæ monstravit in manibus suis fixu-
 ram clavorum ; aliis e regione tractantibus, si idem
 corpus habuit, quomodo clausis ingressus est ostiis,
 et stetit? Vides igitur ut argumentis variis etiam
 resurrectioni ejus quæstio concitetur, et sit in si-
 gnum cui contradicetur. Ego et hoc quod sanctorum
 prophetarum ore prædictum est, puto signum esse
 cui contradicetur. Sunt enim plures hæretici, qui
 asserunt eum ab ipsis sanctis prophetis penitus non
 fuisse prædictum. Et quid me necesse est multa per-
 sequi? Omnia quæ de eo narrat historia, signum est
 cui contradicetur, non cui contradicant hi qui cre-
 dunt in eum. Nos quippe scimus omnia esse vera
 quæ scripta sunt, sed quia apud incredulos uni-
 versa quæ de eo scripta sunt, signum sint cui con-
 tradicetur. Deinde Simeon ait : *Et tuam ipsius ani-*

am pertransibit gladius. Nulla docet historia bea-
 tam Mariam ex hac vita gladii occisione migrasse,
 præsertim cum non anima, sed corpus soleat ferro
 interfici. Unde restat intelligi gladium illum de quo
 dicitur : *Et gladius est in labiis eorum (Psal. LVIII),*
 hoc est, dolorem dominicæ passionis ejus animam
 pertransisse ; quæ etsi Christum utpote Dei Filium
 sponte propria mori ; mortemque ipsam non dubi-
 taret esse devicturum, ut sua tamen carne procrea-
 tum, non sine doloris affectu potuit videre crucifigi.
 Nam et ferrum quod animam Joseph pertransisse
 canitur, nil melius quam dura tribulatio mentis in-
 telligitur. *Ut revelentur ex multis cordibus cogitatio-
 nes.* Cogitationes erant malæ in hominibus, quæ
 propterea revelatæ sunt, ut prolatae in medium, per-
 derentur, et interfectæ atque emortuæ esse desine-
 rent, et occideret eas ille qui pro nobis mortuus
 est. Quandiu enim absconditæ erant cogitationes,
 nec prolatae in medium, impossibile erat cas peni-
 tus interfici. Unde et nos si peccaverimus, debemus
 dicere : *Peccatum meum notum tibi feci, et injusti-
 tiam meam Domino (Psal. XXXI).* Si enim hoc fece-
 rimus, et revelaverimus peccata nostra non solum
 Deo, sed et his qui possunt mederi vulneribus no-
 stris atque peccatis, debentur peccata nostra
 ab eo qui dixit : *Ecce ego delebo ut nubem iniquita-
 tes tuas, et sicut caliginem peccata tua (Isa. XLIV).*
 Post Simeonis prophetiam, quia necesse erat u-
 mulieres etiam salvarentur, venit prophetissa mulier
 de qua scribitur : *Et erat Anna prophetissa filii
 Phanuel de tribu Aser.* Quam pulcher ordo! non ve-
 nit ante virum mulier, sed prius venit Simeon, qui
 apprehendit infantem, et tenuit in brachiis suis
 deinde mulier, cujus non sunt quidem verba dige-
 sta, sed generaliter dictum est quod confessa sit
 Domino, et locuta de eo omnibus qui expectaban
 redemptionem Israel. Et juste sancta mulier spiri-
 ritum prophetandi meruit accipere, quia longa ca-
 stitate longisque jejuniis ad hoc culmen ascenderat
 Videte, mulieres, testimonium Annæ, et imitamini
 illud, si quando vobis evenerit ut perdatis viros
 Considerate quid de ea scriptum sit : *Septem anni
 vixit a virginitate sua cum viro suo,* et reliqua. Pro-
 pterea prophetissa fuit. Neque enim ut libet et for-
 tuito Spiritus sanctus habitavit in ea. Bonum est u-
 primum, si qua potest virginitatis gratiam possi-
 dere ; si autem hoc non potuerit, sed evenerit ei ut
 perdat virum, vidua perseveret. Quod quidem no-
 solum post mortem viri, sed etiam dum vivit ille
 debet habere in animo, ut etiam si non evenerit
 voluntas ipsius et propositum a Domino coronatu
 et dicat : *Hoc voveo atque promitto, si mihi hu-
 num aliquid (quod non opto) contigerit, nihil ali-
 faciam quam ut incontaminata et vidua perseverem*
*Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, re-
 versi sunt in Galilæam, in civitatem suam Nazar*
 Prætermisit hoc loco Lucas quæ a Matthæo sa-
 exposita noverat, Dominum videlicet post hæc

ab Herode necandus inveniretur, Ægyptum a parentibus esse delatum, defunctoque Herode sic demum Galilæam reversum, Nazareth civitatem suam inhabitare cœpisse. Solent enim evangelistæ singuli sic omittere quædam quæ vel ab aliis commemorata viderint, vel ab aliis commemoranda in spiritu præviderint, ut continuata suæ narrationis serie, quasi nulla prætermisisset videantur, quæ tamen alterius evangelistæ considerata Scriptura, quo loco translata fuerint, diligens lector inveniat. *Puer autem crescebat et confortabatur, plenus sapientia; et gratia Dei erat in eo.* Notanda distinctio verborum, quia Dominus Jesus Christus in eo quod puer erat, id est, habitum humanæ fragilitatis induerat, crescere et confortari habebat: in eo autem quod etiam Verbum Dei, et Deus æternus erat, nec confortari indigebat, nec habebat augeri. Unde rectissime plenus sapientia perhibetur et gratia. Sapientia quidem, quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Gratia autem, quia eidem mediatori Dei et hominum, homini Jesu Christo magna gratia donatum est, ut ex quo homo fieri cœpisset, perfectus esset et Deus. Cui simile est quod Joannes scribens eum plenum gratia et veritate, eandem ipse divinitatis excellentiam, veritatis, quam Lucas sapientiæ, nomine commendat. Tu autem.

HOMILIA XLIII.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI.

(Ex Opp. beati Ambrosii episcopi.)

Circumciditur itaque puer. Quis est iste puer, nisi ille de quo scriptum est: *Puer natus est nobis, et filius datus est nobis (Isa. ix)? Factus est enim sub lege, ut eos qui sub lege essent lucrifaceret (I Cor. ix).* Sistitur autem in Jerusalem. Quid sit autem in Jerusalem sisti Domino, dicerem, nisi in Isaïæ commentis ante dixissem. Circumcisis enim vitiis, Dominico dignus judicabatur obtutu, quia *oculi Domini super justos (Psal. xxxvii)*. Vides omnem legis veteris seriem fuisse typum futuræ, nam et circumcisio purgationem significat delictorum. Sed quoniam rona quadam cupiditate peccandi, humanæ carnis et mentis fragilitas inextricabilibus vitiis implicatur, o per octavam circumcisionis diem culpæ totius ætura purgatio, resurrectionis octava præfiguratur late. Hoc est enim illud: *Quia omne masculinum daperiens vulvam sanctum Domino vocabitur (Exod. xxiv, et Luc. ii)*. Verbis enim legis promittebatur virginis partus, et vere sanctus, quia immaculatus. enique ipsum esse qui lege signaretur, in eundem odum ab angelo repetita verba declarant: *Quia quod ex te nascetur, inquit, sanctum, vocabitur Filius Dei.* Non enim virilis coitus vulvæ vaginalis secreta reseravit, sed immaculatum semen inviolabili utero Spiritus sanctus infudit. Solus est enim per omnia ex natis de femina, sanctus Dominus Jesus, i terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus vitate non senserit, et cœlesti majestate depulerit. am si litteram sequamur, quomodo sanctum omnis asculus, cum multos sceleratissimos fuisse non la-

teat? Nunquid sanctus Achab? Nunquid sancti pseudopphetæ, quos ad Eliæ preces ultor cœlestis injuriæ ignis absumpsit? Sed ille sanctus, quem in figura cœlestis mysterii, pia divinæ legis signabant præscripta, eo quod solus sanctæ Ecclesiæ virginis ad generandos populos Dei immaculatæ fecunditatis aperiret genitale secretum. Hic ergo solus aperuit sibi vulvam. Nec mirum; qui enim dixerat ad prophetam: *Priusquam te formarem in utero, novi te, et in vulva matris sanctificavi te (Jer. i)*. Qui ergo vulvam sanctificavit alienam ut nasceretur propheta, hic est qui aperuit matris suæ vulvam, ut immaculatus exiret. Tu autem.

HOMILIA XLIV.

DE EODEM FESTO.

(Ex beato Hieronymo presbytero.)

Memores estote, etc. *Reliqua videsis inter Opera beati Hieronymi, Patrologiæ tomo XXVI.*

HOMILIA XLV.

DE EODEM FESTO.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore cum consummati essent dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus. (Luc. ii).

Sanctam venerandamque, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 53.*

HOMILIA XLVI.

IN VIGILIA EPIPHANIÆ.

(Ex Haymone.)

In illo tempore defuncto Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph, in Ægypto, dicens: Surge, etc. (Matth. ii).

Quia non dixit defunctus, sed defuncti, ex his angeli verbis intelligimus multos principes Judæorum cum Herode iam necem Domini consensisse. Ideoque divina ultione factum est ut multi ex his cum illo perirent cum quo in necem Domini consenserant. Spiritualiter autem obitus Herodis terminum significat invidiosæ contentionis, qua nunc Ecclesia contra Judæam sævit. *Qui consurgens, accepit puerum et matrem ejus, et venit in terram Israel.* Quod post obitum Herodis puer Jesus ad terram Israel reversus est, significat quia circa finem sæculi in synagogam est reversurus, eum per prædicationem Enoch et Eliæ in eum crediderint. Unde eum in Ægyptum deferre jubetur, et fugere hac in nocte præcipitur. Cum vero ad terram Israel revertitur, nec noctis sit mentio: quia quos nunc propter incredulitatem in tenebris perfidiæ deserit, circa finem sæculi credentes in lucem fidei recipiet. *Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illo ire.* Archelaus autem unus fuit de Herodis filiis, quem post se ad regnandum in Judæa Herodes instituerat, sed postea insolentiam ejus accusantibus Judæis, et judicio senatus apud Menam [Viennam], quæ Galliarum est urbs, exilio relegatus vitam finivit. Archelaus autem, qui vincens leo interpretatur, Antichristum significat, qui ad tempus in sanctis victoriam habebit, et quasi leo terribilis apparebit. In illam ergo partem in qua regnabat Archelaus, cum

puero ire Joseph noluit, quia illam partem populi Judæorum quæ Antichristo est creditura, Christus non inhabitabat per fidem. Post necem autem Archelai, Christus ad terram Israel revertitur, quia post interfectionem Antichristi synagoga in eum creditura est, ut ait Apostolus: *Cum plenitudo gentium intraverit, tunc omnis Israel salvus erit* (Rom. xi). Sed quia in Ecclesia manet et manebit, audiamus ubi habitaverit. *Et admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ: et veniens, habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth.* Quia enim Nazareth flos sive virgultum interpretatur, significat Ecclesiam, quæ et florem habet munditiæ et virgultum justitiæ, cujus virgulti pulchritudinem admirabatur sponsus, in Canticis canticorum dicens: *Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii* (Cant. iii)? Cui iterum voce sponsi dicitur: *Ego flos campi, et lilium convallium* (Cant. ii). Et quia Ecclesia de præsentis vitæ amore ad cœlestem desiderium transit, recte Nazareth Galilææ dicitur, quæ transmigratio interpretatur. Quod autem subdidit: *Ut adimpleretur quod dictum est per prophetas, et quoniam Nazareus vocabitur*, hoc testimonium in Septuaginta interpretibus non habetur. Nonnulli enim de Isaïæ prophetæ libro sumptum esse volunt, ubi scriptum est: *Exiet virga de radice Jesse, et Nazareus de radice ejus ascendet* (Isa. xi). Nos autem dicimus quia si fixum de Scripturis posuisset Evangelista testimonium, non dixisset per prophetas, sed per prophetam. Omnes enim prophetæ Dominum Nazareum vocant, quia secundum eum prædicant. Ipse enim est de quo per Danielelem dicitur: *Cum venerit Sanctus sanctorum, cessabit unctio* (Dan. ix). Et David: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem* (Psal. xv). Et iterum: *Scitote quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum* (Psal. iv). Defuncto autem Herode, id est, mortua lege litteræ, vel excusso diabolo de corde Judæorum circa finem mundi: quia dum Judæi superstitiosam legem observant litteræ, regnat diabolus in illis, et est Christus inter gentes. Postquam vero abjecerint hæc omnia a se, tunc revertetur Filius Dei vel fides ad eos. *Ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph.* Qui Christum credit esse Filium Dei, et eum portat in corde suo, recte angelus illi apparet: *Surge et accipe puerum.* Surge a terra, qui terrena relinquis. Prius puerum, et postea matrem jubet accipere: prius Deum, et postea proximum diligere. *Et vade in terram Israel*, hoc est, cœlestem patriam. Nisi portet Christum, et diligat Deum et proximum, non poterit intrare. *Defuncti sunt enim qui querebant animam pueri.* Totum dicit pro parte. Sic in fine mundi defuncta erit lex litteræ. *Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judæa, timuit illo ire.* Cur ire noluit in Judæam? Cur non ibat in Judæam, ubi habitavit prius, vel Nazareth, qua proprie habitabat? Quia putabat quod angelus eum propter templum et orationes quæ erant in Judæa, juberet proprie commemorari in Jerusalem. Sed propter my-

sterium non potuit illuc divertere, quia qui ascendit de Ægypto, hoc est de tenebris peccatorum, non potest prius ire in Judæam, id est confessionem, neque in Bethlehem, hoc est domum panis, quæ significat Ecclesiam, nec in Jerusalem, hoc est visionem pacis, nisi prius eat in Galilæam, ut emigret et transvolet de malo ad bonum, de vitiis ad virtutes, et inde transeat in Nazareth, ut faciat prius florem et munditiæ bonorum operum, et sic postea conscendat Judæam (prius enim fit flos, postea fructus), inde per ordinem conscendat Bethlehem, novissime Jerusalem, id est visionem pacis. Et ideo admonitus est Joseph in somnis ab angelo, ne rediret prius in Judæam. Archelaus autem, qui leo investigans interpretatur, sicut Antichristum, qui regnat per Herode patre suo. Sic regnaturus est Antichristus i fine mundi pro isto diabolo qui nunc Judæos regit. Apud nos autem regnat Dominus noster Jesus Christus, cujus regnum et imperium permanet in sæculum sæculorum. Amen.

HOMILIA XLVII.

IN EPIPHANIA DOMINI.

(Ex Opp. sancti Leonis papæ.)

Celebrato proximæ festivitatis die, etc. *Reliqua videtur apud sanctum Leonem Magnum, Operum ejus tomo Patrologiæ LIV, col. 235.*

HOMILIA XLVIII.

DE EODEM FESTO.

(Ex Opp. beati Gregorii Magni papæ.)

Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judæ in diebus Herodis, ecce magi venerunt ab Oriente Jerosolam, etc. (Matth. ii).

Sicut in lectione evangelica, etc. *Hanc homiliam videsis apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo I Patrologiæ LXXVI, col. 1110.*

HOMILIA XLIX.

DE EODEM FESTO.

(Ex Opp. beati Maximi episcopi.)

In hac, dilectissimi, etc. *Reliqua videsis inter Opera sancti Maximi, Patrologiæ tomo LVII, col. 71.*

HOMILIA L.

INFRA OCTAVAM EPIPHANIÆ.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore vidit Joannes Jesum venientem se, etc. (Joan. i).

Joannes Baptista et præcursor Domini Salvatoris, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 74.*

HOMILIA LI.

IN OCTAVA EPIPHANIÆ.

In illo tempore venit Jesus a Galilæa in Jordam ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. (Matth. iii).

Lectio sancti Evangelii, etc. *Hanc homiliam videtur apud venerabilem Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 58.*

HOMILIA LII.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM, ID EST INFRA OCT

(Ex Opp. ejusdem.)

In illo tempore, cum factus esset Jesus an-

duodecim, ascendentes illis Jerosolymam, etc. **A** et Dominum eum invocans, adorabat eum. Sic et illi beati magi prius procedentes adoraverunt eum, et ita demum ei munera obtulerunt (*Matth. 11*). Eodem modo et nunc iste cadens adorabat, et sic supplicem obtulit postulationem: Domine, dicens, tu qui digne adoraris, qui merito coleris, te ego ut Dominum adoro, ideoque et Dominum dico. Opera prius contestans, et sic verba loquens. Per te enim omnia facta sunt: tu ergo, Domine, si vis, potes me mundare. Voluntas tua opus est, ideo si vis, potes me mundare. Voluisti ut hæc immundissima lepra super me veniret, sive propter mea peccata, ut correptus poenituissem; sive propter tuam prudentiam, ut mirabiliter me mundans magnificeris. Omnia dispensanter et providenter facis, et salutem largiter tribuis. Sive ergo hanc lepram propter mea peccata portavi, dimittens culpas meas, munda me: sive propter providentiam tuam me mirabiliter munda, ut ab omnibus magnificeris. Domine, si vis, potes me mundare. Voluntas tua opus est, quia et opera voluntati tuæ obediunt, ideoque, si vis, potes me mundare. Non dubito, non fallor, non dico sicut ille qui filii salutem deprecabatur, Si quid potes, adjuva nos; sed scio quia omnia potes, ideoque non potentiam peto, non fortitudinem quæro, has enim scio esse indeficientes, sed tantum voluntatem tuam deprecor, et sequens virtus statim hanc gratiam adimplebit: Domine, si vis, potes me mundare. Mihi ad beneficium, tibi ad laudem, videntibus autem ad miraculum, proficientibus ad doctrinam [et proficiendi doctr.]. Domine, si vis, potes me mundare. Tu prius Naaman principem Syriæ per Eliseum in Jordane tingens lepra mundasti (*IV Reg. 5*); tu et modo, si vis, potes me mundare. Cui respondens Dominus, ait: Confiteris quia ego possum, profiteris quia si ego volo, fit: ideo volo, mundare; voluntatem precaris, potentiam confiteris. Volo, munda-re. Magnifice credis, magnifice et mundaris. Plenissime confiteris, plenissime et lætificaris. Volo, mundare. Non dubitasti credere, non tardo sanare. Non distulisti confessionem, non differam te mundare. Volo, mundare. Ut et magnam gratiam tibi ostendam, manum ad te porrigo. Extendens itaque Jesus manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Et quare tetigit eum Dominus, cum lex prohibuisset leprosum tan-gere? Propter hoc tetigit, ut ostendisset quia omnia munda mundis, quia aliorum aliis non adhærent inquinamenta, quia extranea immundities immaculatos non coinquinat. Sed adhuc propter quid tetigit? Ut humilitatem demonstraret, ut nos doceret nullum spernere, nullum horrere, nullum contemptibilem ducere propter corporis læsionem, aut maculationem quæ a Domino immittuntur, pro qua ipse scit rationem. Extendens ergo manum Jesus, tetigit eum. Medicus, ait, sum cœlestis, corpora cum animis curare possum, propterea omnes tango, non ut infirmitas mihi adhæreat, sed ideo ut ab his qui eam habent expellam. Sol sum enim, ait, incorruptibilis, et luna justitiæ, ideoque omnibus appropio, et omnes

Aperta est nobis, etc. Vide apud ven. Bedam, tom. ut supra, col. 63.

HOMILIA LIII.

IN DOMINICA II POST EPIPHANIAM.

(Ex eodem.)

In illo tempore nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, et erat mater Jesu ibi, etc. (*Joan. 11*).

Quod Dominus noster, etc. Reliqua vide apud eundem Bedam, tom. ut supra, col. 68.

HOMILIA LIV.

IN DOMINICA III POST EPIPHANIAM.

(Ex Origene.)

In illo tempore, cum descendisset Jesus de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ. Et ecce leprosus veniens rogabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare, etc. (*Matth. 8*).

Docente in monte Domino, discipuli venerunt ad eum sicut alacres, sicut domestici, sicut proximi, sicut amici vel fratres. Ideo ait et Dominus ad eos: Vos estis sal terræ, et, vos estis lux mundi (*Matth. 5*). Nunc vero descendente eo de monte, turbæ secutæ sunt eum, quæ in montem ascendere non potuerunt, ut pigri populi, ut negligentes, ut imperfecti. Ita et filii Israel primitus in montem ascendere non valuerunt, ad obviandum Deo pergere non potuerunt propter suam irreligiositatem et impietatem, sed solus Moyses ascendit, et pauci cum eo seniorum Israel: ita et cum Domino discipuli soli in montem ascenderunt, et tardiores deorsum steterunt. Sic et modo vigilantes et alacres et fideles animæ, Deum timentes et Dominum diligentes, regna cœlestia desiderantes, Dominum semper sequentes, post Dominum in illum cœlestem montem ascendunt audientes Apostolum dicentem: Quæ sursum sunt quærite, quæ sursum sunt sapite, ubi Christus est in dextera Dei sedens (*Coloss. 3*). Descendente nunc Domino, hoc est, inclinante se ad infirmitatem et impotentiam cæterorum, misertus imperfectioni eorum vel infirmitati, secutæ sunt eum turbæ multæ, aliquanti propter charitatem, aliquanti propter doctrinam, aliquanti propter admirationem et curationem: et ecce homo leprosus unus ex illis qui curam quærebant, qui levamen desiderabant. Et ecce leprosus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Deorsum currens rogas, o homo, et in monte nihil dicis? Quare sic? Quia tempus et tempora omni rei ubi cælo, tempus doctrinæ, et tempus curationis. In monte docuit, illuminavit, monuit, animas curavit, orda sanavit. Propterea ergo ego illa majora tentare volui, illa summa tardare passus sum. Ipsi ergo ab illo completis, deorsum eo de monte ad curandum descendente, sicuti de cælo, sicuti de cœlestibus montibus ad salvandos carnales descendente. Venit ergo ad eum homo leprosus, adorans eum. Antequam peteret, adorare cœpit: antequam rogaret, culturam stendit. Adoravit autem eum. Pro hoc ipso Deum

meis splendoribus ad salutem irradio, ipse vero sicut A
fui permaneo, in singulari meæ sanctitatis pulchritudine. Et extendens manum, tetigit eum. Non sperno legem, sed curo vulnus. Non destruo mandatum, sed fugo atque mundo lepram. Ideoque cum extendo manum, mox effugit hæc contaminatio; meæ virtuti proximare, vel resistere meæ potentiae non poterit. Dico, *Mundare*, et manum ad tangendum extendens, effugit illico lepra. Et inventa est manus Domini non lepram, sed mundum tetigisse corpus. Consideremus et nos nunc, fratres charissimi, ut nullus peccati lepram in sua habeat anima, ut nullus contaminationes delictorum in suo retineat corde. Et si habet, instanter adorans Dominum, dicat ad eum: *Domine, si vis, potes me mundare*. Tu illum prius multa delicta committentem mundasti B
Naaman, tu aliis innumerabilibus a sæculo peccantibus misertus es, tu ergo, *si vis, potes me mundare*. Et Dominus mox misericordiae porrigens manum, dicit: *Volo, mundare*. Et Jesus ait illi mundato a lepra, huic cui misertus est, huic credenti Domino, qui confisus est in virtute ejus, huic ergo dixit Jesus: *Credidisti, sanus es; sperasti, mundus factus es. Noli oblivisci qualis fueris, et qualis factus sis. Non cesses gratias agere, non taceas confiteri. Hoc et nos debemus facere, o charissimi, quando a Domino nostro de aliquo periculo liberamur, quando ab aliquo dolore salvamur, sive infirmitatis, sive vulneris, sive de qualibet necessitate. Non efficiamur ingrati, non relinquamus Redemptorem nostrum, sed alacriter gratiarum actiones ei reddamus, sed et munera secundum substantiam nostram ad honorificandum eum exhibeamus. Hoc enim et illi mandavit Dominus. *Vade, ait, ad sacerdotem, et offer munus tuum. Dixit ergo ei Jesus: Vide, nemini dixeris. Et quare, o dulcissime Domine, nunc dicis, Nemini dixeris? Propter meam, ait, humilitatem, propter meam dulcedinem, ut et vos doceamini quando aliquid boni facitis, non gloriari, non extolli, non inaniter placere velle in conspectu hominum, sicut consuetudo est aliquantis, sive cum aliquid boni fecerint, sive cum jejunaverint, sive in pauperum eleemosynis et largitatibus, sive in altaris honore, sive in sanctorum honorificentia. Etenim ipsi ante homines volunt glorificari, et sibi placere, ante Dominum mercedem perdentes. *Vide, nemini dixeris. Te enim tacente hoc mirabiliter clamabit; te enim os non aperiente, omnis tui corporis substantia jubilabit. Hesterno immundus, et hodie mundus: ante pusillum horribilis, et nunc decorus. *Vide ergo, Nemini dixeris, sed vade, ostende te sacerdoti. Ambulantem te ad templum videntes mirabuntur, et sacerdos videns expavescet, quoniam secundum legem ab eo semel vel bis ablutus, et ostendens te ipsi, mundari non potuisti. *Vade ergo, ostende te sacerdoti, et videns cognoscat quia non per legis consuetudinem mundatus es, sed per gratiae operationem, non per terrenorum sacerdotum imaginem, sed per coelestem summi Sacerdotis splendorem. *Vade,******

*ostendae te sacerdoti. Sacerdoti te ostende, a summo Sacerdote missus. Sacerdoti te ostende, a summo sacerdote Dei Patris mundatus, sed non videaris in conspectu Domini inanis. Non videaris sacerdoti manu vacua ad eum venire, non venies in conspectu sancti templi infructuosus, sed offeres munus tuum. Ad illum enim tunc hoc dictum nos admonet omnes; ad illum loquens, nobis omnibus dicit, ut et nos dona et munera nostra non teneamus apud nos, sed reddamus Deo, maxime cum de aliqua liberamur tribulatione. *Offer, inquit, munus tuum. Quare? Ut omnes qui te vident et portare et offerre, credant his mirabilibus, et magnificent Deum qui misertus est tui, et infidelibus per hoc increpatio et testimonium duritiae cordis ipsorum fiet. Sic et illum triginta et octo annis jacentem in infirmitate, erigens a languore, jussit portare grabatum suum, et ire in domum suam (Joan. v), ut hunc ipsum lectum portatum ab eo per mediam civitatem clamasset, salvantem se invocando et laudando. Sic et illum caecum in natatoriam Siloam misit (Joan. ix), ut videntes eum ambulare illum eundem caecum, et iterum remeantem, mirati et obstupentes, crederent huic talia miracula facienti. Post hæc quæ superius dicta sunt, *Cum introisset Capharnaum civitatem Galilææ. Sic cognominata est Capharnaum, in qua Dominus sæpius virtutis suæ magnificentiam monstravit. Ingrediente eo Capharnaum. Cur ibi ingressus est? Propter hoc quod e invenit, et statim manifestum est. *Accessit ad eum centurio. Accessit vere, non dimidius, sed totus. Non aspectu corporis tantum, sed et animæ plenitudine Non facie tantum, sed et immaculato corde. Accessit centurio, alienigena generatione, sed domesticum corde; alienus natione, sed alacer fide. Militum princeps, sed plus angelorum gaudium. *Accessit ad eum centurio, increpatio illorum qui quondam a Eliam in Carmelo ascendentes quinquagenarii, mox in infidelitate sua igne combusti sunt (IV Reg. 1), iste in fide mox in sinu deputatus est Abraham. *Accessit ad eum centurio, rogans eum et dicens: Dominus puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur. Multi in illo tempore pro diversis rogabant infirmis, alius pro filio, alius pro aliquo alio, sed nullus pro servo, nisi iste solus, et hoc ei ad augmentum beatitudinis, ad coronam gloriæ erat. Quid enim cogitabat iste beatus? Quid aestimabat iste omnibus bonis plenus centurio? Iste aiebat: Mihi servus et ego servus Creatoris sum. Iste me habet sub terram dominum, et ego hunc magnum in celis habeo Dominum. Si ergo ei non misereor, quomodo mihi ille miserebitur? Si ego huic non subveni, quomodo mihi ille subveniet? Sic debent omnes famulos habent et famulas, cogitare, sic miseris sic condolere eis, sic supplicare, sic curam habere de servis suis, vel de ancillis suis, sicut et ille beatus centurio fecit. Puer meus, inquit, jacet in domo. in una re tantum miserabilis quod jacet, sed et alia quod paralyticus, tertia quod male torquetur. Omnia enim ista dolore congeminavit, et jacente******

et paralyticum, et dure detentum. Ideo ut et suæ animæ angustias demonstraret et Dominum commoveret, quatenus et illius cruciatum demonstraret, et Domini benevolentiam invitaret. *Puer meus jacet in domo.* Et huc quare non attulisti eum, sicut illi illum paralyticum in lecto portaverunt? Ideo, ait, quia non opus est ostendere illi omnia videnti. Non opus est in conspectu ejus afferre, cujus potentia non terminatur, nec includitur neque excluditur. Jacet in domo paralyticus, et male torquetur. Quid ergo vis? quid cupis? quid desideras? Non multum loquor, ait, scio enim quia ad omnia cognoscentem loquor. Non sum verbosior; scio enim quia ad omnia præscientem respondeo. Ideoque iste cognoscens corda respondens, dicit: *Ego veniam et curabo eum.* Ego ad Abraham veniens, senilem Saræ uterum sanavi, in senectute eis Isaac filium donans (*Gen. xxi*); ego et nunc veniens ad te, curabo eum. Et quomodo, Domine, promittis adventum tuum huic? Nec petit, nec querit, sciens quod non acceptabile sit ei ut venias in domum ejus; propter quid omnino hoc proferis? Ob hoc, ut et vos prævaleatis, et ejus fidei similetis, vel cognoscatis quid sit iste, vel qualis in eo fidei thesaurus habeatur occultus. Jam enim et primitus Abraham tentavi, non pro hoc ut cognoscerem quem ante sciebam, sed ut vos ei similes in omni tentatione et fortissimi inveniamini. Et Job ita probavi. Non propter hoc probavi quem justum testificatus sum, sed ut vobis spem et fiduciam vel confidentiam demonstrarem. Ideo et huic dico, *Ego veniam et curabo eum*, ut et ipse magnam suam fidem proferens, dicat: Domine, terruisti me de hoc promisso, conturbasti me de hoc dicto, interfecisti fortitudinem animæ meæ in hoc verbo. Non sum dignus aspectu, non sum dignus appropinquatione, non sum dignus accessu vel introitu tuo. *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Moses primitus ille magnus, et tuus confabulator, ille mirabilis narrator operum tuorum, ille fidelis in tota domo tua, nimium se humiliavit, dicens: Non sum dignus ante besternum et tertium diem. Quanto magis ego dicam, *Domine, non sum dignus ut sub tectum meum intres!* Alienigena sum, gentilis sum, miles sum gladio accinctus, sanguinem fundens, ad prælium exiens, ideoque *non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo*, sed tantum veni verbo. Verbum tuum aspectus tuus est, verbum tuum opus consummatum est. Ideoque *dic verbo*, ostende absens corpore quod præsens spiritu consummare potens es. Ubique indeficiens tua præsentia, ubique præsens tuus aspectus. Idcirco ego accessu et introitu tuo indignus sum, et iste infirmus verbi tui visitatione indiget, et ideo *dic verbo, et sanabitur puer meus.* Sed et hoc nullum nostrum pertranseat, sicut pusillum aliquid, quod dixit ille beatus: *Non sum dignus ut sub tectum meum intres.* Intrat et nunc Dominus sub tectum credentium duplici figura vel more. Nunc enim quando sancti et religiosi et Deo acceptabiles Ecclesiarum antistites sub tectum tuum intrant, tunc ibidem Dominus per eos ingredi-

tur, et tu sic existimes tanquam Dominum suscipiens. Et aliud, quando sanctum sumis cibum, quando illud incorruptum accipis epulum, quando vitæ pane et poculo frueris, quando manducas et bibis carnem et sanguinem Domini, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians te ipsum, imitare hunc centurionem et dicito: *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Ubi enim indignè ingreditur, ibi ad judicium ingreditur illi accipienti. Sed adhuc quid adjecit ille beatus in sequentibus? *Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, et habeo sub me milites, et dico huic, Vahe, et vadit; et alii, Veni, et venit; et servo meo, Fac hoc, et facit.* O prudentia! o intellectus animæ! o munditia cordis! Prior omnium manifestæ charitatis [veritatis] confessionem revelavit, et Novi Testamenti mysterium declaravit, et Ecclesiæ in sese monstravit imaginem, primitiæque ex gentibus Domino credentium factus est. Ego, ait, homo sum sub potestate regis vel principis, indignus ego habeo sub potestate mea milites et servos et tu habes sub [sanctos sub] potestate tua angelos sicut milites et omnes sanctos servos. Ego mando unicuique et facit secundum præceptum meum: et tu mandas quod et statim completur. Quod enim mandas et dicis, et fit. Mandas, et sine mora perficitur. Omnis enim creatura servit tibi, et ideo *dic verbo*, et perficietur velociter, *et sanabitur puer meus.* O fides viri, o religiositas militis, quanto te magnificemus, o dulcissime amice veritatis! Te admiratur Dominus, et tuam indeficientem magnificat fidem. **C** Quomodo de tenebris gentium tantum lumen processit? Quomodo de errore eorum Deum non cognoscentium, tanta manifestata est justitia? Quomodo ex ore stultorum idolis servientium tam limpida effulsit fides? Audiens ergo Dominus admirabatur eum. Et quod Deus unigenitus miratur, quantum sit et quale, et quam inenarrabile et inæstimabile? Percipe sensu, o charissime! quod Deo nihil est mirabile, nec aurum, nec divitiæ, nec regna, nec principatus. Ista omnia sunt in conspectu ejus tanquam umbra, et sicut nihil, sicut flos decidens. Nihil ergo in conspectu Dei mirabile est, nihil magnum, nihil pretiosum nisi tantum una fides. Hanc miratur, hanc honorificat, hanc acceptabilem sibi æstimat. Ideoque convertens se ad sequentes turbas, dixit: *Amen, dico vobis, hoc est, verè dico vobis, non inveni tantam fidem in Israël.* Non quod in illo priore Israël beato Jacob tantam abneget se Dominus fidem invenisse; ille enim non tantum credidit Dominum, sed et prophetavit de eo, et apertius ejus justitiam demonstravit, et manifestum in carne adventum ejus prolocutus est. Nisi enim credidisset ei, quomodo de eodem prophetasset? Sic hi qui de Israël processerunt. Israël etenim et ipsi nominati sunt prophetæ et justi, David, Isaias et Jeremias. Hi omnes clare et manifeste ejus adventum prænuntiaverunt. Omnes namque hi habuerunt fidem, habebant et prophetiam. Et iste beatus centurio fidem habuit, sed prophetiam non habuit. Ideoque Dominus admirans, magnificat fidem

ejus super illum qui tunc fuit Israel, hoc est, super omnes qui tunc fuerunt tribus Israel, et non super illum qui ab initio fuit Israel, nec super eos qui postea prophetae et iusti inventi sunt in Israel. Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni, sicut in gentibus, sicut in barbaris, sicut in alienigenis. Gentes Filium Dei me invocant omnipotentem, unigenitum confitentur, Dominum asserunt, et sicut Dominum diligunt, et sicut bene omnia dispensantem adorant : et Israel me non cognovit, et populus meus hic me non intellexit, ideoque Beelzebub et Samaritanum appellant, et peccatorem aestimant (*Matth. ix*). Jairus Israelis princeps, pro filia sua me petens, non dixit, *Dic verbo*, sed, *veni*, ait, velociter antequam moriatur filia mea. Nicodemus doctor Israel de fidei sacramento audiens, ait : Quomodo potest hoc fieri (*Joan. iii*)? Maria et Martha me nimium diligentes dicunt : *Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus* (*Joan. xi*), tanquam dubitantes quod ubique non velox sit adesse mea potentia. Ideoque non inveni tantam fidem in Israel, sicut in isto alienigena. Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient, et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno caelorum. Dico vobis, testor vobis, annuntio vobis, praedico vobis, quod multi venient de quibus jam prius propheta locutus est, dicens : *Et venient gentes multae, et dicent : Venite, ascendamus in montem Domini, et in domum Dei Jacob ingrediamur, et ostendat nobis vias suas, et ambulemus in eis* (*Isai. ii*). Multi venient de quibus ait Dominus : *Et alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili, et illas adducam, et erit unus grex et unus pastor* (*Joan. x*). Multi venient, de quibus dictum est : *Ut et filii Dei qui dispersi sunt congregentur in unum* (*Joan. xi*). Isti ergo omnes venient. Unde venient? Ab oriente et occidente, hoc est, ex omni gente quae sub sole est, ab oriente usque ad occidentem. Sicut enim per omnes gentes debet hoc Evangelium praedicari, sic ex omnibus gentibus venturi sunt ad regnum caelorum. Vel adhuc ab oriente hi qui statim illuminati transeunt, et ab occidente hi qui passiones et persecutiones usque ad mortem tolerarunt pro fide. Multi ergo venient. Et quomodo alibi dicis, o dulcissime Domine, *Multi vocati, pauci vero electi*? Multi, ait, vocati. Omnes enim tribus hominum ab initio saeculi vocatae sunt, et pauci electi de multitudine. Etenim per diversas generationes et saecula diversa pauci electi sunt. Simul vero convenientes, et simul congregati in tempore visitationis multi inveniuntur, nimiumque innumerabiles. Multi enim venient ab oriente et occidente, et recumbent non carnaliter jacentes, sed spiritualiter requiescentes, non temporaliter potantes, sed aeternaliter epulantes. Recumbent in regno Dei, ubi lux est et spes, ubi laetitia et exultatio, ubi est gloria et benedictio, ubi lux oculorum et longaevitae vitae aeternae, ubi omnes jucundantur, ubi omnes gaudent, ubi patres illi beati recumbunt, ubi omnes prophetae requiescunt, ubi apostoli et evangelistae super gloriosos sedent thronos, ubi multitudo martyrum in aeterna

A gloria gloriatur, ubi copiositas virginum in saecula exultat, portans coronam immaculae virginis. O dulcissimi fratres, unanimis conventio, hilaris congregatio, fulgens conjunctio. Ista est a saeculo bene praedicata et annuntiata, ista est exultatio, ista est ab initio narrata requies. In istam festinaverunt ire omnes Dominum diligentes, ad istam colliguntur omnes ex gentibus Domino credentes, religiositatem servantes. In eam et nos omnes pergamus, o religiosi filii Dei, ad istam omni virtute nostra festinemus. Nihil nos revocet, nihil nos retardet, nihil nos impediat ad hoc desiderabile propeare convivium. Omnem negligentiam a nobis pellamus, omnemque desidiam ab animo et corporis impedimenta a nobis projiciamus, ut hujus beatitudinis et requiei domestici efficiamur, quatenus sanctae hujus, ut dictum est, epulationis digni inveniamur. *Vade, sicut credidisti, fiat tibi*. Sic fiet vere unicuique homini sicut crediderit : secundum mensuram fidei metietur ei et ista a Domino gratia. Ideoque dixit ad illum Dominus : *Sicut credidisti, fiat tibi*. Credidisti, quia ego omnia possum; credidisti, quia ego sum Dominus omnium : *sicut credidisti, ita et fiat tibi*. Credamus et nos, fratres charissimi, Jesum Christum Deum ac Dominum nostrum omnia posse, ubique praesentem esse, remissionem nobis cunctorum peccatorum ejus indulgentia (si tamen ejus praeccepta servemus) largiri, ut unusquisque nostrum cum centurione isto audire mereatur : *Vade, et sicut credidisti fiat tibi*. Adjuvante ipso Domino nostro Jesu Christo, qui cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA LV.

IN DOMINICA QUARTA POST EPIPHANIAM.

(Ex eodem.)

In illo tempore, ascendente Jesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, etc. (*Matth. viii*).

Ingrediente Domino in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus, non imbecilles, sed firmi et stabiles in fide, mansueti et pii, spernentes mundum, non duplici corde, sed simplici. Hi ergo secuti sunt eum, non tantum gressus ejus sequentes, sed magis sanctitatem comitantes, et justitiam ejus consecretantes. *Et ecce tempestas magna facta est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus*. Cum enim multa magna et miranda ostendisset in terra, transiit ad mare; ut et ibidem adhuc excellentiora opera demonstraret, quatenus terrae marisque Dominum se esse cunctis ostenderet. Ingressus ergo naviculam, fecit turbare mare, commovit ventos, concitavit fluctus. Cur hoc? Ideo ut discipulos suos mitteret in timorem, et suum auxilium postularent, suamque potentiam rogantibus manifestaret. Illa tempestas non ex sese oborta est, sed potestati parvit imperantis, ejus qui educit ventos de thesauris suis, qui terminum mari arenam constituit. *Dixit enim ei : Usque huc venies, et non supergredieris, sed*

in temetipso confringentur fluctus tui (*Job. xxxviii*). Hujus ergo jussione et præcepto orta est tempestas in mari, propter occasiones superius memoratas. Facta est ergo tempestas magna, et non pusilla, ut magnum opus et non pusillum ostenderetur, quantoque fluctus naviculæ irruerant, tanto magis timor discipulos conturbabat, ut plus magis desiderarent ad liberandum se per mirabilia Salvatoris. *Dominus vero dormiebat. O res mirabilis et stupenda!* is qui nunquam obdormit, dormit; is qui cælum et terram gubernat, dormit; is qui nunquam dormit neque dormitat, ipse dormire dicitur. Dormiebat quidem corpore, sed vigilabat deitate; dormiebat corpore, sed conturbabat mare, erigebatque fluctus, et apostolos conterebat suam ostensurus potentiam; dormiebat corpore, sicuti et ad puteum de itinere lassus vel fatigatus sedebat, demonstrans quia vere humanum corpus portabat, quod corruptibile induerat. Ipso corpore dormiebat, deitate vero concitabat mare, et iterum complacabat; dormiebat itaque corpore, ut apostolos suscitarer et evigilare faceret, præcipue autem nos omnes ne unquam animo dormiamus, neve intellectu aut prudentia, sed vigilare in omni tempore et jubilarer Domino, et salutem ab eo postulare studeamus. Nam ipse qui dormiebat corpore, illud verbum sanctum dicit: *Ego dormio, et cor meum vigilat* (*Cant. v*); ad quem accedentes discipuli, suscitaverunt eum, dicentes: *Domine, salva nos, perimus*. Tanto fuerunt metu conterriti, et pene animo alienati, ut irruerent in eum, et non modeste aut leniter suggererent, sed turbulenter suscitarent eum, dicentes: *Domine, salva nos, perimus*. O beati, o veraces Dei discipuli, Dominum salvatorem vobiscum habetis, et periculum timetis. Vita vobiscum est, et de morte solliciti estis. Maris turbinem timentes, creatorem ejus præsentem ita suscitatis, quasi non possit dormiente corpore fluctus sedare vel mitigare. Sed quid respondent hi dilectissimi discipuli? Parvuli, inquit, sumus, adhuc infirmi, et nondum robusti, ideoque timemus, ideoque trepidamus, necdum vidimus crucem, necdum nos confirmavit passio Domini et resurrectio, non ascensio in excelsis, non missio vel descensio Spiritus sancti paraleti, propterea fragilitate nutamus, propterea et sæpe audivimus a Domino increpationem pusillæ fidei. Supportamus et toleramus libenter, voluntarie sustinemus. Unde et nunc dicit Dominus: *Quare conturbati estis, pusillæ fidei? Cur non habetis fortitudinem? Cur non confidentiam et fiduciam apud vos tenetis? Et si mors erueret, nonne eam debuistis constantissime sustinere? Ad omne enim quidquid evenerit, fortitudo necessaria est. Ad omne enim periculum vel tribulationem usque ad animæ exitum, similiter et contra delicias et divitias et honores terrenos animi fortitudo tenenda est, ut neque extollaris, o homo, neque in superbiam erigaris. Non despicias inimicos, neque humiles spernas, neque obliviscaris Dominum, neque derelinquas Creatorem, ne*

A que existas ingratus. Si ergo in necessitate et in periculis fortitudo necessaria est, ut viriliter cum fide tolereis universa, multo magis contra delicias (ut dictum est) et luxurias fortitudo necessaria est, ne in muscipulam incidas diaboli. Quare ergo turbati estis, pusillæ fidei? Si potentem me super terram cognoscitis, quare non creditis quod et in mari potens sim? Si Deum me vere esse creatorem omnium suscepistis, quare non creditis quod ea quæ a me facta sunt in mea habeam potestate? Quare ergo dubitastis, pusillæ fidei? Qui pusillum credit, arguetur; et qui nihil credit, contemnetur: fragiles in fidē corripientur: alieni omnino a fide, punientur. Tales fuerunt Judæi et pagani, ideoque in malis suis evanuerunt. Tales etiam hæretici, ideoque in die judicii condemnabuntur. *Tunc surgens imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna.* Scriptum fuit: *Et exurgens tanquam dormiens Dominus, tanquam potens et crapulatus a vino, et percussit inimicos suos in posteriora* (*Psal. lxxvii*). Et nunc surgens imperat ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. Imperavit ventis et mari, sicut creator, sicut suis, ut potens, ut Dominus imperavit ventis et mari, primitus ante discipulos, ut audientes firmarentur in fide. Et potentia deitatis occulta imperabat et comminabatur ei. Magis autem regerat et placebat illud, secundum quod quidam ait: *Potentia mitigavit mare. Imperavit ergo ventis et mari, et facta est tranquillitas magna.* De magno vento et tempestate magna, mari conturbato et tumentis, *facta est tranquillitas magna.* Decet enim hunc magnum magna et miranda facere. Ideoque paulo ante magna accinctus potentia, magnifice conturbavit profundum maris, et nunc iterum in eo ipso ostendens suæ magnificentiam potestatis, tranquillitatem magnam fieri jussit. Hæc ideo, ut nimum conturbati apostoli, magnifice exhilarati lætarentur. Dedit enim per hæc omnia nobis Dominus figuram et doctrinæ imaginem, ut et nos in omni conturbatione et contumelia patientiam teneamus, stabiles simus, fidem non deseramus. Et si omnis iste mundus tanquam mare ebulliat atque in furorem consurgat; et si omnes venti et vertigines dæmonum undique sæviant: et si omnis (ut superior diximus) tempestas maris, id est omnis principatus et potestates mundi concitentur, et in tumore iracundiæ spument, ut furiant super sanctos: etsi adhuc usque ad cælos sese extollant, ut tempestates maris malignantes, ac dolos et fremitus concitantes adversus aliquem vestrum, nolite timere, nolite turbari, nolite contremiscere, nolite descerere. Omnes enim quotquot in fidei navicula cum Domino navigatis, omnes quotquot in hac nimirum sanctæ Ecclesiæ navicula, cum Domino per hunc undosum supernatatis mundum, etsi ipse Dominus dormiat, pio somno nostram patientiam et tolerantiam expectans, vel impiorum pœnitentiam et conversionem sustinens, alacriter accedite ad eum, orationibus instantes, atque cum Propheta dicentes: *Exsurge*

quare obdormis, Domine? exsurge, et ne repellas nos usque in finem (Psal. XLIII). Et iterum: Exsurge, Domine, adjuva nos, et redime nos propter nomen tuum (Ibid.). Et ipse surgens imperabat ventis, id est aereis dæmonum spiritibus. Ipsi enim maris tempestates commovent, hoc est, amaros et elatos concitant fluctus, id est principes mundi ad persecutionem sanctis omnibus immittendam, ad contumelias fidelibus ingerendas. Omnibus Dominus imperat, omnibus comminatur, omnia mitigat, facitque tranquillitatem magnam circa corpus et spiritum, pacem Ecclesiæ, et serenitatem mundo. Quomodo namque sæpius concilia infidelium commota sunt adversus veram et firmam Ecclesiam? Aliquoties paganorum, aliquoties hæreticorum. Quemadmodum sæpius sicut maris fluctus irruebant, comminantes et conterentes hujus principes mundi, per omnia perdere se Ecclesiæ filios arbitantes. Sed surgens Dominus increpavit dæmonum ventos, et omnes evanescere fecit audaces adversarios fidei, magnamque pacem et tranquillitatem dedit Ecclesiæ suæ. *Homines autem illi in navicula mirati sunt.* Qui homines? Scilicet hanc habentes naviculam, aut ei intendentes naviculæ. Non putes hic per homines apostolos significatos. Nusquam enim invenimus præter honorem cognominari Domini discipulos, sed semper aut apostoli, aut discipuli nominantur. Mirabantur ergo illi homines, hi qui cum eo navigabant, hi quorum erat navicula, illi qui in eadem navicula sese transigebant, hi mirabantur. Et admiratione dignum fuit, mare a profundo commotum mitigari, ejusque elatos deplacari fluctus, ventos furentes compesci. Mirabantur ergo dicentes: *Qualis est iste, quia venti et mare obediunt ei!* Non interrogantes dicunt, *Qualis est iste!* sed asserentes quod hic talis est cui mare et venti obediunt. *Qualis est iste!* hoc est, quantus, quam fortis, quam potens, quam magnus! *Qualis est iste!* major Moyse, potentior Elia. Illi enim ambo, e quibus unus ligno mari percusso, cum labore discidit, alius ictu melotæ Jordanem pertransiit. Iste vero uno verbo mandat illis qui non habent verba, et obediunt ei; hi qui non habent auditum, obtemperant; hi qui prudentiæ et intellectus expertes sunt, inclinantur jubenti: quibus neque loquela, neque, ut dixi, sermo est, obediunt. In eadem enim substantia in qua sunt, et sua natura moventur, et jussioni deserviunt, ad confusionem mortalium, ad condemnationem corruptibilem. Jubet mari, et non contemnit; dicit ventis et tempestatibus, et mox compescuntur: jubet omni creaturæ, et non supergreditur jussionem ejus. Et unum hominum genus, quod secundum similitudinem Dei honorificatum est, cui verbum et prudentia data est, hi soli homines resistunt, hi tantum inobedientes sunt, hi soli contemnunt. Ideoque et hi soli in judicio damnabuntur, et a justitia punientur, veluti deteriores matris animalibus, vel his que sine spiritu et anima sunt in hoc mundo. Mirabantur ergo illi, quia mare compescuit, et venti

mitigati sunt. Admiremur et nos, quando et benignitates et benevolentias ostendit circa nos Dominus, quando nos de periculis salvare dignatur, quando de tumultibus et tribulationibus multis nos liberat, quando ab inimicis insequentibus eruit nos. Miremur et mirantes gratias agamus, et gratiæ obaudiamus, obaudientes timeamus, timentes diligamus, ut æternæ charitatis ab eodem hæredes efficiamur. Mirabantur dicentes: *Qualis est hic?* Sicut homo videtur, et sicut Deus potentiam ostendit. Sicut unus carnalium putatur esse, et super omnia carnalia magna ostendit mirabilia. Dormit sicut homo, et imperat mari et ventis sicut Deus. In navicula sedet, et omnem creaturam jussione inclinatur ubi vult Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LVI.

IN FESTO PURIFICATIONIS BEATÆ MARIÆ.

(Ex Opp. Ambrosii Autperti.)

Si subtiliter a fidelibus, etc. *Sequentia vide inter Opera sancti Ambrosii Autperti, Patrologiæ tom. LXXXIX, col. 1291.*

HOMILIA LVII.

IN PURIFICATIONE SANCTÆ MARIÆ.

(Ex Herico monacho Antissiodorensi.)

Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi, tulerunt Jesum in Hierusalem, ut sisterent eum Domino, etc. (Luc. II).

Ex verbis hujus sacræ lectionis maxima nobis Redemptoris nostri dignatio, et intemeratæ genitricis ejus beatæ Mariæ humilitas commendatur, quia videlicet tam ipse Dominus quam gloriosa ejus mater, cum legi nihil deberent, legalibus tamen decretis se subdere sponte voluerunt. Præcipiebat enim lex ut infans octavo die nativitatis circumciscus, post triginta et tres dies suæ circumcisionis ad templum deferretur Domini, et daretur hostia pro eo; et si esset primogenitus, sanctus Domino fieret. Quod si verba legis diligenter inspiciamus, videbimus quia non solum Dominus sine peccato incarnatus, sed et ipsa illius genitrix ab omni subjectione legis liberrima fuerit. Dicit namque lex (Lev. xii): *Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, et die octava circumcidetur infantulus: ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ.* Dicens enim mulierem suscepto semine parientem, una cum prole oblati victimis deber mundari, illam utique ab hac necessitate distinguit quæ sine suscepto viri semine virgo concepit, et virgo peperit. Reliqui namque homines idcirco cum peccato originali oriuntur, quia cum delectatione carnis atque cum ardore libidinis in materno uter concipiuntur. Dominus autem Jesus Christus, qui sicut absque virili semine, ita etiam absque carna delectatione in utero virginis, Spiritu sancto cooperante conceptus est, ideo et sine peccato natus est. Sed sicut Christus legi subjectus esse voluit, ut non a vinculo solveret legis, ita etiam beata Maria, c

sub lege non esset, pro exemplo humilitatis legis instituta non refugit observare, memor illius præcepti quod quidam sapiens ait: *Quanto magnus es, humiliq te in omnibus (Eccli. iii). Postquam ergo impleti sunt dies purgationis ejus, vel Domini videlicet, vel beatæ genitricis ejus, tulerunt illum parentes illius ad templum Domini in Hierusalem, ut sisterent eum Domino: hoc est, statuerent et consecrarent. Illi enim parvuli qui de toto regno Judæorum ad templum Domini portabantur, si fuissent quidem ex tribu Levi, in ministerium domus Domini perpetuo tenebantur, quia eadem tribus tota in hoc ipsum templo fuerat dedicata. Sin autem ex alia aliqua tribu, pretio dato, a parentibus primogeniti redimebantur, ad propria referendi. Et puerorum quidem purgatio in hostiarum oblatione constabat, matrum vero in hoc quod pro masculo quadraginta, pro femina vero octoginta diebus a viri thoro et ab ingressu templi Domini arcebantur. Non quod culpa sit ex legitimo connubio filios gignere, sed ipse generis humani legitimus nuptialisque conceptus non potest esse a culpa iniquitatis extraneus. Bonum enim nuptiarum ab initio generis humani divinitus institutum novimus. Propter quod et Apostolus honorabile connubium in omnibus, et thorum immaculatum sine dubitatione commendat (Hebr. xiii). Cum igitur nuptiæ laudabiliter a Deo sibi tributam possideant in fide et charitate munditiam, tamen quia sine delectatione libidinis non possunt peragi, necessario prolem edunt peccato primi hominis vitiatam. De nuptiis ergo bonis usque adeo bonum est quod nascitur, ut malum non sit etiam si de adulterio vel fornicatione nascatur. Deus enim humanæ naturæ donum fecunditatis contulit, libidinis vero malum, non creatura Dei, sed pœna peccati est. Proinde de nuptiarum munditia, mundus homo non nascitur, quia interveniente sordida libidine seminatur. Quam libidinem castitas conjugalis non amat, sed ad propagandos filios necessario tolerat. Ob hoc sanctus David legitimo fidelique connubio natus, non sine gravissimo dolore maculam carnalis genituræ ita deplorat: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea (Psal. l).* Hæc diximus, ut maculam originalis peccati non in legitimis nuptiis, sed in conceptu parvulorum esse noverimus. Quod autem mulieri pro masculo filio quadraginta diebus aditus templi interdicitur, ideo juxta litteram factum est, ut quot diebus infans in utero formatur, tot etiam diebus purgatio illius peragatur. Dicitur enim conceptio humana sic perfici, ut primis sex diebus quasi lactis habeat similitudinem, sequentibus novem diebus convertitur in sanguinem. Deinde duodecim diebus solidatur, reliquis xviii diebus formatur usque ad perfecta lineamenta membrorum. Inde jam usque ad tempus pariendi reliquo tempore magnitudine sua augetur. Sex autem et novem, et duodecim, et xviii in unum coacti, faciunt xlv. Si ergo minorem numerum in majorem concludimus, videbimus præceptum esse tot pene diebus hominem*

A purgari, quot formatur in utero. Cur autem pro feminae partu diuturnior purgatio injungatur quam pro masculo inquirendum est. Sic enim dicitur: *Sin autem feminam pepererit, immunda erit. xiv, et lxxvi diebus manebit in sanguine purgationis suæ (Lev. xii).* Quia ergo mulier et se et virum decepit, ideo in ortu suo majori subjacet maledictioni. Ferunt etiam physici fluxum sanguinis pro masculo septem dierum esse, pro femina vero dierum xiv, ut quanto est sexus infirmior vel inferior, tanto sit ipsa nativitate inquinatior. Porro xiv et lxxvi lxxx faciunt. In quo numerus superior, id est quadragenarius, duplicatur, quia mulier serpentis persuasioni consensit, et virum persuasioni suæ consentire coegit. Vir autem soli mulieri consensit. Hæc juxta litteram de distantia purificationis dicta sufficiant. Quod vero Dominus prius circumciditur, ac sic post dies aliquot in templum cum hostia offertur, significat spiritualiter quod nullus hominum in conspectu Dei valet esse acceptus, nullus etiam cœlestem Hierusalem perfecte valet conscendere, nisi circumcisis intus, et exutus omni sæce mortalitatis. *Sicut scriptum est in lege Domini (Exod. xiii et xliii; Num. viii), quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur. Quod dicit, omne masculinum adaperiens vulvam, et de hominibus et de pecoribus intelligitur. Omnia enim primogenita Domino sanctificabantur et sacerdotum erant, ea tamen ratione, ut pro hominis primogenito sacerdoti pretium daretur, primo enim quoque pecoris, quod immundum erat, quinque redimeretur siclis argenti. Spiritualiter omnia illa primogenita significabant Dominum Jesum Christum, qui cum esset unigenitus in natura Dei Patris, factus est primogenitus omnis creaturæ, id est, omnium hominum. Et ipse est veraciter et singulariter sanctus Domino, quia peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. Moraliter quoque omnia primogenita nostra Deo offerenda sunt, ut quidquid boni in corde concipimus, divinæ gratiæ tribuamus. Et sicut illi immunda animalia quinque siclis redimebant, sic nos prava opera quæ gerimus, redimere debemus, perfectam agentes penitentiam de omnibus peccatis quæ per quinque sensus corporis contrahimus. Quod ergo dicit: *adaperiens vulvam, non est credendum, ut hæretici affirmare conati sunt, quod Christus uterum matris, quem ingressus sanctificaverat, egressus virginitate privaverit. Ipsa est enim porta de qua scriptum legitur: Porta hæc clausa erit, et vir non transiet per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa, etc. (Ezech. xlii).* Deus namque veram ex Virgine suscipiens carnem, perfectionem ex ea humani corporis sumpsit, virginitatis ei gratiam non ademit. Neque enim decebat ut creator humanæ carnis Deus, qui in prima conditione homini virginitatem tribuerat, idem quod fecerat redempturus, virginitatem carni de qua nascebatur auferret. *Et ut darent hostias secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Hostia hæc pauperum erat. Præcipiebat namque lex ut qui pos-**

sent agnum invenire, offerrent pro filio vel filia simul cum turture sive colomba. Quod si quis agnum reperire non posset, duos saltem turtures vel columbas jubebatur offerre. Dominus ergo Jesus memor salutis nostræ, cum esset dives, pauper pro nobis fieri, pauperem pro se hostiam voluit offerri, ut nos sua paupertate divitiarum spiritalium et æterni regni donaret esse participes. Sed videamus cur hæ volucres præ cæteris in sacrificio Domini jubebantur offerri. Columba enim simplicitatem, turtur significat castitatem. Quæ adeo continentiam diligit, ut postquam semel socium perdiderit, alterum ulterius non requirat. Utraque autem avis gemitum pro cantu habet. Et ideo non immerito sanctorum in hoc sæculo designant ploratum. Merito ergo turtur et columba in hostiam Domino offeruntur, ut aperto designetur quia simplex et casta justorum conversatio gratissimum omnipotenti Deo sacrificium exhibet. Item columba, quæ gregatim volat, activam vitam significat, quæ multorum est. Turtur vero, qui solivagus est et singularitatem diligit, contemplativam vitam significat, paucissimis ac rarissimis imitabilem. Moraliter, cum juxta præceptum evangelicum intrantes in cubiculum, oramus Dominum in abscondito, turturem offerimus. Verum cum ad simile opus alios quos possumus invitamus, dicentes cum Psalmista, *Venite, adoremus et procidamus et ploremus ante Dominum qui fecit nos* (Psal. xciv.), columbas ad divinum altare portamus. *Et ecce homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon.* Adveniens in carne Dei Filius, non tantum ab angelis et prophetis, sed etiam a senioribus et justis testimonium laudis accepit: decebat namque ut quia omnis ætas, omnis sexus, omnis conditio, per Christum erat redimenda, omnes etiam illi devoto famularentur obsequio. *Et homo iste justus et timoratus, exspectans consolationem Israel, et Spiritus sanctus erat in eo.* Recte justus et timoratus dicitur, quia justitia sine timore Dei difficile custoditur. Re enim vera justus erat, qui non suam tantum, sed totius populi consolationem exspectabat, ut scilicet qui jam ex multis diebus dominio Herodis alienigenæ gravabantur, adventu Domini Salvatoris liberati, consolationem acciperent. *Et responsum acceperat a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.* Magnum desiderium antiqui sancti habebant videndi Dominum Jesum Christum, quem sciebant esse venturum. Quod huic Simeoni pro gratia meritorum sanctorum concessum est. Accepit enim responsum in maturitate a Spiritu sancto, quod non esset visurus mortem, nisi videret Dominum. Videri autem, pro experiri positum est. *Et venit in spiritu in templum.* Quod dicit: *venit in templum in spiritu*, nequaquam sine corpore venisse putandus est, sed inspiratus a Spiritu sancto, a quo responsum acceperat, advenit in templum. *Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis, pro eo, et ipse accepit eum in ulnas suas,* hoc est, in brachia sua. Quis autem valet perpendere quanto animi gaudio et ine-

A narrabili alacritate perfusus fuerit Simeon, cum cœli terræque creatorem et Dominum propriis amplectens teneret in brachiis, quem et a prophetis prædictum, et ab universis retro sanctis votis multiplicibus noverat exspectatum? Figuraliter Simeon senex mundum istum significat, quasi longo jam senio et ætate declivem. Simeon infantem accepit, id est, mundus Christum agnovit, et vetustate peccati exutus, ad innocentiam Christianæ conversationis rediit. *Et benedixit Deum, et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace.* Sciebat beatus Simeon quod beati essent oculi qui Christum essent visuri, et ideo donec illum ipse videret, nolebat morte dissolvi, quem tamen ut vidit, mox optabat in pace dimitti. *Quia viderunt oculi mei salutare tuum.*

B *Quod parasti ante faciem omnium populorum.* Salutare Dei Patris Christum appellat, quem in primo adventu ante faciem populorum Deus Pater paravit, ut illum, quicumque in eum credere vellent, fide ac dilectione conspicerent. In secundo quoque adventu, hoc ipsum salutare ante faciem omnium populorum parabitur, ut videat eum omnis oculus, et reddat unicuique secundum opera sua. *Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ, Israel.* Utrique quidem populo, id est Judaico et Gentili, Christus lumen est, sed Israelitico populo specialiter gloria fuit, quia ipsis est prænuntiatus, in illis carnem assumpsit, inter eos miracula fecit. Gentium quoque revelatio fuit, quia oculos mentis eorum profunda infidelitatis cæcitate dimersos, lumine suæ illustrationis revelavit, id est, aperuit et illuminavit. Et recte Christum prius ad revelationem gentium, ac deinde ad gloriam Israel venisse dixit, quia prius gentiles quam Judæos credituros esse prævidit. Tale quid et Psalmista ait: *Notum fecit Dominus salutare suum, et reliq., usque, domui Israel* (Psal. xcvi). Prius enim dixit Deum Patrem justitiam suam, quæ Christus est, gentilibus revelasse, ac deinde subjungit: *Recordatus est misericordiæ suæ, et veritatis suæ domui Israel* (Ibid.). Hinc Paulus ait: *Cum plenitudo gentium intraverit, tunc omnis Israel salvus fiet* (Rom. xi). Hæc de lectione evangelica breviter sunt dicta. Quæ licet causas hodiernæ festivitatis plene aperiat, non tamen ab re est si de ejus nomine aliquid compendiosius indagemus. Græco namque sermone ὑπαντάσειν obviare dicitur. Inde utique ista Dominica solemnitas ὑπαντή vocatur, quod scilicet hac ipsa allato in templum Domino, Simeon et Anna, et cæteræ fidelium personæ quæ ibi erant, tempore purificationis suæ occurrerunt. Agitur ergo ista festivitas incipiente mense Februario, qui a Februo, id est Plutone, qui lustrationum, hoc est purgationum, potens a gentilibus credebatur, ita vocatus est. Cum enim Romani tripartitum orbem sub tributo redegissent, ita ut una quæque ex ipsis tribus mundi partibus, Africa videlicet, Asia et Europa, per quinque annos solvere aurum, et rursus per alios quinque annos argentum itemque per aliud quinquennium æs, quinto demum peracto anno, ac censu soluto, universa civitas

Februario ab universo populo lustrabatur, ut sacrificia diis infernalibus solverentur, quorum se præsidi-
nationes orbis subjugasse putabant. Sed hanc lu-
strandi consuetudinem bene mutavit Christiana reli-
gio, cum hac ipsa die festivitatis beatæ Mariæ, plebs
clerusque et sacerdotes cum cereis et hymnis eccle-
siarum loca circumeunt, non utique ob recordatio-
nem paganæ superstitionis, aut imperii terrestri-
sed in perennem memoriam regni cœlestis, quando,
juxta evangelicam parabolam, omnes electi cum lam-
padibus sponso et sponsæ sunt oecursuri, et supernæ
claritatis thalamum intraturi. Et hanc quidem lustra-
tionem pagani faciebant semper xv anno in fine
mensis Februarii, hoc est vii Kalendas Martii. Post-
modum vero augescente Christianitate, placuit ut in
venerationem perpetuæ virginis, ad mensis initium
transferretur. Cujus institutionis morem nos quoque
pro modulo nostro hodierna die devotè Deo juvante
imitaturi, Dei genitricis summissis votis obsecremus
auxilium, ut sua potenti intercessione nobis apud
filium suum purgationem impetret criminum, quæ
purgationem temporalem suscepit sine sordibus pec-
catorum. Quæque hac die cum Filio templum Dei
sacrificium oblatura conscendit, supernæ civitatis
nobis obtineat ingressum, in qua divinæ claritatis
aspectibus libero contuitu perfruamur, præstante Do-
mino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæ-
cula sæculorum. Amen.

HOMILIA LVIII.

IN DOMINICA QUINTA POST EPIPHANIAM.

(Ex Opp. sancti Augustini.)

*In illo tempore, respondens Jesus dixit : Confiteor
tibi Pater, Domine cœli et terræ, quia, etc. (Matth. xi).*

*Sanctum Evangelium, etc. Sequentia requiruntur apud
sanctum Augustinum, Opera ejus tomo V, Patrologiæ
XXXVIII, col. 453.*

HOMILIA LIX.

DOMINICA IN SEPTUAGESIMA.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

*In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis parabola
hanc : Simile est regnum cœlorum homini patri-
familias, qui exiit primo mane conducere operarios in
vineam suam, etc. (Matth. xx).*

*In explanatione sua, etc. Quæ sequuntur videsis
apud sanctum Gregorium Magnum, Opera ejus tomo
II, Patrologiæ LXXVI, col. 1153.*

HOMILIA LX.

DE EADEM DOMINICA.

Quomodo primus homo toti prælatus sit creaturæ.

(Ex Opp. beati Chrysostomi.)

Dignitas humanæ originis facile agnoscitur, consi-
derata sublimitate auctoris. Neque enim facile pote-
rat esse vel leve quod manus sacra confinxit et cœle-
stis manus in vitalem substantiam animavit, maxime
cum idem artifex Deus potestatem suam in omnem
fabricam eidem homini fuerat traditurus, ut quem
secundum præsidem post se facere disponebat, eum-
dem faceret plenum ac perfectum, habentem in se
et dignitatem qua præcelleret, et potestatem qua

A cunctis animantibus imperaret, soli serviens illi a
quo ei cuncta fuerant subjugata, ut imperaret mundo,
serviret Deo, Creatorem suspiceret, creaturam sibi
parere compelleret, tantumque ditionis sese Domino
debere prospiceret, quantum ipse a creatura exigeret,
habens in propria potestate et obedientiam et con-
temptum, obedientiam qua viveret, contemptum quo
digne pro meritis interiret. Unde effectum est ut
contemnendo in mortem incideret, qui obediendo vi-
vere posset. Unde potestatem concessam dum in con-
temptum protulit, et vitæ privilegium perdidit, et
mortis sibi sententiam acquisivit. Et tamen adhuc
creatura ejus servat imperium, licet ipse Creatori
suo denegaret obsequium. Unde apparet quid suæ
felicitati detraxerit, cum peccatorum merita ejus sta-
tum adhuc mutare non possunt. Gravaris, homo,
juste gravaris, et inexcusabili pœna astringeris. Con-
temnis Creatorem, et ejus imperas creaturæ. Despi-
cis Dominum, et de ejus creatura exigis obsequium.
Beneficiis Dei perfrueris, et ejus potentiam non exti-
mescis. Et cum tibi per eum cuncta deserviant, so-
lus ipse illi non servis. Bis delinquis, o homo, et
geminum ac duplex crimen incurris, dum nec pro
conditione ut servus obsequeris, nec pro potestate
data Domino famularis. Tibi cœlum in die lucis splen-
dore vestitur et solis fulgoribus decoratur, in nocte
clarissimo lunæ speculo et astrorum fulgore vario
polus ipse illustratur, ut diei noctisque vicissitudine
et numerositas temporum dignoscatur, et post diur-
num laborem requies miseris mortalibus præbeat.

C Tempora alternis vicibus immutantur, frondescent
silvæ, amœnantur cœmpi, præta virescunt, animantia
cuncta diversis usibus procreata edunt fetus, parent
imperio, obsequia servant, scatent fontes, omnes
fluunt, institutis terminis maria coercentur. Gaudet
post hiemem verna temperies, æstatis flagrantia de-
coquit messes, autumnitas temulenta suas exhibet
ubertates : hieme macerantur imbribus terræ : suis
institutis cuncta deserviunt, solus homo Deo non
servit. Quid si tibi universa natura constanter edice-
ret. Ego tibi a Domino rerum parere præcepta sum ;
ego circa te jussa implere, instituta servare, nascentia
cuncta tribuere genitoris imperio jussa sum : de-
nique pareo, obtempero, servio, et te mutato non
mutor. Pareo, inquam, rebeli, obtempero procaci,
deservio contemptori. Cæterum si mihi instituta mu-
tare, jussa pervertere, necessaria denegare rerum
Dominus præcepisset, creatura cuncta viduata ho-
mine remaneret, nec qui contemneret ulterius esset,
quia contemptor homo digne ac merito interiret. De-
nique quisquis talis es, qui in hoc contemptu consi-
stis, qui creaturæ imperas et Creatori non servis,
qui dominatum exerces et Dominum non agnoscis,
tunc Dominum patientem, ne severum sentias judi-
cem. Corrigit te dilatio differentis, ne censura pu-
niat judicantis. Facile enim obsequio tuo facies Deum
propitium, si conversus jam mutaveris vitium. Usa-
rarum enim redditur quidquid dilatione temporis fe-
neratur : nec esse jam poterit impunitum, cui mora

temporis non potuit dare remedium. Quid retribuam Domino? Si humana conditio genitori quid debeat, noscat, atque si ejus beneficiorum innumeram multitudinem momentis omnibus tractando intelligat, inveniet suæ servitutis obsequia continuis laudibus jugi gratulatione æquare non posse. Neque enim beneficia ab eo præstita atque collata, vel modum poterunt habere, vel numerum, certe nec terminum, quippe cum nec sensus ad investigandum sufficiat, nec scientia suppetat ad laudandum: immensitas enim beneficiorum superat cogitationes sensuum, et innumera multitudo donorum vincit volubilitatem verborum. Nec si totum vitæ tempus oris obsequia occupent, laudes teneant, gratiarum actiones insistant, poteris pensare quod debes. Qua in re danda nobis est opera, ut totis viribus devotio mentis in divina obsequia exeratur, et laudum glorias os nostrum per omne tempus frequentare cogatur, non quo in istis debita compensentur, sed ut nostræ devotionis voluntas his conatibus dignoscatur, ut quidquid fragilitas detrahit ad complendum, hoc devotio conferat ad promerendum, ut jam quia vis, non quia perficis expungaris, nec quia debita compensas, sed quia parere desideras. Velle enim ipsum expungitur, quia per immensitatem rerum idipsum quod cupimus explicare non datur. *Quid retribuam*, inquit, *Domino pro omnibus quæ mihi retribuit* (*Psal. cxv*)? Querit Propheta sanctissimus quibus meritis beneficia divina compenset, quo famulatus genere munera percepta cœquet, quibus obsequiis tantis possit muneribus respondere, quo servitutis genere innumera debeat dona et infinita beneficiorum genera comparare. Sit licet excellens hominum meritum, sit naturæ jura conservans, sit legum jussis obtemperans, impleat fidem, justitiam teneat, virtutes exercent, damnet vitia, peccata repellat, semet exemplum imitantibus præbeat, quidquid gesserit parum est, quidquid fecerit, minus. Omne enim meritum breve est comparatione donorum. Numera beneficia, si potes, et tunc considera quod mereris. Cum beneficiis cœlestibus tua facta perpende, cum divinis muneribus actus proprios meditare, nec dignum te judicabis eo quod fueris, si intelligas quod mereris. Igitur de beneficiis innumeris divina in te pietate collatis elige quod libuerit unum, huic tuum compensari totum non poterit meritum. Cæterum obtunditur sensus, confunditur animus, spiritus perturbatur, ut ab homine Deus noscatur, nec humana poterunt pensari obsequia, si divina beneficia compares, et tamen de illo loquimur qui semet peccare non patitur, qui judicium suæ mentis examinans, contendit ut placeat, ut promereatur instat, ut serviat elaborat. Cæterum quem aut peccare delectat, aut propriæ mentis segnitia, aut inconsiderati actus, aut vanitas vitæ sic mancipat vitiis, ut sit materia delictorum, minister culparum, seminarium peccatorum, ita ut in se duplex scelus et geminum crimen admittat, et qui debita Domino servitutis non reddit obsequia, et qui innumera beneficia peccando ejus pensare nititur

A contumelia. Quare nitatur justus merita propria beneficiis cœlestibus cœquare, nitatur et peccator vitia quæ exercebat horrere. Ille incrementis sanctæ vitæ increseat, hic peccata damnando, justitiam quam non amabat exercent. Justus ad meliora vitæ proficiat, peccator corrigatur et vivat. Ille bonis tribuat salutare exemplum, hic malis ostendat correctionis remedium. Ille præmia meriti sancti expectet, hic supplicia semet corrigendo declinet. Sic fit ut et justus gloriam bene vivendo acquirat, et peccator correctus indulgentiam divina pietate percipiat.

HOMILIA LXI.

DOMINICA IN SEXAGESIMA.

In illo tempore, cum turba plurima conveniret, et de civitatibus properarent ad Jesum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum, etc. (Luc. viii).

Lectio sancti Evangelii, quam modo audivimus, fratres charissimi, etc. *Hanc homiliam vide apud sanctum Gregorium Magnum, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1131.*

HOMILIA LXII.

IN EADEM DOMINICA.

De lapsu primi hominis.

(Ex Opp. beati Chrysostomi.)

Nemo qui [est qui] nesciat principio hominem sic a Deo plasmatum ut instrueretur prudentia, consilio formaretur, rationis capax, divina providentia redderetur. Instrueretur, inquam, prudentia qua hostis calliditatem vitaret; consilio, quo salutaria ac recta perquireret; ratione, qua Deo genitori parendum esse cognosceret. Etenim Dominus Deus videns hominem quem fecerat innocentem, instruxit, monuit et armavit, quippe qui cum diabolo fuerat pugnaturus, velut quibusdam armis, hoc est prudentia, consilio, ratione, fuerat instruendus. Addidit præterea legem qua Dei voluntatem agnosceret, et quid contentuenti evenire posset, addisceret. Qui quidem homo incautus, dum plus diabolo persuadenti quam Deo jubenti consensit, et sic vitam quam habuit perdidit, et mortem quam ignorabat accepit. Stabat Adam inter uxorem et diabolum, inter Evam et hostem, inter mulierem et serpentem. Diabolus persuadet ut noceat, Eva consentit ut pereat. Diabolus mulierem astutia fallendi circumvenit, mulier incauta serpentinum virus accepit. Diabolus quod per se non potuit, per uxorem Adam protoplastum circumvenit. Adam vero per uxorem invenit interitum, quam a Deo acceperat in auxilium. Proh dolor! prospera in contrarium cedunt, utilia perniciem operantur. Denique plus Adam domesticis quam inimici jaculis læditur, plus proprio quam hostili ense perimitur, plus mulieris quam externo gladio vulneratur. Accessi enim serpens subtilis ut falleret, et accessit, non u viro, sed ut mulieri serpentinum virus infligeret. Accessit, inquam, ut unius consensu utriusque nocere potuisset. Sed soli persuadet, quod ambobus obsessis utrisque obfuit quod unius animum malitia serpenti infecit. Denique consentiens mulier talis circa virum exstitit, qualem circa se malitiam serpentis invenit

Adeo persuasa est et persuasit, infecta est et infecit, A decepta est et deceptit. Quæ quidem mulier feritur sententia duplici, altera propria, altera communi: propria, qua filios parere in dolore præcepta est; communi, qua cum viro morti addicta est. Altera qua serpenti assensit, altera qua marito persuasit. De consensu enim in mortis sententiam incidit, de persuasione in dolore filios parere meruit. Hanc igitur sententiam, et qui non novit, dum patitur discit; et qui nescit, dum expungitur sentit; et qui ignorat, dum experitur agnoscit. Proh nefas! præceptum Domini contemnitur, et persuasio serpentis auditur. Despiciuntur salutaria monita, et recipiuntur venenata colloquia. Unde addicitur homo ex contemptu morti, qui maluit obedire serpenti. Spoliantur gloria, dignitate privantur, facti sunt quod non erant, dum amittunt quod fuerant. Adeo gaudet serpens perpetrasse quod voluit, lætatur hominem peremisse, quod optavit. Exultat malitiæ effectus hominis deceptionem implese. Et nescit infelix vulneratum semet, dum vulnerat; trucidatum dum trucidat, dum hominem perimit, seipsum esse peremptum. Contristatus est Deus hominem sententiam mortis [ante] meruisse quam vitæ, meruisse interitum quam salutem, gloriam contempsisse quam mortem, sed tamen plus malitia serpentis quam hominis contemptu commotus est, plus fallaciam diaboli quam hominis perfidiam denotavit: adeo Dominus Deus et sævitiam exsecratus est hostis, et casum miseratus est hominis: crudelitatem hostis exhorruit, et deceptum hominem paterna pietate condoluit, inimici atrocitate permotus est, et hominem clementer doluit qui deceptus est. Denique Dominus Deus, Ubi es, inquit, Adam? Ad confessionem provocat dum interrogat. Vult eum fateri peccatum, dum ab eo inquirat admissum. Quærit misereri, dum cum reo de culpa colloquitur. Veniam cogitat, qui causam contemptæ legis incusat. Objurgat culpam, ut possit retribuere veniam, ut quos formare instruendo non potuit, eos possit confitendo purgare: accipiunt indumenta pellicea, ut qui confessi jam delictum fuerant, veniam cultus humilitate perciperent. Ostendit Dominus quibus officiis possint delicta purgari, ostendit confessione et deformitate cultus veniam posse facillime impetrari. Ut enim contumacia est celare quod Deo teste commiseris, sic periculosum si splendore cultus animi innocentiam mentiaris. Nemo itaque, nemo peccatorum vitia desperata lætitia contegat, nemo infecto delictis animo dissimulationis virus infundat. Animi vitia, corporis mœrore monstrentur. Si vexatus est animus, luceat corpus, quoniam quoties corpus in causa est, animus mœstitia condolescit. Certe quale est corporis vitia sine animi compassione esse non posse, tale est animi vitia sine corporis compassione non privari. Pariter contristentur, ut veniam pariter consequantur, quoniam utrosque simul aut beneficio foveri, aut injuria vexari necesse est. Nec enim aliud homo est quam corporis animique con-

cretio. Hæc enim duo quantum definitionibus differunt, tantum hominem dum junguntur efficiunt. Ut enim in vita separari non possunt, ita nunquam boni malique merito separantur. Ut enim non potest a corporis bonis animus separari, ita ab animi malis corpus non potest dissociari. Si enim in Dei judicio utræque substantiæ aut supplicio aut præmio expurgentur, cur non et in isto sæculo pariter aut mœstitia aut lætitia perfruantur? Unde tibi, Christiane, excusatio nulla est, qui post servitutem liberatus es, post captivitatem redemptus, post vexationem curatus, post interitum restitutus: habes in monitis quod exerceas, habes exempla quæ timeas. Adam enim nec fallaciam diaboli notat, nec decepti cujusquam casum desleverat. Qui quidem forsitan posset evadere, nisi prior cum hoste dum confligit occumberet. Te jam instruit Dominus, tibi gestorum exempla proposuit. *Ecce, inquit, sanus factus es, noli jam peccare, ne quid tibi deterius fiat (Joan. v).* Noli, inquit, peccare post veniam, noli vulnerari post curam, noli sordidari post gratiam. Cogita, inquit, o homo, graviores culpas esse post veniam, renovatum vulnus pejus dolere post curam, molestius hominem sordidari post gratiam. Quare indulgentiæ ingratus est, qui post veniam peccat; sanitatis indignus est, qui semetipsum postquam curatus est vulnerat, nec mundari meretur qui semetipsum post gratiam sordidat. Porro qui post absolutionem non peccat, meretur et præmium; qui post curam cautus est, sanitatis possidet donum; qui gratiam illæsam tenuerit, æternitatis accipiet regnum. Grave est enim hominem instructum delinquere, gravius jam absolutum peccare. Servo peior est qui patronum post datam libertatem offendit. Beneficiis ingratus est, qui datorem tumoris arrogantia despiciat. Quare aut salutem de exemplo acquire, aut de consortio similem sententiam metue, ne severum sentias judicem, qui benignum contempseris persuasorem.

HOMILIA LXIII.

DE CUPIDITATE.

(Ex Opp. sancti Ambrosii Autperti.)

Sanctorum ecclesiam, etc. *Reliqua videsis inter Opera sancti Autperti, Patrologiæ tomo LXXXIX, col. 1278.*

HOMILIA LXIV.

IN DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

(Ex Opp. beati Gregorii Magni papæ.)

In illo tempore assumpsit Jesus duodecim discipulos suos et ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, etc. (Luc. xviii).

Redempter noster, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1082.*

HOMILIA LXV.

DE EADEM DOMINICA.

De fide Abraham et de immolatione Isaac.

(Ex Opp. beati Joannis Chrysostomi.)

Fides est religionis sanctissimæ fundamentum, charitatis vinculum, amoris subsidium. Hæc sancti-

tatem firmat, castitatem roborat, dignitates exornat. In pueris splendet, in juvenibus floret, in provecis apparet. Gubernat sexus, gradus provehit, officia cuncta custodit. In paupere grata est, in mediocri laeta, in locuplete honesta. Fides amicicias servat, collegia copulat, artes commendat. Nullum despicit, nullum contemnit, nulli deest, nisi qui ei forte defuerit. Fides mandata tenet, praecepta servat, promissa confirmat [consummat]. Fides familiares efficit Deo, amicos constituit Christo. Neque enim quisquam fidei promissa percipiet, nisi professionem actibus servet; aut praemiorum potest compos existere, qui promissam fidem conservare noluerit, ut jam aut impletæ fidei merces homini recompensetur, aut violatæ poena competens tribuatur. Hujus fidei ab Abraham ducamus exordium, qui cum in excidua constitutus ætate, filium a Deo promissum se crederet accepturum, et fidei pretium in filio conspexit, et in stellarum suam sobolem numerum redundantem fide comparavit eadem. Denique unus filius Abraham exoptatur, et innumera ei multitudo promittitur. Solatium unius hæredis conquiritor, et innumera soboles destinatur. Nescis, inquit Dominus, nescis Abraham quid destinatum sit tibi, sed idcirco nescis quia quod merearis non respicis. Tantum enim de me tua meruit fides, tantum tua obsequia valuerunt, ut et quid desideres norim, et facere quod mereris decreverim. Namque tibi nascetur filius, cujus semen diffundetur in millia, ut et similitudini siderum coæqueatur, et arenæ immensitatibus comparetur. Credo, inquit Abraham, Domine, credo quia potes, facturum te confido quod spondes. Nec enim confectam senectutem marcescentis meæ ætatis considero, aut Saræ conjugis sterilem effetaque conditionem attendo, sed tuæ majestatis potentiam tracto, nec cui talia promittantur, sed a quo promittantur agnosco. Generare enim filios senilis ætas non patitur, sed tua, Domine, jussione completur. Steriles filios habere non possunt, sed hoc posse tuæ virtutes efficiunt. Natura quidem negat, sed potentia imperat. Ætas prohibet, sed tua potestas ostendit. Impossibile quidem illud videtur nobis; non tibi; homini, non tuæ, Domine, majestati; naturæ, non Deo, servis, non Domino. Unde credo, Pater, credo, Domine, istud te facturum esse quod dicis, quia his virtutibus cunctis gentibus innotescis. Tunc Sara concepit in utero, et peperit filium, partem multarum gentium destinatum. Nascitur Isaac ornamentum generis, parentum gloria, propinquorum lætitia, familiæ decus, hæreditatis spes, fidei pretium, promissæ sobolis testimonium. In cujus nativitate et Dominus promissum reddidit, et Abraham votum quod optavit, accepit. Gaudent omnes, cuncti lætantur. Fit enim Isaac dulcis cum nascitur, dulcior cum nutritur. Nec enim poterat esse non dulcis, quem et patris fides condierat, et propria innocentia commendabat. Fit et Sara ex sterili mater fecunda in filio, fecundior futura ex ipso. Redit juvenus in senem, marcescens ætas reparatur in juve-

nem, et manente senectutis ætate, juvenilia geruntur a matre. Denique blanditur, nutrit et lactat, et consequentia complet officia, quæ jam forsitan oblivisceretur, si suo tempore Saræ parere concederetur. Tunc locutus est Dominus ad Abraham, dicens: Accipe filium tuum quem diligis, Isaac, et vade in unum montium, et offer mihi illum in sacrificium (Gen. xxii). Mox Abraham tam celeriter decernit jussis cœlestibus esse parendum quam fuerat divinitus imperatum. Verebatur enim ne votum mora offenderet, aut jussionem tarditas impediret. Denique properat quod jussum est perficere, festinat quod præceptum est adimplere. Fuit enim lætus cum eum acciperet, lætior cum eum immolandum Dominus postularet. Ostendit Abraham charissimum quidem sibi esse filium, sed multo chariorem filio existere Dominum. Nec dulcedinem aut affectus pignoris respiciebat, qui jussionem ut perficeret, cogitabat. Totos enim affectus convertit in Deum, cui jam se noverat mancipatum. Denique illam fidem servabat in sese, cum filium juberetur offerre, qua Deum promeruerat, cum eum mereretur accipere. Adest Isaac patri quidem ætate dissimilis, sed fide ac devotione æqualis. Adest, inquam, Isaac, qui si quid pater disponderet, ipse fieri libenter optaret. Ita enim filius parvit patri, ut pater divinæ obtemperaret jussioni: ut de consensu filii pater securus existeret, et voluntati patri sese filius manciparet. Erat enim in utrisque unus animus, par sensus, et similis circa Deum affectus, ut generositatem patris in filium transfusam conspiceres, et innocentiam filii patri non deesse videres, ut et paternæ fidei particeps filius existeret, et simplicitate filii patris sublimitas redundaret. Qua securitate Abraham fretus, sternit sibi asinam, ad sacrificium ligna concidit, pueros secum adducit. Cumque ad civitatem venissent, Estote istic, inquit, ego et puer iste ibimus soli; et cum adoraverimus Dominum, revertemur ad vos. Statim pater cum filio proficiscitur solus. Ad quem idem filius: Pater, inquit, ligna video, cultrum et ignem conspicio, hostiam quam immolaturus es quæro. Desine, inquit, desine istud quærere, fili, quod sibi Dominus ad horam procurabit: desine quærere quod sibi Dominus jam prævidit. Magnum præsagium promittentis, magna innocentia inquirentis. Isaac hostia, de hostia patrem interrogat, sacrificii effectus desiderat. Ovis ab eo quæ deerat quæritur, ne ipse qui loquitur imolet. Ast ubi ad locum ventum est, uterque montem ascendit. Aram pater extruxit, ligna composuit, filium colligavit. Patere me, inquit, fili, patere votum perficere, patere, inquam, per te jussionem Domini adimplere. Deus enim qui te condidit, expetit; qui dedit, quærit; qui te creavit, te sibi desiderat immolari. Non est enim hoc parricidium, non est crudelitatis admissum, quia votum est. Nec tibi, fili, a genitore mors miseranda inferitur, sed utrisque nobis salubriter providetur. Tanto eris acceptabilis hostia, quanto libenter gloriosæ mortis acceperis beneficia. Quod

jussus pater es, perface, inquit; quod disponis, constanter [instante] adimple. Ego enim nec renuo, nec recuso, quod volueris volo, quod optas exopto, quod desideras et ipse desidero. Denique eo voto istam mortem excipio, quo te eam mihi inferre velle cognosco. Hæc etsi uterque non dixit, tamen cuncta ista in actu ostendit. Mox pater extensa manu gladium sumit, dexteram erigit, jugulare filium, sacrificium perficere, jussu Domini voluit devotus implere: et pendentem jam atque imminente mucrone, Parce, inquit Dominus, parce; fidem tuam quæsi, non filium ut jugulares optavi: nec amabile pignus tibi subtrahere, sed devotionem tuam volui pertentare. Nunc cognovi quia amas Dominum magis quam filium, imo magis amas filium, quia diligis Dominum: quia dum non pepercisti filio tuo propter Deum, eundem tecum constituisti Domino gloriosum. Quare te benedictionibus cumulabo, et infinitam filiorum multitudinem ex eo tibi provenire confirmabo. Statim procuratur aries, qui pro Isaac sanctissimo mereretur occidi. Nec enim fas erat ut Isaac, qui typum Christi portabat, a patre hoc in tempore mactaretur, quia perfecta sacrificii hostia Christo Domino servabatur. Procurabatur, inquam, aries, qui pro Isaac mereretur occidi, ut et promissum patris de hostia compleretur, et perfecto sacrificio, patri Isaac incolumis redderetur. Tunc uterque lætus de monte descendit: pater, quod sacrificii votum salvo filio perfecit; filius, quod jussa patris libenter optasset. Gaudet de patre filius, de filio pater. Gaudent propinqui, familia cuncta lætatur: gaudent, inquam, quod et opus tantum perfectum sit, et quod patrem cum filio incolames illis Dominus revocarit.

HOMILIA LXVI.

IN DIE CINERUM.

(Ex Opp. beati Augustini, lib. II, tract. de Sermone Domini in monte, cap. 12, num. 40.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ, tristes, etc. (Matth. vi).

Manifestum est, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Augustinum, Operum ejus tom. III, Patrologiæ XXXV, col. 1287, lin. 28.*

HOMILIA LXVII.

IN EODEM DIE.

(Ex Opp. ejusdem sancti Augustini.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, etc. (Matth. vi).

Clemens et pius Dominus Deus noster, etc. *Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXVIII, col. 243.*

HOMILIA LXVIII.

IN FERIA QUINTA POST DIEM CINERUM.

(Ex eodem.)

In illo tempore, cum introisset Jesus Capharnaum, accessit ad eum centurio, rogans, etc. (Matth. viii).

Audivimus, etc. *Hanc homiliam videsis apud sanctum Augustinum, tomo ut supra, col. 414.*

HOMILIA LXIX.

IN FERIA SEXTA POST DIEM CINERUM.

(Ex eodem.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Audistis quid dictum est: Diliges proximum tuum, et odies inimicum tuum, etc. (Matth. v).

Gradum esse aliquem, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXIX, col. 1859.*

HOMILIA LXX.

IN SABBATO POST DIEM CINERUM.

(Ex venerabilis Bedæ in Evangelium Marci expositionis lib. II, cap. 6.)

In illo tempore, cum sero esset factum, erat navis in medio mari, et Jesus solus in terra, etc. (Marc. vi).

Labor discipulorum, etc. *Reliqua videsis apud ven. Bedam, Operum ejus tomo III, Patrologiæ XCII, col. 496.*

HOMILIA LXXI.

DOMINICA PRIMA IN QUADRAGESIMA.

(Ex Opp. beati Leonis papæ.)

Licet nobis, dilectissimi, appropinquante, etc. *Hanc homiliam videsis apud sanctum Leonem, Operum ejus tomo I, Patrologiæ LIV, col. 268.*

HOMILIA LXXII.

IN EADEM DOMINICA.

(Ex Opp. beati Gregorii Magni papæ.)

In illo tempore ductus est Jesus in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo, etc. (Matth. iv).

Dubitari a quibusdam solet, etc. *Reliqua vide apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1135.*

HOMILIA LXXIII.

IN FERIA SECUNDA POST INVOCAVIT.

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Cum venerit Filius hominis in majestate sua, etc. (Matth. xxv).

In lectione quæ hanc præcedit, proposuit Dominus similitudinem hominis peregre proficiscentis, qui vocatis servis suis distribuit illis pecunias, prout unicuique conveniebat, alii quinque talenta, alii duo, alii unum, et statim profectus est. Post multum vero temporis reversus, vocatis servis suis posuit rationem cum eis. Et bene quidem operantes pro apportatis lucris remuneravit, negligentem vero servum et a bono opere torpentem, damnavit. Qua finita parabola, hoc quod modo exponendum suscepimus, consequenter adjunxit, probans illam quam præmisit parabolam ad se pertinere, ait ergo: *Cum venerit Filius hominis in majestate sua.* Quia enim tempus passionis ejus instabat, et proxime venturo Pascha comprehendendus et alapizandus, conspuendus, flagellandus, spinis coronandus, et ad ultimum crucifigendus, aceto potandus, et morti tradendus erat, proinde se in majestate ad judicium venturum prænuntiat, quatenus secutura scandala passionis compensaret pollicitatio magnæ glorificationis. Ait ergo: *Cum venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes angeli cum eo.* Notandum sane quod Filium hominis in majestate venturum dicit, per quod destruit opi-

nionem quorundam hæreticorum, qui dixerunt Dominum nostrum Jesum Christum a tempore resurrectionis et ascensionis non manere in natura veraciter assumptæ humanitatis, non attendentes quod angeli dixerunt: *Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum (Act. 1)*. Et hic Dominus manifeste Filium hominis fatetur venturum esse ad iudicium. Idem enim verus Filius Dei, idemque verus Filius hominis, non tamen duo, sed unus est Filius Dei, qui in iudicio per solam videndus est humanitatem. Nam in divinitate sua solis post iudicium apparebit electis, quia scriptum est: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei (Isa. xxvi)*. Soli autem regem sæculorum in decore suo videbunt oculi mundi sanctorum. *Cum ergo, inquit, venerit Filius hominis in maiestate sua, hoc est, in divinitatis suæ potentia, per quam cum Patre simul et Spiritu sancto genus humanum iudicabit, bene meritis præmia impiis, et peccatoribus digna rependens supplicia, secundum quam (ut dictum est) nunquam eum reprobi videre poterunt. Ille ergo qui quondam ad assumpto homine iudicandus veniens non clamavit, neque vocem ejus quisquam in plateis audivit, quia ita humilis venit, ut a nemine cognosceretur, nunc Deus manifeste veniet, Deus noster, et non silebit, stipatus ministerio angelorum, qui cum eo ad iudicium venient, ut in eorum præsentia iudicentur qui sub eorum custodia male vixerunt. Angeli enim sunt administratorii spiritus, qui singulis hominibus ad custodiam deputantur, de quibus Dominus: *Angeli eorum semper vident faciem Patris, etc. (Matth. xviii)*. Hinc et Psal. dicit: *Annuntiaverunt cæli justitiam ejus (Psal. xxi)*. *Cæli namque justitiam ejus annuntiabunt, quia sancti angeli justissimum Dei iudicium veneranter prædicabunt. Tunc sedebit super sedem maiestatis suæ. Sedem super quam Dominus sessurus est in iudicio, quidam iuxta litteram nubem illam accipiunt, in qua Dominus ascendit in cælum, in qua etiam venturus est ad iudicium. Sed competentius sedes Dei sancta intelligitur Ecclesia, in qua Dominus sedebit, quia in Ecclesia sua gloriosus ipse eam glorificans apparebit. Et congregabuntur ad eum omnes gentes. Omnes videlicet homines a primo Adam usque ad eum qui in fine mundi nasciturus est, quique ab exordio mundi jam defuncti sunt, vel qui vivi in corpore inveniendi sunt. Et separabit eos ab invicem sicut pastor segregat oves ab hædis. Et statuet oves quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris. Sicut (inquit) pastor pecus secernit a pecore, ita Dominus noster, qui est verus pastor, quem oves suæ agnoscunt, eumque sequuntur, separabit in die iudicii bonos a malis. Nam per oves designantur sancti, simplicitate et innocentia gaudentes, qui ad dexteram Domini statuentur, quia in spe sempiternæ felicitatis collocabuntur. Per hædos autem (qui sunt petulca animalia et lasciva, et ad libidinem semper fervida) designantur reprobi, voluptatibus et illecebris dediti, qui ponentur ad sinistram, quia iuste sempiternæ damnationi subiciantur. Sed et illud attendendum, quia non capras,**

A sed hædos in sinistra statuendos dicit, quoniam capram in bonam accepit significationem. Signat enim sanctorum animas, quæ velut greges caprarum tonsæ et lotæ ascenderunt de lavacro (*Cant. iv*), et gemellos edunt fetus et sterilitatem ignorant. Sciendum vero quia in iudicio duo erunt ordines, alter bonorum, alter malorum, qui tamen quadrifarie dividuntur. Duo enim erunt ordines bonorum, unus qui non iudicabitur, sed cum Domino iudicabit, sicut erunt sancti apostoli et perfecti, quibus dictum est, *Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel (Matth. xix)*. Alter erit ordo bonorum, qui iudicabitur et salvabitur, quibus dicetur: *Esurivi, et dedistis mihi manducare, etc. (Matth. xxv)*. Similiter duo erunt ordines reproborum, unus eorum qui non iudicabuntur, et tamen damnabuntur, in quo erunt pagani Deum ignorantes, de quibus Psal. dicit: *Non resurgent impii in iudicio (Psal. 1)*. Et Dominus, *Qui non credit, jam iudicatus est (Joan. iii)*. Alter erit ordo illorum qui iudicabuntur et damnabuntur, quibus dicetur: *Esurivi, et non dedistis mihi manducare. Tunc dicet rex his qui a dextris ejus erunt. Venite, benedicti Patris mei, possidete præparatum vobis regnum a constitutione mundi. Rex Christus videlicet, qui est rex regum et Dominus dominantium, quique in die illa solus exaltabitur, e suæ potestatis auctoritate sententiam dicabit. E dicet his qui a dextris ejus erunt, hoc est sancti qui ad sortem supernæ beatitudinis pertinebunt *Venite, benedicti Patris mei, etc.* Vox ista desiderabilis, exoptabilis, et omni gratia suscipienda, quæ sancti ad bona perpetua et ad regnum vocantur sine fine mansurum. Et merito benedicti dicuntur, hoc est, ad æternam benedictionem (quæ in Christo et per Christum est) prædestinati. Patris autem su regnum dicit, ad illum referens omnem potestatem cujus est Filius, quia a quo habet essentiam, ab illi habet et potentiam. Unum tamen est regnum Patris et Filii et Spiritus sancti, sicut una est essentia eademque maiestas. Quod regnum ab origine mundi illis præparatum asserit, quia ad illud ante sæculum prædestinati et præordinati sunt. Nam et apostolus dicit: *Quos præscivit et prædestinavit, illos et vocavit: et quos vocavit, hos et justificavit (Rom. viii)*. Quibus vero meritis talem meruerunt remunerationem, enumerat subdens: *Esurivi, et dedistis mihi manducare. Sitivi, et dedistis mihi bibere. Hospes eram et collegistis me; nudus, et cooperuistis me; infirmus et visitastis me. In carcere eram, et redemistis me.* Quæ verba aperte exprimunt opera pietatis, et benevolentiae munificentiam, quæ corpoream tolerantibus indigentiam necessaria est. Verum si hæc spiritu liter acceperimus, gratius aliquid impletione charitatis intelligere poterimus: quia charitas non solum circa carnem fratris quandoque morituram, verum multo magis circa animam semper victuram est exhibenda. Qui igitur esurientem et sitientem pavimenti verbi satiat et aqua sapientiæ potat, perfectæ charitatis opera adimplet. Qui errantem a via veritatis sacra admonitione revocat, et per poenitentiam*

domum sanctæ Ecclesiæ recipit, pietatis opera veraciter agit. Qui vero infirmum in fide suscipit secundum Apostolum (*I Thes. v*), et tribulationum ac justitiæ carcere clauso, solatium compassionis ac sermonem consolationis impendit, hic utique veræ dilectionis jura adimplet, et ideo pietatis mercede remunerandus est. Et nota quod non virtutes maximas, sed sola dilectionis opera, quæ activæ vitæ necessaria sunt, Dominus in judicio commemorat, ut liquide ostendat quia charitatis præcepta servantibus debeantur regna cœlorum, sine qua nulla virtus, nullum opus bonum Deo placere potest. *Tunc respondebunt justi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus? sitientem, et dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem, et collegimus te? nudum, et cooperuimuste?* Ista sancti respondebunt, stupentes ad immensam et ineffabilem majestatem regis Christi, et quia omne bonum quodcumque fecerunt, quamvis fuerit maximum, tunc illis minimum et brevissimum videbitur, præ magnitudine terroris qui tunc erit, sive præ abundantia inestimabilis retributionis. Denique et beatus Ephrem in homilia quadam de die judicii, quam plenam compunctione scripsit, dicit sanctos tunc angelos, sub quorum custodia vixerunt, interrogantes, quid unquam boni egerunt, ut tali gloria talique digni haberentur mercede? *Et respondens rex, dicit illis: Amen dico vobis, quandiu fecistis uni ex minimis his fratribus meis, mihi fecistis.* Miranda Domini et Salvatoris pia dignatio, qui devotionem justorum tali mercede compensat, ut se in pauperibus pastum et vestitum asserat, et quidquid illis impensum est, se suscepisse confirmet. Sane quod dicit: *Quandiu fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis*, potest quidem generaliter de omni paupere intelligi, quod videlicet eleemosyna cuiquam egeno propter Christum impensa, ab ipso suscipiatur. Verum cum Dominus notabiliter et quasi demonstrans dicat, *uni de minimis istis*, ostendens non generaliter se de quibuslibet pauperibus, sed de his videlicet tantum dicere qui spiritu pauperes sunt, qui propter Deum voluntariam perferunt egestatem, quibus maxime fideles de suis facultatibus subvenire, et sibi amicos facere debent, ut ab eis in æterna regni cœlorum habitacula recipiantur: *Tunc dicit et his qui a sinistris ejus erunt: Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus.* Reprobis ad sinistram positis (qui etiam cum in mundo viverent, sinistra semper, hoc est transitoria amaverunt, nec unquam æternorum, qui ad dexteram figurantur, curam habuerunt) dicitur: *Discedite a me, maligni, in ignem æternum.* Maledicti vero vocantur hi qui in malitia vitam consumentes, æternæ maledictioni seipsos præparare non timuerunt. Nunquam quidem mali cum Domino fuerunt, quia non habitabit juxta eum malignus, sed tunc discedere videntur, quia in præsentis mali bonis permisti videntur, a quibus in judicio separabuntur. Sagena autem sanctæ Ecclesiæ malos pisces cum bonis capit, et usque ad litus ultimi examinis per-

A trahit. Sed tunc bonis in vasa collectis piscibus, mali foras projicientur. Sic et in agro Domini zizania cum tritico germinant, sed cum ad aream ventum fuerit triticum ad horreum reconditur, zizania vero fasciculis colliguntur et igni comburuntur. Sive discedere eos, hoc est, a præsentia suæ visionis jubet projici, et in tenebras exteriores expelli. Discedere ergo maledicti jubentur in ignem æternum, ut ibi sine fine ardeant, qui in præsentis ignem vitiorum in se extinguere noluerunt. Iste autem ignis diabolo et angelis ejus præparatus est, quia sicut potentia Dei justis regnum ab origine mundi præparavit, ita diabolo et angelis ejus ac reprobis ignem æternum, in quo æternaliter crucientur, præordinavit. *Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare. Sitivi, et non dedistis mihi potum. Hospes eram, et non collegistis me. Nudus eram, et non operuistis me. Infirmus, et in carcere, et non venistis ad me.* Metuenda multumque pertimescenda est ista sententia. Non enim dicit, aliena rapuistis, sed, *non dedistis mihi manducare.* Si ergo ita tenacitas damnatur, rapacitas quid mereatur? Aut quid recipiet qui alienum tulerit, si sic punitur qui de suo non dederit? Si tale judicium est ei qui non fecerit misericordiam, quale erit ei qui fecit rapinam? *Tunc respondebunt et ipsi, dicentes: Domine, quando videmus te esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, vel in carcere, et non ministravimus tibi?* Excusare nituntur, tanquam Deum fallere possint, sicut quondam homines decipiebant. Sed tunc nullam excusationem habere possunt, qui dum potuissent converti, noluerunt, et eleemosynis peccata sua delere neglexerunt. *Et respondens, dicit illis: Amen dico vobis, quandiu non fecistis uni de his fratribus meis minimis, nec mihi fecistis.* Qui enim humilibus et despectis membris Christi beneficium impendere negligit, convincitur Christo minus esse devotus, atque ideonunquam se ei aliquid tribuisse gaudebit. Nam *qui non diligit fratrem quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere (I Joan. iv)?* Attendendum vero quod et hic, sicut et superius, unitatis fit mentio, cum dicitur: *Quandiu non fecistis uni ex minimis meis, nec mihi fecistis.* Per quod innuitur quia illius largitas accepta est Deo, qui hanc simplici cordis intentione in unitate fidei catholicæ studet exhibere. Cæterum qui se ab unitate fidei hæretica pravitate dividit, vel de suo opere bono laudem quærit humanam, hujus misericordia reproba a Christo judicatur et indigna. *Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Origenes dogmatizat omnes reprobos, ipsum etiam diabolum et angelos ejus post multa sæcula posse indulgentiam peccatorum promereri et a suppliciis liberari, asserens divinæ pietati aptissime convenire, ut sicut hominem redemit, ita quoque prævaricatorem angelum sálvet. Cui tamen apertissime hac sententia repugnatur: *Ibunt hi in supplicium æternum.* Sed ille ex opposito dicit, hoc Dominum dixisse ad incutiendum timorem quibusque perversis, quatenus æterna expavescant supplicia, et

peccare desistant. Cui contra respondendum quia si hoc verum non est, nec illud verum est, quod Veritas subdit: *Justi autem in vitam æternam*. Sed (quod dictu nefas est) sicut illud falso minatus est ut timore percelleret, ita hoc falso promisit, ut vacua spē deciperet. Ad hæc fortasse aliquis dicat, injustum esse ut pro temporali et momentanea delectatione quis æternam solvat pœnam. Sed sciendum illos æternis subigi tormentis qui obstinata voluntate in malo perseverare, et nunquam suis sceleribus terminum ponere voluerunt. Insuper et si semper vixissent, semper utique peccare voluissent. Justo igitur Dei judicio tales ibunt in supplicium æternum. Proinde branda est Dei misericordia, et corda cum manibus eleemosynarum levanda, ut in præsentī vita ignis timoris sui mala nostra decoquat, quatenus in tremendi examinis judicio a malorum sinistra locutione liberatos, in dextera cum omnibus sanctis misericorditer collocare, et in vitam æternam cum sanctis angelis connumerare dignetur, in qua vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXIV.

IN FERIA TERTIA POST *Invocavit*.

In illo tempore, cum intrasset Jesus Hierosolymam, commota est universa civitas, etc. (Matth. xxi).

Dominus et Deus auctor et reparator humani generis Christus, ante mundi constitutionem præelegerat cum Patre, et quando et ubi pateretur pro salute hominum. Impleta ergo hujus temporis plenitudine, instante jam passione, appropinquare voluit loci suæ passionis, ubi inveniri posset ab his per quos eadem passio erat celebranda, ne quasi refugiens mortem æstimaretur. Non enim metuebat mortem, sed potestate imperabat morti. Ait ergo evangelista: *Quia cum intrasset Jesus Hierosolymam, commota est universæ civitas, dicens: Quis est hic?* Ad ingressum Salvatoris commota est civitas, admirata est populi frequentiam. Simile quid et in ejus ascensione de angelis legimus, qui dum Dominum triumphali pompa ascendentem cernerent, et carnem jam glorificatam ad cœlos vehementem, admirantes dicebant: *Quis est iste rex gloriæ (Psal. xxiii)?* Notandum vero quod ante sex dies Paschæ, sicut alius evangelista dicit (*Joan. xii*), venit Dominus Bethaniam, ubi Lazarum suscitaverat, atque in crastinum in asino sedens, turbis divinas laudes acclamantibus, Hierosolymam ingressus est, quod olim in paschali agno mystice fuerat præsignatum. Scriptum namque est in lege (*Exod. xii*): *Decima die mensis primi tollat unusquisque agnum per familias et domus suas, et servabitur eum usque ad quartum decimum diem mensis hujus, immolabitque eum omnis multitudo filiorum Israel usque ad vesperam*. Ergo secundum hanc de paschali agno prophetiam, Dominus Jesus decima die mensis primi, hoc est, ante quinque dies paschæ, civitatem Hierosolymam ingressus, conjurante adversum se seniorum princi-

pumque concilio, præstolabatur horam qua pro mundi salute Deo Patri se in odorem suavitatis hostiam offerret. *Populi autem dicebant: Hic est Jesus a Nazareth propheta*. Superbis Judæis quisnam esset, qui cum tanta gloria civitatem intrabat interrogantibus, simplex turba quod noverat fatebatur. *Hic est, inquit, Jesus propheta*. Prophetam appellabant, quia errabant, et quid dicerent ignorabant. Nesciebant enim eum Deum aut Dei Filium appellare, sed error eorum perfecta scientia plenus erat. Nam Moses de eo dixerat: *Prophetam vobis suscitabit Dominus de fratribus vestris, illum audietis tanquam me (Deut. xviii)*. Et ipse de se loquitur: *Non capit prophetam perire extra Jerusalem (Luc. xiii)*. Ita vero accipiendum est *propheta*, ut sit Dominus prophetarum, sicut est Rex regum et Dominus dominantium. *Et intravit Jesus in templum*. Quod Dominus in civitatem ingressus, primo templum adiit formam religiosæ conversationis, quam sequi debeamus, ostendit. Cum enim oppidum vel castellum, sive aliquem locum ubi domus orationis Deo sit consecrata, ingredimur, prius ad illam festinare debemus, et postquam nos per orationis studia Deo commendaverimus, sic deum ad ea quæ necessitas fragilis vitæ exigit, peragenda negotia protinus accedamus. *Et cœpit ejicere vendentes in illo, et ementes et mensas nummulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit*. Inter omnia miracula quæ Dominus in mundo corporaliter gessit, hoc præcellentissimum et maximum est. Plus enim fuit, ut dicit beatus Hieronymus, hoc quod unus homo inermis millia armatorum de templo ejecit, quam quod Lazarus quatruiduanum a mortuis suscitavit. Fulgor enim divinitatis resplendebat in aspectu humanitatis; atque ideo videntes insolitam claritatem in facie hominis radiantem, intuentes terga cædendi dabant et resistere non audebant. Et dicit eis: *Scriptum est Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fistis illam speluncam latronum*. Domus illa Dei hoc a Salomone primum, et postea a Jesu sacerdote et Zorobabel constructa fuerat, non quod Deus manufactis templis habitet, sed ut ibi nomen ejus invocetur, ibique devotæ plebis orationes audire vota susciperet, munera et oblationes acceptaret. Sed illi eam speluncam latronum fecerant, quia hoc in templo residebant, ut aut non dantes munera corporaliter punirent, aut dantes spiritualiter necerent. Legis siquidem præceptum erat (*Deut. xvi*) ter in anno convenirent omnes ex diversis regni Judaici partibus ad angustissimum et sanctissimum orbe templum, in Pascha videlicet, Pentecoste Scenopegia: et ejusdem legis præceptum erat vacui in conspectu Domini apparerent. Et plerumque contingebat ut qui de remotioribus partibus veniebant non haberent quod in sacrificio Domini offerrent, quia ad longitudinem itineris secum cora sua adducere non valebant: proinde sacerdotes habebant pinguissima animalia quæ usum sacrificii exposcit, et ea non habentibus vend

accepta pecunia rursus empta suscipiebant, hoc modo prædam de simplici populo facientes. Verum erant quidam ita pauperes, qui etiam sumptibus et victu indigebant, et non solum hostias, sed nec eas unde emerent non habebant. Ad hoc iidem sacerdotes nummularios in templo statuerunt, qui mutuant eis sub hac occasione pecuniam darent. Sed quia lex usuras prohibuerat, nec aperte eis duplicatam pecuniam exigere poterant, excogitaverunt rursus aliam fraudem, ut pro usuris reciperent varias species munerum, uvam passam videlicet, et diversi generis poma, ut quod in nummo non licebat, in his rebus exigerent quæ nummis emuntur. Hoc appellabant ipsi proprio sermone colybias, qui colybia, id est vilia munuscula, dabant, quæ græce tragemata, Latine bellaria dicuntur. Istiusmodi negotiationes et fraudes cernens Dominus in domo Patris sui fieri, sicut beatus Joannes dicit, facto flagello de resticulis, innumeram multitudinem de templo ejecit (Joan. 11). Attendant istud Ecclesie sacerdotes, et caveant ne domum Dei in speluncam latronum vertant. Latro enim est qui lucra de religione sectatur, et ex cultu sanctitatis studet occasione negotiationis. Proinde metuendum est illis, ne sicut illi de templo materiali ejecti sunt, ita isti de templo spirituali ejiciantur. Quotidie enim Dominus domum Patris sui, sanctam videlicet Ecclesiam intrat, et occupatos lucris turpibus ejecit, atque unius criminis habet vendentes pariter et ementes. Vendentes enim sunt qui sacros ordines ad præmium largiuntur. Ementes vero, qui pro injustitia pecuniam tribuunt, et dato pretio patronis, emunt peccatum. Notandum vero quod dicitur, *mentas nummulariorum et cathedras vendentium columbas evertit*. Quid enim per mentas nummulariorum nisi altaria intelliguntur, quæ per avaritiam malorum sacerdotum, mensæ efficiuntur nummulariorum. Quid vero per cathedras vendentium columbas, nisi magistralis dignitas in Ecclesia accipitur, quæ et ipsa cum ad lucra deflexerit, ad nihilum redigitur? Quid vero per columbas, nisi Spiritus sanctus accipitur, qui super Dominum baptizatum in specie columbæ apparuit? Qui autem sunt qui columbas vendunt, nisi hi qui Spiritum sanctum per manus impositionem ad præmium tribuant? Sed Dominus *cathedras vendentium columbas evertit*, quia talium sacerdotium destruit. Quicumque enim episcopus gratiam Spiritus sancti vendiderit, etiam si nunc in conspectu hominum pontificali stola fulgere videatur, jam ante Dei oculos sacerdotio privatus est. Hinc et sacri canones simoniacam hæresim anathematizant, et sacerdotio privari præcipiunt eos qui pro spirituali gratia impensa quaerunt pretium. Moraliter: sicut in civitate templum cæteris ædificiis præeminet, ita in plebe fidelium vita religiosorum. Templum ergo Dei est ipsa mens fidelium, dicente Apostolo: *Vos estis templum Dei et Spiritus sanctus habitat in vobis* (1 Cor. 11). Hæc igitur mens fidelis si, relicta innocentia, in læsionem proximi perversas profert cogitationes, spelunca utique latro-

num efficitur, nec jam domus orationis vocatur, sed latibulum latronum. Nam illud meditatur agere, unde proximo suo possit nocere. Non ergo sit in domo pectoris nostri negotiatio, non ementium vendentiumque commercia, ne iratus Jesus intret, et flagello districtæ severitatis puniat concretas sordes suæ mansionis. *Et accesserunt ad eum cæci et claudi in templum, et curavit eos*. Ejectis indignis et profanatoribus templi, cæcos et claudos mirabiliter sanavit, ut per hoc virtutis suæ suis adversariis daret indicium, et vocem se laudantium puerorum, Hosanna in excelsis clamantium, tali testimonio confirmaret: ostendens opere quod illi vocibus consonabant simul etiam ut, visa Christi tanta potentia, converterentur et crederent. Ideo enim illis cernentibus cæcos illuminavit, ut illi fidei lumen reciperent, ideo claudos direxit, ut isti claudicationem mentis abjicerent, et meliores pedes in recta operatione habere inciperent. *Videntes autem pueros clamare in templo Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini dixerunt: Audis quid isti dicunt? Indigne ferentes quod Christo quasi divinas laudes et quæ soli Deo conveniunt acclamarent*. Verum Dominus ita responsum suum ex omni parte præmunivit, et quod diceret ita temperavit, ut nec calumniatorum insidiis pateret, vel laudes illas, quasi a pueris errantibus sibi deferrentur, abjiceret. Non enim respondebat quod illi audire volebant, *Benedicunt pueri, juste de me sentiunt*. Nec rursus ait: *Errant pueri, debetis ignoscere inscienti*. Sed respondit: *Audio, sicque voces illorum testimonio Psalmistæ confirmavit dicens: Nunquam legistis, Ex ore infantum et lactentium perfecisti laudem? Deus enim Pater ex ore infantum et lactentium laudem perfecit*, quia per simplices et innocentes Filio suo testimonium perhibuit, per quod inimicos suos Judæos infestissimos persecutores evidentissime confudit. *Et relictis illis, abiit foras in Bethaniam*, quæ domus obedientiæ interpretatur. Quo jam præmonstrabatur quia Synagogam erat relicturus, et ad domum obedientiæ, hoc est ad Ecclesiam gentium, transiturus. Simul et illud intuendum quod ita pauper erat, ut nec tugurium haberet; ita nulli adulabatur, ut in tanta urbe tamque populosa a nemine reciperetur. Et die quidem in Hierusalem prædicabat, sero vero revertebatur in Bethaniam, ubi erat amicus ejus Lazarus cum Martha et Maria sororibus. Felices certe multumque beati, qui Dominum hospitem habere meruerunt, ejus præsentia tristia cuncta movebantur, salubria jucundaque omnia providebantur. Sed et illi nihilominus felicissimi, summeque beatissimi, qui ita se ab omni malitia castos, immunesque custodiunt, ut illos Dominus inhabitare et apud eos manere dignetur. Hoc ergo votis sedulis, hoc sanctis desideriis exposcamus, ut ita in nobis universa vitia et quidquid fetidum, quidquid aspectibus suis est indignum, expurget: sic nos virtutum floribus exornet quatenus penetralia cordis nostri aptissimum sibi habitaculum efficere dignetur Dominus et Redemptor noster Jesus

Christus, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXV.

IN FERIA QUARTA POST *Invocavit*.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore accesserunt ad Jesum scribæ et pharisæi dicentes : Magister, etc. (Matth. xii).

Narratur in superioribus, etc. *Hanc homiliam videsis apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 364, ubi inscribitur : IN FERIA QUARTA PRIMÆ HEBDOMADIS QUADRAGESIMÆ.*

HOMILIA LXXVI.

IN FERIA QUINTA POST *Invocavit*.

In illo tempore dicebat Jesus ad eos qui crediderant ex Judæis : Si manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, etc. (Joan. viii.)

Loquente ad turbas Domino, et divinitatis suæ mysteria annuntiante, sicut superius sanctus Joannes evangelista dicit, multi crediderunt in eum. Jam multi in eum, non tamen omnes, credebant, quia necdum omnibus prædicatum fuerat; necdum in omnem terram apostolicæ prædicationis sonus exierat, necdum apostolis præceptum fuerat : *Ite, docete omnes gentes (Matth. xxviii)*. Ad hos ergo qui in se crediderant loquebatur, dicens : *Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis*. Jam doctrina spirituali initiati erant, jam ibi esse cœperant, et ideo dicit : *Si manseritis in sermone meo, hoc est, in fide, quæ in vobis credentibus inesse cœpit, tunc vere discipuli mei eritis*. Discipuli utique bonitatis, discipuli justitiæ et summæ veritatis. Sed quo nobis perveniendum est? Nam fides fundamentum est. Et ex hoc fundamento ad quam celsitudinem proficiemus? *Cognoscetis, inquit, veritatem*. Veritas Christus est, qui dicit : *Ego sum via, veritas et vita (Joan. xiv)*. Qui ergo veritatem cognoscit, Dominum cognoscit. Pensandum est, cognoscere illud quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (I Cor. ii). Nam fides est quod non vides credere; veritas vero, quod credidisti videre. Hinc ipse alibi dicit : *Qui diligit me, diligetur a Patre meo : et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum (Joan. xiv)*. Hoc ergo præmium hanc satietatem nobis in suo sermone permanentibus Dominus promittit, quam Psalmista exoptat, dicens : *Satiabor cum apparuerit gloria tua (Psal. xvi)*. Et veritas liberabit vos, hoc est, liberos faciet, ut liberati ab amore sæculi, Deum qui super omnia solus diligendus est, securi ametis, et cum Psalmista dicatis : *Mihi autem adhærere Deo bonum est (Psal. lxxii)*. Dixerunt ergo Judæi ad eum : *Semen Abraham sumus, et nemini servivimus unquam*. Non hoc dicebant qui crediderant, sed inter eos quidam qui non credebant, quique cum audissent Dominum liberationem sibi promittentem, unde gratiosi et subditi esse debuerant, inde magis indignati sunt, quasi servos eos denotaverit, quibus libertatem pollicebatur. Et revera servi erant peccati, a qua pessima servitute non nisi per veritatem liberari

poterant. Verum illi solum carnis libertatem cogitantes, cœperunt se de nobilitate carnis extollere, dicentes : *Semen Abraham sumus, et nemini servivimus unquam*. Stulta et vana superbia. Quid est quod dicunt : *Nemini servivimus unquam*? Joseph quippe in Ægypto servivit, de quo scriptum est : *Manus ejus in cophino servierunt (Psal. lxxx)*. Ipse etiam Judaicus populus in Ægyptum translatus gravissima servitute, non saltem auri et argenti, sed luti et lateris, a Pharaone et Ægyptiis oppressus est. Unde et sæpissime illis Dominus imputat quod eos de domo servitutis et fornace ferrea Ægypti eduxerit. Sed forte dicturi erant, patres suos, non autem se servisse, quibus Dominus tunc loquebatur. Et quid est quod Romanis tributa solvebant. Nam hinc Domino laqueum calumniæ tetenderant? quando eum in dolo interrogabant, dicentes : *Licet censum dare Cæsari, an non*? Audiamus jam quid Dominus mentientibus et de vana libertate tumentibus responderit : *Amen, amen dico vobis. Omnis qui facit peccatum, servus est peccati*. Amen Hebræus est sermo, Latine vere interpretari potest. Est autem si dici fas est, juramentum Domini : quod verbum solus Joannes evangelista legitur subiinde iterasse, et apud omnes ita invenitur interpretes, nec ab ullo translatum est in aliam linguam, propter honorem Domini sacramenti. Ingemuit vero amen, amen, ut ipsa iteratione attentos faciat audientes. Sententi hæc cum magno timore audienda est. Quis enim non intremiscat quod Dominus dicit : *Omnis qui facit peccatum servus est peccati*? nam quis est homo qui se audeat dicere peccatorem non esse? Si ergo omnis homo est peccator, utique omnis homo servus peccati. Miserabilis plane conditio, servum esse peccati, servum et diaboli, qui peccati auctor est. Et hominum quidem plerumque servi duros et immites dominos fugiunt, fugiendo requiescunt; servum vero peccati quo fugiat non habet. Sequitur enim eum vindex conscientia, quæ ei semper inhæret et crucians eum, nec vel ad modicum cessat gravissimis agitare stimulis, quos peccatorum subministratio recordatio. Cum ergo *omnis qui facit peccatum servus est peccati*, quæ potest spes superesse libertati? Sed audivimus Dominum terrentem, audiamus etiam consolantem. Ita enim timorem incutit, ut affer securitatem. Sequitur : *Servus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum*. Domus Dei est Ecclesia Dei. Apostolus enim loquitur fidelibus, dicens : *Templum Dei sanctum est, quod est vos (I Cor. iii)*. *Servus autem peccati, non manet in domo in æternum*, quia qui manet in peccato, non permanet in Ecclesia. Ecce aperte ostendit quod aliud est peccare, aliud servum esse peccati. Ne enim potest non esse peccator, sed potest non esse servus peccati. Permanere autem in peccato, hoc est servum esse peccati. Servus enim non manet in domo in æternum, quia etsi mali intra sinum Ecclesie videantur positi, jam tamen in Dei cuncta cælestis præsentia ab Ecclesia projecti, et novissimi in die judicii ab electorum societate segregati,

sinistram sunt statuendi. Unusquisque ergo qui se A recognoscit servum esse peccati, studeat abjicere jugum durissimæ servitutis : credat in Filium Dei, obtemperet præceptis Filii, ut possit et ipse effici Filius Dei. Hanc enim gratiam dedit credentibus et se diligentibus unicus Filius Dei, ut ipsi quoque mereantur fieri filii Dei. Si ergo vos filius liberaverit, vere liberi eritis. Hæc est vera spes, ut a libero liberemur; et liberati a peccato, servi Christi efficiamur; liberati a cupiditate, servi efficiamur charitatis. Hæc est vera et perfecta libertas, Deo Christo servire, ipsumque diligere qui nos de servitute tenebrarum eripuit, et vocavit in libertatem gloriæ filiorum Dei. Sed Judæi de carnis suæ nobilitate superbientes, dedignati sunt fieri liberi, cum essent servi peccati, ideo consequenter ait Dominus : *Scio quia filii Abraham estis. Ac si diceret : Filii quidem Abraham estis secundum carnem, sed non estis secundum imitationem. Agnosco in vobis carnis originem, sed non agnosco fidem. Sed quæritis me interficere. Ecce unde degeneres, ecce unde filii non Abraham. Quæritis me, inquit, occidere. Quod certe nunquam cogitaretis, si filii Abraham essetis. Quia sermo meus non capit in vobis, id est, non habet locum in cordibus vestris. Non, inquit, capit in vobis, hoc est, non recipitur a vobis. Si enim caperetur in vobis, caperet utique vos. Ego quod vidi apud Patrem meum, hoc loquor. Quid vidit Christus apud Patrem? Veritatem vidit, seipsum utique vidit, quia ipse est Verbum quod erat in principio apud Deum. Veritatem ergo vidit apud Patrem, veritatem loquebatur in mundo, quia se et Deum Patrem annuntiabat mundo. Et vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis. Quid facerent, supra eis dixerat. Quæritis, inquit, me occidere. Sed hoc apud Abraham patrem non viderunt, quem amicum Dei fuisse Scriptura testatur. De quo ergo nunc patre dicat cujus opera facerent Judæi, in sequentibus apertissime manifestabitur. Dicturus est enim patrem eorum esse diabolum, non quod ab eo geniti ac creati essent, sed tamen filii ejus erant, in quantum mali erant. Filii ejus utique erant per imitationem, non per creationem. Apud hunc itaque patrem viderant opera quæ faciebant, quia imitatores diaboli facti fuerant, cum non solum nollent Filium Dei suscipere, verum etiam meditarentur occidere. Responderunt ei : *Pater noster Abraham est. Quasi vero aliquid possit dicere contra Abraham, aut in aliquo reprehendere. Sed Dominus non de Abraham dicebat, quia Abraham non fuit talis qui reprehenderetur, sed qui potius a Domino laudaretur : sed isti eum provocabant ut diceret aliquid contra Abraham, quatenus possent in eum vindicare tanquam inimicum Abraham. Sed audiamus quid eis Dominus responderit, Abraham laudans, istos vero damnans. Si filii Abraham setis, opera Abraham faceretis. Nunc autem quærimus occidere, hominem qui veritatem locutus sum vobis, quam audiivi a Deo ; hoc Abraham non fecit. Judæis Abraham pro se jactantibus, et in hoc ca-**

lumniam Domino struentibus, non respondit Dominus quod illi audire volebant : sed nolens illis locum dare calumniæ, id quod videbant, et quod eum solummodo esse putabant, hominem appellavit. Ait ergo : *Si filii Abraham essetis, opera Abraham faceretis, id est, sic me amaretis, sic de mea præsentia gauderetis, sicut Abraham, qui exsultavit ut videret diem meum, et vidit, et gavisus est (Joan. xiv).* Nunc autem probatis vos non filios esse Abraham : *quia quæritis me interficere, hominem qui veritatem locutus sum vobis.* Veritatem illis loquebatur, cum se et Patrem illis annuntiaret, et hanc veritatem a Deo audierat, quia ipse qui est veritas, a Deo Patre genitus erat. Audire enim illius, nihil aliud est quam esse a Patre. *Quæritis, inquit, me occidere, hoc Abraham non fecit, Ergo ejus filios vos non esse convincitis, dum ei contraria opera agitis. Supra enim dixerat : Scio quia filii Abraham estis, probans in illis originem carnis. Sed nunc ostendit illos non esse filios Abraham, quia nolebant imitari opera Abraham. Multo enim melius Christiani dicuntur filii Abraham, imitatores fidei et operum Abraham, quam Judæi, quorum caro ex illo erat, vita autem non erat. Vos, inquit, facitis opera patris vestri, id est diaboli, quia ille ab initio homicida est, et vos, sequaces ejus, quæritis me interficere. Dixerunt itaque ei : Nos ex fornicatione non sumus nati, unum patrem habemus Deum. Toties nobilitatem generis Abraham præferentes, totiesque convicti quod non essent filii Abraham, tandem coeperunt intelligere, Dominum non de carnis generatione, sed vitæ similitudine morumque imitatione dicere. Quasi enim adinvicem loquebantur : Quoties nominaverimus Abraham, dicturus est : Quare illum non imitamini, de cujus generatione gloriamini? Dicamus Deum patrem nostrum, et videamus quid nobis respondeat. Nos autem ex fornicatione non sumus nati : unum patrem habemus Deum. Legerant in Scripturis, fornicationem spiritualem appellari idololatriam, per quam misera anima dæmonibus quasi prostituta subjicitur. Ideo dixerunt : Nos ex fornicatione non sumus nati : unum patrem habemus Deum. Jactaverunt ergo se quod semper Deum coluerunt, qui Israel suum primogenitum appellavit. Sed audiamus quid illis responsum sit : Si, inquit, Deus pater vester esset, diligeretis me utique. Ac si diceret : Jactatis vos Deum habere patrem, agnoscite me vel fratrem. Et si nondum me ut Deum, aut Dei Filium vultis venerari, saltem me ut fratrem diligite. Ego enim ex Deo processi et veni. Processio ista æterna est et ineffabilis absque tempore, quia Filius processit a Patre ut Deus, et æqualis ut Filius et verbum Patris. Processit ex Deo et venit, quia Verbum quod erat in principio, caro factum est, et habitavit in nobis. Venire enim humanitatis est, sicut manere divinitatis. Processit a Patre et venit, quia a Patre in mundum missus est, sicut dicit : *Non enim a meipso veni, sed ille me misit. Quæ missio utique incarnatio intelligenda est. Quare loquebamur non cognoscitis ? quia non potestis audire**

sermonem meum. Quare sermonem ejus audire non poterant, nisi quia in eum credere, et a sua impietate corrigi volebant? Adhuc quare non poterant audire? quia filii diaboli elegerant manere. Unde sequitur: *Vos ex patre diabolo estis*. Filios diaboli dicit esse Judæos, non nascendo, sed imitando. Nam consuetudinis est sacræ Scripturæ, ex imitatione vel similitudine filios appellare, juxta quod Ezechiel, propheta loquitur ad Judæam. *Pater tuus Amorrhæus, et mater tua Cethæa (Ezec. xvi)*. Quia enim Judæi imitati fuerant impietates Amorrhæorum, inde parentes illos habuisse dicuntur, de quibus in moribus nascerentur, et cum quibus pro simili scelere damnarentur. Omnis ergo homo in quantum a Deo creatus est, bonus est: in quantum ergo per liberum arbitrium peccando se subicit diabolo, patrem habet diabolum. Nam et ipse diabolus in quantum habet naturalem substantiam, et in quantum creatura est, et a Deo factus est, bonus est; in quantum vero superbiendo et inobediendo prolapsus est, diabolus factus est, et malus est. Diabolus enim interpretatur deorsum ruens. Ait ergo Dominus Judæis, diaboli imitatoribus: *Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri perficere vultis*. Quæ erant desideria patris illorum, supra ait: *Queritis me occidere*. Hæc erant desideria diaboli, quia et ipse invidit homini, et occidit; nam Evam per serpentem seduxit, et per illam virum decepit, sicque occidit eum, quia ex justo fecit peccatorem, et ex immortalis fecit mortalem. *Ille, inquit, homicida erat ab initio*. Diabolus contra primum hominem non ferro accinctus, sed lethifera persuasionem armatus venit, nec gladio, sed ferro necavit. Omnis ergo qui alicui homini malum persuadet, dum illum ad peccatum pertrahit, occidit. De talibus Psalmista dicit: *Filii hominum, dentes eorum arma et sagittæ: et lingua eorum gladius acutus (Psal. lvi)*. *Et in veritate non stetit, quia veritas non est in eo*. In veritate non stetit, quia prolapsus a veritate, non voluit permanere in suæ originis sanctitate. Factus enim fuerat ad imaginem et similitudinem Dei, sed superbiendo retinuit quidem imaginem, quia non perdidit naturam immortalitatis, amisit tamen veritatem similitudinis, quia ex justo et bono angelo diabolus injustus et malus factus est. De quo adhuc subditur: *Cum loquitur mendacium, de propriis loquitur quia mendax est, et pater ejus, subauditur mendacii*. Diabolus a semetipso mendax fuit, quia a nemine prius audivit nec didicit mendacium, sed ipse suum genuit mendacium. Et ideo cum loquitur mendacium, de propriis loquitur. Et sicut Deus verax est, et pater veritatis, ita quoque diabolus mendax est, et pater mendacii. Et quare mendax est? Quia in veritate non stetit, hoc est, in Deo non mansit, quia Deus verax est. Nam et homo quia et ipse a veritate declinavit, et peccando a Deo discessit, mendax vocatur, dicente Psalmista: *Omnis homo mendax (Psal. cxv)*. Et quia homo a diabolo deceptus et mendax effectus fuerat, ideo filius diaboli erat, non natura, ut prius dictum est, sed imi-

lato. *Quis ex vobis arguet me de peccato? Quia enim ipse eos redarguerat de eorum peccato, dat eis optionem, ut si possint, ipsi quoque eum de suo peccato reprehendant. Et considerandum, quanta sit humilitas nostri redemptoris. Ad relaxanda hominum peccata venerat, et tamen non dedignatur ostendere se peccatorem non esse, qui ex potentia divinitatis poterat peccatores justificare. Si veritatem dico vobis, quare vos non creditis mihi? Veritas Christus est. Et quid est aliud veritas, quam veritatem loqui? Veritatem quippe loquebatur, cum diceret: *Ego ex Deo processi et veni, quare vos non creditis mihi? Quare? Nisi quia ex diabolo estis, et in patre mendacii permanere elegistis. Qui ex Deo est, verba Dei audit*. Audire verba Dei, est præceptis illius quæ per Scripturas loquitur obedire. Proinde si ille verba Dei audit qui ex illo est, et audire verba ejus non potest quisquis ex illo non est, interroget se unusquisque, utrum verba Dei auditu cordis percipit, et intelligit unde sit. Jubet enim cœlestem patriam desiderare carnis desideria calcare, mundi gloriam fugere aliena non rapere, propria largiri. Hanc Dei voce si quis in sui cordis aure sonuisse cognoverit, gaudens cognoscat, quod ex Deo sit. Sed quod non sincerore dici potest, sunt nonnulli qui verbum Dei nec aure quidem corporis percipere dignantur. Qui isti aliud, nisi patenter indicant, quia membra diaboli sunt, et in ejus sorte potius quam in Dei perire elegerunt? Quotidie Dominus per Scripturas suas clamat, et nos ut perituri mundi obletam fugiamus, et ad ea quæ finire nesciunt, perennium bonorum gaudia mentis desideria transeamus, invitavit. Studeamus ergo nunc vocantem et admonentem sequi: ne si modo loquentis verba contempnimus, cum iudex in majestate venerit, ab illo quasi ignoti et alieni contemnamur. Quin potius eum in præsentia audire, et præceptis ejus obedire festinemus quatenus ab eo in beatam patris mansionem recimereamur, præstante eodem Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

HOMILIA LXXVII.

IN FERIA SEXTA POST *Invocavit*.

In illo tempore erat dies festus Judæorum, et ascendit Jesus Hierosolymam. Est autem Hierosolyma probatica piscina, etc. (Joan. v).

In evangelica lectione quam modo audivimus, a nobis miracula recitata sunt: unum invisibiliter per angelicam administrationem patratum, alterum per Dominicam præsentiam visibiliter exhibitum. E utriusque nobis sunt breviter exponenda mysteria. *Erat, inquit evangelista, dies festus Judæorum, et ascendit Jesus Hierosolymam*. Quia enim Deus pro hominibus homo factus erat, cum hominibus sollemnes Dei lege constitutas celebrabat. *Erat autem Hierosolymis probatica piscina, quæ cognominatur Hebrai Bethsaida, quinque porticus habens. In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, expectantium aquæ motum. Probatica G*

ea, Latine dicitur p̄cuālis, προβατὸν quippe dicitur ovīs. Et piscina illa probatica vocatur, quia ibi sacerdotes, hostiarum quas in templo Dei immolabant, cadavera abluebant. Mystice, probatica quæ quinque porticibus cingebatur, significat populum Judæorum, legis custodia undique ne peccare debeat, munitum. Quinque enim porticus, legem quæ in quinque libris continetur, insinuant. Et bene idem populus per aquam significatur piscinæ, quia sicut aqua piscinæ nunc placida ventis stare, nunc eisdem ventis irruentibus turbari solet, ita ille populus in quibusdam vitæ munditiâ servare, in quibusdam immundorum spirituum solebat tentationibus agitari. Apte quoque eadem piscina probatica vocatur, quia nimirum erant quidam in illo populo, qui merito simplicis et innocentis vitæ Deo placere, et cum Psalmista dicere poterant: *Nos autem populus tuus et oves pascuæ tuæ* (Psal. xciv). Multitudo languentium, quæ in memoratis porticibus jacebat aquæ motum expectans, designat eos qui verba legis audientes, hanc suis viribus implere non posse debebant, atque ideo Dominicæ gratiæ auxilium totis animæ affectibus exoptabant. *Jacebat, inquit, multitudo magnâ languentium, cæcorum, claudorum, aridorum.* Cæci erant, qui necdum fidei lumen habebant; claudi, qui bona quæ agenda essent noverant, sed ad implenda ea boni operis gressibus assurgere non valebant; aridi qui oculum quidem scientiæ habent, sed sp̄s et dilectionis pinguedine egent. Tales in quibusque porticibus jacebant, sed non nisi angelo in piscinam descendente sanari poterant: quia per legem cognitio est peccati, gratia vero remissionis non nisi per Christum dari poterat. Quæ merito designabat angelus, qui visibiliter descendens in piscinam, aquam movebat, eique virtutem sanandi suggererat. Motus enim aquæ, passionem Domini (quæ turbata gentē Judæorum facia est) insinuat. Descendit ergo carne indutus, hic maghi consilii angelus, id est, paternæ voluntatis nuntius, in piscinam populi Judæorum. Movit illos miraculis et doctrina sua, ut eum mortē crucis afficerent, qui genus humanum non solum a languoribus peccatorum sanare, sed etiam ab ipsa mortē æternâ sufficeret liberare. Descendentes ergo in aquam piscinæ turbatam sanabantur, quia per passionem Domini, quam motus aquæ designat, redempti sumus de maledicto legis. Lex siquidem Moysi, quæ quid agendum quidve cavendum esse docuit, neminem tamen ad perfectum adduxit, quasi eductus de sedibus ignorantie prioris, in porticibus continebat languidos, nec tamen sanabat. Gratia autem et fides Dominicæ passionis, sanat omnes infirmitates iniquitatum nostrarum, et quasi ejectos de porticibus in aquam piscinæ turbatam immittit, quia a peccatis quæ lex ostēderat, per aquam baptismatis abluit, juxta quod Apostolus dicit: *Quotquot baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus* (Rom. vi). Notandum vero nobis est, quod dicitur: *Quia qui primus descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat, a quocunque*

languore delineretur. Unus, inquit, ex tanta languentium multitudine sanabatur, quia *unus Deus, una fides, unum baptisma* (Eph. iv). Quicumque ergo in unitate catholicæ fidei mysteriis Christi in baptismo imbuitur, ab omni prorsus peccatorum languore sanatur: qui vero ab unitate Ecclesiæ discrepat, salutem quæ ab uno et per unum est, habere non meretur. His de primo miraculo quod per angelum invisibiliter fiebat, præmissis, nunc de sequente, quod per verum angelum Christum visibiliter patratum est, paucis loquamur, in quo etiam similiter unus sanatus est. Poterat quidem Dominus omnes qui ibi erant infirmos sanare, sed unum tantum certi causa mysterii sanare voluit, ut profecto ostenderet præter Ecclesiam nemini patere locum salutis.

B *Erat ibi homo triginta et octo annos habens in infirmitate sua; hunc cum vidisset Jesus jacentem, et cognovisset quia multum jam tempus haberet, dixit ei: Vis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Dum venio enim ego, alius ante me descendit. Dicit ei Jesus: Surge, tolle grabatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo, et sustulit grabatum suum, et ambulabat.* Sanaturus Dominus infirmum diuturno languore tabescentem, interrogavit utrum vellet sanus fieri, non quod eum id velle ignoraret, sed ut eum ad majus sanitatis desiderium accenderet, qui jam longa decubatione pene salutem desperaverat, nec saltem pro sua restauratione rogare noverat. Unde et ille causam impossibilitatis cœpti obtendere, et conqueri, quod hominem non haberet, qui eum post motionem aquæ in piscinam mitteret. Sed Dominus languentis miseratus imbecillitatem pariterque insciam simplicitatem, ait illi: *Surge, tolle lectulum tuum, et ambula.* Ille continuo receptus viribus, et jamdudum amissum persentiens robur, tulit lectulum in quo jacebat, et abiit in domum suam. Juxta spiritualem intelligentiam, homo iste multorum annorum infirmitate detentus, designat peccatorem multorum, et gravium scelerum multitudine depressum. Nam et ipsa temporis quantitas, quo languidus decumbat, huic significationi congruit. Nam triginta et octo annos in infirmitate habuisse dicitur, duo videlicet minus de quadraginta. Quadragenarius autem numerus, qui denario quater ducto conficitur, pro perfectione rectæ operationis in Scripturis accipi solet. Ille enim recte vivit, qui decalogum legis per quatuor sancti Evangelii libros implere studuerit. A qua perfectione duobus minus habet, quisquis dilectionem Dei et proximi, quam legis et evangelii pariter Scriptura commendat, servare neglexerit. Quod et Dominus signanter expressit, qui sanaturus infirmum præcepit, dicens: *Surge, tolle lectulum tuum, et ambula.* Lectus noster intelligitur, qui nobis in corporis vel animi infirmitate solatium exhibuit, quem sanati portare præcipimus, ut ei quoque in suis necessitatibus adiutorium subministremus. Ait ergo ei Dominus quem sanabat: *Surge, tolle lectulum tuum et ambula.* Surge, inquit, vitiorum torporem quem

diu sustinisti languoris excute, et ad virtutum exercitium erigere. Tolle lectum tuum. Porta proximum tuum, ejus infirma patienter tolerando, a quo es diu multumque cum adhuc sub gravi fasce tentationum gemeres, sustentatus. Hinc et Apostolus dicit: *Alter alterius onera portate (Gal. vi)*. Ambula vero quotidianis bonorum operum profectibus, de virtute in virtutem progredere. Surge peccata relinquendo, tolle lectum tuum fratri succurrendo, ambula supernam patriam desiderando, et ad videndam Creatoris faciem festinando. *Erat autem sabbatum in illa die. Dicebant ergo Judæi ei qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Mira et vehementer stupenda Judæorum dementia. Cum enim ad tam inopinatam hominis diu languentis sanitatem credere, et divinam potentiam laudare debuerant, e contrario scandalizabantur, et salvatorem pariterque salvatum calumniabantur. Salvatorem quidem, quod die sabbati hominem curasset, lectumque suum tollere præceperit; salvatum vero reprehendunt, quia sabbato grabatum portaverit. *Dicebant ergo ei qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Legis litteram stultissime defendebant, ignorantes dispensationem Domini salvatoris qui ipsam legem quondam per servum dederat, ac nunc per semetipsum veniens, eandem legem in gratiam sancti Evangelii mutare disponebat, ut quod antea juxta litteram carnaliter a carnalibus observabatur, deinceps spirituales spiritualiter observandum susciperent. Denique die septimo populus ab omni opere servili vacare præceptus fuerat. Spiritualis vero sabbati observatione, quod est in luce septiformis Spiritus sancti, ab omni peccato, quod revera servile opus accipitur, non una die, sed omni vitæ nostræ tempore feriati esse præcipimur, non solum a pravis operibus abstinere, sed etiam bonis operibus insistere jubemur. Quod et in hujus hominis sanatione liquide monstratum est, cum Dominus eum quem a languore liberabat, non solum surgere, verum etiam lectum suum tollere præciperet, videlicet aperte insinuans, eos qui volunt a vitiorum tabe resurgere, discusso torpore negligentiae, cum fraternæ charitatis pignore, ad jussionem sui conditoris debere properare, nec malorum contradictione seu persecutione a cœpto boni operis studio cessare. Nam et iste homo cum ei Judæi contradicerent, eumque ne lectum ferret prohiberent, dicentes: *Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum*, non ideo lectum deposuit, sed fiducialiter cœptis insistens, respondit: *Qui me sanum fecit, ille mihi præcepit: Tolle grabatum tuum, et ambula.* Illius potius volens obtemperare mandatis a quo sanatus fuerat, quam illorum falsæ religioni credere, qui ejus sanitati et Domini sui gloriæ invidebant. *Et interrogaverunt eum: Quis est iste homo qui dixit tibi, tolle grabatum tuum et ambula? Ille autem, ut ait evangelista, ignorabat quis esset.* Jam salvatus erat, sed adhuc salvatorem suum ignorabat, dignus tamen erat cui se salvator ostenderet, cujus imperio sic devotus obtemperasset. Je-

A *sus autem declinaverat a turba constituta in loco. Declinaverat, inquit, a turba turbata, divino eos deserens auxilio, innuens cujus virtutibus obstinata malitia conabantur resistere. Postea invenit eum Jesus in templo, et dixit illi: Ecce sanus factus es.* Per hoc quod is qui sanatus fuerat, Jesum non in turba, sed in templo cognoscit, mystice nos instruimur, ut si gratiam conditoris nostri cognoscere, et ad ejus visionem desideramus pervenire, fugiamus turbam cogitationum et affectuum pravorum, declinemus sollicitate conventicula hominum improborum, qui bonum nostrum propositum, vel mala exempla demonstrando, vel nostra opera deridendo, aut etiam perhibendo, conantur impedire. Confugiamus devoti ad templum Dei, ubi illi de præceptis beneficiis gratias agere, ac pro percipiendis exorare satagamus, nosque ipsos templum Dei, in quo misericorditer venire et mansionem facere dignetur, præparare curemus. Attendere autem debemus, quid a se sanato Dominus dicit: *Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Quibus verbis ostendit, quia, propter peccata sua languerat, nec nisi illis dimissis sanari poterat. Sed credendum nobis est, quod Dominus qui eum sanavit exterius ab infirmitate, intus etiam absolvit a scelere. Unde et eum Dominus caute præmonuit, ne ulterius peccaret, ne iterum peccando gravioris sententiam damnationis incurreret. Non autem semper propter sola peccata datur hominibus infirmitas. Quinque enim modi a sanctis doctoribus deprehensi sunt, quibus infirmitas hominibus contingit. Aliquando enim datur infirmitas hominibus pro gloria Dei manifestanda, sicut illi cæco nato, et sicut Lazaro, de quo Dominus dixit: *Infirmitas hæc non est ad mortem, sed ut glorificetur Filius Dei per eam (Joan. xi)*. Nonnunquam vero ad probationem, et virtutum augmentum, sicut beato Job et Tobie, qui cum ante flagellum sancti exstiterint, sanctiores et flagello et probatiores apparuerunt. Datur plerumque infirmitas ad virtutum custodiam, sicut beato Paulo apostolo. Datur præterea infirmitas hominibus ob delicti castigationem, sicut huic, qui triginta et octo annis decubuerat languens, et sicut illi paralytico, cui Dominus dixit: *Confide, fili, remittuntur tibi peccata (Matth. ix)*. De qualibus dicitur: *Flagellat Deus omnem filium quem recipit (Heb. xii)*. Quintus modus reproborum est, quibus datur infirmitas ut hic torqueri incipiant, et per hæc tormenta temporalia transeant ad æterna: quemadmodum contigit Antiocho et Herodi, in quibus impletum est quod scriptum est: *Duplici contritione contere eos (Jer. xvii)*. Quomocumque ergo divina providentia nos jubeat infirmari, discamus semper flagellis pii patris humiliter subdi, et judicia illius justissima venerari, arbitantes nos minus quam meremur sustinere, illius sententiæ memores: *Beatus homo qui corripitur a Domino (Job. v)*. Hoc enim agentes, et in præsentia de verbere perficere, et in futuro ad æternam requiem per flagella merebimur pervenire, præstant Domino nostro Jesu Christo, qui cum patre et Spi-

in sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXVIII.

SABBATO.

(Ex Opp. beati Leonis papæ.)

In illo tempore, assumpsit Jesus Petrum et Jacobum et Joannem fratrem ejus, et duxit illos in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos, etc. (Matth. xvii).

Evangelica lectio, dilectissimi, etc. Hanc homiliam videsis apud sanctum Leonem, Operum ejus tom. I, Patrologiæ LIV, col. 308, ubi inscribitur: SABBATO ANTE SECUNDAM DOMINICAM QUADRAGESIMÆ.

HOMILIA LXXIX.

IN DOMINICA SECUNDA QUADRAGESIMÆ.

(Ex eodem.)

Semper quidem nos, dilectissimi, etc. Reliqua vide apud eundem sanctum Leonem, tomo ut supra, col. 272.

HOMILIA LXXX.

DE EADEM DOMINICA QUADRAGESIMÆ.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore egressus Jesus secessit in partes Tyri et Sidonis, etc. (Matth. xv).

In lectione sancti Evangelii, etc. Reliqua vide apud ven. Bedam, presbyterum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 102.

HOMILIA LXXXI.

IN EADEM DOMINICA.

(Ex beato Joanne Chrysostomo.)

In illo tempore, egressus Jesus secessit in partes Tyri et Sidonis, etc. (Matth. xv).

Mratur evangelista. Ecce mulier vetusta armatura diaboli, quæ hominem de paradiso expulit, mater peccati initium iniquitatis, prævaricationis materia: ipsa illa mulier venit, ipsa natura. Nova res et admiranda: Judæi fugiunt, et mulier sequitur: *Et ecce mulier a finibus illis egressa, rogabat eum, dicens: Miserere mei, Domine fili David.* O præclara confessio! Evangelista fit mulier, deitatem ejus et dispensationem anuntians. Confitetur enim et dominationem et incarnationem ejus. *Miserere mei.* Vide philosophicam mulieris animam, dicentis: *Miserere mei.* Non, inquit, habeo conscientiam bonorum operum nec rectæ vitæ fiduciam. Ad misericordiam confugio, ad tranquillum portum peccantium. Ad misericordiam confugio, ubi cessat judicium; ad misericordiam confugio, ubi ineffabilis salus est. Dic mihi mulier quemadmodum ausa es, cum sis peccatrix et iniqua, accedere ad eum? Ego, inquit, novi quid agam. Vide prudentiam mulieris. Non rogat Jacobum, non obsecrat Joannem neque pergit ad Petrum, nec intendit apostolorum chorum. Non quæsit mediatorem, sed pro omnibus illis pœnitentiam accepit comitem, quæ advocati locum implevit, et sic ad summum fontem perrexit. Propterea (inquit) descendit, propterea carnem assumpsit et homo factus est, ut et ego ei audeam loqui. Sursum

in cœlis Cherubim eum tremunt et Seraphim eum metuunt, et deorsum meretrix loquitur cum eo, *miserere mei.* Nudus quidem sermo, sed immensitatem salutis continens. *Miserere mei.* Propterea (inquit) venisti, propterea carnem assumpsisti, propterea factus es quod ego sum. O admiranda res! Sursum tremor, et deorsum fiducia: *miserere mei.* Non opus habeo mediatore, *miserere mei.* Quid habes opus? misericordiam, inquit, quæro. Quid pateris? *Filia,* inquit, *mea male a dæmonio vexatur.* Egressa est advocatrix filiæ. Non affert infirmantem puellam, sed defert fidem devotam, hæc intra semetipsam conferens et dicens: Deus est ad quem vado. Absentia videt, occulta inspicit, omnia novit. *Miserere mei, filia mea male a dæmonio vexatur.* Fletus pessimus, stimulus naturæ viscera mea dirumpit. Quid faciam misera? Vide prudentiam. Non dixit, *miserere filiæ meæ,* sed, *miserere mei.* Illa enim insensibili passione tenetur, nescit quid habet, non sentit dolorem, velatum cor habet, nequissimo spiritu obducente. *Miserere mei* spectatricis diurnorum malorum, quotidie cruciatus meos video. Ubi vadam? quo pergam? In eremum ire non audeo, nec illam solam relinquere; in domo sedere non possum quia intrinsecus est inimicus: Fluctus in portu sunt, in tranquillitate tempestas est: et quo nomine eam vocabo, invenire non possum. Mortuam dicam? sed movetur. Vivam appellem? sed nescit quid faciat. Invenire non possum, quo eam appellem nomine. *Miserere mei.* Si mortua esset filia mea, non talia paterer. Tradidissem utique corpus in sinum terræ, et tempore evoluta oblivionem malorum haberem, et dolor conquiesceret. Nunc autem mortuum habeo pertinax corpus, sine sensu vivum, spectaculum lamentabile: incrementa per momenta vulnera passionum multiplicia doloris [multiplicata doloribus]. Cerno enim oculos ejus transversos, aspectum sanguineum, manus intortas, crinem dissolutum, contortum collum, ora spumantia, inimicum incendentem [incedentem], et non apparentem; tortorem clausum, et flagella resonantia; neminem interrogantem, et illam cum clamore loquentem. Adsum sermocinatrix malorum meorum, præsto sum stimulante natura. *Miserere mei.* Pessima tempestas, passio et timor. Passio naturæ, timor dæmonis. Accedere non possum neque contingere. Adigit me passio, explodit timor. *Miserere mei.* Considera mulieris philosophiam, inspicere animam generosam. Non perrexit ad divinos, non vocavit magos, non alligaturas quæsit, non impostrices mulieres adduxit, illas quæ solent dæmones provocare, et invocationibus [incantationibus] suis vulnus augere. Reliquit illa omnia, dimisit diaboli falsitates, omnia purgamenta contempsit, et venit ad salutarem animarum nostrarum portum. *Miserere mei, Domine fili David, filia mea male a dæmonio vexatur.* Nostis passionem, quancumque fuistis patres. Adjuvate sermonem meum, quancumque matres vocatæ estis. Non possum interpretari tempestatem, quam sustinuit mulier illa. *Miserere mei,*

filia mea male a daemone vexatur. Vidisti instantiam mulieris, vidisti virilitatem, vidisti longanimitatem, vidisti fidem? Qui non respondit ei sermonem. O nova rerum materies! Rogat mulier, obsecrat, deprecatur, deflet casum suum, augeat tragœdiam, enarrat passionem, et amator hominum non respondit. Sermo tacet, fons clausus est, medicus medicamenta retinuit. Quid tam novum? quid tam admirabile? alios provocas ad sequendum, et hanc miserabilem insequentem abigis? Sed considera medici sapientiam. Qui non respondit ei verbum. Cur non respondit? quia fidem illius amplius provocabat, et animum perseverantia exercebat, et discipulorum miserationes exercitabat. Dicant quippe ad eum discipuli ejus: *Dimitte eam, quoniam clamat post nos.* Vos, inquit, de foris clamare auditis, ego autem intrinsecus video. Grandis quidem vox ex ore procedit, sed major est mentis. *Dimitte eam, quoniam clamat post nos.* Alius evangelista dicit, *ante nos.* Diversi quidem sermones, sed una sententia est: nec est mendacium in nrisque. Utrumque enim faciebat mulier in causa doloris: prius post tergum clamabat, et cum vidisset quia non respondit, ante eueurrat, quasi canis domini vestigia lambens. *Dimitte, inquit, eam.* Theatrum nobis clamoribus excitabit, omne convocabit vulgus. Et illi quidem quasi homines ad clamorem illius erubescerent, sed Dominus temperamentum misericordiae suae noverat. *Dimitte eam, quoniam clamat post nos.* Ipse autem respondens, ait: *Non sum missus nisi ad oves quae perierunt domus Israel.* Et eum hoc dixisset, pejus ejus ulcus effecit. Medicus enim erat, secans non ut dividat, sed ut conjungat. Hic paululum charissimi accommodate mentem vestram, thesaurum enim investigare volo absconditum. *Non sum, inquit, missus nisi ad oves quae perierunt domus Israel.* O Domine hoc est totum, ideo homo factus es, ideo carnem assumpsisti, gubernantias tantas operatus es, ut unum salvares angulum, et hoc pereunte, orbis terrarum univrsus desertus est, et Scythae, Thraeces, Indi, Mauri, Cilices, Cappadoces, Syri, Phœnices? quantumque sol respicit terram transisti, et propter Judæos solos venisti? Gentes autem in desolatione constitutas despicias, et illos contemnentes patrem tuum, et idola adorantes, et incensa illis offerentes, insuper et filios suos daemonebus consecrantes, hæc omnia dissimulas et nos miseros expectantes te despicias? Et certe omnes prophetae et ipse proavus tuus David secundum carperem, dixit: *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ* (Psal. II). Et Isaias qui te in sede majestatis tuæ contemplatus dicit: *Et erit radix Jesse, et qui exsurgat imperare gentibus, in ipsum gentes sperabunt* (Isa. XI, Rom. XV). Et Jacob patriarcha dicit: *Non deficiet princeps ex Juda, neque dux de femoribus ejus, donec veniat cui repositum est, et ipse erit expectatio gentium* (Gen. XLIX). Malachias quoque propheta dicit: *Ab ortu solis usque ad occasum, glorificatur nomen meum*

A *in gentibus, et in omni loco sacrificia munda offeruntur Deo* (Mal. I). Et ipse David ita dicit: *Omnes gentes plaudite manibus, jubilate Deo in voce exultationis: quia Deus excelsus, terribilis, rex magnus super omnem terram, Ascendit Deus in jubilo, et dominus in voce tubæ* (Psal. XLVI). Propheta dicit: *Lætamini gentes cum populo ejus* (Rom. XV). Et reliqui omnes adventum tuum salutarem gentibus annuntiarunt, Nam et ipse in adventu tuo magos ab oriente vocasti, et principia gentilitatis per illos cessare fecisti, et evangelistas eos ad sua remisisti. Et tu quidem magus per stellam convocasti, prophetæ autem gentibus annuntiarunt. Exurgens ab inferis, dicis discipulis tuis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti* (Matt. XXVIII). Et nunc cum venisset miseranda et infelix mulier, pro filiae suae infirmitate obsecrans, et casus suos deplorans, dicis: *Non sum missus nisi ad oves quae perierunt domus Israel?* Nam et cum accessisset centurio, rogans pro famulo suo, dicis: *Ego veniam et curabo eum* (Matt. VIII). Et latroni obsecranti respondes: *Hodie tecum eris in paradiso* (Luc. XXIII). Et paralytico dicis: *Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam* (Mar. II). Et Lazaro quadri-duano mortuo, et jam fetenti dicis: *Lazare, veni feras* (Joan. XI). Et qui leprosos mundas, mortuos suscitans, paralyticos stringis, cæcos illuminas, latrones salvas, meretricem castificas, huic miseræ nihil respondes? O nova res et admiranda! Considerate, charissimi, constantiam virilitatemque mulieris, et Domini benignam sapientiam pariter et clementiam, quomodo dilatio et excusatio ejus divitias contulit obsecranti, ut et tu si oraveris, et statim non acciperis quod rogasti, non desinas deprecando. Considera enim diligentius, charissime, legis divinæ secretum. Quando Judæi de Ægyptiorum dominatione et tyrannide sunt liberati, et effugientes manus Pharaonis, ad eremum perrexerunt, intraturi terram Chananæorum repletam idolorum cultibus, adorantem etiam ligna et lapides, legem acceperant, ut cum fuissent ingressi, non acciperent filias eorum in matrimonio, neque connubia mutuo jungerent, neque convivia sociarent, ne per societatem mutua averterent illos a mandatis Domini, et depravarent mores eorum. *Nihil tibi, inquit, et Chananæis, sed esto in finibus tuis, et in gente tua negotia exerce et connubia junge: quia linguam tuam habes, et legem quae tibi per Moysen data est, quam sicut maceriam et serpem quamdam inter vos et illos posuit* (Exod. XXIII, Deut. XXVI). Sicut enim vinea aut hortus mæceria circumdatur, sic Judæis lex data est, ut transgredi non liceret. Prohibitum itaque erat a lege, ut non misceretur Chananæis, neque ullam communionem haberent cum illis, ne amicitia causa, impietatis periculus fieret. Cum ergo abominabiles Judæis essent Chananæi, tanquam idololatrae et impudici, cum quibus nec fabulari fas erat, et quia ista mulier de his erat Chananæorum egressa, accessit autem Christum, et Christus Judæis dicebat:

sibi, *Quis ex vobis arguet me de peccato (Joan. viii)*, eo quod prævaricaverim legem? quoniam ergo homo erat, et omnia quæ legis sunt implebat, et sicut jam dixi abominabiles erant Chananæi Judæis, qui sub lege mandante tanquam sepe erant vallati; veniens autem Christus, hoc est, natus ex virgine; octava circumcisis die, pro quo in templo oblatio celebrata est; et omnes ceremoniæ impletæ sunt legis; et ideo implevit legem, ne dicerent Judæi, non potuit implere legem, propterea dissolvit eam: prius eam complet, et postea solvit, ut omnem illis querimoniæ auferret occasionem. Clamabat enim et dicebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato (Joan. viii)*? ne ergo occasione accepta dicerent Judæi: Non credimus tibi, quia inique fecisti solvens legem; quia perexisti ad fines Chananæorum, et confabulatus es cum illis. Quod ne fieret, lege prohibita est: ideo nihil interim loquitur mulieri, sed legem custodiens, retardat salutem; et Judæos refrenat; et honore creat [hanc recreat]. *Quis non respondit ei verbum.* Nolo mihi occasio sis querimoniarum; o Judæe; ecce non loquor, ecce non respondeo. Adest occasio bene faciendi, et pietatem meam interim differo. Ecce naufragium imminet, et gubernator quiescit, et crescente calamitate, differtur sanitas propter vos qui ingrati exististis, ut omnis vobis auferatur occasio detrahendi, ecce mulier multitudinem in clamoribus suis congregavit, et nondum accepit responsum, ne forte dicatis, quia vobis præposui Chananæos et transgressus sum legem, et ideo mihi non credatis. *Quis non respondit ei verbum,* subauditur, eo quod ad Judæos sermonem faceret, qui beneficiis ejus erant ingrati. Hæc autem omnia pro ineffabili clementia sua faciebat Deus, ut illos paulatim ad infidelitatem erigeret; et omnem cavillationem de animis eorum tolleret. Nam et cum leprosum curasset, dicebat: *Vade, ostende te sacerdotibus, et offer munus quod præcepit Moyses pro emundatione tua (Matth. xiii, Luce. xiv).* O inauditam rem! Dominus mittat et mittit eum ad legem Moysi. Et tunc hoc facit considera, ne Judæi videlicet redarguerent eum; tanquam prævaricatorem legis. Nam quomodo curaverit leprosum, eloqui curationis modum non invenio. Ecce, inquit, leprosus accedens, rogabat eam dicens: *Domine, si vis, potes me mundare (Matth. viii).* Et extendens Jesus manum suam, tetigit eum, dicens: *Volo, mundare.* Imperativo modo legendum est, non indicativo. Quia dixerat ille, *si vis,* respondit Dominus, *volo.* *Potes,* inquit, *me mundare,* et ipse ait, *Mundare.* In lege non licebat tangi leprosum: quia quicumque tetigisset, immundus tota die fiebat. Nam et beatus Eliseus hoc sciens, cum ad eum Naaman venisset leprosus alienigena, missus a rege suo, mandat illic per discipulum suum, dicens: *Vade ad Jordanem fluvium, et lavare septies, et mandaberis a lepra tua (IV Reg. v).* Ipse vero non fuit ausus ire et videre lepram vel tangeri illum. Et Eliseus quidem mundavit leprosum, et Christus curavit leprosum. Ne ergo dicerent Judæi, quid magnum fecit Christus?

A hoc fecit quod fecerat Eliseus. Sed ille quidem tangere ausus non fuit leprosum, ne contaminaretur; iste autem tetigit, et mundavit. Et ideo tetigit, ut ostenderet quoniam qui servus est, subditus est legi; dominus autem est, qui imperat legi. *Volo, mundare. Et statim mundatus est.* Non invenit evangelista verbis edicere velocitatem curationis. Statim enim dicendo, aliud quod diceret non invenit. Tanta enim fuit operantis auctoritas, ut in egressu sermonis fugeret infirmitas. Et ideo dicit, *vade, ostende te sacerdoti, et offer munus tuum pro emundatione tua quod præcepit Moyses in testimonium illis.* Quibus? Judæis, ne dicant prævaricasse me legem. Nam et occulte divinitatem suam manifestabat illis, ut ex operibus crederent quia Filius sit Dei; et in illa die veniens leprosus conarguat eos, cum præceptum fuerat secundum legem offerre, et ideo multa propter Judæos faciebat: sic et nunc responsionem suam ad preces mulieris temperat, et retardat. *Miserere mei, quia filia mea male a daemonio vexatur. Qui non respondit ei verbum.* *Accedentes autem discipuli ejus dicunt: Dimitte eam, quia clamat post nos. Respondit Dominus: Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel.* Ne forte dicerent Judæi: Dimisisti nos, et ad extraneos perexisti, et ideo non credimus tibi, ecce de gentibus veniunt, et non suscipio: vos fugientes convoco, dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis (Matth. xi);* et venire non vultis? Hanc repello, et recedere non vult. Vere impletur illud quod scriptum est. *Populus quem non cognovi, servivit mihi; in auditu auris obedivit mihi (Psal. xvii).* Et alibi: *Apparui his qui me non querebant, inventus sum ab his qui me non interrogabant (Isai. lxxv):* ex quibus et Chananæa erat. *Dimitte, inquit, eam, quia clamat post nos.* Videamus ergo quid dicit Dominus. *Non sum, inquit, missus, nisi ad oves quæ perierunt domus Israel.* Considerate clementiam Domini. Non dixit, recede a me; sed, non sum ad vos missus. Non veni propter te, sed propter Judæos, oves perditas domus Israel. Quæ cum audisset, accessit et adoravit eum, dicens: *Domine, adjuva me. Qui respondens, ait: Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus.* Considera precantis instantiam, et Domini temperantiam. O clementia medici! In desperationem adducebat eam, ut amplius rogaret, et augmentum fidei faceret. *Non est bonum, inquit, sumere panem filiorum.* Quorum filiorum? Judæorum videlicet; et mittere canibus: quibus? Sine dubio vobis. Hæc ad opprobrium dicebantur Judæorum qui filii vocati, canes effecti sunt, dicente Paulo: *Videte canes, videte malos operarios, videte et concisionem, nos enim sumus circumcisio (Phil. iii).* Gentes vero canes appellati, facti sunt filii. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis (Gal. iv).* Laus Judæorum, accusatio illis erat. *Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus.* At illa dixit: *Etiam, Domine.* O violentia mulieris, o intentio animi, o profectus fidei! Medicus dicit, non; hæc dicit, etiam; Dominus dicit, non; ista

dicit, *etiam*. Non quasi procax aut impudens reputanda est, sed laudanda magis quæ expectat salutem. *Non est, inquit, bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. Etiam, Domine.* Tu canem me vocas, ego te Dominum voco. Tu me injurias, ego te glorifico. *Etiam, Domine, nam et catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Non respuo opprobrium, tantum accipiam vel escam canis. Dicit rem quæ in consuetudine est. Tu fac quod debetur cani. Quia canem me vocas, da mihi micas. O Domine, advocatus meæ factus es postulationis, abnegando promittis. *Etiam, Domine. Nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Quid ergo? Qui abnegabat, qui repellebat, qui non respondebat, qui dicebat, *non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus; qui dicebat, non summissus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel,* in laudes mulieris subito erumpit, dicens: *O mulier.* Propterea, inquit, laudo constantiam ejus, laudo fidem, quæ injuriata permansit, et rogatione extorsit. Si enim ab initio dimissem illam, nec illa paulatim erudita fuisset, nec tu scisses virtutem animæ ejus, nec latentem fidei thesaurum, et ideo suspendi donationem, ut tu agnosceres fidem. *O mulier.* Deus dicit, *o mulier.* Audiant hæc qui jactanter orant, et fastidiose precantur; quando dico, charissime, roga Deum, obsecra eum, famulare illi, dicit: Rogavi semel, secundo et tertio, et decies et vicies, et quidnam accepi, inquis? Ne recedas quousque accipias. Finis postulantis, acceptio deprecantis est. Tunc cessa quando acceperis. Imo magis nec tunc cesses, sed tunc persevera, agens gratias pro eo quod accepisti, ut perseveret tibi quod acceperis. Nonnulli introeuntes ecclesiam, in mille versus extendunt orationem suam, quasi apud Deum multitudo sermonum opus sit, tanquam ignoranti quid postules, qui antequam cogites novit. Nam et illi quidem quid dicunt nesciunt, labia movent solummodo, mens autem sine fructu est, et aures ejus surdæ sunt. Tu non audis orationem tuam, et Dominum vis audire precem tuam? Flexi, inquit, genua. Curvasti quidem genua intus, sed mens tua foris vagatur. Corpus tuum intus, sed sensus foras. Os quidem loquebatur, sed mens usuras cogitabat, possessionum redditus supputabat, descriptiones domorum videbat, amicorum verba volvebat, negligentias intuebatur famulorum, parasitorum urbanitates ridebat, mulierum speciem considerabat. Diabolus enim cum sit astutus, scit quoniam in tempore orationis grandia postulemus, et sæpius impetremus, impedire festinat improvidas mentes. Nam aliquoties cum resupini jacemus in lectulo, nihil tale cogitamus. Sed cum venimus ad orationem, cogitationum nos opprimunt nubes, ut nos avocent, et sine fructu efficiant. Hæc igitur sciens in orationibus fieri, imitare Chananæam, vir, mulierem, quæ vigilanter et cum summa sapientia rogabat Dominum, et ideo meruit impetrare. Sed forsitan dices: Non habeo filiam quæ dæmone plena sit, sed habes animam peccatis refertam. Et quid dixit Chana-

næa? *Miserere mei, Domine, quia filia mea male a dæmonio vexatur.* Dicit et tu: *Miserere mei, Domine, quia anima mea male a dæmonio vexatur.* Grandis enim dæmon, peccatum est. Et ille quidem in propatulo habens, velocius curari potest, qui autem occultat peccata sua hominibus, et pœnitere non vult, sed contemnens securus delinquit et odibilis est, ille quidem pro ipsa vexatione veniam habebit, iste vero responsione privabitur. *Miserere mei.* Modicus quidem sermo, sed immensum benignitatis continet pelagus. Ubi enim misericordia postulatur, ibi universa comprehensa sunt bona. Quod si foras ecclesiam es, dic tu, *miserere mei, Domine,* non solum labia movens, sed mente ingemiscens: quia et tacentes audit Deus. Non quæritur locus, sed devotio mentis. Jeremias in lacu cœni mersus erat, et fideliter orans, Deum promeruit (*Jer. xxxviii*). Daniel in lacum leonum missus, ad se Dei misericordiam inclinavit (*Dan. vi*). Tres pueri in camino ardenti erant, et Deo placuerunt (*Dan. iii*). Lairo in cruce erat, et exauditus est fideliter postulando. Et nihil obfuit crux, sed confessio fidei paradikum aperuit (*Luc. xxv*). Job in sterquilinio erat, et per patientiam suam Deum propitiabatur (*Job. ii*). Quod si et in balneis es, ora. Ubicunque fueris, ora. *Templum Dei estis, et Spiritus sanctus habitat in vobis (I Cor. iii)*. Voluntas solummodo devotæ menti opus est. Quod si in judicio assistis, ora. Et cum irascitur rex, ora; ubique Deus præsens est, non clauditur loco; invocanti dicit: Adsum. Nam cum eduxisset Moyses populum de Ægypto, et per desertum ad mare Rubrum venisset, Ægyptii post tergum erant insequentes populum (*Exod. xiv*). Ante mare fremebant fluctus, Moyses in angustia erat. Tacebat quidem, sed mente grandia cogitabat. In medio tribulationis erat: inde Ægyptii insequentes, hinc mare intumescens. Ad Dominum igitur mente clamabat, et vox penitus non audiebatur. Ideo Dominus dicit ad eum, *quid clamas ad me?* cum ore quidem non elamaret, sed corde. Et tu igitur quando astiteris furenti judici ac rabido tyranno, ora ad Dominum tuum, et orante te, fluctus mitigabuntur. Judex ad te, tu ad Dominum confugito. Judex prope te, tu Deum invoca qui in [pro] te est. Nunquid longe a te est, ut vadas ad locum aliquem? Deus non includitur loco, sed semper in proximo est. Et qui loco non clauditur, fide tenetur. Nam si hominem rogare volueris, interrogas quid facit; et audies: dormit, aut: non vacat, aut certe non dignabitur minister respondere tibi. Ad Deum autem nihil horum opus est, sed ubicunque fueris et invocaveris, audit te. Non ostiarius, non mediator, non minister opus est, sed dicit: *miserere mei,* et Deus illico aderit. Adhuc te loquente, dicit, adsum. O sermo mansuetudine et benignitate plenus! Non expectat consummari orationem, sed statim tribuit petitionem. *Miserere mei.* Hanc imitemur Chananæam: *Miserere mei, Domine, filia mea male a dæmonio vexatur. O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.* Ubi sunt hæretici? Nunquid dixit, rogabo patrem meum, obsecrabo ge-

nitorem meum? Num oratione eguit? Non utique ubi auctor salutis est et universitatis creator, et verbum Deus; ideo dixit: *O mulier, magna est fides tua*: quamvis et pro dispensatione carnis oraverit. Et quia magna est fides, copiosa effusa est gratia. Ubi autem oratio necessaria est, ibi infirmum est vas. *O mulier, magna est fides tua*. Non vidisti mortuum suscitatum nec leprosum mundatum, nec prophetas audisti, nec legem meditata es, neque mare in divisionibus scindi vidisti. Nihil horum contemplata a me es, insuper et despecta et contempta a me es, et non recessisti, sed perseverasti petendo. *O mulier, grandis est fides tua*. Mortua est mulier, et præconia ejus vigent. Ubicumque ieris, audies Christum dicentem: *O mulier, magna est fides tua*. In Scythia, in India, in Mauritania, quantamcumque sol respicit terram, clamat Christus, et non tacet verbum: *O mulier, grandis est fides tua, fiat tibi sicut vis*. Non dixit, sanetur filia tua: sed, *fiat tibi sicut vis*: tu, inquit, eam cura, esto medicus, tibi committo medicamentum ut imponas ei, *fiat tibi sicut vis*, voluntas tua curat eam. Chananæa voluntate curavit, et Filius Dei, sicut dicunt hic, a semetipso non curat. *Fiat tibi sicut vis*. Neque jussit mulier, neque imperavit dæmoni, sed sola mulieris voluntas curavit filiam, dæmonemque fugavit. Ubi sunt qui audent dicere, Christum per orationem virtutes fecisse? vide quid dicat. *Fiat tibi sicut vis*. Considera sermonis germanitatem. Patrem suum imitatur. Quando enim faciebat Deus cælum, dixit: *Fiat cælum*, et factum est cælum: *Fiat terra*, et facta est terra: *Fiat sol*, fiant astra cœli, et facta sunt universa (*Gen. 1*). Jussio adduxit substantiam parentelæ, sermo communionem ostendit naturæ. *Et sanata est*, inquit, *filia ejus ex illa hora*. Ex qua hora? Non ex qua venit mater ejus domum, sed ex qua Domini sermo processit. Et cum redisset domum, invenit eam sanæ mentis, et voluntate, imo fide ejus curatam. Pro his autem omnibus gratias agamus Deo, per Christum Dominum nostrum, cum quo est Deo Patri una cum Spiritu sancto honor et gloria et potestas, per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXII.

IN FERIA SECUNDA POST *Reminiscere*.

In illo tempore: dixit Jesus turbis Judæorum: Ego vado, et quæritis me, et in peccato vestro moriemini, etc. (Joan. viii).

Refert superius sanctus evangelista Joannes, quia cum doceret Dominus in gazophylacio templi, et divinitatis suæ mysteria apertissime populis panderet, voluerunt eum Judæi apprehendere, sed nemo misit in eum manus, quia nondum venerat hora ejus. Nondum enim venerat voluntas ipsius, et dispositionis hora, quia sicut voluntarie natus, sic et voluntarie passus est. Quia ergo illi Dominum apprehendere voluerunt, ut ostenderet inefficaciter illos conari, quandiu ipse nollet, ideo Dominus eis dixit quod modo audivimus: *Ego vado, et quæritis me*. Ac si aliis verbis diceret: *Frustra me persequimini, incassum mihi manus inji-*

cere tentatis. Ego enim præfinivi tempus, quando pro salute humani generis pati debeam. *Ego*, inquit, *vado*, ego volens ad passionem pergo. Vos autem nec modo mali aliquid mihi potestis facere, quia ego nolo. *Et quæritis me*, non amore, sed odio. Denique cum Christus de mundo discessit, postquam per passionem oculis se hominum absentavit, quæsierunt eum Judæi, persequendo in apostolis et cæteris credentibus. Unde et Saulo persecutori dictum est: *Saule, Saule, quid me persequeris (Act. ix)*? Quæsierunt etiam sancti apostoli amatores ipsius, illum præsentem habere cupientes, et desiderio visionis ejus æstuantes. Hoc ergo modo inquiramus Christum, quo eum quærebant sancti apostoli, et eum semper diligamus, ædificetque ille cor nostrum, qui ait: *Quæsi vi vultum tuum, vultum tuum, Domine, requiram, ne avertas faciem tuam a me*. Illo itaque modo inquiramus Christum, non illo quo eum quæsierunt Judæi inimici Christi. Illi enim quærebant ut haberent, isti ut perderent. Unde et ne putaretur bene illos eum quæsituros, adjunxit: *Et in peccato vestro moriemini*. Ille in peccato suo moritur, qui permanet in peccato usque ad mortem. Et quia prævidebat illos in sua malitia perseveraturos, ideo dixit: *In peccato vestro moriemini*. Et quia videbat in illis omnibus unam voluntatem, similemque malitiam, ideo in singulari numero dixit, *in peccato vestro*. Quia vero pari affectu omnes eum perdere volebant, qui ad salvandos eos venerat, ideo in plurali numero dixit, *moriemini*. *Quo ego vado, vos non potestis venire*. Non poterant venire quo ibat, quia in eum credere nolabant, et quia eum non diligebant. Atque ideo ad illam gloriam, ad quam ille per mortem festinabat, ipsi venire non poterant. Hoc ipsum alibi apostolis loquens dixit: *Quo ego vado, vos non potestis venire modo (Joan. xv)*. Neque enim tunc quo ipse ibat venire poterant, quia necdum pro illo pati erant idonei, sed postea erant venturi. Non ergo abstulit eis spem, sed prædixit dilationem. Judæi vero nunquam quo ibat venturi erant, quia in eum credere nolabant. Et ideo audierunt: *In peccato vestro moriemini*. Sed audiamus quid responderunt, verba Domini carnaliter tantum audientes, et non intelligentes. *Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit, quo ego vado, non potestis venire?* Quia cæca mens, et suis tenebris obscurata. Nunquid si Dominus interficiat se, sequi eum ad mortem non poterant? Aut nunquid mori ipsi non valebant? Ergo quo ego vado dixit, non de eo quo ibat ad mortem, sed de eo quo venturus erat post mortem, hoc est, de gloria ad quam per passionem et mortem properabat, et ad hanc illi pervenire non poterant. Sed jam videamus quid his Dominus responderit: *Vos de deorsum estis, ego de superius sum*. *De deorsum*, inquit, *estis*, terrena sapitis, et terrenis delectamini, terrenis inhiatis, sursum corda non levatis. *Ego de superius sum*, hoc est, a Patre quo nihil est superius, quia Pater de nullo est. De superius erat, id est de Deo patre erat, quia Verbum ejus erat, et ab illo æternus et consubstantialis

genitus fuerat ante omnem creaturam, ante tempus, vel quidquid in tempore excogitari potest: Vos de hoc mundo estis, ego non sum de hoc mundo. De hoc mundo erant, quia peccatores, quia iniqui et infideles erant. Sed nunquid apostoli et ceteri sancti de hoc mundo non erant? De mundo erant, quia de Adam nati fuerant, sed de mundo, id est, de carnali conversatione a Domino electi fuerant, juxta quod alibi dicit: *Ego vos elegi de mundo* (Joan. xv). De mundo ergo erant, sed jam non erant de mundo, quia electi erant de mundo, et ad eum pertinebant, per quem factus est mundus. Judaei vero quia perseverabant in peccato, permanebant in mundo. Propterea eis dictum est, *in peccato vestro moriemini. Dixi ergo vobis quia moriemini in peccato vestro. Si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.* Reddit illis spem, et ostendit quomodo possint non mori in peccato suo, videlicet si in eum credant. Ergo inter eos quibus tunc Dominus loquebatur, erant plurimi, qui non erant credituri, atque ideo illi in peccato suo morituri erant, alii qui credituri erant, et hi a peccatis liberandi erant. Notandum vero quod dicit, *si non credideritis quia ego sum, nec addit quid esset.* Non dixit, si non credideritis quia ego sum Christus, vel quia ego sum Filius Dei, vel ego sum quem prophetae praedixerunt, nihil horum dixit, sed tantum *ego sum.* Nimirum, ut ostenderet se illum esse, qui olim Moysi dixerat: *Ego sum qui sum* (Exod. iii). Eodem verbo essentiae usus est loquens populo Judaeorum, quo tunc usus est ad Moysen, loquens per angelum, quem dirigebat ad liberandum populum suum. Ac si diceret: ego qui tunc veni per angelum, ut mitterem Moysen ad liberandum populum meum, ego per memetipsam veni liberare genus humanum. Nisi ergo credideritis, quia ego sum Deus, moriemini in peccato vestro. Sed illi in sua stultitia perseverantes, et verborum Domini subtilitatem non intelligentes, responderunt: *Tu quis es?* Sed Dominus ad instruendos eos qui in eum credituri erant, respondit: *Principium, qui et loquor vobis.* Principium se Dominus appellat, quia omnia per ipsum facta sunt. Ipse enim Dei sapientia est, de quo Psalmista Deo Patri dicit: *Omnia in sapientia fecisti* (Psal. ciii). Si igitur omnia fecit in sapientia, id est, in Filio suo, utique ipse est principium omnium rerum quas per eum Deus Pater creavit. Dicitur et Pater principium, quia in principio erat Verbum, id est, in Patre Filius. Unum tamen est principium Pater et Filius, quia unus Deus Pater et Filius. *Principium, ait, qui et loquor vobis.* Ac si diceret: Ego sum Deus, qui propter vos humilis factus, ad hoc descendit, ut vobis loqui possem per susceptam formam. Credite ergo me esse principium, quia ut hoc credatis, loquor vobis. *Multa habeo de vobis loqui et judicare.* In alio Evangelii loco dixit: *Ego non judico quemquam* (Joan. viii), quid est quod nunc dicit: *Multa habeo de vobis loqui et judicare?* Sed istud de primo adventu dixit, quo non venit ut judicaret mundum, sed ut salvaret. Quod autem nunc dicit,

Multa habeo loqui de vobis et judicare, secundum adventum suum insinuat, quando ad judicandos vivos et mortuos venturus est. *Sed qui me misit, verax est.* Ac si diceret: Ideo veritatem dico, quia Filius sum veracis. Pater enim verax est, Filius veritas. Et sicut est Filius a Patre, sic veritas a verace. Et attendendum, quod omnem gloriam dat Deo Patri unicus Filius, ut nos tali instruat exemplo, quia si ipse qui est coaeternus filius, omnem gloriam dat ei a quo est, multo magis nos Deum in suis operibus glorificare debemus, cujus servi sumus. *Et ego quae audivi apud eum, haec loquor in mundo.* Quid audierat apud Patrem, nisi veritatem? Veritatem ergo audierat, veritatem loquebatur. Audivit autem apud Patrem, quia est a Patre. Nihil enim est illi aliud audisse nisi esse, quia ab illo habet audientiam, a quo habet essentiam. *Et non cognoverunt quid patrem ejus dicebat Deum.* Quare non cognoverunt? Quia adhuc carnalibus inhærebant, necdum oculos cordis apertos habebant, quibus Patris et Filii æqualitatem intelligere valerent. *Dixit ergo eis: Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum.* Exaltationem hoc loco passionem suam notat, qua exaltatus est in cruce. Hæc namque exaltatio humiliationis fuit, non glorificationis, secundum quam humiliavit seipsum, factus obediens Patri usque ad mortem (Phil. ii). Ait ergo: *Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum.* Prævidebat enim ibi quosdam, quos ante mundi constitutionem prædestinaverat, post suam passionem credituros: de quibus in Actibus apostolorum legitur, quia prædicante Petro una die crediderunt tria millia, alia die quinque millia, et deinceps multa millia. *Tunc, inquit, cognoscetis, quia ego sum.* Ac si diceret: Ideo differo fidem vestram, ut impleam passionem meam. Cum vero me in cruce exaltaveritis, sicut quondam Moyses exaltavit serpentem in deserto, tunc cognoscetis me deum unius cum Patre substantiæ. *Et a meipso facio nihil, quia nec sum a meipso.* Ab ipso est mihi operatio, a quo et generatio. Et sicut docuit me Pater, hoc loquor in mundo. Non sic docuit Pater Filium, quasi indoctum genuerit, sed docuit, hoc est, scientem genuit. Simplex enim natura veritatis, et hoc est illi esse quod nosse, et ab illo habet scientiam a quo habet essentiam. *Et qui me misit mecum est.* Deus Pater Filium misit, quia eum incarnari constituit. Missio enim ejus incarnatio est. Deus ergo Pater cum Filio est, quia unum sunt Pater et Filius, una est illis substantia, eademque deitas, indivisa majestas. Et tamen cum simul sint, solus Filius missus est, hoc est, solus Filius incarnatus est, et sic solus Filius passus est. Deus ergo Pater semper cum Filio fuit, et eum non reliquit, et tamen, ut dictum est, solius Filii persona carnem assumpsit, passionique et morti subiecit. Dei autem Patris persona, ab ista incarnationis et passionis injuria fuit aliena. Ut enim aliquo notetur exemplo, sicut arbor aliqua radium soli in se suscipiens, ferro inciditur, cum tamen radium

solis nec incidi possit, nec ab arbore separari, ita Deus Pater, et ipsa in Christo divinitas, pati non potuit, sed sola humanitas Christi passibilis fuit. *Quia quæ placita sunt ei, semper facio.* Quæ Deo Patri placita erant, semper faciebat, quia voluntatem ejus salutem humani generis operando adimplebat, et peccati totius perpetuo expers immunisque perseverabat, quia peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. Quapropter et nos si membra ejus esse volumus, capitis nostri exempla imitari studeamus. Agamus quæ sunt placita Deo, castificemus animum ab omni concupiscentia, edomemus illicitos carnis appetitus, mala quæ nos perpetrasse meminimus, lacrymis poenitentiae diluamus, et bonis in quantum possumus operibus insistamus, quatenus Deum et inter sæculi pressuras adiutorem et protectorem habere, et in futuro ad illud summum bonum visionis ejus mereamur feliciter pervenire. Amen.

HOMILIA LXXXIII.

IN FERIA TERTIA POST *Reminiscere.*

(Ex Herico monacho Antissiodorensi.)

In illo tempore, locutus est Jesus ad turbas et ad discipulos suos, dicens: Super cathedram Moysi sederunt scribæ et pharisæi, etc. (Matth. xxxiii).

Repudiatis Dominus ut dignum erat tentatoribus, ad servos sermonem convertit, ut illorum confusio, justorum fieret disciplina. Infructuosum namque est verbum, in quo sic alter confunditur, ut non alter erudiat. *Super cathedram, inquit, Moysi sederunt Scribæ et Pharisæi.* Non quidem materialis cathedra, cui insederat Moyses, usque ad illud tempus servabatur apud Judæos, sed per cathedram Moysi intelligitur doctrina quam Scribæ et Pharisæi, licet non facerent, prædicabant. *Omnia ergo quaecunque dixerint vobis, servate et facite, secundum vero opera eorum facere nolite.* Tanquam diceret eis: Doctrinam quam docuit Moyses legislator prædicant et annuntiant Scribæ et Pharisæi; sed quia quod ore prædicant, opere destruunt, quod vobis annuntiant servate, quod vero faciunt, facere nolite. Et mira bonitate Dominus a Pharisæis tentatus, eorum machinas dissipat, nihilominus propter sacerdotii dignitatem, hortatur homines ut eis subiciantur, non opera illorum, sed doctrinam imitentur. Frequenter enim et de homine malo bona doctrina procedit, ac vilis terra pretiosum aurum producit. *Alligant enim onera gravia et importabilia, et imponunt in humeros hominum, digito autem suo volunt ea movere.* Onera gravia et importabilia, legis dicit mandata, quæ Judæis maxime propter peccata vituli adorati constat fuisse imposita. Quæ quidem mandata Scribæ et Pharisæi permixtis suis traditionibus, tanquam gravissima onera simpliciori populo imponebant, quæ ipsi nec uno digito movere, hoc est, nec in minimis quidem præceptis volebant perficere. Tales sunt modo indiscreti sacerdotes in Ecclesia, qui omnem justitiam populo mandant, sed nec ipsi modicam servant. Si enim fascem lignorum super alijus humeros qui ferre non valet posueris, necesse

est ut aut fascem a se rejiciat, aut sub pondere ruat. Sic et homini cui grave pondus poenitentiae imponitur, necesse est ut poenitentiam rejiciat, id est, scandalizatus amplius peccet. Nam si erramus modicam poenitentiam peccantibus imponentes, melius est tamen de misericordia judicari, quam de crudelitate condemnari. Qui enim vult apparere sanctus, circa vitam suam debet esse austerus, circa aliorum benignus. *Omnia enim opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus.* Scribæ et Pharisæi quæ operabantur, ad hoc faciebant, ut ab hominibus viderentur, hoc est, ut laudem et favorem populi exterius caperent. Similiter et omnis quicumque opera sua idèo tantum facit, ut ab hominibus videatur, similis est Scribis et Pharisæis. Ex proposito namque uniuscujusque hominis, accipit diabolus occasionem. Tollamus hoc vitium a nobis, ne velimus nos ab ipsis videri, hoc est, laudari, et sine labore omnia vitia calcabimus. *Dilatant eum phylacteria sua, et magnificant fimbrias.* Quia Græco sermone *phylactin*, servare dicitur, *thora* vero lex appellatur, phylacteria vocat illas membranas, quas quasi ex præcepto legis in frontibus portabant, laudem captantes popularem, ob custodiam divinorum mandatorum, quæ inibi scribebantur, non intelligentes, quia lex divina in corde sit meditanda, et non in corpore ostendenda. Præcepto etiam legis jubebatur *seri* umbria parva et brevis in quatuor summitatibus pallii, ut sicut circumcissione legis a gentibus, sic etiam veste distarent. Sed supersticiosi magistri, laudis popularis avidissimi, componebant sibi grandes fimbrias, acutissimas spinas in eis ligantes, ut ambulantes vel sedentes crebro pungerentur, et quasi admoniti ad eloquia divina meditanda recurrerent. Ex qua re creditur in Ecclesia inolevisse, quod quidam aliquam partem evangelii scriptam, vel reliquias martyrum deferre consueverunt. Sed sciendum, quod cui in auribus evangelica posita non prosunt verba, eum circa collum suspensa non salvant, quia virtus evangelii non est in figuris litterarum, sed in intellectu sensuum. Sequitur: *Amant enim primos recubitus in cænis, et primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro.* Non prohibet eos Dominus saluari in foro, neque primos discumbere in prandis, quibus jure hoc officium debetur, sed ab illis docet esse cavendum, qui cum habere hæc digni non sint, ultra modum tamen sibi ea exhiberi desiderant. Hæc autem verba Salvatoris si corporaliter intelligantur, non solum non ædificant, sed adhuc magis destruunt auditorem. Audiens enim aliquis, laudabile esse in ultimo loco discumbere, discumbit post omnes, et non solum jactantiam cordis non amittit, sed adhuc aliam jactantiam de sua humilitate requirit, ut qui prius desiderabat ab aliis videri justus, etiam humilis esse videatur. Sed hæc Domini verba potius spiritualiter sunt intelligenda. Non enim curat Deus ubi corpus hominis jaceat, sed in qua parte mens sit locata. Sine causa quippe loco se humiliavit, qui corde se præfert. *Et salutationes in foro* non solum exigebant Scribæ et Pharisæi a populo,

ut eos salutarent voce magna dicentes : Ave rabbi, A
sed ut flexis capitibus ad genua incurvarentur. *Et
vocari ab hominibus, rabbi.* Desiderabant namque vo-
cari rabbi, et volebant esse magistri; nomen appe-
tebant, et officium negligebant. *Vos autem nolite vo-
cari rabbi, unus est enim magister vester. Et patrem no-
lite vocare vobis super terram : unus est enim pater
vester, qui in cælis est.* In his omnibus prohibetur, ne
quod Deo debetur, hominibus deferatur. Sed cum
omnia præcepta divinæ Scripturæ a Deo procedant,
moveret multos cur contra præceptum alterius Scri-
pturæ quæ dicit, *honora patrem*, prohibeat vocari
patres vel magistros. Nam et Paulus magistrum gen-
tium se esse testatur. Sed aliud est esse patrem vel
magistrum natura, aliud permittente indulgentia.
Nos enim si hominem patrem vel magistrum voca- B
mus, honorem deferimus his a quibus incrementum
vel originem sumpsimus, non eos auctores nostræ
vitæ ostendimus. Tamen secundum quod a Deo con-
diti sumus, et gubernamur, nec pater, nec magister
vocandus est alius nisi Deus. Pater vocandus est,
quia ex ipso sunt omnia; magister, quia per ipsum
sunt omnia, vel quia ipse est singularis magister,
qui omnes interius naturaliter edocet. Homo enim
non præstat homini intellectum docendo, sed illum
tantum exercet admonendo. Doctrina namque cotis
officium tenet, quæ ferrum non facit. *Qui major est
vestrum, erit minister vester.* Ac si dicat : Quicumque
vult fratrem prævenire regnando, prius illum necesse
est. ut præveniat obsequendo. Quod et in ipso Chri-
sto veraciter impletum esse novimus, qui cum major C
sit omnibus fidelibus, tamen suis non solum exte-
riora ministravit, sed etiam animam suam pro illis
in mortem tradidit. Hoc est quod dicit : *Qui major
est vestrum, erit minister vester.* Prælati specialiter
præcipitur, ut quibus spirituali regimine princi-
pantur, eorum indigentiam taliter relevare, atque
supplementum familiaris paupertatis, studiosa sub-
ministratione procurent. *Qui autem se exaltaverit,
humiliabitur : et qui se humiliaverit, exaltabitur.* Vi-
demus multos honoribus et divitiis hujus sæculi flo-
rere, et in his usque ad finem perseverare cernimus;
e contrario nonnullos paupertate laborare, et in
eadem egestate permanere. Cum ergo isti in inchoata
felicitate, et illi in pristina paupertate usque ad
terminum vitæ permaneant, quomodo verum esse D
constat quod Dominus dicit, omnem hominem exal-
tatum humiliari, humiliatum exaltari? Sed quoniam
veritas falli non potest, in futuro complenda non
dubitamus. Omnis enim qui in præsentī vita se
exaltat, ut divinis præceptis se subdere contemnat,
hic in die iudicii cum superbis humiliatus, audiet a
Domino : *Ite, maledicti, in ignem æternum (Matth.
xxv).* Qui vero divino amore hic se humiliare stu-
duerit, imitans illum qui dicit : *Discite a me, quia
mitis sum et humilis corde (Matth. xi),* ipse in futuro
iudicio a Domino exaltabitur, cum audire meruerit :
*Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum vobis a
sæculo paratum (Matth. xxv).* Amen.

HOMILIA LXXXIV.

IN FERIA QUARTA POST *Reminiscere.*

*In illo tempore, ascendens Jesus Hierosolymam, as-
sumpsit duodecim discipulos secreto, et ait illis : Ecce
ascendimus Hierosolymam, etc. (Matth. xx).*

Dominus ac redemptor noster, prævidens discipu-
lorum animos de sua passione turbados, longe ante
eis et pœnam ejusdem passionis, et gloriam suæ re-
surrectionis prædicere voluit, ut cum eum morien-
tem cernerent, resurrecturum quoque sicut eis præ-
dixerat, minime dubitarent. Et crebro quippe hoc
ipsum eis pronuntiaverat, sed quia temporis accessu
quod audierant, labi a memoria poterat, idcirco itu-
rus ad passionem, et secum eos ducturus, iterato
eis futura prædixit, quatenus eos contra venientem
tentationem præpararet, ne veniente crucis perse-
cutione et passionis ignominia, terrerentur. Mala
enim minus officiant quæ præsciuntur. Nam subiti
casus, etiam fortissimos quosque obruere solent.
Assumpsit, inquam, duodecim discipulos suos. Initio
suæ prædicationis plures Dominus voluit habere di-
scipulos, e quibus duodecim elegit, quos et aposto-
los nominavit, quibus evangelii sacramenta commit-
teret, et per quos totum mundum ad suam fidem
convocaret. Quibus et alibi dicit : *Vos estis qui per-
mansistis mecum in tentationibus meis (Luc. xxii).* His
ergo assumptis, ait illis : *Ecce ascendimus Hieroso-
lymam, et filius hominis tradetur principibus Sacerdo-
tum et Scribis, et condemnabunt eum morte.* Atten-
dendum quod Dominus Filium hominis tradendum
et morte condemnandum dicit, qui cum sit idem Fi-
lius Dei, et Filius hominis Dominus Jesus Christus,
solus tamen Filius hominis, id est, humanitas, assu-
mi, tradi, comprehendī, ac passioni mortique subja-
cere potuit. Simul et illud considerandum, quia pen-
in omnibus sancti Evangelii locis potius se Domin-
Filius hominis quam Filium Dei appellat, ut videli-
cet nobis ad memoriam reducat, quid pro nobi
factus sit. Nam qui erat Deus excelsus super omnia
factus est homo humilis inter omnia. Sed quant-
magis ille humanitatis suæ infima commendat, tant-
magis nos sublimia divinitatis ejus venerari ac glori-
ficare oportet. *Tradetur, ait, principibus sacerdotum*
Primum enim ad Annam sacerdotem, deinde a
Caiphæ domum adductus est, qui erat pontifex an-
illius. *Et condemnabunt eum morte.* Etenim mor-
eum condemnaverunt, quando clamaverunt dicentes
Reus est mortis (Matth. xxvi). Et : *Tolle, tolle, crucifig
eum (Joan. xix).* *Et tradent eum gentibus ad illuden-
dum.* Traditus est gentibus, quia sicut textus passi-
nis ejus aperte loquitur, vinctum adduxerunt eum
et tradiderunt eum Pontio Pilato præsidi, qui utiqu-
non Judæus erat. Ipse vero flagellatum eum tradidi
militibus Romanis ad crucifigendum. Sciendum au-
tem Dominum a multis fuisse traditum. Tradidi
namque eum Deus Pater, juxta quod Apostolus ait
*Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobi
omnibus tradidit illum (Rom. viii).* Tradidit se ip-
filius, eodem Apostolo dicente : *Qui dilexit nos,*

tradidit semetipsum pro nobis (Gal. II). Tradiditque eum Judas Judæis, Judæi nihilominus tradiderunt eum Pilato. Pilatus, ut dictum est, tradidit eum militibus. Si ergo Deus Pater tradidit eum, et si se ipse tradidit, quid Judas et Judæi peccaverunt? Quid tantum sceleris admiserunt, ut sic horrore et execrationi sint omnibus in Christum credentibus? Sed in re una dispar fuit affectus. Quod enim Deus Pater cum æterno sibi Filio fecit, amore et dilectione humani generis hoc fecit: Judas vero et Judæi odio et invidia hoc fecerunt. Ideoque Deus Pater dignissime cum Christo Filio suo benedicatur, et continuis laudibus prædicatur, illi vero æterna maledictione et supplicio condemnantur. Tradetur, inquit, gentibus ad illudendum et flagellandum. Illusus est Dominus, quando (sicut evangelium refert) suscipientes eum milites velaverunt faciem ejus, et induerunt eum purpura, et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, et arundinem in dexteram ejus, et venientes dixerunt: Ave, rex Judæorum. Et dabant ei alapas (Joan. XIX)? Flagellatus est, ad columnam religatus, in qua usque hodie fusi cruoris indicia feruntur apparere. Quia vero prius flagellatus, deinde crucifixus est, ex Romano more factum est, qui reos et morti adjudicatos primum flagellis verberabant, deinde securi cædebant. Et die tertia resurget. Solet Scriptura divina tristibus læta subjungere. Unde et Dominus prædictam suæ passionis ignominiam futuræ resurrectionis gloria evacuavit, subdens: Tertia die resurget. Et jure die tertia, quia auctor vitæ diu a morte teneri non potuit. De quo Psalmista dicit: De torrente in via bibit (Psal. CIX); quia videlicet mortem nostram in transitu gustavit, et caro illius corruptionem non vidit. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? At illa: Dic ut sedent hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram tuam, in regno tuo. Mater filiorum Zebedæi, ipsa est Maria mater Jacobi et Joannis, cujus et in resurrectione Domini mentio agitur. Sed cum Dominus suam superius legatur prædixisse passionem, quod videlicet tradendus, illudendus et flagellandus esset, quærendum unde mater filiorum Zebedæi ad hanc regni opinionem inducta sit, ut filiis quæreret a Domino regnandi gloriam. Ea enim quæ Dominus in se implenda prædixerat, contraria videbantur gloriæ regni. Sed quia Dominus subjuxerat se die tertio resurrecturum, putavit hæc mulier post resurrectionem illico eum in mundo regnaturum, arbitrans in primo adventu Domini implendum, quod in secundo promittitur. Ideoque immemor futurorum, aviditate feminea præsentem gloriam concupiscit. Sed et usque hodie Judæorum opinio est, Christum suum cum venerit, per annos plures feliciter in mundo regnaturum, omnibusque gentibus imperaturum, ipsosque Judæos omni pace et prosperitate gavisuros, atque ab omnibus fore populis venerandos. Hac opinione corrupta fuit hæc mulier, ideoque errore muliebri et affectu materno, filiis

A volebat regnum impetrare. Quod vero Dominus interrogat quid illa vellet, non de ignorantia fecit, sed ex dispensatione, ut videlicet illius petitio nota fieret omnibus, sicque illi Dominus apte responderet. Respondens Jesus dixit: Nescitis quid petatis. Matre postulante, non matri Dominus, sed filiis respondit, quia noverat matris preces ex filiorum venire voluntate. Nesciebant enim quid peterent, qui conregnare et consedere Christo volebant, qui necdum merebantur. Necdum enim pro Christo pati poterant, ut dicit Apostolus: Si compatimur, et conregnabimus (II Tit. II). Delectat ergo eos culmen honoris, sed prius debet eos via exercere laboris. Jam desiderant sublimiter regnare cum Christo, sed prius debent pati pro Christo. Bonum certe erat eorum desiderium, sed inconsiderata petitio, atque ideo Dominus non voluntatem aut propositum eorum culpavit, quod de ejus amore nascebatur, sed solam ignorantiam reprehendit, dicens: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Nomine calicis vel baptismi, in sacro evangelio labor martyrii solet designari. Unde alibi dicit Dominus: Baptismate habeo baptizari, ad quod coarctor usque dum perficiatur (Luc. XII). In passione quoque patrem orat: Si vis, transfer calicem istum a me (Luc. XXII). Interrogat ergo illos, si possint bibere calicem quem ipse erat bibiturus, per hoc se et illos per passionem insinuans consummandos. Quod illi intelligentes responderunt: Possumus. Et Dominus: Calicem quidem bibetis. Quæri solet, quomodo ambo hi fratres, Joannes videlicet et Jacobus, calicem Domini biberint, cum solum Jacobum legamus pro Christo ab Herode capite cæsum, Joannem vero in pace quievisse, et propitia morte vitam finisse. Sed legimus in historiis, ipsum quoque causa nominis Christi multa sustinuisse. Nam et cum cæteris apostolis cæsus in Actibus apostolorum invenitur, et deinceps a Domitiano Cæsare in ferventis olei dolium missus. Idemque ab eodem principe propter invictam evangelizandi constantiam, in Patmos insulam exilio narratur fuisse relegatus. Videmus ergo non defuisse Joanni martyrium, et ipsum quoque bibisse calicem passionis, quamvis persecutor sanguinem ejus non fuderit. Sedere autem ad dexteram meam et sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo. Quod dicit, non est meum dare vobis, ita sentiri potest, non est meum, sed vestrum. Non est meum dare, quia regnum cælorum in accipientis est potestate. Quicumque enim talem se exhibuerit, ut dignus sit regno cælorum, hic talis illud accipiet, quia regnum cælorum non persona, sed vita consequitur. Si itaque et vos tales fueritis, ut sitis digni accipere illud regnum, quod Deus Pater solis victoribus, et usque in finem in bono perseverantibus præparavit, vos quoque illud absque dubio accipietis. Sive etiam alio sensu: Non est meum dare vobis, hoc est, non est meum dare illud regnum superbis et elatis, quod adhuc erant. Si ergo illud vultis accipere, nolite

esse quod estis, id est, nolite esse elati, quia tales indigni sunt accipere regnum cœlorum. Ergo prius humiliamini, et tunc vobis quoque præparabitur regnum cœlorum. *Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus.* Non contra matrem indignantur, sed ad filios referunt præsumptionem huiusmodi postulationis, quod quasi ignorantes mensuram sui, immodica cupiditate ad petendum regnum exarserint. Juxta quod Dominus quoque supra non petenti matri, sed tacentibus filiis respondit: *Nescitis quid petatis.* Ex qua Domini responsione, simul et decem apostolorum indignatione, datur intelligi, quod filii matrem instigaverint ad grandia petenda. Jesus autem vocavit eos ad se, et ait: *Scitis quia principes gentium dominantur eorum, et qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit minister vester. Et qui voluerit inter vos primus fieri, erit vester servus.* Humilis et benignus magister, forma quoque omnium magistrorum, nec illos duos de immodica et irrationabili petitione, nec hos decem de indignatione et livore quem contra illos habebant, redarguit, sed tale ponit exemplum, quo manifeste doceat illum vere esse majorem, qui minorem se exhibuerit, illumque existere primum, qui fuerit servus omnium. Qui ergo voluerit patrem [parem] prævenire regnando, præveniat et illum se humiliando. Vincat eum obsequio, quem vult vincere dignitate. Frustra igitur illi grandia quærebant, frustra et isti de illorum insolenti desiderio indignantur, cum a Domino doceantur, ad summæ dignitatis culmen, non potentia, sed humilitate conscendere. *Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis.* Proponit illis ex seipso descendæ formam humilitatis, ut si docentis verba parvipenderent, imitarentur exempla. *Non venit, inquit, Filius hominis ministrari, id est, ut ministraretur ei, sed ministrare.* Si ego, inquit, qui cum sim Dei Filius et Deus, propter vos homo factus, non ad hoc in mundum veni, ut hominum obsequia vel ministeria mihi inquirerem, sed ut ipse potius vobis obsequerem, vobis ministrarem, quare vos homines ab hominibus, mortales a mortalibus, servitia superbia requiritis, non ut naturæ (cui satis parva sufficiunt) necessitatibus subveniatis, sed ut majores et celsiores cæteris appareatis? Attendant hoc ecclesiarum præpositi, et caveant; audiant a Domino, quia gentilis, non ecclesiasticæ consuetudinis est, subjectis dominari, et super eos quibus prælati sunt, potestatis dominium exercere. Discant igitur boni magistri exemplo, non se fastu superbiæ super minores extollere, sed potius illis se obtemperare, atque æquales in omnibus exhibere studeant, quatenus ab illo qui non venit ministrari, sed ministrare, cœlestem mereantur consequi magistratum. Ministravit autem Dominus, quando in cœna ante se præcinxit, et omnium discipulorum pedes lavit. Ministravit etiam Dominus, cum in crucis altari se ipsum pro nostra redemptione Deo Patri

hostiam obtulit. Unde sequitur: *Et dare animam suam redemptionem pro multis.* Commendandum memoriæ, quod non pro omnibus, sed pro multis se dicit animam ponere, pro his videlicet qui credere voluerint, pro his qui sunt de numero salvandorum, et ad vitam æternam prædestinatorum. Tu autem.

HOMILIA LXXXV.

IN FERIA QUINTA POST *Reminiscere.*

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Homo quidam erat dives qui induebatur purpura et bysso, etc. (Luc. xvi).

Homiliam require in prima Dominica post octavas Pentecostes.

HOMILIA LXXXVI.

IN FERIA SEXTA POST *Reminiscere.*

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis et turbis Judæorum parabolam hanc: Homo quidam erat paterfamilias qui plantavit vineam, et sepem circumdedit ei, etc. (Matth. xxi).

Passurus pro salute hominum Dei Filius venit Hierusalem triumphali pompa, et ab exsultantibus turbis exceptus est, quo tali gloria inimicorum suorum animos ad suam necem maturandam amplius incitaret. ibique per quinque dies non cessavit docens populum, et propositis similitudinibus, Scribarum et Phariseorum scelera redarguens. Nam quia ipsi interrogaverant eum, cum eos de templo mirabili auctoritate ejiceret, *in qua potestate ista facis?* eique in sermone laqueos tetenderant, cum simulata veneratione interrogabant, *utrum liceret dare censum Cæsari, a non: idcirco ipsi suis artibus superantur a Domino et in parabolis audiunt, quod apertius audire non merebantur.* Denique hæc similitudo, Judæorum invidiam quam contra salvatorem conceperant, passionis ejus totum complectitur sacramentum. Homo iste paterfamilias, Deus omnipotens est, qui homines in mundo, quasi dominus suos famulos possidet in domo. Hic est ille paterfamilias, qui habet duos filios, quique (secundum alterius loci parabolam) conduxit operarios in vineam suam, qui plantavit vineam, plebem videlicet Israeliticam, quae de omnibus gentibus in populum sibi peculiarem elegit. Hæc est illa vinea, de qua Isaias in cantico cutus, ad ultimum addidit: *Vinea Domini saba domus Israel est (Isa. v), de qua et l'salmista dicit: Vineam de Ægypto transtulisti, ejecisti gentes, plantasti eam (Psal. lxxix). Et sepem circumdedit et fodit in ea torcular, et edificavit turrim, et locum eam agricolis.* Per sepem vel murum urbis antice præsidia designat. Sepem ergo vineæ circumdedit, quia ex munimine murorum, et auxilio angurum illam plebem vallavit. Torcular, altare: quod sicut in torculari uvæ exprimuntur, ita in altari hostiæ immolantur. Hæc sunt illa torcularia, quorum titulo tres Psalmi prænotantur, ita: *In fine torcularibus. Edificavit turrim, templum scilicet. I* est illa turris, ad quam loquitur Micheas proph

dicens: *Et tu turris gregis nebulosa filia Sion (Mich. iv).* Locavit eam agricolis. Agricolas principes Judæorum dicit, quibus Deus urbem templumque et universam simul plebem tradidit gubernandam. *Et peregre profectus est.* Profectus est peregre, non loci mutatione; nam quo potest recedere, qui per prophetam loquitur: *Cælum et terram impleo (Jer. xxiii).* Et alibi: *Deus de prope ego sum, et non Deus de longe (Ibid.).* Sed abiisse dicitur, liberum illis relinquendo arbitrium, utrum vellent operari in vinea, an non. *Cum autem tempus fructuum appropinquasset.* Tempus fructuum fuit, ex quo interfectis hostibus terram promissionis securi cœperunt incolere. Et pulchre non proventum, sed tempus fructuum dicit, quia nullus hujus vineæ proventus, nullus protervi populj exstitit boni operis fructus. *Misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus. Et agricolæ apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt.* Servi qui primum ad agricolas missi sunt, Moyses legislator, et Aaron, et reliqui sacerdotes intelliguntur, qui per quadraginta annos continuos in deserto fructum legis quam illis Deus dederat, exigebant. Sed agricolæ missos ad se servos occiderunt, flagellantes illos verberibus linguarum. Scriptum est enim: *Irritaverunt Moysen in castris, Aaron sanctum Domini (Psal. cv).* Et iterum: *Vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbaverunt spiritum ejus (Ibid.).* De qua vinea quid ipse Moyses sentiat, in canticò Deuteronomij declarat, dicens: *De vinea Sodomorum vinea eorum, et de suburbanis Gomorrhæ. Una eorum qua fellis, et botrus amarissimus (Deut. xxxii).* Notandum quod alius evangelista dicit, *alium in capite percusserunt.* Per hunc namque servum intelligitur David, quia et ipse servus patrisfamilias erat, qui eundem populum ad superna desideria incitabat, jucundam psalmorum melodiam concipiendo. Sed hunc in capite percusserunt, quia ipsum spiritualis musicæ repertorem abjecerunt, dicentes: *Non est nobis pars in David, neque hæreditas in filia Isai (II Reg. xx).* Nobile quoque regnum ejus ignobili tradiderunt, et religionem impietate mutaverunt. Sed ille hujus injuriæ immemor, pro hac vinea hunc patremfamilias precabatur, dicens: *Domine Deus virtutum convertere, respice de caelo et vide, et visita vineam istam (Psal. lxxix).* Iterum misit alios servos plures prioribus. Per servos qui secundo loco missi sunt, choros prophetarum debemus accipere, qui suis oraculis populo subveniebant, et quæ hujus vineæ imminerent prædicebant. Sed et hos similiter persecuti sunt, et occiderunt eos qui præauntiabant de adventu Christi. Audiamus quid Isaias de hujus vineæ sterilitate quærat: *Ecce te plantavi vineam electam, omne semen verum, quomodo convessa es in amaritudinem vitis alienæ (Isaiæ v).* *Fecerunt, inquit, illis similiter (Jer. ii).* Nam quasdam lapidaverunt, ut Ezechielem in Chaldæa, Jeremiam in Ægypto. Alios occiderunt, ut Naboth. Alios secuerunt, ut Isaias: Nonnullos vocis ferreo perdidit, ut Amos. Et ostenditur hic patientia et sus-

tentatio Domini, qui crebro servos ad malos colonos direxit, quatenus ab illis conventi [conversi] pœnitentiam agerent. Sed illi contemntes, iram sibi in die iræ thesaurizaverunt. *Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur forsitan filium meum.* Novissime, inquit, filium meum misit quia (ut ait Apostolus) *quando venit plenitudo temporum, misit Deus filium suum factum ex muliere (Gal. iv).* Non autem misit, ut de malis et pœnæ obnoxiiis colonis sententiam judicalem ferret, sed adhuc post tanta scœlera, post servorum suorum impias mortes, locum velle misericorditer reservaret. Verebuntur filium meum. Quod quasi ambigens dicit, verebuntur forsitan filium meum, non ita est accipiendum, quod ignorans dixerit. Nam Deus qui cuncta singulariter et summe novit, ignorare non potest. Sed dubitare dicitur, ut in nomine Filij potestas liberi arbitrii demonstraretur. *Agricolæ autem videntes filium, dixerunt: Hic est hæres, venite, occidamus eum, et habebimus hæreditatem ejus.* Ex hoc loco manifestissime comprobatur, principes ipsos Judæorum non per ignorantiam, sed per invidiam crucifixisse redemptorem. Noverunt enim eum esse Filium Dei, intelligebant hunc esse illum cui loquebatur Deus Pater, *Postula a me, et dabo tibi gentes, hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ (Psal. ii).* Agnoscebant eum ad hoc venisse in mundum, ut omnes gentes ad fidem suam converteret, ideoque quasi consulentes sibi, dicebant: *Ecce totus mundus post ipsum abiit: et si dimittas eum sic, omnes credent in eum (Joan. xii).* Hæreditas autem Filij, Ecclesia est, in cunctis ei data nationibus, quam populus moriens Pater ei reliquit, sed ipse morte sua illam misericorditer acquisivit, atque a mortuis resurgendo, illam sub testamento vitæ æternæ possedit. De qua Apostolus: *Attendite, inquit, gregi, in quo vos posuit Christus regere Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo (Act. xx).* Hanc hæreditatem nequam coloni occiso hæreda percipere cupiebant, quia ad hoc persequabantur Christum, ut fidem, quæ per eum est, extinguerent, et carnalem justitiam legis, justitiæ evangelij præferrent, atque omnibus gentibus imbuendis insererent. *Et apprehensum, inquit, eum ejecerunt extra vineam, et occiderunt.* Extra vineam vineæ hæres occiditur, quia Christus extra civitatem in loco qui dicitur Golgotha, id est Calvariæ, crucifixus est. Unde Apostolus: *Jesus autem ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est (Heb. xiii).* Sive ejecerunt eum extra vineam, et occiderunt quia prius per incredulitatem a suis eum cordibus expulerunt, ac sic crucis supplicio affecerunt. Hoc olim præsignabat quod Moyses in tabernaculo Dei, altare holocausti, in quo victimarum sanguis effundebatur, non intra tabernaculum, sed ad ostium posuit, innuens mystice, quia crudelis ara extra portam Hierusalem erat erigenda, et Christus Dei Patris Filius non in domo Judæorum, hoc est, in mentibus illorum recipiendus, sed foris esset immolandus. Quod autem Marcus evangelista mutato ordine dicit, *et apprehendentes occiderunt eum, et eje-*

cerunt eum extra vineam (*Matth. xii*), pertinaciam infidelitatis illorum denotat, qui nec post ejus passionem et resurrectionem credere voluerunt, sed quasi cadaver inutile projecerunt, prædicatores verbi illius a suis finibus excludentes, et ad nationum populos transmittentes. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? Interrogat eos, non quod ignoret quid responsuri essent, sed ut eos propria eorum responsione condemnet. Aiunt illi: *Malos male perdet, et vineam suam aliis locabit agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis.* Veniens Dominus malos male perdidit, quia incredulos et crudeles sui homicidas, digna punivit ultione, locum, gentem, simul et regnum eis auferendo, et per omnes mundi terminos longe lateque disseminando. Locavit autem vineam aliis agricolis, quia nobis Scripturarum mysteria, et suam cognitionem tribuit ea conditione, ut suis temporibus fructum reddamus, id est, noverimus quid unoquoque tempore nos loqui vel agere conveniat. Sed hoc quod illi dixerant, quod scilicet malos male perderet, et vineam suam aliis locaret dominus, ipse divinitus procuratum prophético ostendit exemplo, respondens: *Nunquam legistis in scripturis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: A Domino factum est illud, et est mirabile in oculis nostris?* Ipsos quos superius colonos vocaverat, nunc ædificantes appellat, quia principes et sacerdotes Judæorum, subditam plebem ad offerendos justitiæ fructus, quasi vineam excolere, ipsi etiam hanc ut Domino ad inhabitandum digna fieret, quasi domum construere et exornare debuerunt. Nam et Apostolus huic sensui astipulatur, fidelibus loquens: *Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis (I Cor. iii).* Sed illi quasi mali coloni, fructum vineæ reddere nolunt, et quasi mali cementarii, electum et pretiosum lapidem, vel in fundamentum vel in angulo domus Dei ponendum, subtrahere, hoc est, fidem Christi auditoribus conabantur eripere. Ait ergo: *Nunquam legistis in Scripturis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris?* Ac si diceret: Quo modo implebitur hæc prophetia, quæ lapidem ab ædificantibus reprobatum, et in caput anguli factum dicit, nisi Christus a vobis reprobatus et occisus credituris gentibus prædicetur? Ipse enim quasi lapis pretiosus (juxta quod Apostolus ait: *Petra erat Christus (I Cor. x)*) in capite anguli factus est, quia Deus duos parietes, circumcisionis et præputii, in sua fide copulavit, et unam Ecclesiam e duobus populis constituit. Ideo dico vobis, auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus. Regnum Dei hoc loco sanctæ Scripturæ intelligendæ sunt; quas Dominus infidelibus Judæis abstulit, et nobis tradidit, ut earum fructum faciamus. Ista est illa vinea quæ quondam locata est agricolis, sed illi nomen tantum Scripturarum habuerunt, fructum vero illarum nullum consequi meruerunt. *Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem vero ceciderit, conteret eum.*

A Multum enim distat inter eum, qui per fragilitatem aut ignorantiam peccando offendit Christum, et eum qui per superbiam negat Christum. Qui ergo credens in Christum peccat, super lapidem cadit et confringitur, sed non omnino conteritur, quia reservatur ad poenitentiam. Si vero quis negaverit Christum, cadet, id est, irruet super eum lapis iste, et ita conteret eum æterno interitu, ut ne testis quidem remaneat, in qua parum aquæ de fovea hauriatur. Potest et hoc dici, quod illi super lapidem cadebant, qui tunc eum per simplicitatem et ignorantiam contemnebant, et injuriis afficiebant, ideo conquassantur, non tamen penitus conteruntur. Qui vero illum scientes Dei Filium, per invidiam negabant, et contra suam conscientiam ejus opera Beelzebub assignabant, super hos **B** irruet lapis, et conteret eos sempiterna perditione, atque comminuet, ut sint impii sicut pulvis ante faciem venti. *Et cum audissent principes Sacerdotum, et Pharisei parabolam ejus, cognoverunt quia de ipsis diceret. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant.* Principes Sacerdotum et Scribæ propriâ redarguti conscientia, quærebant interficere Dominum, quasi mentientem contra se. Sed hæc agentes, probant vera esse quæ dixerat. Ipse enim erat hæres, cujus mors injusta vindicanda erat a Patre. Ipsi vero erant nequam coloni, qui ab occidendo Filio Dei ad modicum quidem humano timore retardari poterant, donec hora ejus veniret, nunquam vero divino timore aut amore cohiberi voluerunt. Hæc vero quæ de hac parabola super malitia Judæorum exposuimus, morali intellectu ad unumquemque nostrum referre possumus. Cum enim alicui fidelium mysterium baptismi, quod operando exercere debeat, committitur, quasi ei vinea quam excolat locatur. Mittitur unus et alter servus, et tertius, qui fructus accipiant, cum legitur lex, prophetia et Psalmi, quorum monitis instructus, bonorum fructus operum reddere debeat. Sed servus contumeliis affectus ejicitur, cum sermo Dei vel contemnitur, vel etiam (quod gravius est) blasphematur. Insuper et hæredem quantum in se esse occidit, qui immemor misericordiæ Dei omnipotentis ipsum filium Dei respuit, et spiritui sancto quo regeneratus est, contumeliam facit. Propter quod malis agricolis male perditis, datur alteri vinea, quia don gratiæ quod ingratus sprevit, humilis quisque datur. Sed et hoc quod de illis in fine evangelii dicitur est, quia quærentes tenere Christum, timore turbarum præpediuntur, quotidie videmus agi in Ecclesia. Multi enim sunt in Ecclesia solo nomine fratres, qui in ecclesiasticæ fidei et pacis unitatem, quam non diligunt, propter cohabitantium bonorum fratrum multitudinem, aut erubescunt, aut timent impugnare. Sed hi sicut Dominus ad Job loquitur, *cum tempus fuerit, i altum alæ erigentur (Job. xxxix)*, quia nacta occasione Ecclesiam persequi, et Christum cum Phariseis cruci addicere, et ostentui conantur habere. Pertimescere debemus ipsi qui loquimur, et cavere, ne exempla Phariseorum sequamur. Curemus sollicitè, ne solo nomi

tantum simus Christiani, ne sub specie pietatis titulum subcelestem. Agamus Domino gratias, qui scripturam, in qua quondam Judæi florebant, illis pro irrevocabili malitia abstulit, et nobis pro sola misericordia largitus est. Veneremur eum, non sicut simplices turbæ ut prophetam, sed ut Deum et Dominum prophetarum, salvatorem et redemptorem nostrum, qui vivit et regnat, etc.

HOMILIA LXXXVII.

IN SABBATO POST *Reminiscere.*

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam habuit duos filios, et dixit adolescentior ex illis patri, etc. (Luc. xv).

Scribis et Pharisæis contra nostræ salutis auctorem murmurantibus, sicut requisita quæ hanc præcedit sancti evangelii lectio declarat, proposuit Dominus duas parabolas: alteram hominis de inventa ove perdita gaudentis, alteram mulieris super perdita et reperta drachma gratulabunde exsultantis, ostendens, in conclusione parabolæ, quantum sit gaudium in cælo super conversis peccatoribus. Deinde dixit et hanc similitudinem, non solum suum de conversis peccatoribus gaudium demonstrans, verum etiam invidentium murmurationem reprehendens. Ait ergo: *Homo quidam habuit duos filios.* Homo iste, Deus omnipotens Pater intelligitur, qui duos habuit filios, quia ipse est genitor et creator duorum populorum. Et major Judæos designat, qui in cultura unius Dei permanserunt; minor vero significat populos gentium, qui relicto Creatore, colendo creaturam, etiam ad ipsum Dei inimicum diabolum adorandum pervenerunt. *Et dixit adolescentior ex illis patri: Da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. Et divisit illis substantiam.* Substantia quæ inter fratres divisa est, sensus rationalis homini a Deo attributus intelligitur. Nam vivere, intelligere, meminisse, ingenio aliquo præminere, divini muneris substantia est. Quam substantiam tunc adolescentior filius a patre expetiit, cum homo in sua volens esse potestate, per liberum arbitrium se regere conatus est, sicque Dominum creatorem suum quæsit superbus abjicere. Divisit ergo eis substantiam: quia fidelibus suæ protectionis gratiam, quam vere desiderabant, impartit; infidelibus vero naturalis tantum ingenii beneficium, quod sibi sufficere putabant, attribuit. *Et non post multos dies congregatis omnibus, adolescentior filius profectus est in regionem longinquam.* Quod non post multos dies congregatis omnibus profectus est, designat quia non multo post institutionem humani generis visum est animæ, ut bona sua per seipsam gubernaret, quæ tamen per se ad bona opera facienda infirma et impotens est, nisi ejus qui eam dedit fulciatur auxilio. *Et dissipavit substantiam suam, vivendo luxuriose.* Vivendo luxuriose dicit, amando hanc vitam prodigam, quæ pompis exterioribus spatiari gaudet, intus non metuit inanescere. Longe vero profectus est, non loci, sed animi mutatione. Quanto enim quis amplius delinquit, tanto longius a Dei conditoris sui gratia recedit. *Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa.*

PATROL. XCV.

A Fames in longinqua regione, indigentiam significat verbi Dei. In regione longinqua, id est, in oblivione Conditoris. De qua Dominus per prophetam minatur: *Mittam famem super terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbi Dei (Amos, viii).* Et ipse cœpit egere, et abiit, et adhæsit uni civium regionis illius. Merito egere cœpit, qui thesauros divinæ sapientiæ et divitiarum cœlestium dereliquit. Unus civium regionis illius, cui iste prodigus adhæsit, diabolus est, quem Dominus principem hujus mundi appellat, quia merito perversitatis suæ terrenis concupiscentiis præpositus est. *Et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.* Villa carnalem concupiscentiam significat: de qua is, qui invitatus ad spirituales epulas ire excusat, dicens: *Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam (Luc. xiv).* In villam quoque mitti, est cupiditatibus mundi subjugari. Porcos vero pascere, est ea quibus maligni spiritus delectantur operari: qui merito designantur per animal sordibus et cœno semper gaudens. *Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas manducabant porci.* Siliqua genus est leguminis, foliis maximum et sonorum, sed granorum paucitate sterile, et pene vacuum. Ideoque per siliquis designantur doctrinæ sæculares, sterili suavitate resonantes, in quibus laudes idolorum, id est, fabulæ et carmina poetarum concrepant, quibus porci, id est dæmones, delectantur. His prodigus iste saturari cupiebat, quia aliquid sordidum et quod ad beatam vitam pertineret, in talibus invenire volebat, nec poterat. Hoc est enim quod subiungitur: *Et nemo illi dabat.* In se autem reversus, dixit: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor!* In se, inquit, reversus. Unde iste reversus fuerat? Ab his nimirum quæ foris per oblectamenta noxia illiciunt et seducunt, ad conscientiæ interiora mentis intentione redierat. *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor!* Licet enim gentes in magna veri ignorantia, et errore cultus Dei versarentur, tamen prædicantibus apostolis cœperunt quodammodo respicere, verbi saturitate percepta revocari. Mercenarii autem sunt, qui intuitu supernæ mercedis satagunt digna operari. Hi mercenarii in domo patris panibus abundant: quia tales in Ecclesia spiritualis gratiæ reficiuntur alimoniis. At vero qui extra ædes hujus patris familias positi sunt, fame verbi Dei pereunt, et ventrem siliquis implere cupiunt, quia, scientiam veritatis non habentes, beatam vitam in studiis inanæ philosophiæ requirunt. Sicut enim panis qui cor hominis confirmat, verbo Dei merito comparatur, ita siliqua (quæ foris nitida, intus vacua est, nec reficit ventrem, sed onerat) sæculari scientiæ comparatur, quæ sermone sonoro utilitate vacua est. *Surgam, inquit, quia pessime me jacere sentio. Ibo ad patrem meum,* a quo longe recessi. *Ad patrem, inquit, ibo, quia sub porcorum principe miserabili egestate tabesco.* Et quam pium et misericordem noverat patrem, qui quanquam offensus, quanquam magnis sceleribus irritatus non dedignatur patris

audire vocabulum *Pater*, inquit, *peccavi in caelum*, hoc est, in angelis et in sanctis animabus, quæ sunt pedes Dei. *Anima*, inquit, *justi, sedes sapientiæ*. Et Dominus dicit: *Caelum mihi sedes est* (Isa. LXVI). Addidit: *Et coram te, hoc est, in ipso interioris conscientiæ secreto, quod Dei solius oculi penetrare possunt. Et jam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum ex mercenariis tuis*. Meminit se esse filium, et pio affectu cuncta quæ patrie sunt, sua non esse ambigit, sed prioris ignorantiae memor, ad hæc nequaquam aspirare præsumit. Ideoque sicut mercenarium se fieri pöscit, pro mercede, non pro hæreditate servitutis [serviturus], *fac me, inquit, sicut unum ex mercenariis tuis*. Verum ne hoc quidem nisi paterna dignatione promereri posse testatur. Quapropter læceant Pelagiani, qui ore temerario garrunt hominem sua virtute sine Dei adjutorio posse salvari, cum apertissime dicat Veritas: *Sine me nihil potestis facere* (Joan. xv). *Et surgens, venit ad patrem suum*. Ad patrem venire, est ad Ecclesiæ societatem per fidem accedere, ubi est legitima et fructuosa peccatorum confessio. *Cum autem adhuc longe esset, hoc est, cum nondum adhuc Deum intelligeret, sed jam pia devotione quæreret, vidit illum pater, hoc est, misertus est illius*. Videre namque Dei, misereri est, sicut et de Petro scriptum est: *Respexit Dominus Petrum* (Luc. xxii). *Et misericordia motus est; et accurrens, cecidit super collum ejus, et osculatus est eum*. Revertenti filio pater occurrit, quia Deus semper fuit eum unigenito Filio. Et licet solus Filius pro nostra salute carnem assumpserit, tamen in eo Deus Pater semper mansit, et cum eo ad hanc nostram peregrinationem descendit. Apostolus enim dicit: *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi* (II Cor. v). Hinc ipse Salvator ait: *Qui me misit, mecum est, et non dereliquit me solum* (Joan. viii). Et alibi: *Pater in me manens, ipse facit opera* (Joan. xiv). *Et cecidit, inquit, super collum ejus, et osculatus est eum*. Super collum filii cadere, est in amplexus ejus brachium inclinare. Deus ergo Pater super redeuntis Filii collum cecidit, quia brachium suum, hoc est, verbum suum ad hæc mundi infima immensa misericordia fudit. Osculatus est enim eum, videlicet ad spem veniæ peccatorum verbo gratiæ reduxit, cum per Filium diceret: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum* (Matth. iv). *Dixitque filius ad patrem: Pater, peccavi in caelum, et coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus*. Postquam ad patrem reversus est, hoc est, in Ecclesia jam pösitus, incipit peccata confiteri, sed non dicit omnia quæ se dicturum supra promiserat. Dixit enim: *Jam non sum dignus vocari filius tuus, sed non addidit quæ superius se dicturum meditabatur, Fac me sicut unum ex mercenariis tuis*. Cum enim adhuc longæ esset, et patrem non haberet, cupiebat ut mercenarius esset. At postquam patris osculo meruit honorari generosissime, jam dedignatur mercenarius esse. Multam namque intelligit distantiam esse inter servum, mercenarium, et fi-

lium; servus namque est, qui metu pœnarum gehennæ, vel legum mundanarum formidine, a vitis abstinet; mercenarius vero est, qui spe ac desiderio regni cœlestis bona agit; filius vero est, qui affectu boni et virtutum amore, delectabiliter Deo per charitatem famulatur. Quam summam et perfectionem omnium virtutum Apostolus commemorat, dicens: *Nunc autem manet fides, spes, charitas, tria hæc major autem horum est charitas* (I Cor. xiii). Ergo prodigus iste primo quasi servus ad se reversus, diræ famis cepit supplicia formidare. Mox reverti volens ad patrem, de statu mercenarii cepit cogitare. Postquam vero occurrens pater amplexatus est eum et osculatus, oblitus statum servi, oblitus et mercedem mercenarii, sola jam de hæreditate cepit sollicitus esse filius patris. *Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam, et induite eum*. Stola prima beata vestis est innocentiae, quam protoplastus Adam; bene a Deo conditus accepit, sed a diabolo male deceptus amisit. Unde et post culpam prævaricationis, primi homines cognoverunt se esse nudos, et, amissa immortalitatis gloria, pellium mortaliæ acceperunt indumentum. Servi quibus hoc præcipitur, sunt sancti prædicatores, qui protulerunt primam stolam, quando homines Deo reconciliatos prædicabant esse tanta gratia sublimandos, ut non solum cives angelorum, sed etiam hæredes Dei, et cohæredes fierent Christi. *Et date annulum in manus ejus*. Annulo solet res secreta signari. Per annulum ergo signaculum fidei debemus accipere, quo cuncta Dei promissa, in fidelium cordibus confirmantur. Annulo etiam sponsa nuptiali fide pignorat: idcirco per annulum intelligitur pignus nuptiarum Christi et Ecclesiæ. Annulum ergo prodigus filius accepit, cum per fidem Christus Ecclesiam ex gentibus sibi associavit. Et bene in manu datur annulus, ut opera fidem astruant, et ipsa opera confirmantur. *Dantur et calceamenta in pedes*. Per calceamenta, officium evangelizandi signatur. Scriptum est enim: *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, prædicantium bona* (Rom. x)! U Apostolus: *Calceati, inquit, pedes in præparatione evangelii* (Ephes. vi). Ergo filio ad patris pietate reverso, manus et pedes ornantur. Manus quidem, ut quique fideles recte vivamus; pedes vero, ut pii sanctorum moniti exemplis, ad æterna gaudia properemus. *Et adducite vitulum saginatum, et occidite* Vitulus saginatus, ipse est Filius Dei, Dominus Jesus Christus. Qui bene vitulus saginatus dicitur quia caro ejus spirituali pinguedine et virtute fertilissima est, adeo ut sola suffecerit ad totius mundi tollenda peccata. Adducere autem vitulum præcepi et occidere, mortem ejus per apostolos significari prædicari. Quasi enim recens vitulus iste occiditur cum ab unoquoque occlusus creditor. Tunc comeditur, cum sacramentum passionis ejus casto corpore et mundâ mente percipitur. *Et manducemus et epitemur, quia hic filius meus mortuus erat, et revixit perierat, et inventus est*. Intuendum quod plurall

dicit, Manducemus et epulemur. Quod enim sacra carne hujus sancti vituli non solum ille qui mortuus revixerat, perditus et inventus fuerat, verum pater et servi illius epulati sunt, ostenditur quia lætitia Patris est nostra salus, et illius gaudium est nostrorum remissio peccatorum; nec solum Patris, et Filii, sed et Spiritus sancti, quia sanctæ Trinitatis una est operatio, unum gaudium, unaque dilectio. Hoc præsignabat olim, quod Abraham, tribus angelis hospitio receptis, vitulum tenerrimum et optimum legitur occidisse, et eis apposuisse, quia immolata pro nostra redemptione caro Christi, totius Trinitatis est lætitia. *Et cæderunt epulari.* Epulæ istæ nunc in Ecclesia per totam orbem dilatatæ celebrantur. Quotidie enim in sancta Ecclesia vitulus iste sacratissimus Deo Patri per sacerdotes offertur, et in vitam percipientes pascit æternam, quia cum quotidie immolatur, semper integer permanet, et immaculatus, et vivus. *Erat vero filius senior in agro.* Filius senior populus Judæorum est, qui prius habuit cognitionem Dei, quippe a Deo per prophetam primogenitus appellatus est filius; qui quamvis longe a patre non discessisset, non tamen domi, sed in agro erat, quia idem populus neque cultum Creatoris ex toto propter idola deseruit, nec legis sibi datæ interiora mysteria penetravit, sed superficie tantum literæ delectatus, exteriora, id est, terrena tantum operari noverat: unde et ei terrænâ per prophetam Domino dicente promittebantur: *Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comedetis (Isa. 1).* *Et cum veniret et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum.* Sæpe contingit, ut aliquis diligens et studiosus doctor Judæorum, legis arcana scrutari incipiat, tuncque ex eisdem Scripturis libertatem Ecclesiæ percipit, laborem servilis operis, cui litteram legis observando intentus erat, perhorrescit. Hoc est enim quasi de agro recedere, et domum appropinquare. Audit symphoniam et chorum, hoc est, prædicatores sancto Spiritu plenos, consonis vocibus intelligit prædicare. Denique et Apostolus: *Obsecro vos, inquit, ut idipsum dicatis omnes (I Cor. 1).* *Et devoravit unum de servis, et interrogavit eum quænam hæc essent.* Vocat unum de servis, cum sumit in manibus ad legendum aliquem ex prophetis, qui sunt veri servi hujus patris-familias. Et sollicitus investigans, quasi requirit quæ de causa jucunda Ecclesiæ festa sunt, quibus se videt minime interesse. Ideoque ei respondet: *Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum.* Quod est aperte dicere: Gentilis populus Deum eatenus ignorans, qui per errorem longe a Deo recesserat, nunc ex omnibus mundi partibus, ab extremis quoque terrarum finibus ad eum convertitur, et pro ejus salute tanta exultatione novum Deo canticum cantat. Propter quem etiam occisus est vitulus ille pinguis, cui per Psalmistam dicitur: *Holococaustum tuum pingue fiat (Psal. xvi).* *Indignatus est autem, et volebat intrare.* Obstinato adhuc animo Judæi foris sunt, et nolunt fidem Ecclesiæ intrare. Pater ergo illius egressus, cepit rogare illum. Novis-

simo sæculi tempore implebitur vocatio Judæorum, quia creditari sunt ad prædicationem Eliæ et Enoch. Hanc ergo apertam Judæorum vocationem, egressum patris vocat: tunc enim quodammodo egredietur, et rogabit eum, ut ingressa jam gentium plenitudine, quasi minore filio omnis etiam Israel salvus fiat, cui ex maxima parte contigit cæcitas infidelitatis. *At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servi tibi, et nunquam mandatum tuum præterivi.* Cum frequentissime legamus, illum populum contra mandatum Domini idola coluisse, quid est quod nunc dicit, *nunquam mandatum tuum præterivi?* Sed hoc non de omnibus Israelitis, sed particulariter de quibusdam accipiendum est, de his scilicet tantum, qui semper Deum coluerunt, et nunquam ad idola confluxerunt. Hi tales quamvis in terrenis tantum delectarentur, quasi in agro essent, ipsa tamen bona terrena, a solo Deo sperabant accipere. Quod et testimonio ipsius fratris confirmatur, cum respondit in sequentibus: *Et nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer.* Hædus animal stolidum est, et in Scripturis divinis peccatoris figuram tenere solet. Sed hoc loco, hædi nomine Christum debemus intelligere, quem ille populus in similitudine carnis peccati venisse conspiciens, peccatorem esse existimavit. Unde et cæco illuminato dixerunt: *Nos scimus quia hic homo peccator est (Joan. ix).* Et alibi Samaritanum eum esse, et dæmonium habere blasphemant (*Joan. viii*). Nec mirum videri debet, si hic per hædum Christum figuratum dicimus, cum et in lege hoc nomine legatur appellatus; ait enim: *Non coques hædum in lacte matris suæ (Exod. xxiii).* Quod ergo dicit, *Non dedisti mihi hædum,* tale est ac si dicat: *Illam qui hædus mihi videbatur.* Nam quia Christum profanatore legis, et violatorem sabbati dicebant, idcirco epulis ejus jucundari non meruerunt. Quod vero sequitur, *Ut cum amicis meis epularer,* ex principum persona accipiendum est, qui cum amicis, id est, reliqua plebe epulari volebant. Non dedisti mihi hædum, id est, hac de causa illum mihi subtrahis, quia hædus mihi videbatur. Potest et ex persona populi Hierosolymitani dictum intelligi, cum cæteris populis Juda. *Sed postquam filius tuus, hic qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.* Meretrices cum quibus substantiam suam devorasse dicitur, superstitiones gentilium et nefanda figmenta sunt, in quibus naturale totum ingenium expanderunt [expenderunt]: et relicto Deo, quem virum animæ habere debuerunt, cum turba dæmonum turpissima cupiditate fornicati sunt. *At pater dixit: Fili, tu semper mecum es.* Non redarguit quasi mentientem, sed ejus perseverantiam in suo obsequio comprobans, ad collatandum sibi, simulque cum filio epulandum invitat. *Et omnia mea tua sunt.* Ad Patrem loquens quodam loco Filius, dicit: *Et omnia tua mea sunt, et omnia mea tua sunt (Joan. xvii).* Ecce hoc simillimum huic sonare videtur: *Et omnia mea tua sunt.* Sed distincte et multum dissi-

militer : omnia quæ Patris sunt, habet is qui per naturam est Filius Dei, principalius quam hi quos gratia fecit filios Dei. Illius enim sunt omnia Patris per naturam, istorum per donatam Dei clementiam. Ille sicut unicus omnia habet potestate, isti sicut adoptati concessa divinitus pietate. Ille habet omnia per id quod de Deo Deus Patri æqualis natus est, isti per hoc quod ex Deo renati sunt. Sane cum dicitur, Omnia mea tua sunt, non sic accipiendum est quasi non sint et sua. Nam in terrena hæreditate quædam sunt angustiae, nec potest major frater habere omnia, si minor etiam partem habuerit. Sed in spiritualium et coelestium honorum hæreditate, sic a perfectis et immortalibus filiis omnia possidentur, ut et singula sint omnium, et omnia singulorum, operante in omnibus charitate, quæ nil cum angustia novit possidere. Quam Psalmista magna laude sublimans, ait : *Omnia consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis (Psal. cxviii)*. Huic igitur efficacissime studeamus, per hanc mutatis profectibus congaudere discamus. Diligamus id quod est supra nos tota anima, tota mente, tota virtute. Diligamus quod est intra nos, id est, interiorum nostrum hominem, animam videlicet nostram, eamque subdere Deo semper curemus. Diligamus quod est juxta nos, id est, proximum sicut nosipsos. Diligamus quod est infra nos, carnem videlicet nostram, ut ejus illicitos appetitus frangamus, eamque spiritui obtemperare cogamus. Christum sedulo poscentes, ut spiritum, animam, simulque corpus, sine querela in suo sibi adventu custodiat, Deus et Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXVIII.

IN DOMINICA TERTIA QUADRAGESIMÆ.

(Ex Opp. beati Leonis Magni papæ.)

Prædicaturus vobis, dilectissimi, etc. *Reliqua vide apud sanctum Gregorium, Operum ejus tom. I, Patrologiæ LIV, col. 275.*

HOMILIA LXXXIX.

DE EADEM DOMINICA.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore erat Jesus ejiciens dæmonium, et illud erat mutum. Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus, et admiratæ sunt turbæ, etc. (Luc. xi).

Dæmoniacus iste, etc. *Reliqua videsis apud ven. Bedam, Operum ejus tom. V, Patrologiæ XCV, col. 380.*

HOMILIA XC.

IN COMMEMORATIONE BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIE, DE EVANGELIO : *Extollens vocem quædam mulier.*

(Ex eodem.)

Factum est autem cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier, etc. (Luc. xi).

Magnæ devotionis, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, tomo ut supra, col. 421.*

HOMILIA XCI.

IN FERIA SECUNDA POST Oculi.

In illo tempore dixerunt Pharisei ad Jesum :

Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac et hic in patria tua, etc. (Luc. iv).

Refert superius evangelista, etc. *Reliqua videsis apud venerabilem Bedam, Operum ejus tomo ut supra, col. 385.*

HOMILIA XCII.

IN FERIA TERTIA POST Oculi.

In illo tempore respiciens Jesus in discipulos suos, dixit Simoni Petro : Si peccaverit in te frater tuus, etc. (Matth. xviii).

Tota hæc sancti Evangelii lectio moralibus nos præceptis instruit, et qualiter erga eos qui in nos delinquant facere debeamus, satis necessaria admonitione ostendit. Ideoque tanto propensius est audienda, tantoque studiosius addiscenda, quanto constat quod sine hujus doctrina illibatæ charitatis vinculum, quo status Ecclesiæ continetur, solidum atque induratum servari non potest. Ait ergo Dominus ad discipulos, ad habendam cum fratribus pacem erudiens : *Si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum.* Notandum vero prius est quod si in nos frater peccaverit, et qualibet causa animum nostrum læserit, dimittendi nobis conceditur potestas, imo ingeritur necessitas : quia aliter nobis nostra scimus debita non relaxari, nisi et nos debitoribus nostris dimiserimus. Si vero quis in Deum peccaverit, non est arbitrii nostri, sed solius est dimittere Dei. Scriptum est enim : *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus : si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo (I Reg. ii) ?* Sed nos ordine converso, in ulciscenda Dei injuria, lætali pietate torpemus, in nostris vero contumelii odia exercemus. Prius tamen corripendus est qui in nos peccat, seorsum, ne putet non esse peccatum quod facit, sicque, amissa semel verecundia, in peccato permanere velit. Et si quidem nos audierit, I conficimus animam ejus : quia per illius salutem nobis quoque datur remissio peccatorum Jacobo apostolo dicente : *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum (Jacob. v).* Ergo doce quo ordine scandala vitare possimus, videlicet si nequi ipsi aliquem lædimus, si peccantem zelo justitiæ corripimus, si pœnitenti viscera pietatis toto corde patimur. Cum ergo fratrem delinquentem corripimus si nos non audierit, adhibendi sunt fratres unus a duo, ut qui ab uno corrigi non potuit, a pluribus corrigatur, vel eorum testimonio vincatur. Porro nec illos audierit, tunc Ecclesiæ dicere præcipimus ut ab omnibus detestetur et dijudicetur, quatenus si noluit pudore corrigi, saltem corrigatur multorum opprobriis. *Si autem nec Ecclesiam audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.* Ethnos Græco sermo gens dicitur ; inde ethnicus, id est gentilis, derivatur : qui sic permanet ut natus est, et non est Christo renatus. Publicani vero sunt qui publice cant, vel qui publicis negotiis inserviunt per fraudem ac furta et scelerata perjuria. Sane cum incorrigibilem fratrem sicut ethnicum et publicanum dicit

endum, ostendit gravioris criminis esse reum, qui sub specie fidelis opera agit infidelium, quam eum qui aperte infidelis et publicanus existit. Sed et hic caute attendendum, quod non passim aut leviter, sed obedienti et pœnitentiam commissi sui agenti, ac veniam petenti fratri dimittere jubemur. Unius enim sceleris rei tenentur apud Deum, et is qui peccantem videns fratrem, corrigere noluerit, sed negligens, parvipenderit, atque ille qui fratri pœnitentiam agenti dimittere noluerit. Nam Dominus cum dixisset, *Si peccaverit frater tuus, corripe*, statim subiunxit: *Si dixerit, pœnitet me, dimitte*. Igitur largienda est venia post increpationem, scilicet illi qui pœnitentiam egerit et se ab errore converterit: quia nec difficilis venia, nec remissa debet esse indulgentia: *Amen dico vobis, quæcunque ligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo*. Quia dixerat, durum et impœnitentem fratrem ut ethnicum et publicanum habendum, ne aliquis ita vecors et desperatione pestifera contemptor existeret, ut tacitus apud se loqueretur: *Si me despicias, et ego te despiciam; si me honoras, utique mea sententia honoraberis*: idcirco Dominus apostolis potestatem ligandi tribuit et solvendi, ut hi qui condemnantur, sciant humanam sententiam divina firmari, et quod fuerit ligatum in terra, ligari nihilominus in cælo. Hæc vero potestas specialiter sanctis Ecclesiæ episcopis collata est, generaliter vero omni Ecclesiæ data creditur. Nam quod et Dominus alibi beato Petro hanc potestatem ligandi atque solvendi dedit, utique in Petro, qui typum gerebat Ecclesiæ, omnibus fidelibus hoc concessisse non dubitatur: *Iterum dico vobis quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis a Patre meo, qui est in cælis*. Magnam fidelibus auctoritatem et fiduciam tribuit, et e contrario magnum contemptoribus metum incutit, dicens a Patre Deo in cælis fieri quidquid duorum consensu super terram fuerit constitutum. Et hoc primo ad concordiam nos provocat, quo sollicitius festinemus ad pacem, cum se dicit inter duos vel tres aliquid statuente medium fore. Nam sequitur: *Ubi erim fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*. In medio, inquit, sum eorum, ut vel recipiam humilem pœnitentem, vel projiciam superbum et contumacem. Et quidquid illi iudicando ad hominum salutem agunt in terra, meo desuper iudicio roboratur in cælo. Spiritualiter vero illud dicere possumus quia ubi spiritus, anima et corpus consenserint, nec bellum inter se discordantium habuerint voluntatum, carne adversus spiritum, et e converso spiritu adversus carnem concupiscente, de omni re quam petierint a Patre, impetrare possint. Nec dubitandum justam et acceptam esse Deo petitionem, ubi ea vult caro quæ spiritus. *Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, et dimittam ei? usque septies? Dixit illi Jesus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies*. Superioribus verbis Domini provocatus apostolus Petrus, solita sibi fiducia accedens, interrogavit

quoties deberet in se peccanti dimittere, an ne usque septies? Cui respondit Dominus: Non solum usque septies, sed usque septuagies septies, id est, quadringentis nonaginta vicibus, si toties in die peccare contigerit. Impossibile est enim quadringentis nonaginta vicibus in fratrem posse delinquere. Et hæc multiplicatio secundum beatum Hieronymum facta est. Cæterum beatus Augustinus docet hunc numerum simpliciter et non multipliciter accipiendum, idcirco quod totus per adverbium fit. Ars enim arithmetica docet, ut numerus aliquis si per solum fiat adverbium, vel per solum nomen, non multiplicetur; si vero ex nomine simul et adverbio, ut verbi gratia: septies septuaginta, vel conversim septuagies septem, possunt multiplicari. Quod ergo dicit septuagies septem, LXXVII vicibus idem doctor intelligitur, sed jam veniendum est ad mysterium. Neque enim ab re esse potest quod Dominus hunc alium et alium numerum in relaxandis fratrum erratibus constituere voluit. Constat enim ex septenario et undenario: nam sive septies undecim, sive undecies septem dicamus, septuaginta septem perficiemus. Et septenarius quidem numerus est numerus sacratissimus ex donis septiformis Spiritus. Undenarius vero numerus figuram tenet omnis peccati; in undenario namque transgressio est denarii. Et nos cum peccamus, decalogum profecto præceptorum Dei transgredimur. Hinc est quod in tabernaculo Dei undecim saga cilicina fuisse memorantur (*Exod. xx*): cilicium namque habitum pœnitentium et pro peccatis mœrentium designat. In tabernaculo ergo Dei undecim saga cilicina fieri iussa sunt, quia sancta Ecclesia non solum ex justis et immaculatis, verum etiam ex peccatoribus pœnitentibus et conversis existit. Hujus numeri sacramentum Petrus apostolus agnoscens, Juda perduto, noluit apostolos in undenario numero permanere, sed, electo Matthia, duodenariam summam curavit supplere. Septuagies septies ergo Dominus præcepit, ut ostendat quia quoties et quoties aliquis peccaverit, toties et toties ei dimittere, et nunquam dimittendo cessare debemus. Quod enim per hunc numerum peccatorum significatur remissio, illud quoque manifestat, quod beatus Lucas catalogum Dominicæ generationis septuaginta septem generationibus terminavit, incipiens a Joseph, et usque ad ipsum Deum conditorem perveniens. Quia enim Dei Filius ad solvenda mundi peccata veniebat, ideo jure ejus incarnatio septuaginta septem generationibus textitur, et hoc ascendendo. Quia videlicet Filii Dei incarnatio nostra fuit exaltatio; et unde ille descendit, inde nostra abjectio ascendere meruit. Quod vero hic numerus ex septenario et undenario multiplicatus exurgit, significat quia omnis peccatorum remissio per gratiam Spiritus sancti fit, cujus donis privari merentur quicumque fratribus in se peccantibus dimittere noluerint. Sane aliter fratri pœnitenti, aliter præcipimur inimico persequenti veniam dare. Huic namque dimittendum est, accepta remissione peccati, quo nos insontes læsit, ut socia delinere no-

bis charitate communicet; illi vero, ut cum malum vult, nobis autem facit, nos illi semper bonum velimus, et si possumus, etiam faciamus. Non enim illis quoad in malo perseverant, peccati sui veniam dare possumus, licet velimus. Habemus hinc duo convenientissima exempla: Joseph namque, fratribus suis salubriter castigatis, benevole ignovit (*Gen. xlv*). David vero (*II Reg. i*) persecutoribus suis penitentibus, et in malitia perdurantibus, quamvis eos fleverit, veniam tamen illis præstare non potuit. Hæc ergo præcepta tenendæ charitatis, quæ a Christo, qui est auctor pacis, audivimus, sedulo operari curemus. Ne gravemur dimittere minima, cum sciamus nobis innumerabilia peccatorum in baptismo dimissa. Sed et quotidie delinquentes, quotidianam a Domino veniam postulemus. Exemplo namque suo nos ipse ad facilitatem indulgentiæ provocat, qui totius mundi peccata non solum dimittere, verum etiam proprio ore dignatus est expiare, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XCIII.

IN FERIA QUARTA POST Oculi,

In illo tempore, accesserunt ad Jesum scribæ et Pharisei, dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? etc. (Matth. xv).

Quia Dei Filius pro salute omnium in mundum venerat, ideo loca singula cæcis gressibus percurrerat, ut omnibus proficere, universis succurreret, postremo cunctorum in communi saluti consulere. Denique, ut superius evangelista loquitur, venit Dominus cum discipulis in terram Gerazæ, ut illis quoque optatum levamen sua visitatione ferret: ibique Pharisei justitiæ inimici eum persecuti sunt, non studio discendæ veritatis, sed causa perstruendæ falsitatis. Nam, sicut lectum est, *Accesserunt ad Jesum scribæ et Pharisei dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Non enim lavant manus suas cum panem manducant.* Quam vera est confessio Domini, qua superius Deum Patrem laudans, dixerat: *Abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis (Matth. xi).* Ecce Gerazæni, qui minus docti erant, ad Dominum veniunt, infirmos suos secum deferunt, remedia salutis sibi suisque tactu saltem simbriæ Domini requirunt. Atque ideo cupitæ salutis remedia plena, id fide promerente consequuntur. At vero scribæ et Pharisei, qui populi doctores esse debuerant, non ad audiendum verbum, non ad aliquam animæ vel corporis capiendam medelam, sed ad movendas quæstionum pugnas conveniunt: eosque de non lotis manibus vituperare laborant, in quibus nihil immunditiæ sordidantis reperire valebant. Revera enim seipsos magis culpæ debuerant, qui, lotas aqua manus habentes, conscientiam livore pollutam gestabant. *Quare, inquit, discipuli tui transgrediuntur præcepta seniorum? Stupenda dementia! eum qui est Filius Dei,*

reprehendunt, cum hominum traditiones non servet. Non enim, aiunt, lavant manus suas cum panem manducant. Proprium et quodammodo consuetudinarium erat Judæis crebro manus lavare, et aliquando totum corpus, maxime si contigisset eos cum quolibet gentili loqui. Sed jam videamus qua sententia Veritatis revincuntur filii falsitatis. Ait illis: *Quare et vos transgredimini præceptum Dei propter traditionem vestram? Ac si diceret: Cum vos præcepta Dei propter traditionem hominum negligitis, quare discipulos meos reprehenditis, quod seniorum traditiones parvipendant, et divina jussa custodiant? Nam Deus dixit: Honora patrem tuum et matrem. Et qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur (Exod. xx).* Honor in sacro eloquio dupliciter accipitur, videlicet non solum in salutando et conquinando, sed etiam in eleemosyna et rerum necessariarum collatione. Hinc Apostolus dicit: *Presbyteri duplici honore digni habeantur, ut non solum illis officium venerationis deferatur, verum etiam opportuna subsidia ministrentur (I Tim. v).* Vos autem dicitis: *Quicumque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque est ex me, tibi proderit, et non honorificabit patrem aut matrem suam: et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Universorum conditor et parens Deus, imbecillitates vel ætates parentum considerans, in lege præceperat ut filii parentes honorarent, et eis vitæ necessaria ministrarent. Hanc providentiam legis Dei scribæ et Pharisei subvertentes, et impietatem pro pietate inducentes, docebant pessimos filios, ut quæ in usus pauperum et parentum erant deputanda Deo offerrent: et ita fiebat ut liberorum oblatio sub occasione templi in lucra cederet sacerdotum. Ipsi etiam parentes, ea quæ sciebant a filiis Deo consecrata, ne sacrilegium committerent, tangere nolabant, ac per hoc egestate et fame afficiebantur. Cum igitur pater indigens et imbecillis a filio aliquid exposceret, respondebat ei doctus a magistris iniquitatis: *O pater, noli contristari, sed patienter necessitatis hujus penurias perferre stude, quia munus quod est ex me oblatum Deo, tibi proderit, si non corporaliter, at certe spiritualiter.* Potest et hunc sub interrogatione habere sensum: *O pater, munus quod ex me est, tibi proderit? Ac si diceret: Exigis ut donum quod oblaturus eram Deo, in tuos usus consumam, et hoc tibi proderit.* Dicebant hoc scribæ et Pharisei, ut parentes miseri timerent accipere quod oblatum videbant, et eligerent magis inopem vitam ducere, quam Deo consecratum contingere. *Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me (Isa. xxix).* Providens propheta Isaias Judæorum simulationem, quod contra Evangelii prædicationem venturi et Christo repugnaturi essent, bene de istis prophetavit; non quod hoc quod de illis dicebatur bonum esset, sed quia ipsa sancta prophetia optime eorum moribus conveniret. Ait ergo ex persona Domini: *Populus hic labiis me honorat. Judæi Deum labils honorabant, cum legem ab eo datam scrutaren-*

ur, psalmos etiam et divinos hymnos modularentur. Sed cor eorum longe erat ab eo, quia semper in malum pravi seruebantur cordibus idola colentes, de quibus scriptum erat quod reversi sunt cordibus in Ægyptum. Honorabant labiis Deum, quando ad Christum subdola fraude dicebant: *Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces (Matth. xii).* Sed cor eorum longe erat ab eo, quia idcirco loquebantur ista, ut possent eum Cæsaris tradere potestati. Hoc enim signavit evangelista cum præmisit, quia abeuntes Pharisei consilium inierunt ut caperent Jesum in sermone. *Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum.* In vanum illum labiis et lingua colebant, quorum corda aversa erant, qui cum cæteris Dei cultoribus mercedem expectare non poterant, ipso Domino alibi dicente: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum (Matth. vii).* Doctrinas vero et mandata hominum docebant, quia præcepta Dei negligentes, suas (ut supra ostensum est) traditiones statuere volebant. *Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite et intelligite: non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod exit de ore.* Hoc verbum quod est *communicat*, sanctarum Scripturarum est proprium. Siquidem Judæi, qui se populum et partem Dei esse jactant, communes cibos vocabant, quibus in communi omnes homines utantur, præter ipsos Judæos, sicut et lepores, ostreae, sulla caro, et hujusmodi animalia, a quibus præceptum est abstinere. Commune ergo illud vocabant, quod cæteris hominibus ad utendum patet et non est de sorte Dei, atque ideo immundum. Inde et hoc verbum quod est *communicare*, pro polluere et coinquinare ponitur apud eos, translatore posuerunt, *coinquinat*. Ait ergo: *Non quod intrat in os coinquinat hominem.* Ac si diceret: Nilil quod extra hominem est, et in hominem ingreditur, ipsum potest coinquinare; sed quæ de homine procedunt, illa hominem polluunt. Objiciat sane aliquis, quod intrat in os, non coinquinat hominem, quare non vescimur idolothytis? Apostolus enim dicit: *Non potestis calicem Domini bibere et calicem dæmoniorum (I Cor. x).* Sed sciendum quia ipsi cibi et omnis creatura Dei per seipsam munda est, invocatione autem dæmonum dum idolis offertur, fit immunda. Et idcirco a sapientis viris justo respuitur. Tunc audientes discipuli, dixerunt ei: *Scis quia audito hoc verbo, Pharisei scandalizati sunt? Scandalizabantur, quia videbant uno sermone Domini omnes superstitiones observationum suarum elisas, qui tantummodo in cibis sumendis vel abominandis, atque lavacris et variis baptismatibus suam religionem consistere arbitrabantur, ignorant quod Apostolus dicit: *Esca autem nos non commendat Deo (I Cor. vii).* Scandalum vero Græcus est sermo, quem nos offendiculum vel ruinam, id est impactionem pedis, possumus dicere. Pharisei ergo in verbo Dei scandalizabantur, qui, perversæ mentis obstinatione cæcati, non salutem in doctrina Christi, sed perditionis æternæ ruinæ occasionem inveniebant. At ille respondens,*

Ait: Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus celestis, eradicabitur. Hunc locum sibi favere arbitrantur hi qui dicunt duas esse naturas in hominibus, alteram bonam a Deo, alteram malam a principe tenebrarum diabolo. Et plantationem quam non plantavit Pater, naturam mali accipiunt. Sed sciendum quia omnis natura a Deo est, et bona est. Sed quia inest hominibus liberum arbitrium, ideo bona est plantatio naturæ, sed plerumque mala fit mala voluntate. Hinc Jeremias ait: *Ego te plantavi vineam elætiæ, quomodo conversa es in amaritudinem vitis alienæ (Jer. ii)?* Ergo quod Deus plantat, nemo potest eradicare, nisi ipsa natura præbeat assensum. Sane potest hic oriri non absurda quæstio. Nam si omnis plantatio quam non plantavit Pater, eradicabitur, ergo eradicabitur et illa de qua Apostolus dicit: *Ego plantavi, Apollo rigavit (I Cor. iii).* Sed attendendum quod sequitur: *Deus autem incrementum dedit.* Igitur plantante Paulo, Apollo rigante, Deus suis operariis cooperatur, et cum eis plantat et rigat. *Sinite illos, cæci sunt et duces cæcorum.* Cæci erant Pharisei, quod tenebrosas traditiones quas ipsi adjuverant, observantes, lucem mandatorum Dei non consideraverunt. De qua Psalmista dicit: *Excerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis (Psalm. cxviii).* Non solum cæci, sed et duces cæcorum dicuntur, quia tales non solum sibi non prospiciunt ne in foveam perditionis incidant, sed etiam sibi obsequentes, in præcipitium mortis secum trahunt. Hos ergo et omnes perversos doctores præcipit Salvator sineudos, et suis erroribus ac libero arbitrio dimitteudos, sciens eos, postquam semel exiderint, aut vix aut nullatenus ad veritatem posse retrahi. Hinc et Apostolus præcipit, dicens: *Hæreticum hominem post primam et secundam correptionem devota (Tit. iii).* Respondens autem Petrus, dixit: *Edisserenobis parabolam istam.* At ille dixit: *Adhuc et vos sine intellectu estis? Sancti apostoli adhuc inanis docti erant, et ideo verba Dei absolute prolata non intelligebant, sed quod aperte dictum fuerat et patebat auditu, parabolice dictum putabant, ideoque in remanifesta mysticam requirebant intelligentiam. Proinde corripuntur a Domino, quia per figuras dictum putarent quod perspicue locutus fuerat. Adhuc, inquit, et vos sine intellectu estis? Non intelligitis quia omne quod intrat in os, in ventrem vadit, et in secessum emittitur? Hanc Domini sententiam hæretici calumniantur, eumque reprehendunt, quasi physicæ disputationis ignarum, qui ait omnes cibos in ventrem ire, et in secessum digeri. Dicunt enim susceptas escas, et ex attritu dentium collique fractas, per artus, venas, medullas, nervosque diffundi. Unde et videmus multos qui vitio stomachi perpetem patiuntur vomitum, post prandia statim evomere quod ingesserunt, et tamen corpulentos esse: quia ad primum escæ contactum liquidior cibus et potus per membra funditur. Sed hi tales cum volunt reprehendere imperitiam alienam, ostendant suam. Quamvis enim tenuissimus humor et liquens esca sit, tamen et*

ipsa cum artubus et venis suscepta fuerit et decocta, per occultos meatus, quos poros dicunt, ad inferiora purganda dilabitur, et sic in secessum vadit. Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemias. Notandum quod Dominus cogitationes malas de corde dicit exire. Nam Plato philosophus dicit sedem animæ in cerebro esse, sed oportet ut principaliorem sedem animæ in corde accipiamus, ubi quasi in quodam meditullio consistens, cogitationes disponit, et membris corporis vitalem subministrat affectum. Simul etiam hac scientia arguuntur qui dicunt cogitationes a diabolo immitti, et non ex propria voluntate nasci. Diabolus enim adiutor et incensor esse potest malarum cogitationum, auctor vero esse non potest. Sed nequaquam recipiendum est diabolum secreta cordis posse rimari. Ille enim semper in insidiis positus, quid animo versemus, ex habitu et gestibus ipsius corporis æstimat, cum tamen penitus cogitationes cordis nequeat intueri, quod sibi soli reservavit cui dictum est: *Tu solus nosti corda filiorum hominum (III Reg. VIII)*. Cum ergo ipsas cogitationes videre non possit, signis quibusdam et motibus illas deprehendit. Verbi gratia: si nos viderit pulchram mulierem crebro inspicere, intelligit cor amoris jaculo vulneratum, et pravis suggestionibus stimulat ad fornicandum. Si nos contra proximum rancorem vocis, vel trucem aspectum levare conspexerit, intelligit cor invidia tabescere, sicque per iram ad homicidii facinus inflammatur. Si jejuniorum tempore viderit nos ad fenestram crebro respicere, et in solis radio curiosius horam denotare, gulæ vitio convincit animum sauciatum. Si gemmarum, vel auri, vel quarumlibet rerum pulchritudinem nos ardentem intueri conspexerit, intelligit in corde latere malum avaritiæ, et idcirco provocat ad furta. Attendendum vero quod hæc quæ aperta sunt opera, Salvator cogitationes appellat, quia primum concupiscentia corde concepta cogitationum fontibus nutritur, et sic demum ad operationem perducitur. Et ideo Dominus hæc opera cogitationes vocat: quorum indicia hostis callidus per quasdam habitudines morum investigans, humanum genus decipere festinat, et ad agenda quæ divinus sermo prohibet, instigat, ut hominem ad imaginem Dei conditum polluat. Unde et Dominus, enumeratis cogitationibus malis, subjunxit: *Hæc sunt quæ coinquinant hominem: non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem. Sed Pharisæi juxta litteram cuncta accipientes, et spiritualia prophetarum verba spiritualiter intelligere nolentes, quæcunque illi de cordis simul et corporis munditia præcipiebant, dicentes: Lavamini, mundi estote (Isa. I). Et alibi: Mundamini qui fertis vasa Domini (Isa. LI), hæc isti in sola corporum munditate servanda credebant. Sed frustra manus abluebant, frustra baptizabantur, qui fonte Salvatoris abluere contemnebant. Sed quid prodest exterius excandidare cutem, et interius invidia*

A et avaritia, cæterisque vitiis sordidam gestare mentem. Tales enim recte comparantur sepulcris dealbatis, quæ a foris candidata videntur, interius vero sordibus et foedo cadavere plena sunt. Ergo secundum Apostolum *mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus (II Cor. VII)*: satagamus habere mundam animam in corpore mundo, ut sic perficiamus sanctificationem in timore Christi, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XCIV.

IN FERIA QUINTA POST Oculi.

In illo tempore surgens Jesus de synagoga, introivit in domum Simonis, etc. (Luc. IV).

Homiliam require sabbato post Pentecosten.

HOMILIA XCV.

IN FERIA SEXTA POST Oculi.

In illo tempore venit Jesus in civitatem Samaritanorum, quæ vocatur Sichar, juxta prædium quod dedit Jacob Joseph filio suo. Erat autem ibi fons Jacob, etc. (Joan. IV).

C Ex hac lectione vera nostri Redemptoris, quam ex nobis et pro nobis assumpsit, humanitas commendatur. Cum enim esset verus Filius Dei, beate summus et summe beatus, bona cuncta tribuens, nullius egens, propter nos redimendos homo factus, ita sese nostræ infirmitati contemperavit, ut omnia quæ nostræ fragilitati conveniunt, in se, excepto peccato, susciperet. Denique is qui panis vitæ erat, esuriit, fons justitiæ sitivit: fatigatus est ex itinere, qui erat via: quique lux erat mundi, nostro permisit membra sopori. Modo nempe ait evangelista: *Jesus fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontem. Sed videndum ex quo itinere Dominus fatigatus dicatur. Supra legitur quod cum audisset Jesus quia dixerunt de eo pharisæi quod plures discipulos facit et baptizat quam Joannes, quamvis Jesus ipse non baptizaret, sed discipuli ejus, reliquit Judæam, et abiit iterum in Galilæam. Venit ergo in civitatem Samaritanorum, quæ dicitur Sichar, juxta prædium quod dedit Jacob filio suo Joseph, ubi erat fons Jacob; ac deinde, Jesus fatigatus ex itinere. Pro nobis ergo et ex nobis fatigari potuit, qui in se motu stabilis et statu mobilis semper fuit. Sedebat super fontem, ut lassitudinis incommodum relevaret. Et personam et dignitatem magistri intendebat. Sedere namque magistrorum est. Venit ergo Dominus in civitatem Samaritanorum, ut illis quoque in transitu doctrinæ suæ beneficium impertiret. Ad prædium vero quod dedit Jacob filio suo Joseph accessit idcirco, ut illum se esse ostenderet quem sanctus Joseph præsignaverat, quem vere sol et luna venerantur, et cui astra omnia famulantur, quemque fratres impii, Judæi videlicet, injusto odio persequabantur. Sedit super fontem, quia ibi noverat venturam mulierem, quam credituram ante sæcula præsciebat. Unde sequitur: *Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus: Da mihi bibere. Quid est quod Dominus a muliere Samaritana potum exposcit, quid in sequenti**

bus spiritualis affluentiam fontis in se credentibus A daturum promisit? Sed sitiebat, non tam aquam, quam mulieris salutem et fidem. Denique qualis sit sitis Domini ex sequentibus claret, ubi dicit: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei.* Qualis ergo cibus ejus, talis et potus est. Hoc ergo desiderabat, hoc sitiebat, ut in illa voluntatem Patris perficeret. Sed carnalis adhuc mulier, sitim Domini carnaliter accipiens, respondit: *Quomodo tu, cum Judæus sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier Samaritana?* Hoc quare miretur ostendit subinferens: *Non enim contutuntur Judæi Samaritanis. Non contutuntur, id est, non communicant Samaritanis Judæi, nullius rei usum cum illis habent, nec in aliquo participes sunt eorum. Exsecrantur enim illos, et odiunt, quod ipsorum regionem possideant, vel quod Deum simul et idola B colant. Unde et pro magna contumelia ducebant, si quem Samaritanum vocassent, quo nomine Christum crebro leguntur injuriasse. Sed audiamus quid Dominus adhuc erranti et in tenebris agenti mulieri responderit: Si scires, inquit, donum Dei, et quis est qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam.* Donum Dei, quid est aliud quam Spiritus sanctus. Hoc donum post suam ascensionem fidelibus dedit, quia *ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus (Ephes. iv).* Et sicut alibi idem evangelista dicit: *Nondum erat spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus (Joan. vii).* Ostendit ergo Dominus se non talem sitire aquam qualem illa intelligebat. Fidem namque ejus sitiebat, et idcirco ei sitienti C Spiritum dare volebat. Hæc est aqua de qua alibi stans in templo, dicebat: *Qui sitit, veniat et bibat, et de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Ibid.).* Quod exponens evangelista, subjunxit: *Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum (Ibid).* Ait ergo: *Si scires donum Dei et quis est qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam.* Scire Christum non poterat, quia donum Dei, id est Spiritum sanctum non habebat. Et ideo quia Christum ignorabat, aquam vivam petere ab eo nesciebat. Sed adhuc in carnali sensu mulier perseverans, respondit: *Domine, neque in quo haurias habes, et puteus altus est, unde ergo habes aquam vivam? Nunquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit, et filii ejus, et pecora ejus?* Notandum vero quod hic puteum dicit, cum superius fontem nominaverit: quia nimirum omnis puteus fons, non autem omnis fons puteus. Quæ verba sicut aperta et plana transcurrentes, audiamus quid ei Dominus responderit, superiora sua verba exponens. Ait enim: *Omnis qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Quibus sermonibus Domini delectata, et tanti muneris consors esse cupiens, et adhuc prudentiam carnis amplectens, respondit: *Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque ve-*

niam huc haurire. Ait illi Dominus: *Vade, voca virum tuum, et veni huc.* Dicit ei: *Non habeo virum.* Dicit ei Jesus: *Bene dixisti quia non habeo virum: quinque enim viros habuisti, et nunc quem habes, non est tuus vir.* Noverat certe Dominus illam non habere virum, et ista loquebatur ut paulatim eam a carnali intellectu retraheret, et ad intelligendum quis esset qui cum ea loquebatur, perduceret. Denique mulier audiens quæ circa se erant, primo eum prophetam, postmodum Christum confessa est. Sed hæc historię sic est plana simplicitas, ut in ea sensuum lateat alta profunditas. Si ergo aliquid jam de hoc dono Dei, et de spirituali aqua gustavimus, spiritualiter ista tractemus. Et primo videamus quid significet quod hora sexta Dominus ad puteum venisse dicitur. Hora sexta sextam mundi ætatem significat, quando tanquam in senectute mundi, Dominus et Redemptor hominem indutus, venit ad puteum, ad tenebrosam videlicet mundi hujus profunditatem: de illa cœlorum sublimitate ad infimas terræ partes dignatus est descendere. Hora ergo sexta Dominus ad puteum venit, quando sol ad inferiores circulos a summo cœli centro incepit declinare: quia novissima sæculi, ut dictum est, ætate, Filius Dei ad terrenum laborem nostrum dignatus est descendere, ut nos doceret exuere veterem hominem cum actibus suis, et induere novum, qui secundum Deum creatus est. Quod fatigatus venit, infirmitatem carnis; quod sedit, humilitatem ostendit. Fatigatus ergo resedit, quia et imbecillitatem carnis pro nobis suscepit, et homo humilis inter homines apparuit. De hac infirmitate carnis ejus dicit propheta: *Vidimus eum, et non erat aspectus: et desideravimus eum, despectum et novissimum virorum, virum dolorum, et scientem infirmitatem (Isa. liii).* De humilitate vero ejus ait Apostolus: *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (Phil. ii).* Mulier hæc Samaritana gentium est Ecclesia, quæ bene Samaritana vocatur. Samaria enim pro idololatria solet accipi. Hinc propheta Christi prænuntians incarnationem, dicit: *Antequam sciat puer vocare patrem aut matrem suam, accipiet virtutem Damasci, et spolia Samariæ (Isai. viii).* Christus namque virtutem Damasci accepit, quando ei magi aurum obtulerunt, in quo quondam ipsa potentissima civitas confidebat. Accepit spolia Samariæ, id est, homines idololatriæ captivitate oppressos ad libertatem novæ gratiæ reduxit. Aptè igitur hæc mulier Samaritana dicitur, quia sancta Ecclesia ante Christi adventum idololatriæ dedita cultui erat: nihilque aliud agere noverat quam circa sæculi curas vanis cupiditatibus occupari. Hoc enim significat, quod cum hydria ad puteum hæc mulier aquam haurire veniebat. Poscebat Dominus ab ea bibere, salutem gentium sitiens, quatenus eas ab errore erueret, et ad Christianæ fidei religionem adduceret. Quinque viri quos habuerat quinque sensus corporis accipiuntur, visus videlicet, auditus, gustus, odoratus et tactus. Et visu quidem alba et nigra quoquo modo

colorata videmus. Auditu rauca sonoraque capta-
 mus. Olfactu odorifera et fetentia discernimus. Gu-
 stu dulcia simul et amara percipimus. Tactu vero,
 qui per omnia corporis membra diffunditur, calida
 et frigida, mollia et dura, lenia et aspera sentimus.
 Istis quinque sensibus Ecclesia gentium ante adven-
 tum Christi subdita erat : et lucem mentis non ha-
 bens, carnalem vitam sine ulla intelligentia transi-
 bat. Et quia istos sensus non error reperit, sed
 natura contribuit, recte viri quasi legitimi dicuntur,
 quibus primis temporibus sæculi omnes homines
 serviebant. Sed jam venerat tempus quo non illis
 sensibus rectoribus anima uteretur, sed haberet
 virum, id est rationalem spiritum, cui illos priores
 viros, id est quinque sensus, in famulatum subjice-
 ret, nec jam anima quinque viris subderetur, sed
 verbum Dei amplecteretur, spiritu Christo inhaere-
 ret, nec presentibus delectaretur, sed æternorum
 amore frueretur. Sed quoniam adhuc pristino errore
 tenebatur, nec ea post quinque viros, id est post
 tempus quinque sensuum carnalium, verbum Dei
 acceperat, sed diabolus complexu adulterino ille-
 ctam obtinebat, ait Dominus : *Voca virum tuum, et
 veni huc, quod est dicere : Remove te ab affectione
 carnali in qua nunc es, et spiritu intelligentiæ evoca-
 to præsens adesto. Vir enim animæ est quodam-
 modo spiritus hominis, qui animalent affectionem
 tanquam conjugem regit. De quo Apostolus dicit :
 Nemo scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus
 hominis, qui in ipso est (I Cor. II). Sed cum illa re-
 sponderet, Non habeo virum, audivit, Bene dixisti,
 quinque enim viros habuisti, et primo tempore quin-
 que sensibus corporis servivisti. Nunc ergo quem
 habes non est tuus vir, quia non est in te spiritus qui
 intelligat Deum, cum quo legitimum possis habere
 conjugium ; sed error diaboli dominatur, qui te
 adulterina commaculatione corrumpit. Et fortasse
 ad hoc pertinet quod hæc mulier post quinque car-
 nales responsiones, sexto jam Christum nominat.
 Nam prima ejus responsio fuit, *Quomodo tu, cum
 Judæus sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier Sa-
 maritana?* Secunda, *Domine, neque in quo haurias ha-
 bes, et puteus altus est.* Tertia, *Domine, da mihi hanc
 aquam, ut non sitiam in æternum.* Quarta, *Non habeo
 virum.* Quinta, *Video quia propheta es tu ; patres no-
 stri in monte hoc adoraverunt.* Sexta autem jam re-
 sponsione Christum fatetur, dicens : *Scio quia Mes-
 sias venit, qui dicitur Christus.* Sed adhuc errat, quia
 venturum eum expectabat quem presentem habe-
 bat. Nondum enim virum suum vocaverat, sed vi-
 cinum erat, ut error iste tanquam adulter expelle-
 retur, et intellectus rationalis introduceretur. Ait
 ergo mulier : *Domine, video quia propheta es tu.* Jam
 quasi vir coeperat intellectus ejus appropinquare, sed
 nondum plene adveniebat. Prophetam enim Dominum
 putabat, nec per omnia errabat. Nam et ipse prophe-
 tam se vocare dignatus est, dicens : *Non capit prophe-
 tam perire extra Hierusalem (Luc. XII).* Et longe ante
 Moyses de eo dixerat ; *Prophetam vobis suscitabi**

A *Deus de fratribus vestris tanquam me, ipsum audite
 (Deut. XVII). Patres nostri in monte hoc adoraverunt,
 et vos dicitis quia Hierosolymis est locus ubi adorare
 oportet.* Contentio erat inter Judæos et Samaritanos,
 quia Judæi solummodo Hierosolymis in templo a
 Salomone constructo Deum adorabant, Samaritani
 vero longe positi, et ipsi Deum, sed non in illo tem-
 plo adorabant. Ideoque Judæi se extollent, et me-
 liores se dicebant, qui Deum in templo a sapientis-
 simo hominum ædificato colebant. Quibus dicebant
 Samaritani : *Quare meliores nobis vos esse putatis,
 quia templum habetis, quod nos non habemus?*
 Nunquid patres nostri, qui Deo placuerunt, non in
 monte hoc adoraverunt ? et ipsi certe templum non
 habebant, sed hic adorabant ubi et nos adoramus.
B *Utrique contendebant, illi pro templo, isti pro mon-
 te, et utrique veritatis erant ignari. Sed quid Domi-
 nus mulierem doceat, audiamus : Dixit Jesus : Mu-
 lier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in
 monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem.
 Crede, inquit, mihi. Est enim in te qui credit, quia
 cœpisti adesse intellectui, quando me prophetam
 agnovisti : Crede ergo mihi, quia scriptum est : Si
 non credideritis, non intelligetis (Isai. VII). Venient
 autem, ait, dies, quando neque in monte hoc, neque
 in Hierosolymis, adorabitis Patrem. Tempus evange-
 licæ gratiæ, quod jam instabat, dicit, quando, ablata
 omni umbra figurarum, veritas pura luce mentes
 credentium illustratura erat. Deus enim non loco
 continetur, qui cœlum et terram adimplet, nec in
 templis manufactis, sed in sanctis mentibus habitat.
C *Vos, inquit, adoratis quod nescitis, nos adoramus quod
 scimus. Multum honorem Judæis tribuit, qui Dei
 cognitionem habebant, legem et prophetas acceperant,
 quorum est testamentum, et legislatio et promissio,
 quorum patres ex quibus Christus, qui est benedi-
 ctus in sæcula. Hoc est enim quod dicit : Satus ex
 Judæis est, quia Salvator ex illo populo natus est.
 Honorabat Judæos, sed non istos reprobabat. Ipse
 enim erat lapis angularis qui ex gentibus parietem
 parietem ex Judæis copulat. Quod vero ait, Nos ad-
 oramus quod scimus, non ad omnium personas est
 referendum, sed ad illos tantum qui sapientes et
 veritatis doctores erant, quales erant apostoli, qua-
 les fuerant prophete ceterique qui vel Christum
 venturum fide expectaverunt, vel venientem fide-
 liter susceperunt. Dicit illi mulier : Scio quia Messias
 venit, qui dicitur Christus. Pietas catholica satis no-
 vit quia Messias Hebraice, Christus Græce, unctus
 Latine dicitur. Scio, inquit, ac si diceret : Quid ne-
 cesse est nos pro monte, illos pro templo contendere?
 Cum enim Christus venerit, montem spernet,
 templum evertet, et nos docebit ut in spiritu et ve-
 ritate adorare noscamus. Sciebat jam hæc mulier a
 quo decenda esset, sed docentem nondum agnoscebat,
 ideoque digna erat quæ non differretur, sed
 cui Christus jam manifestaretur. Dicit ei Jesus : Ego
 sum, qui loquor tecum. Ecce adest vir quem vocare
 jubebat. Factum est secundum Apostolum caput**

mulieris, vtr; caput autem viri, Christus (I Cor. xi). Sed illa postquam audivit, *Ego sum*, nihil respondit, quia manifeste jam Christum cognovit. Et continuo discipuli ejus venerunt, et mirabantur quod cum muliere loquebatur. Venerunt discipuli, qui erant in civitate, ut cibos emerent. Mirantur tantam Christi dignationem, tantam clementiam, qua perditam ovem quærebat, qua gentilem et erroneam mulierem docebat. Hanc ejus misericordiam, hanc ejus bonitatem inestimabilem mirabantur, non mali aliquid suspicabantur. Reliquit ergo mulier hydriam suam, et abiit in civitatem, et dicit illis hominibus: *Venite et videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci.* Projecit hydriam suam, quam ob nimiam aviditatem suam non jam usui, sed oneri deputabat, ut expedita atque exonerata Christum annuntiaret. Sed et mystice sancta Ecclesia, postquam ad fidem Christi venit, hydriam projecit, quia cupiditatibus sæculi renuntiavit. Hydria enim illa amorem sæculi figuratim exprimebat, qua sibi homines de tenebrosa ac in imum demersa conversatione, quasi de puteo, voluptatem hauriebant. Qua percepta iterum sitiunt, quia expleta voluptas non satiat, sed ad majorem sitim mali operis accendit. *Venite*, inquit, *et videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci.* Paulatim venit ad prædicandum Christum. Primo vocat eum hominem, ne si Christum primo diceret, auditores irascerentur et indignarentur, sicque ad eum exire nollent. Interea rogabant eum discipuli, dicentes: *Rabbi, manduca.* Ille autem dixit eis: *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Dixerunt ergo discipuli ejus: *Nunquid aliquis ei attulit manducare?* Quid mirum, si mulier Samaritana superius non intelligebat quam aquam Dominus ei promitteret? ecce ipsi discipuli nunc non intelligunt de qua esca Dominus dicat. Sed verius magister instruit eos, non sicut mulierem per anfractus et sermonum circuitus, sed aperte ostendit spiritualem nominare cibum. Ait enim: *Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei qui in cælis est, ut perficiam opus ejus.* Voluntas Patris est ut credamus in Filium ejus, sicut alibi dicit: *Hæc est voluntas Patris mei qui misit me, ut credatis in eum quem misit ille (Joan. vi).* Opus vero Patris provisio nostræ redemptionis. Cibus ergo Christi fides nostra et salus est. Atque ideo perficiebat voluntatem Patris, omnes in se credere docendo. Perficiebat opus ejus, humanæ redemptionis mysterium maturando. *Nonne vos dicitis, quia adhuc quatuor menses sunt, et messis venit?* Opus illum urgebat, et quodam fervore properandæ salutis nostræ exardescebat, jam operarios, id est prædicatores, in mundum mittere volebat. *Vos, inquit, dicitis quod adhuc quatuor menses sunt, et messis venit.* Sed ego vobis aliam messem jam ortam, jam maturam, et ad metendum paratam ostendo. *Ecce, inquit, dico vobis: Levate oculos vestros, et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem.* Ergo tempus est ut messores mittantur. Quod est aperte dicere, intellectu mentis considerate Deum mundo reconciliari, et

A transacta hieme infidelitatis, adesse fideli calorem, jamque parata esse corda gentium, ut ex illis messem justitiæ vestra prædicatione colligatis. *In hoc enim verbum est verum, quia alius est qui seminatur, alius qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis. Alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis.* Non misit Dominus seminare discipulos, sed metere. Diriguntur enim ubi jam alii laboraverunt, id est, ad Judæos primum, quibus prophetae Christum prius annuntiaverant. Et ubi laboratum erat, utique seminatum erat. Quod vero seminatum erat, jam maturum, falcem et trituram quærebat. Diriguntur ergo apostoli quo jam prædicaverant prophetae. Ipsi enim seminaverunt hoc quod ad hujus mulieris notitiam pervenerat. Unde dicebat: *B Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus.* Hæc messis primum in Judæa collecta est, quando prædicante Petro una die crediderunt tria millia, alia die quinque millia, et deinceps multa millia (Act. iv). Etenim qui crediderant, afferbant rerum suarum pretia, ponentes ante pedes apostolorum, ut expediti a sarcinis sæculi liberi Christum sequerentur. De hac messe pauca grana per orbem sparsa, innumeram messem per totum mundum genuerunt, quæ in fine sæculi colligenda est. Intuendum vero quod supra dixit: *Ut et qui seminatur simul gaudeat et qui metit.* Prophetae enim seminatores, et apostoli messores, disparis temporis labores habuerunt, sed unam mercedem acceperunt, et fructum pariter in vitam æternam congregaverunt. *Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia quæcunque feci.* Cum venissent ergo Samaritani ad illum, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies, et multo plures crediderunt in eum propter sermonem ejus. Et mulieri dicebant: *Quia jam non propter tuam loquelam credimus; ipsi enim audivimus et scimus quia hic est Salvator mundi.* Primo quidem Samaritani famam Domini audierunt, postmodum conspexerunt. Nec hoc sufficit, sed etiam rogaverunt eum ut saltem aliquot dies apud illos maneret. Nec jam se propter hoc de quo mulier testimonium perhibuerat, credere dicebant, sed se ipsos vere cognovisse et scisse quia ipse est Salvator mundi. Cita credulitas Samaritanorum exaggerat multum et aggravat infidelitatem Judæorum. Samaritani vero certe nullum miraculum viderant, non mortuum resuscitatum inspexerant, non mare pedibus transvectum acceperant, sed tantum quod mulier dicebat, *quia dixit mihi omnia quæcunque feci.* Judæi vero, innumera quotidie mirabilia cernentes, non solum non credebant, verum etiam suæ salutis persequebantur auctorem. Sic etiam quotidie fit apud gentiles. Cum enim a Christi amicis Christum prædicari audiunt et credunt, quasi per famam mulieris prædicantis ad Christum veniunt. Sicque eo apud illos manente, jam robustius per se ipsos quanta veritas Christianæ fidei, quanta sit salus in Christum credentibus, ex tempore cognoscunt. Nec vacat quod

biduo apud eos mansisse dicitur, quia nimirum in se credentes Christus duobus præceptis instruit charitatis, docens eos Deum diligere super omnia proximum sicut seipsos. Biduo ergo apud Samaritanos mansit, quia in eorum cordibus requiescit, quos gemina charitatis lampade fervere cognoverit. Nec illud omittendum quod nulla noctis, sed solius diei fit mentio. *Nam quæ potest esse societas luci ad tenebras?* Joannes enim dicit: *Deus charitas est* (Joan. iv). Idem quoque alibi dicit: *Deus lux est, et tenebræ non sunt in eo ullæ* (I Joan. i). Si ergo Deus charitas est, et si Deus lux est, ergo charitas lux est. Ubi ergo charitas lux est, quis tenebris locus esse potest? Et e contrario, ubi charitas non est, ibi nulla lux, sed omnia tetra obscuritate nigra sunt. Hinc Joannes: *Omnis qui non diligit fratrem suum in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quo eat* *Qui autem diligit, in lumine manet* (I Joan. ii). Hanc igitur in quantum possumus efficaciter teneamus, ut Christo inhabitante gaudere mereamur. Projiciamus a nobis noxiarum hydriam cupiditatum, et ad bona quæ Deo inspirante cognovimus, nobiscum alios trahere festinemus. Clementiam nostri redemptoris piis vocibus ac bonis actibus exoremus, ut quibus jam suam dare dignatus est cognitionem, cum virtutum profectu ad suæ gloriæ dignetur perducere visionem. Amen.

HOMILIA XCV.

IN SABBATO POST *Oculi*.

In illo tempore perrexit Jesus in montem Oliveti, et diluculo iterum venit in templum, etc. (Joan. viii).

Omnipotentissimus Dominus, conditor et benignissimus amator hominum, Dominus noster Jesus Christus, cujus universæ viæ misericordia et veritas, hanc sibi maxime circa suam passionem effecerat consuetudinem, ut in diebus quidem in templo quod Hierosolymis erat verbum Dei prædicaret, signa et miracula ostenderet, quibus se Dei esse Filium declararet: sero autem reverteretur in Bethaniam: et apud amicum suum Lazarum, sororesque ejus Mariam et Martham, noctibus hospicaretur: sicque interdum diluculo ad simile prædicationis opus Hierosolymam reverteretur. Secundum hunc igitur sibi consuetum morem, cum tota die in die festo Scenopægiæ, id est, Tabernaculorum, in templo prædicasset: vesperante jam die, sicut asserit sanctus evangelista, perrexit in montem Oliveti, et inde rursum diluculo venit in templum. Mystice, mons Oliveti sublimitatem dominicæ pietatis ac misericordiæ designat, quod in ipso satis claret vocabulo, quia mons Oliveti a misericordia nomen trahit, ἔλεος namque Græce, Latine misericordia dicitur. Natura quoque olei mysterio aptissime convenit, atque gratiam præmonstrat misericordiæ. De qua Psalmista: *Suavis Dominus universis, et miserationes ejus super omnia opera ejus* (Psal. cxliv). Oleique perunctio fessis dolentibus membris solet afferre levamen. Et Psalmista miserationes Domini gratiosa laude comme-

morans: *Qui propitiatur, inquit, omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas* (Psal. cii). Pergebat ergo Dominus in montem Oliveti, ibique manebat, ut arcem in se misericordiæ constare, imo se ostenderet esse ipsam misericordiam, secundum Psalmistæ vocem. *Deus, inquit, susceptor meus es: Deus meus misericordia mea* (Psal. lviii). Tempus vero diluculi, quo prædicaturus Hierosolymam redibat, tempus novæ gratiæ exortum designat, quando, remota legalium umbra figurarum, lux evangelicæ veritatis mundo revelanda erat. *Et omnis, inquit, populus venit ad eum, et sedens docebat eos.* Sessio Domini humilitatem incarnationis ejus insinuat, per quam mundo subvenire dignatus est. Domino ergo in templo sedente, omnis populus venit ad eum, quia postquam per susceptam humanitatem, visibilem se hominibus præbuit, cœperunt multi prædicationem ejus audire, et in eum credere: et tanto libentius, quanto eum sibi per assumptam carnem proximum factum esse meminerant. Multi autem diximus, quia plurimi superba mente salutem quam attulerat contempserunt. Unde multum ante per prophetam prædictum fuerat: *Audiant mansueti, et lætentur* (Psal. xxxiii). Mansuetis igitur et simplicibus sermonem Domini mirantibus et intentissime audientibus, quid contemptores fecerint audiamus. *Adducunt autem scribæ et Pharisei mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio, et dixerunt ei: Magister, Hæc mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses præcepit nobis hujusmodi lapidare, tu ergo quid dicis?* O captiosa veneratio! o simulatum venenatæ mentis obsequium! o labia dolosa in corde, et dolum ex corde loquentia! Interrogant non ut quod rectum est discant, sed ut veritati laqueos nectant. Sciebant enim idcirco vel maxime Dominum a turbis amari quia misericordiam prædicabat, et peccatores benignissime suscipiebat: ideoque cum invenissent mulierem in adulterio, exultabant invenisse se tentandi occasionem. Adduxerunt ergo eam ad Dominum percontantes quid de ea fieri juberet. Dicebant enim ad invicem: *Si dixerit, Lapidanda est hæc mulier juxta decretum Moysi, quasi misericordiæ oblitum quam prædicabat, deridebimus, sicque eum odiosum turbis a quibus diligitur faciemus.* Si vero lapidari eam prohibuerit, quasi legis adversarium et factorem scelerum publice comprehendemus, et mortis supplicio condemnabimus. Sed quid perversitas valet humana contra potestatem divinam? Scriptum namque est: *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.* Sequitur enim: *Jesus autem inclinavit se deorsum, et digito scribebat in terra.* Per hoc quod se Dominus inclinavit, humilitatem assumptæ humanitatis ostendit. Per digitum qui conjunctionibus articulorum compositus, atque ideo cæteris membris flexibilior est, sublimitas discretionis exprimitur. Per terram vero, humanum cor ostenditur, quia illud bonarum vel malarum actionum reddere solet fructus. Expectatur autem

Pharisæis Dominus, ut de adultera sententiam ferret; non statim judicat, sed prius inclinans se, in terra scribit, ac sic demum illis obnixè insistentibus judicat, ut nos hoc exemplo typice moneat, quatenus cum ipsi mala proximorum conspiciamus, non statim ea temere reprehendendo damnemus; sed prius ad nostri cordis conscientiam humiliter conversi, digito discretionis ea sollicite disquiramus, utrum sint opera Deo placentia an displicentia, sicque diligenti meditatione investigemus. Temerarium est enim judicare de erratibus alienis, si adhuc reprehenderis propriis. Hinc et Apostolus dicit: *Fratres, et si præoccupatus fuerit quis in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne et tu tenteris (Gal. iv).* Cum autem perseverarent interrogantes eum, **B** erexit se, et dixit eis: *Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.* Pharisæi quidem et scribæ ex omni parte laqueos tetenderant, credebantque se eum posse ostendere vel immisericordem, vel injustum; sed Dominus fraudes illorum facillime sicut fila aranæ pertransiit, servans per omnia et justitiæ distictionem et pietatis mansuetudinem. Ait enim: *Qui sine peccato est vestrum, ecce temperantia miserantis.* Rursus, *primus in illam lapidem mittat, ecce justitia judicantis.* Ac si patenter diceret: *Dicitis quia Moyses hujusmodi lapidare præcepit, sed hoc a justis et non a peccatoribus fieri præcepit.* Primo igitur justitiam legis implete, et sic mundis manibus et corde ad lapidandam ream concurrите. Primo fidem et misericordiam, spiritualia videlicet præcepta perficite, et sic ad carnalia judicia venite. Hoc judicio dato, Dominus iterum se inclinans, scribebat in terra. Potest intelligi Dominum fecisse hoc juxta morem humanæ consuetudinis, ut quasi aliud agens, et vultu aliud intendens, liberam eis facultatem egrediendi daret, quos sua responsione percussos et in ruborem actos, citius exituros quam plura interrogaturos esse cernebat. Denique ait evangelista: *Qui audientes, unus post unum exhibant, incipientes a senioribus.* In hoc vero quod ante datam sententiam et post inclinato se scribebat in terra, figuraliter admonuit ut et priusquam peccantem fratrem corripimus, et postea antequam ei ministerium correptionis impenderimus, sollicita atque humili investigatione perpendamus utrum aut ipsis de quibus alium castigamus, aut aliis **D** peccatis obnoxii simus. Sæpe enim contingit ut ille qui alium de homicidio judicat, ipse per odium fratris ante oculos Conditoris reus homicidii habeatur, quia scriptum est: *Omnis qui odit fratrem suum, homicida est (I Joan. iii).* Nonnunquam aliquis alium de fornicatione accusat, et in se facinus superbiæ absconditum celat. Cum ergo peccantem aliquem corripimus, pensemus sollicite quam dejecti, quam fragiles ex nobis simus si non divinæ pietatis auxilio sustentaremur. Ita enim fiet ut nequaquam contra eum quem corripimus, superbiamus, nec protervo spiritu condemnemus: sed memores propriæ conditionis, mansueti ac leniter ad emendationem delicti

salubri exhortatione provocemus. *Erigen autem se Jesus, dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condemnavit? Quæ dixit: Nemo, Domine.* Nullus quippe ausus est condemnare peccatricem mulierem, quia Domino ancipiti verbi sui gladio eorum conscientias penetrante, singuli in se cernebant quod magis damnari deberent. Sed quia accusatores justitiæ auctoritate prostravit, eam quæ accusabatur magno pietatis munere sublevavit. Sequitur enim: *Dixit ei Jesus: Nec ego te condemnabo; vade, et amplius noli peccare.* Tanquam pius præterita peccata ignoscit: et quasi justus, ne amplius peccare præsumat, interdicit. Quia enim Deus erat et homo, per id quod homo erat, accusatæ misereri potuit: per id vero quod Deus est, dimisso scelere eam absolvit. Veneremur ergo eum per id quod Deo Patri æqualis est, diligamus eum per id quod nobis proximus fieri dignatus est. Precemur ejus misericordiam piis vocibus justis operibus, ut nos ab omnibus peccatorum nexibus solvat, et de cætero non peccare concedat, sicque mentes nostras sancti amoris sui flammis accendat, ut secundum beneplacitum suum in omni bono nos perseverabiles faciat Jesus Christus Dominus noster. Amen.

HOMILIA XCVI.

IN DOMINICA *Lætare.*

(Ex Opp. beati Leonis Magni papæ.)

Apostolica, dilectissimi, etc. *Reliqua vide apud sanctum Leonem, Operum ejus tomo I, Patrologiæ C LIV, col. 281.*

HOMILIA XCVII.

DE EADEM DOMINICA.

In illo tempore abiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis. Et sequebatur eum multitudo magna, quia viderant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur, etc. (Joan. vi).

Qui signa et miracula Domini, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 110.*

HOMILIA XCVIII.

IN FERIA SECUNDA POST *Lætare.*

In illo tempore prope erat Pascha Judæorum, et ascendit Jesus Hierosolymam. Et invenit in templo vendentes oves et boves et columbas, et nummularios sedentes, etc. (Joan. ii).

Divus Joannes, qui ultimus omnium evangelistarum suum scripsit evangelium, idcirco plenius ac profundius ea quæ a tribus evangelistis ommissa fuerant, describere curavit. Illi enim ea tantum scripserunt, quæ a Domino duobus annis ante passionem ejus gesta sunt, incipientes a tempore quo Joannes Baptista missus est in carcerem. Ergo diligentissime Evangelii narratione considerata, reperimus bis Dominum salvatorem ad paschalem solemnitatem celebrandam Hierosolymam venisse. Semel primo anno suæ prædicationis, quod Joannes scribit, et iterum ipso quo passurus erat anno, quando quinto die ante

Pascha asino sedens, Hierosolymam intravit. Utraque tamen vice avaritiam Scribarum, Sacerdotumque impietatem detestans, quam in templo exercebant, eos cum omnibus qui negotia ibidem habebant, ejecit. Qua de re patet, non hanc esse ipsam lectionem quae apud Matthaeum et Lucam legitur, quoniam bis idem miraculum in Pascha gestum est. Primo scilicet anno praedicationis, qui est tertius ante passionem, et secundo imminente jam hora ipsius passionis. His per excessum necessario praemissis, ad exponendam per ordinem accedamus sancti evangelii lectionem. *Prope erat Pascha Judaeorum, et ascendit Jesus Hierosolymam. Quod Dominus appropinquante Pascha Hierosolymam ascendit, nobis profecto exemplum dedit, quanta cura et studio divinis subdi debeamus imperiis. Si enim ille qui erat Dei Filius, in infirmitate nostrae carnis apparens, decreta legis a se data implebat, solemnitates legitimas cum caeteris hominibus frequentando, quid nobis, qui servi sumus, agendum est? Quanto studio et haec et aliae festivitates bonis operibus sunt praeventiendae, et digna reverentia cum venerint celebrandae? Et invenit in templo vendentes oves, et boves, et columbas, et nummularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque et boves, et nummulariorum effudit aes, et mensas subvertit.* Non est putandum quod haec venalia in ipso templo fierent, sed potius in porticibus, quibus ipsum templum cingebatur. Oves ergo et boves et columbae ad hoc ibi emebantur, ut in sacrificio Domini offerrentur. Nummularii vero ad hoc ibi residebant, ut inter emptores venditoresque hostiarum fieret prompta pecuniae taxatio. Ergo quodammodo honesta erat et licita negotiatio ista, quia ad hoc (ut dictum est) emebantur hostiae, ut Deo offerrentur. Quid ergo putamus fecisset Dominus, si invenisset eos rixis dissidentes, aut fabulosis, otiosis aut turpibus et obscenis colloquiis vacantes, aut quolibet alio scelere occupatos, si ita in eos descevit, qui ea negotiabantur in templo, quae Domino offerre volebant? Haec contra illos dicimus, qui ecclesiam ingressi, non sicut in domo Dei cum metu et reverentia ibi consistunt, sed lascivientibus obtutibus vagi, inanibus fabulis occupantur, cachinno solvantur, spretaque intentione brandi, peccata pro quibus exorare debuerant, augent. Quodque gravius est, si quis eos pro huiusmodi stulta praesumptione redarguere ausus fuerit, odiis eum et maledictis persequuntur, nec divinitus ex hoc iudicium formidant, cojas templum ausu nefario profanant. Hoc sane, quod tunc corporaliter gestum est in templo, quotidie geri in ecclesia nullus qui recte sapit ignorat. Quotidie namque Dominus sanctam spiritualiter intrat ecclesiam, et qualiter in ea unusquisque versetur, attendit. Cavendum ergo et valde pavendum est, ne improvisus veniens, perversum in nobis aliquid, unde merito flagellari, et de ecclesia ejici debeamus, inveniat. Maxime vero hoc observare debemus in ea quae spiritualiter domus Dei vocatur,

ne quid ibi ineptum geramus, ne dicatur de nobis quod per prophetam Dominus dixit: *Dilectus meus in domo mea fecit scelera multa (Jer. n).* Nec obliviscamur nosipsum templum Dei esse, ideoque ab omni immunditia et iniquitate conscientiam nostram immunem custodiamus, illud cum tremore recolentes quod dicit Apostolus: *Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Dominus (I Cor. iii).* Notandum autem est, quod vendebantur in templo oves et boves et columbae. Boves quippe terram exarant, et suscipiendis seminibus praeparant. Quid ergo per boves, nisi doctrina caelestis accipitur? Boves ergo vendunt, qui verbum Evangelii non pro auditorum utilitate, nec causa amoris Christi, sed intuitu lucri temporalis auditoribus impendunt. Oves, simplicia et mansueta animalia, vestiendis hominibus sua velleram praestant. Et quid per oves, nisi opera simplicitatis et innocentiae signantur? Vendunt ergo oves, qui gratia humanae laudis opera agunt pietatis. De quibus dicitur: *Receperunt mercedem suam (Matth. vi).* Quid vero per columbas, quae felle carent, nisi Spiritus sanctus intelligitur, qui in specie columbae super baptizatum Dominum ostensus est? Columbas igitur vendunt, qui Spiritus sancti donum per impositionem manus vel ad praemium vel ad vulgi favorem tribuunt, qui sacros ordines non pro vitae merito, sed pro gratia largiuntur. Nummularii vero sunt hi, qui in ecclesia aperte terrenis rebus inserviunt, *quae sua sunt quarentes, non quae Jesu Christi.* Omnes itaque istos lacto flagello de resticulis ejecit de templo. Quid per funiculum, nisi crementa intelliguntur malarum actionum? Hinc Isaias dicit: *Vae qui trahitis iniquitatem in funiculo vanitatis (Isaias v).* Et Salomon: *Funiculis peccatorum suorum unusquisque constringitur (Prov. v).* Cum enim peccator aliquis prioribus peccatis graviora accumulatur, quasi funiculum quo flagelletur, paulatim agendo prolongat. Ejecit ergo hos Dominus, ejecit cum eis boves et oves, caeteraque venalia, quia talium doctrina pariter cum suis auctoribus reprobanda est, et a domo Dei depellenda. Nummulariorum quoque aes effunditur, et mensae subvertuntur, quia damnatis in line mundi reprobis, etiam illarum rerum quas dilexerunt auferentur figurae, juxta quod Joannes dicit: *Mundus transit, et concupiscentia ejus (I Joan. ii).* Et his qui columbas vendebant, dixit: *Auferte ista hinc, et nolite facere domum Patris mei domum negotiationis.* Venditionem columbarum in templo fieri prohibuit, quia gratia Spiritus sancti non ad praemium danda est, sed gratis accepta, et gratis debet dari. Unde omnes qui eandem pro praemio vel accipere vel dare voluerint, similes sunt Scribis et Pharisaeis. Domum vero Dei faciunt domum negotiationis, qui sacros ordines dando vel accipiendo praemium vel a manu vel ab ore requirunt, et ministerium quod perceperunt, non simplici intentione, sed pro humana retributione in Ecclesia peragunt; nec student ut Deus in his quae agunt glorificetur, sed ut ipsi laudentur et remunerentur. Sed et hoc non

genter prætereundum est, quod hic utraque Domini salvatoris natura nobis commendatur. Humana quidem, quia sicut homo ad celebrandam Paschæ solemnitatem cum cæteris ascendit. Divina vero, secundum quam his quos eiciebat de templo, dixit: *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis.* Aperte namque se Filium Dei ostendit, qui templum Dei Patris sui domum appellat. *Recordati verò discipuli sunt, quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me (Psal. LXVIII).* Zelus in hoc loco, in partem bonam accipitur. Est enim zelus fervor quidam, quo mens, rejecto humano timore, pro defensione veritatis accenditur. Zelo ergo Dei Patris Salvator impios negotiatores ejecit de templo. Sed et nos quantum possumus, zelemus domum Dei, et ne quid pravum in ea geratur, studiose curemus: quod lunc recte agimus, si fratrem qui templum Dei esse debuerat, videamus vel superbia tumidum, vel luxuria enervatum, vel ebrietati deditum, seu cuiquam vitio substratum, et in quantum vires suppetunt, corrigere, et ad emendationis vitæ ordinem reducere satagimus. Vel etiam in ipsa domo orationis, ubi corporis Christi sacrosanctia consecrantur mysteria, ubi angelorum et ipsius Dei præsentia esse non dubitatur, ne quid inhonestum aut indecens agatur, sollicitè procuremus. *Responderunt Judæi, et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis quia hæc facis? Respondit illis Jesus: Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud.* De quo templo hoc dixerit ostendit evangelista cum subdit: *Hoc autem dicebat de templo corporis sui.* Templum dignissimum, sanctum corpus suum dicit, sacrarium divinitatis, quia, ut Apostolus ait, *In ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et sunt in illo omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi (Col. II).* Hoc templum solvendum erat in passione, excitandum citissima diei tertii resurrectione. Non dicit, sicut illi confinxerunt, *In passione destruiam, sed honesto verbo, Vos, inquit, solvite.* Neque enim convenit, ut nos ipsi nobis manus inferamus. *Vos ergo (ait) solvite,* quia ab illis excrucians et crucifigendus erat. Merito igitur de templo illo typico ejecti fuerant, qui ipsum verum Dei templum, in quo nulla prorsus peccati macula esse poterat, solvere per mortem quærebant. *Dixerunt ergo ei Judæi: Quadraginta et sex annis ædificatum est hoc templum, et tu in tribus diebus excitabis illud?* Carnaliter Domino responderunt, quia superiora ejus verba carnaliter intellexerunt. Quod enim ipse de sui corporis templo dixerat, hoc isti de materiali templo dictum putabant. Verum quod dicunt quadraginta et sex annis templum ædificatum non primam, sed secundam indicant ædificationem. Primum namque templum a Salomone, in maxima regni pace, decentissimo opere, septem annorum spatio perfectum est. Hoc destructum postea a Chaldæis, rursus post septuaginta annos jubente rege Persarum, relaxata populi captivitate, a filiis transmigrations sub Zorobabel et Jesu principibus reædificari coeptum est. In quo opere sic impediti sunt impugnan-

atibus se vicinis gentibus, ut una manu gladium tenerent, altera lapidem in parietis structuram ponerent. Atque ita factum est, ut per quadraginta sex annos inchoata templi fabrica, vix potuerit impleri. Hic autem annorum numerus, perfectioni Domini corporis aptissime congruit. Tradunt namque physici, tot dierum spatio formam humani corporis in utero matris perfici. Susceptum namque semen primis sex a conceptione diebus, factis similitudinem habet, novem sequentibus vertitur in sanguinem, reliquis duodecim coagulatur, et in carneam soliditatem redigitur, aliis vero decem et octo formatur usque ad perfecta membrorum lineamenta, hinc jam usque ad tempus editionis magnitudinem semper augetur. Sex autem et novem et duodecim, et decem, et octo in summa collecti, quadraginta quinque faciunt. Quibus si ipsum diem adjicias, quo discretum per membra corpus incipit sumere incrementum, quadraginta sex absque errore reperies. Per quod videlicet tot dies in ædificatione corporis Domini, quot annos in fabrica legimus, numerantur. Possumus quoque ipsum hunc numerum in nomine Adam, supputato ipsarum litterarum numero, invenire, cujus nomen ex principalibus quatuor climatum mundi litteris apud Græcos constat. Per quod innuitur, ipsum primum parentem nostrum de paradiso ejectum, et in totum orbem fuisse disseminatum. Nomina quippe quatuor mundi partium secundum Græcos sunt, ἀρκτος, δύσις, ἀνατολή, μεσημβρία, hoc est, oriens, occidens, septentrio, et merides. Nomen vero Adam ex α, δ, α, μ, constat. Quarum litterarum secundum Græcos est α unum, δ quatuor, et rursus α unum, et μ quadraginta, quæ simul sunt quadraginta sex. Tot nimirum diebus corpus Christi in utero virginali formatum ac perfectum est. Per quod designabatur, primum Adam per orbem dispersum, per secundum Adam, id est, Christum, colligendum, atque in unionem fidei congregandum. *Cum ergo surrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli ejus, quia hæc dicebat, et crediderunt Scripturæ, et sermoni quem dixit Jesus.* Nondum sancti apostoli Scripturas intelligebant, quia nondum Christus a mortuis surrexerat, nondum illis Spiritum sanctum aperte dederat. At ipso die resurrectionis suæ apparens illis, aperuit illis sensum, ut intelligerent omnia quæ de ipso in lege Moysi et prophetis et psalmis erant scripta. Tunc recordati sunt verborum quæ ante passionem Dominum dicentem audierant. Et crediderunt, inquit, Scripturæ prophetarum quæ eum resurrecturum prædixerat, et sermoni quem dixit eis Jesus hoc videlicet quod præmissum est: *Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud.* Cum autem esset Jesus Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in eum. Ipse autem non credebatur seipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, et non opus erat ei ut quis testimonium perhiberet de homine; ipse enim sciebat quid esset in homine. Patet causa quare Dominus ad festivitates Judæorum celebrandas corporaliter venerit, ut videlicet plures per ejus prædicationem

crederent. Ait enim evangelista, quia cum esset **A** Jesus Hierosolymis, multi crediderunt in eum; sed ipse non credebat semetipsum eis, quia illi non sic credebant in eum, ut digni essent cum quibus Christus familiariter habitaret. Licet enim jam credere putarentur, ipse introrsus corda eorum intuebatur. Hoc est enim quod dicitur, *eo quod ipse nosset omnes*. Nec volebat a talibus prædicari, quos prævidebat in sua passione posse scandalizari. Non enim illi opus erat, ut quis testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine. Hi nimirum typum tenebant catechumenorum, qui jam credunt in Christum, sed ipse non se credit eis, quia nondum renati sunt aqua baptismatis. *Nemo enim potest introire in regnum Dei, nisi prius renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto (Joan. iii)*. Inde etiam mos ecclesiasticus obtinuit ut catechumenis non credantur mysteria corporis et sanguinis Christi, quanquam ipsi se in Christum credere fateantur. Nos vero qui et in Christo jam renati, et vivificis corporis ejus sacramentis sumus initiati, agamus nomini ejus æternas gratias, ejusque misericordiam dignis in quantum sufficimus laudibus extollamus, qui nobis ita se dignatus est incomprehensibili pietate contradere, ut ipse in nobis, et nos in eo maneremus. Magnum est certe quod præsumimus, sed securi sumus de ejus veracissima promissione, qua ait: *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo (Joan. vi)*. Proinde inspiciamus diligenter penetralia cordium nostrorum, et quidquid vitiis foedum, quidquid sordidum deprehenderit, his præcipue diebus festinemus orationibus et jejuniis ac lacrymis emundare profusis. Præveniamus faciem ejus in confessione, si cupimus ejus in futuro vultum cernere sine confusione. Ad coelestem patriam gaudentes tendamus, ut nulla nos sæculi objecta præpediant, nec prospera revocent, nec adversa retardent. Neque enim vile aut caducum aliquid nobis promittitur, sed illud quod *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (I Cor. ii)*; ad quod mereamur pervenire, opitulante ipso, qui nos dignatus est vocare.

HOMILIA XCIX.

IN FERIA TERTIA POST *Lætare*.

In illo tempore, jam die festo mediante, ascendit Jesus Hierosolymam in templum, et docebat. Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? etc. (Joan. vii).

In lectione quæ hanc præcedit, narrat sanctus evangelista quia *ambulabat Dominus in Galilæam, non enim volebat ire in Judæam, quoniam Judæi quærebant eum occidere*. Cum ergo ibi esset, et (ut ita dictum sit) propter concitatam contra se persecutionem delitesceret, *essetque in proximo dies festus Scenopagiæ, dixerunt fratres ejus ad eum: Transi hinc et vade in Judæam iterum, ut et discipuli tui videant opera tua quæ facis (Joan. vii)*. Quos videns Dominus labilem et caducam hujus mundi gloriam quærere,

et coelestem parvipendere, respondit: *Vos ascendite ad diem festum, ego non ascendam ad diem festum istum. Cum igitur hæc et plura alia ad redarguendos confundendosque humanæ laudis cupidos dixisset, tunc quidem mansit in Galilæa. Jam autem mediante die festo (nam per octo dies agebatur ipsa solemnitas, sicut nunc lectum est), et ipse Jesus ascendit. Et mirabantur Judæi dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? Quidnam hoc est quod Dominus antequam ad festivitatem veniret, quærebant eum, et murmur magnus erat de ipso? Ecce adest qui quærebatur, docet qui latebat, palam loquitur, et non tenebatur. Sed illud erat exempli, hoc potestatis. Latuit enim, ut nos doceret persecutionem fugere, secundum quod alibi præcipit: *Si persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam (Matth. x)*. Et mirabantur, inquit, Judæi. Mirabantur, non tamen ab infidelitate convertebantur. Sed unde mirarentur aperitur, cum subditur: *Unde hic litteras scit, cum non didicerit? Noverant ubi natus, et quomodo fuerat educatus. Nunquam eum viderant litteras discentem, audierant tamen eum de lege disputantem, legis et prophetarum testimonia proferentem, quod nemo alius faceret qui legem ipsam non legisset. Nemo autem ipsam legem legeret, nisi prius litteras didicisset. Hac de causa mirabantur, non intelligentes eum legis auctorem esse et Dominum. Quod si credere voluissent, nequaquam mirarentur, si ille legem nosset, qui ipsam legem dedisset. Verum hæc illorum admiratio, facta est veritatis magistro, altioris doctrinæ insinuandæ occasio. Respondit enim Dominus aliquid profundum, et attentius inspiciendum. Nam sequitur: *Respondit eis Jesus: Mea doctrina non est mea, sed ejus qui me misit. Paucis verbis quasi contrarium aliquid Dominus dixisse videtur. Non enim ait, Ista doctrina non est mea, sed Mea doctrina non est mea. Quærendum ergo quid sit, mea doctrina non est mea. Si enim sua, quomodo non sua? Sed recolamus quid beatus Joannes in exordio hujus evangelii dixerit, et ibi reperire poterimus hujus solutionem quæstionis. Ait enim: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Quæ est ergo doctrina Patris, nisi verbum Patris? Verbum enim, alicujus est verbum. Et ideo suam doctrinam dixit non suam, quia ipse non a se est, sed verbum Patris est. Quid ergo ait: Mea doctrina non est mea, tale est ac si diceret: Ego qui doceo, non sum a meipso. Cum enim credamus et confiteamur Filium Patri esse æqualem per divinitatem, nec ullam recipiamus inter generantem et genitum vel naturæ vel substantiæ differentiam, tamen ille Pater, ille Filius. Et Pater quidem de nullo, quia de se Deus est. Filius vero non de se, sed de Patre genitus est Deus, sicut Spiritus sanctus a Patre procedit et Filio. Et hi tres unus Deus, unum lumen, una potentia, una majestas. Et quia hoc tam profundum mysterium videbat non omnino posse intelligere, dat consilium quid agentes ad illud pertingere valerent. Si quis, inquit, voluerit volunta****

tem ejus facere, cognoscat de doctrina mea, utrum ex Deo sit, an ego loquor a meipso. Si quis voluerit voluntatem Patris facere, hoc est, si quis voluerit in Filium ejus credere, cognoscat de doctrina mea, hoc est, intelliget. Ergo intellectus est merces fidei. Non ergo intelligendum est ut credamus, sed prius credendum ut intelligamus. Scriptum namque est: *Si non credideritis, non intelligetis (Isa. vii)*. Ergo faciamus voluntatem Patris, hoc est, credamus in Filium Dei Patris. Hæc est voluntas Patris, juxta quod alibi idem Filius dicit: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille (Joan. vi)*. Cognoscenda sane est necessario hujus verbi structura; aliud enim est cum dicimus per dativum casum Credo tibi, aliud per accusativum, Credo in te. Dicimus certe nos credere Paulo, sed non in Paulum. Dicimus credere nos Petro, sed non in Petrum. Ergo aliud est credere Deo, aliud credere in Deum. Credere enim Deo, est verbis illius fidem accommodare, secundum quod etiam dæmones credunt ei, et contremiscunt. Credere vero in Deum, est Deum credendo amare, credendo diligere, membris ejus credendo incorporari. Hæc est fides quam a nobis exigit Deus, quæ per dilectionem operatur. Si quis ergo facit voluntatem Patris credendo in Filium ejus, cognoscat de doctrina Christi, quia non aliunde, non de nihilo, sed de Patre est, manens in Patre, æqualis Patri. *Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit*. Quibus verbis Antichristum notat, thesaurum malitiæ, et erditionis filium: *Qui, ut Apostolus ait, adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod olitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam deus (II Thes. ii)*. Hic ergo cum venerit, a semetipso loquetur sua se auctoritate venisse, non a Deo issum dicens, nec Dei, sed suam quæsiturus gloriam. De quo alibi dicit: *Ego veni in nomine Patris ei, et non suscepistis me; si alius venerit in nomine tuo, illum accipietis (Joan. v)*. *Qui autem quærit gloriam ejus qui misit eum, hic verax est, et injustitia in illo non est*. Se utique Dominus his verbis insinuat, ut cum per divinitatem æqualis esset Patri, tamen er susceptam servi formam apparens in tempore, ut erat creator temporum, non suam, sed Patris, uæsivit gloriam. Vel nobis certe per hoc præbuit exemplum humilitatis, ut nos qui puri homines sumus, nec ex nobis boni quidquam possumus, totum eo tribuamus, ad ejus laudem et gloriam referamus, um vel boni aliquid facimus, vel ejus largiente clementia recte Scripturas illius intelligimus. Sed nos contrario bona quæ agimus, nobis superbe ascriimus, mala vero nostra creatori nostro irrogamus usantes quod tales nos fecerit. Christus verò Dominus noster gloriam Patris quærebat, et idcirco verax est, et injustitia in illo non est. In Antichristo ro injustitia est, et verax non est, quia suam, non ei gloriam, quæsiturus est. Non est a Deo missus, d venire permissus. *Nonne Moyses dedit vobis legem? et nemo ex vobis facit legem: quid me quæritis interficere?* Illi quidem gloriabantur se legis præcepta

A implere, sed aperta revincuntur sententia. Lex enim homicidium vetat, quomodo ergo legem faciebant, qui Salvatorem interficere cogitabant? Nam si legem recte legissent, et opere implevissent, in ipsis Scripturis suis Christum agnoscerent, et nunquam de ejus morte tractassent. *Respondit ei turba*. Turba, inquit, incerta semper et turbata, nullo rationis ordine prædita. *Dæmonium habes. Quis te quærit interficere?* O scelus inexpiabile! o blasphemia neque in hoc sæculo neque in futuro remittenda! Nam pejus fuit hoc dicere quam Christum occidere, ei namque dicebant: *Dæmonium habes, qui suo imperio dæmonia expellebat*. Obturandæ essent aures ad tam sceleratam contumeliam, nisi ipsius Domini exemplo disceremus habere patientiam. Neque a furiosis et turbatis hæc audiens turbatus est, sed in sua veritate tranquillus permanens, non reddidit malum pro malo, nec maledictum pro maledicto. Quibus si respondere voluisset: Vos potius habetis dæmonium, verum utique diceret. Nisi enim pleni essent dæmonio, loqui non possent tam perverse de Deo. *Respondit ergo eis: Unum opus feci, et omnes miramini*. Ac si diceret: Quid tantum miramini in sanatione unius hominis quantum miraremini si omnia opera mea videretis? Unam enim rem fecerat, sanaverat in sabbato paralyticum, qui triginta et octo annis decumbebat, et turbati sunt, quia non intelligebant eum esse auctorem sabbati (*Joan. v*). Non destruxerat sabbatum, hominem in eo sanando, quia ad salutem hominum sabbati custodia fuerat data. *Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem, non quia ex Moyse est, sed ex patribus*. Moyses quidem legem decrevit, ut circumcisio servaretur, sed non ipse auctor est circumcisionis. Multo enim ante legem tempore Abraham primus recepit circumcisionem a Domino, in signum magnæ fidei suæ. *Et in sabbato circumciditis hominem*. Tanquam diceret: Revincit vos Moyses. Præcipitur in lege ut hominem octava die circumcidatis, præcipitur etiam ut sabbatizetis septimo die. Si ergo octava dies illius qui natus est, evenerit die septimo, hoc est, in sabbato, quid facietis? Vacabitis et custodietis sabbatum, an circumcidetis infantem, ut impleatis octavæ diei sacramentum? Sed novi quia circumcidetis, quoniam signum salutis est, et non debet homo in sabbato vacare a salute. Nunc ergo mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato. Quia et curatus est ut sanus esset in corpore, et credidit ut sanus esset in anima. *Sed si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi, mihi cur indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato?* Illa quippe circumcisio ob tres præcipue causas data fuerat. Primo, ut signum esset magnæ fidei Abrahæ. Secundo, ut per eam a cæteris nationibus discernereantur in corpore, sicut simbriis palliorum distinguebantur in veste. Tertio, ut illam in virili membro suscipientes, castitatem mentis et corporis se observare debere cognoscerent. Et tantum valebat tunc circumcisio, quantum et in novo testamento baptisma, quia omnia peccata per eam

dimittebantur, excepto quod januam regni cœlestis nequaquam aperire poterat. Non ergo a tam utili et proficua re, propter inanis otii sabbatum, vacare debebant. Mystice vero illa circumcisio figurabat baptismum quod nunc in Ecclesia geritur, quo verissime omnia peccata dimittuntur, et cœleste regnum credentibus aperitur. Exhibebatur vero circumcisio in virili membro, per quod humana propagatio ministratur, ut ostenderetur per unum hominem peccatum intrasse in mundum, et per peccatum mortem. Et sicut omnis homo cum præputio nascitur, ita etiam omnis homo cum originali peccato generatur, a quo cum omnibus vitiis per baptismum, quod est vera et spiritualis circumcisio, exspoliatur. Petrinis autem cultris circumcidebantur homines, quia, ut ait Apostolus, *Petra autem erat Christus (I Cor. x)*. Per cuius nominis invocationem, simplex aqua baptismatis spirituali potentia fecundatur, ut hominibus spiritualem possit præstare generationem. *Nolite iudicare secundum faciem, sed justum iudicium iudicate.* Secundum faciem iudicare est personam in iudicio considerare. Et isti personaliter considerabant, quia illis qui in sabbato parvulos circumcidebant, non irascebantur; Domino autem indignabantur, quia in sabbato totum hominem salvum fecisset. *Iustum, inquit, iudicium iudicate;* quod si facitis, neque me, neque Moysen condemnabitis, sed veritate perspecta, nullatenus mea opera Moysi præceptis contraire videbitis. Sane hæc Domini admonitio, non solis facta est Judæis, nos etiam Dominus monuit, nos instruxit. Sic ergo verba ejus audiamus, quasi præsens nobis loquatur. Ait enim: *Nolite iudicare secundum faciem, sed justum iudicium iudicate.* Magni laboris est hoc vitium effugere, id est, non ad intuitum personæ iudicare, sed justum iudicium proferre. Nullus quippe alius hoc potest implere, nisi ille qui omnes æqualiter diligit, qui in iudicandis causis non attendit ambitum, sed meritum, nec considerat quis iudicandus, sed unde sit iudicandus. Nec hoc dicimus de illis, quos pro graduum honore diverso, modo jubemus honorare, sed de illis quorum causas dicere ac diiudicare jubemur. *Dicebant autem quidam ex Hierosolymis: Nonne hic est quem quærent interficere? Ecce palam nunc loquitur, et nihil ei dicunt.* Isti qui hoc dicebant, noverant quia Dominus a Judæis quærebatur, sed non intelligebant quod sua potentia non timebatur, atque ideo putaverunt principes jam credidisse quia ipse esset Christus. Dicant ei: *Nunquid vere cognoverunt principes quia hic est Christus? Sed ostendunt se nondum credidisse, cum subjungunt: Sed istum novimus unde sit. Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit.* Quid est quod dicunt: *Christus cum venerit, nemo scit unde sit?* Nam Herode locum nativitatis Christi requirente, responderunt quod in Bethlehem nasciturus esset, et ipsa sua verba, prophetica auctoritate confirmaverunt. Sed noverant locum nativitatis ejus, non autem poterant comprehendere generationem divinitatis ejus propheta dicente: *Generationem ejus quis enarrabit? Ac si dicerent: Istum*

A sicut aliquem ex cæteris hominibus novimus, nihil in illo divinum, nihil regale attendimus. Christus vero noster Deus omnipotentissimus venturus est, et universo mundo imperaturus. Hæc enim erit causa mortis illorum. Ideo enim in Christum credere volebant, quia solam humanitatem considerabant, divinitatem perpendere non valebant. Unde et Dominus illis ad utrumque respondit, videlicet de humanitatis fragilitate, et de divinitatis majestate. *Clamabat enim deus in templo: Et me scitis, et unde sim scitis.* Hoc de sua dixit humanitate, secundum quam et locum nativitatis ejus, et parentum nobilitatem, et vultu effigiem noverant. Sciebant ergo eum quia de regal stirpe descenderat, et nobilitatis lampade illustris latere non poterat. *Et a me ipso non veni, sed est v*
B *rus qui misit me, quem vos nescitis.* Hoc ad suam retulit divinitatem, secundum quam ignorabant esse Dei Filium, et a Patre missum in mundum. Nesciebant etiam Deum Patrem, qui verus est ipsius genitor veritatis, quem nesciebant, quia ignorant Filium, nec in eum credentes, ad Dei Patris notitia pervenire non merebantur. Denique subjungit: *E autem novi eum.* Si ergo eum noscere vultis, a quærite ut sciatis, quia ab illo sum, et ille mihi Pulcherrime et quam brevissime divinitatem simulque humanitatem suam complexus est: *Ab ipso, inquit, sum, quia Filius de Deo Patre natus sum.* Nihil quidquid est Filius, ab ipso est, et ei debet eujus Filius. *Et ipse me misit, hoc est, incarnari constituit hoc est, quod me videtis, quod me præsentem att*
C *editis.* Cum autem audiamus Deum Patrem misit Filium, ne cogitemus naturæ dissimilitudinem, Patris auctoritatem. *Quærebant ergo eum apprehendere, et nemo in eum misit manus, quia nondum venerat hora ejus.* Nemo, inquit, in eum misit manus hoc est, nullus vim fecit, nullus eum capere presumpsit, quia nondum venerat hora ejus, hora videlicet voluntatis ejus. Sicut enim voluntate natus, et sua voluntate passus est. Nam sicut ante sæ præordinavit matrem virginem de qua nasceret sic etiam præscivit et præelegit mortem quam patitur, et tempus quando pateretur. Hujus horæ reniscens dum penderet in cruce, dixit: *Consummatum est: et inclinato capite tradidit spiritum (J xix).* Non ergo potuerunt eum Judæi comprehendere, quia ipse mortem suam et ministros suos in sua habebat potestate, ac cum ipse voluit etiam, si voluissent a nece ejus Judæi abstinere potuissent. In altero igitur misericordia, in altera veritas prærogata est. Misericordia quidem in humani carnis, qua pati voluit; veritas in potestate divinitatis, qua donec ipse voluit comprehendi neque. Utrumque propter nostram salutem gestum est propter quos homo factus fuerat, qui hominem creavit ne periret quod fecerat. Non ergo simus ingrati beneficiis, quæ ab ipso immeriti accepimus et agni. Obediamus præceptis ejus, ut simus compromissionis ejus. Quæramus spirituali de vultu ejus, quæramus faciem ejus semper.

mus eum, non sicut Judæi, ut eum occidamus, sed ut ab ipso vivificemur. Quæramus non ut eum a nobis expellamus, sed ut cum eo in perpetuum maneamus. Tu autem.

HOMILIA C.

IN FERIA QUARTA POST *Lætare*.

In illo tempore præteriens Jesus vidit hominem cæcum a nativitate. Et interrogaverunt eum discipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur? etc. (Joan. ix).

Venerat Filius Dei ad solemnitatem Scenopegiæ, et novissimo die ejusdem festivitatis stans in templo, docebat populum qui ad diem festum confluerat. Redarguebat Judæos infideles, et de mysteriis suæ divinitatis instruebat fideles. Sed miseri, et totius boni inimici Judæi, verba illius ferre non valentes, ad lapides confugerunt, quærentes obruere quem non poterant intelligere. Ipse autem transiens per medium illorum ibat. Necdum quippe venerat hora quam prælinierat passioni, quia non in Scenopegia, sed in Pascha pati disposuerat. Præteriens ergo Dominus, sicut nunc Evangelista loquitur, vidit hominem cæcum a nativitate, hoc est, cæcum natum, quem mater de tenebris uteri profuderat in noctem mundi. Vidit, inquit, illum, id est, misertus est illius. Videre enim illius, misereri est. Hinc scriptum est: *Respexit Dominus Petrum (Luc. xxii). Et interrogaverunt eum discipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?* Noverant sancti apostoli, ob multas causas dispensatione Dei dari infirmitates hominibus, aliquando propter purgationem peccatorum, aliquando ad probationem, nonnunquam ad virtutum custodiam, sed ignorabant quæ harum causa homo ille cæcus natus fuisset, ideoque interrogaverunt Dominum quasi magistrum, ut ab eo discerent quod nesciebant. Respondit eis Jesus: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus.* Quid est quod dicit Salvator, neque illum neque parentes ejus peccasse? Si enim nullus hominum sine peccato, quomodo parentes cæci non peccaverunt? Nunquid etiam vivendo et conversando in mundo, non plura peccata addiderant? Si ergo hic et parentes ejus peccatum habebant, quare Dominus dixit, *Neque hic peccavit, neque parentes?* Sed sciendum quia Dominus ad rem de qua fuerat interrogatus respondit. Illi enim interrogaverant utrum de suo, vel parentum peccato cæcus natus fuisset. Ad hæc respondit Dominus neque illum neque parentes ejus peccasse hoc, nimirum ut ille cæcus nasceretur. Habebant ergo ipse et parentes ejus peccata innumera, sed non propter illa ipse cæcus editus erat. Quare ergo? Sed, inquit, ut manifestarentur opera Dei in illo. Veritatis magister docet, quod ad hoc sic natus sit, ut opera Dei manifestarentur in eo, quatenus ab ingenita cæcitate illum liberando, et lumen restituendo, Filium Dei se esse omnibus aperte monstraret. *Me oportet operari opera ejus qui misit me, donec dies est.* Sicut ubique, ita et nunc

omnem gloriam Deo Patri attribuit, ejus se dicens opera facere, cujus erat filius. Ista erant opera Dei Patris, propter quæ Dei Filius venerat, illuminatio videlicet et sanatio generis humani. Nam per illuminationem hujus cæci, illuminatio significabatur humani generis. Miracula denique nostri Redemptoris, ita juxta litteram facta creduntur, ut mystice considerata, aliquid innuant faciendum. Cæcus ergo iste genus humanum præsignat, quod in primo parente cæcatum est, quia ex illo omnes traximus non solum originem mortis, sed etiam iniquitatis. Et bene non solum cæcus, sed etiam cæcus a nativitate dicitur, quia omnes homines (excepto illo qui de virgine natus est) cum peccato originali nascimur, et gravissima cæcitate depressi, in mundum venimus quam cæcitatem de radice primi parentis contraximus. Qui bene videns conditus fuerat, sed diabolicis persuasionibus obtemperando, cæcitate incurerat, quam in omnes suos posteros transmittibat. Præteriens autem Dominus vidit cæcum. Non enim stans, sed præteriens vidit, quia in similitudine carnis apparuit, sed in via peccatorum non stetit; quia peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (I Petr. ii). Hinc est quod, secundum alterius loci parabolam, Samaritanus secus saucium venit. Quod enim ibi per saucium, hoc significatur hic per cæcum. Et quod ibi dicitur, *venit, hic, præterit.* Venit ergo Dominus secus saucium, et præteriens vidit cæcum, quia appropinquavit viæ mortalitatis nostræ, non tamen fixit vestigium in via peccatorum. Venit enim ut cæcitate peccatorum nostrorum tolleretur, non ut eam susciperet. Hæc ergo opera Patris se dicebat oportere operari, quia venerat quærere perditam, restaurare corruptam. *Donec, inquit, dies est. Venit nox quando nemo potest operari.* Quam diem vellet intelligi, definite expressit, cum subjungit: *Quandiu sum in mundo, lux sum mundi.* Sed quid est quod dixit: *Me oportet operari donec dies est?* Nunquid enim tantummodo operatus est, quando præsentia corporali fuit in mundo? Si enim hoc receperimus, jam post ejus ascensionem est illa terribilis et metuenda nox in mundo, in qua nemo potest operari. Et recte ipse alibi repromisit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (Matth. xxviii).* Si ergo est cum sanctis usque ad consummationem sæculi, utique semper operatur usque ad finem sæculi. Qui enim tunc præsentia corporali fuit in mundo, nunc divina potentia ubique præsens est mundo. Quærendum ergo quæ sit ista nox, quæ nemo potest operari? Nox ista impiorum est, quibus dicitur: *Ite, maledicti, in ignem æternum, qui præparatus est diabolo et angelis ejus (Matth. xxv).* Nox ista erit, quando damnatis omnibus reprobis, nullus jam locus pœnitentiæ, nulla facultas veniæ restabit, quia in inferno nemo confitebitur Domino. Operatur ergo Dominus donec dies est, quia dum hic vivimus, expectat et hortatur ad confessionem, et punire detrectat, adest omnibus invocantibus se in veritate. Venit nox quæ nemo

potest operari, quia finito mundo, receptis cœlo electis, clauso ostio, vanus labor est, et sera pœnitentia. Clamantibus enim : *Domine, Domine, aperi nobis*, respondebit : *Nescio vos : discedite a me, operarii iniquitatis* (Luc. XIII). Proinde audiamus Apostolum dicentem : *Dum tempus habemus operemur bonum* (Gal. VI). Nunc est tempus operandi bonum, tunc vero recipiendi quod fueris operatus. Sed videamus quid Dominus fecerit. *Hæc cum dixisset, exspuit in terram, et fecit lutum ex sputo, et linivit super oculos ejus, et dixit : Vade, lava in natatoria Siloe, quod interpretatur missus*. Mirabilis et ipsa sui novitate stupenda cæci curatio, magnum, si intelligamus, commendat mysterium. Exspuens quippe in terram fecit lutum, et oculos cæci inunxit. Sputum quod a capite in os defluit, divinitatem Christi significat, quia caput Christi Deus. Et Sapientia loquitur : *Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam* (Eccli. XXIV). Et Salomon de ipsa : *Vapor est enim virtutis Dei, et emanatio quædam majestatis est ejus sincera* (Sap. VII). Lutum de terra, caro Christi est. Exspuens ergo in terram lutum fecit, quia *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Joan. I). Inunctus jam cæcus nondum videt, donec venit in natatoria Siloe, quod interpretatur missus. Non vacat a mysterio, quod evangelista hujus nominis posuit interpretationem, quod inquires interpretatur missus. Quis enim missus nisi ille qui dicit : *Non veni a me ipso, sed a Patre missus sum?* Christus enim vere est missus, quia nisi ille fuisset missus, nullus nostrum a peccato fuisset dimissus. Piscina ergo illa, baptismus est Christi. Lavit cæcus in piscina Siloe, quod interpretatur missus, et illuminatus est, quia in Christo baptizati illuminantur. Cum ergo inunctus est, quasi catechumenus factus est; sed egebat lavari, id est, baptizari, ut illuminaretur. Catechumenus vero inungitur ut doceatur. Nam catechumenus Græce, Latine instructus dicitur. Baptizatur vero, ut verum lumen agnoscat, et remissionem omnium peccatorum accipiat. Itaque vicini, et qui noverant eum prius, quia mendicus erat, dicebant : *Nonne hic est qui sedebat et mendicabat?* Alii dicebant quia *hic est; alii autem : Non, sed similis ejus est*. Hunc errorem aperti oculi fecerunt; illuminatus quasi mutaverat vultum. Sed ille non ingratus, nec collati immemor beneficii, dicebat : *Ego sum*. Confitebatur esse se illum. Dicebant ergo illi : *Quomodo aperti sunt tibi oculi?* Respondit : *Ille homo qui dicitur Jesus, lutum fecit ex sputo, et unxit oculos meos, et dixit : Vade ad natatoria Siloe, et lava, et abii et lavi et video*. Bene jam videbat, qui sic gratiam sibi datam annuntiabat. Jam ergo evangelizabat Christum, prædicat illuminatorem suum. Dicebant ergo ei : *Ubi est ille?* Ait : *Nescio*. Adhuc inunctus, necdum spiritualiter erat illuminatus. Prædicabat autem Christum, sed quem prædicaret ignorabat. Nam ut supra ille ait homo, nesciens Deum dicere, quia quasi catechumenus erat, et doceri necesse habebat. *Adducunt eum ad Phariseos qui cæcus fuerat. Erat au-*

tem sabbatum in die illa, quando lutum fecit Jesus, et aperuit oculos ejus. Iterum ergo Pharisei interrogabant eum quomodo vidisset. Ille ergo dixit eis : Lutum posuit mihi super oculos, et lavi, et video. Dicebant ergo ex Phariseis quidam : Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit. Non omnes hoc dicebant, sed quidam. Jam enim inungebantur, jam veritas eorum cordibus subrutilare incipiebat. Isti vero qui Dominum reprehendebant, potius cæci erant, nec inuncti erant, nec videbant. Reprehendebant enim Dominum, quod non custodiret sabbatum, cum ipse perpetuo ab omni servili opere vacaret, quia peccatum non fecit. Hoc est namque spiritualiter sabbatum custodire, feriatum esse a peccato, quod est opus servile, quia omnis qui facit peccatum, servus est peccati (Joan. VIII). Sed illis ista dicentibus, alii qui jam illuminationi appropinquabant, dicebant : *Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos*. Schisma Græce, Latine scissio. Scissi ergo erant, quia par veritati assentiebat, et pars falsitati applaudebat. Christus dies inter lucem et tenebras divisus est. Dicunt ergo cæco iterum : *Tu quid dicis de eo qui aperuit tibi oculos?* Interrogabant quid de suo illuminatore sentiret, ut occasionem invenirent quæ eum de synagoga projicerent. Sed ille quid de e existimaret, constanter aperuit. Ait enim : *Qui propheta est. Necdum in corde illuminatus, scilicet inunctus tantum, nescit dicere Filium Dei, se confitetur prophetam esse, nec tamen errans per omnia, fallebatur. Ipse enim de se ait : Non capit prophetam perire extra Hierusalem* (Luc. XIII), *et nemo propheta sine honore, nisi in patria sua. Non crediderunt de illo, quod cæcus fuisset et vidisset, donec nec vocaverunt parentes ejus qui viderat, et interrogaverunt eos, dicentes : Hic est filius vester qui vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?* Responderunt eis parentes ejus, et dixerunt : *Scimus quia hic est filius noster, et quia cæcus natus est : quomodo autem nunc videat, nescimus. Ipsu interrogate : totum habet, ipse de se loquatur. Videbant enim et sibi et illi calumniam strui, et id dicunt : Scimus quia hic est filius noster et quia cæcus natus est. Si autem vultis scire quomodo nunc videat, ipsum interrogare debetis, quia ætatem habet olim loquitur. Juste quippe pro infante loqui cogentur, quia infans per ætatem loqui rationabiliter non potest. Hæc autem illos non ob ignorantiam sed ob metum dixisse evangelista ostendit, cui subdit : Hæc dixerunt parentes ejus, quia timebant Judæos. Jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis eum profiteretur esse Christum, extra synagogam fieret. Pro magno apud illos tunc temporis ducebatur, si quem de synagoga ejecissent. Sicut enim modo homicidæ, vel adulteri, vel cæteris capitalibus criminibus rei, ab Ecclesia pelluntur, ita tunc confessores Christi a synagoga Judæorum eliminabantur. Hoc metuebant incurrere parentes cæci nati*

ideoque dixerunt: *Ipsa de se loquatur. Vocaverunt rursum hominem qui cæcus fuerat, et dixerunt ei: Da gloriam Deo. Gloriam Deo dare est veritatem de aliqua re quasi præsentem Deo loqui. Sed isti volebant ut negaret Christum. Nam quid est aliud dicere, da gloriam Deo, quam nega donum quod accepisti? cum certe hoc non sit gloriam Deo dare, sed eum blasphemare. Nos scimus quia hic homo peccator est. Sic illum volebant dare gloriam Deo, ut, sicut ipsi, diceret Christum peccatorem. Sed ille, ut neque pateret calumniæ, neque veritatem subcelaret, non dixit, Scio eum justum, sed respondit: Si peccator est nescio: unum scio, quia cæcus cum essem, modo video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? Ille qui toties interrogatus, toties responderat, jam quasi quodam tædio affectaretur, propter illorum duritiam et incredulitatem, cum quadam aporia respondit: Dixi vobis jam et audistis; quid iterum vultis audire? Nunquid et vos vultis ejus discipuli fieri? Quia enim ipse jam credebatur, jam Domini discipulus factus erat, ideo dicebat: Nunquid et vos, sicut ego, vultis in eum credere, et discipulatu ejus inhærere? Maledixerunt ei, et dixerunt: Tu discipulus illius sis. Maledictum hoc veniat super nos Christianos. Si enim cor eorum intuearis, maledictum est, quia hoc maledicentis affectu protulerunt. Si verba ipsa perpendas, exoptabilis est benedictio. Quis enim non desideret discipulus esse Christi? Nos, inquiunt, Mosis discipuli sumus. Falluntur, semetipsos decipientes. Nam si discipuli Mosis essent, crederent Mosis annuntianti Christum, et cognoscerent eum qui per Moysen prænuntiatus est. Sic enim ait Dominus: Si crederetis Mosis, crederetis et mihi (Joan. v). Nos scimus quia Mosis locutus est Deus, hunc autem nescimus unde sit. Depicientium verba sunt. Nam quomodo nesciebant unde esset, cum et ubi natus fuisset, et de qua tribu esset, nosset? Hinc et supra dixerunt: Sed hunc scimus unde sit. Tale quid et in libro Regum legimus: Cum enim David adolescens Goliath viris fortibus formidabilem stravisset, ait Saul ad Abner: Cujus est iste puer, Abner (I Reg. xvii)? Certe armiger ejus fuerat, citharam coram eo crebro percusserat, et tunc quis esset interrogabat. Quasi enim non agnoscebat, in quo ætatem adolescentis et habitum pastorem contemnebat. Simili modo miserandi homines, Dei Filium cernentes hominem, in tantum contemptibilem et novissimum judicabant, ut dicerent: Nescimus unde sit, consueto more hominum, qui quos abjiciunt, nescire se dicunt. Respondit ille et dixit: In hoc mirabile est, quia vos nescitis unde sit, et aperuit oculos meos. Tanquam diceret: Hic quem vos nescire vultis, latet humilitate, proditur signorum virtute. Nescitur unde sit, et sicut Deus cæcos videre acit. Scimus autem, quia Deus peccatores non audit: sed si quis Dei cultor est, et voluntatem ejus facit, eum exaudit. Tanquam inunctus, et necdum illuminatus loquitur: exaudit namque Deus etiam peccatores. Denique exauditus est publicanus, qui in templo Dei a longe stans, et oculos in terram demittens,*

pectusque pugnis percutiens, dicebat: Deus, propitius esto mihi peccatori (Luc. xviii). Qua confessione sic exauditus est, ut justificatus a templo rediret, qui injustus venerat ad templum. Exaudiuntur ergo, ut dictum est, peccatores, si resipiscant a peccatis, si mala præterita lacrymis abluant, et ex corde abnegent se esse quod fuerunt. A sæculo non est auditum quia aperuit quis oculos cæci nati, nisi esset hic a Deo, non posset facere quidquam. Ingens fiducia, libera constantia. Principes sæviebant, ille indignatione eorum postposita, confessus est veritatem. Quis enim alius tanta et talia faceret, nisi Deus? Sed et si qui sunt qui aliquando fecerunt, ab ipso ut facere possent habuerunt. Ipse enim dixit: Sine me nihil potestis facere (Joan. xv). Responderunt et dixerunt: In peccatis natus es totus, id est, cum elausis oculis. Improperant enim ei, quod propter parentum peccata sic natus sit. Sed qui oculos aperuit, totum salvavit, quique foris illuminavit, ipse cor illius ab omni iniquitatis nubilo purgavit? In peccatis natus es totus, et tu doces nos? Ipsi certe eum interrogaverunt, ipsi coegerunt, ut diceret quid de Christo suo illuminatore sentiret, et nunc confitentem arguunt, et de synagoga propellunt. Nam sequitur: Et ejecerunt eum foras. Illi quidem eum eiciebant, sed Christus suscipiebat. Tunc magis meruit cognoscere Christum, cum ejectus est de consortio inimicorum Christi. Audivit namque Deus, quia eiecissent eum foras: et cum invenisset eum, dixit illi: Tu credis in Filium Dei? Sed ille, qui eum tantum corporeis oculis videbat, corde nondum intelligebat. Respondit: Quis est, Domine, ut credam in eum? Quibus verbis ostendit jam dudum se paratum cor ad credendum habuisse, sed in quem deberet credere ignorasse. Ait illi Dominus: Et vidisti eum, et qui loquitur tecum ipse est. Jam Dominus inuncti faciem lavat, jam cordis oculos illuminat, denique ille lotus et illuminatus spiritualiter respondit: Credo, Domine. Sed hoc parum fuit. Non sufficit credere, quin etiam prociens adorat eum, per hoc quodammodo contestans Deum credere, quem adorabat. Sed inter hæc, quid nobis superest, qui ista legimus, propter quos etiam scripta sunt? Quæcunque enim scripta sunt, ut ait Apostolus, ad nostram doctrinam scripta sunt (Rom. xv). Quid igitur nobis agendum est, nisi ut ea quæ in Scripturis legimus, vel audivimus, imitari satagemus? Multum est dicere, ut imitemur Petrum apostolum, cujus vestigiis mare se calcabile præbuit. Non igitur Petrum, non reliquos apostolos nobis in exemplum proponere necesse est, hunc saltem mendicum cæcum jam bene illuminatum imitemur, quem non truculentorum minæ principum, non eatenus gestæ cæcitatæ opprobrium, non solum sibi, sed et suis parentibus terribilis ac formidabilis de synagoga ejectio, non hæc neque alia potuerunt seducere, et a confessione veritatis suppressere. Audiamus prædicantem, et bene profitentem, quia si quis Dei cultor est, et voluntatem ejus fecerit, hunc exaudit. Colamus ergo Dominum, non thuris vaporibus, non taurorum mugientium jugulis, sed

gratissimis fidei et dilectionis victimis; faciamus voluntatem ejus, hoc est, mandatum ejus impleamus, et timorem illius, et sanctam spem promissionum ejus in mentibus habeamus, quoniam *beneplicitum est Domino super timentes eum, et in eis qui sperant super misericordia ejus* (Psal. cXLVI). Cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA CI.

IN FERIA QUINTA POST Lætare.

In illo tempore ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naim, et ibant cum eo discipuli ejus et turba copiosa, etc. (Luc. vii). (Require homiliam Dominica 17 post festum Pentecostes.)

HOMILIA CII.

IN FERIA SEXTA POST Lætare.

In illo tempore erat quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ et Marthæ sororum ejus, etc. (Joan. xi).

Inter omnia miracula quæ Dei Filius, ut suam panderet divinitatem, operatus est, supereminet hoc, et quasi quemdam obtinet principatum, quod circa Lazarum fecit. Et quidem singula opera ejus admiratione dignissima sunt. Quis enim non venerabiliter admiratur, quod claudi rectis gressibus incesserunt, quod mutis linguarum claustra soluta sunt, quod cæcorum diu clausa lumina tactu sacræ manus ejus reserata sunt? Quis hæc et plura alia considerans, non divinam potentiam stupens admiretur? Sed hæc omnia parva ad ingentem Christi majestatem videbantur, nisi amicus ejus Lazarus moreretur. Quem idcirco mori permisit, ut eum novo et omnibus sæculis admirando ordine suscitando, sese vitæ mortisque Dominum esse declararet. Accessit etiam ad singularem dignitatem miraculi, speciale meritum dignissimi descriptoris. Nullus quippe alius omnium evangelistarum hoc descripsit, sed soli dilecto Domini Joanni reservatum est: quia nimirum res tam unica et tam egregia nullum alium, quam dilectissimum Christo virginem habere debuit relatores. Verum quoniam hæc lectio ex majore sui parte per se clara est, et per singula expositione non eget, capitulatim magis quam verbatim eam explanandam suscepimus, ut ad ea quæ magis necessaria sunt, veniamus. Denique supra legitur, quod cum esset Dominus in templo, et in porticu quæ Salomonis appellatur doceret, non ferentes Judæi verba divinitatis ejus, sustulerunt lapides ut lapidarent eum; Dominus vero inter manus se lapidare volentium illæsus exivit de templo, et abiit trans Jordanem ubi prius fuerat Joannes baptizans. Cum ergo ibi esset, infirmabatur Lazarus in Bethania, quod erat castellum Mariæ et Marthæ, proximum Hierosolymis. *Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, et extersit capillis suis pedes ejus.* Quoniam tunc temporis plures erant hujus nominis, ne erremus in nomine, ostenditur ex notissima actione. Ipsa enim est Maria quæ quondam, ut Lucas evangelista narrat superius, peccatrix veniens ad pedes Domini, perunxit,

lacrymis rigavit, capillis detersit, sicque multorum criminum veniam a Domino promeruit (Luc. vii). Miserunt ergo ad illum quoniam absens erat trans Jordanem, nuntiantes quod frater illarum Lazarus infirmabatur, ut tam sibi quam fratri succurreret, et istas dolore, illum ægritudine liberaret. Sed videamus quid nuntiantes dixerunt: *Domine, ecce quem amas, infirmatur.* Non dixerunt: Veni ut languentem sanes; non hoc certe ausæ sunt dicere: sufficiebat illis, si tantum nosset quod infirmaretur, sciebant enim quod non desereret quem amabat. *Ecce, inquit, quem amas, infirmatur.* Tanquam dicerent: Satis est ut hoc noveris, Domine, nec opus est ut ad nos veniens fatigeris. Ibi præcipe, et hic quod jusseris fiet. *Audlens autem Jesus, dixit: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.* Quare dicis, Domine, ad mortem non est, cum Lazarus inevitabiliter sit mortuus? Noverat et hoc Dominus, et ut sic fieret ipse voluerat, sed post mortem eum suscitare decreverat. Quod ergo respondit, *infirmitas hæc non est ad mortem,* tale est ac si dicatur: Mors hæc non est ad mortem. Non enim moritur, ut sicut cæteri homines mortui, a morte teneatur, sed ut mirabiliter resuscitetur. Pro gloria Dei, ut Filius Dei glorificetur per eam, subaudiendum, infirmitatem. Hæc autem glorificatio non ipsum auxit, qui summe perfectus est, et proficere non novit, sed nobis profuit, quatenus per hoc tantum miraculum in eum crederemus, et æternam animæ mortem evaderemus. Sed videamus diligentius quid dixerit: *Ait enim: Pro gloria Dei; deinde adjunxit, ut glorificetur Filius Dei per eam.* Ergo Filius Dei, Deus. Hoc contra hæreticos, qui dixerunt Christum non esse natura Deum, sed gratia. Unde quidam illorum dixit: Non invidens Christo facto Deo, hoc et ego fieri possum si volo. *Diligebat autem Jesus Martham, et sororem ejus Mariam, et Lazarum.* Ille languebat, ille dolebat, sed spem maximam habebant, quia diligebatur ab ea qui et dolentium est consolator, et languentium sanator, ipsorum etiam mortuorum suscitator. *Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.* Noluit tunc Dominus venire, distulit sanare, ut posset mirabilius resuscitare. *Mansit ergo illic donec quatrimum impleteretur.* Denique post hæc dixit discipulis suis: *Eamus in Judæam iterum.* Territi sunt discipuli, quod audiebant illum velle iterum in Judæam venire. Noverant conspiracyem immanissimam, qua illum Judæi persequabantur, et morti tradere laborabant, ideirco dicebant ei: *Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, et iterum vadis illuc?* Respondit eis, qui humanam rabiem timere non poterat: *Nonne duodecim horæ sunt diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt. Si autem ambulaverit in nocte, offendit quia lux in eo non est.* Audierant sancti discipuli Dominum in Judæam iterum velle venire, ac formidantes ne bonus magister a Judæis comprehenderetur, quasi consilium ei dare,

et ab incepto revocare volebant. Non adhuc perfecte intellexerunt dispensationem propter quam venerat. Ad hoc enim Deus hominem induerat, ut pro salute hominum moreretur. Sic et beatus Petrus cum audisset Dominum de passione sua loquentem, quasi revocare eum volens, dixit: *Absit hoc a te, Domine; non morieris (Matth. xvi)*. Cum ergo apostoli Domino consulere quodammodo vellent, redarguit eos dicens: *Nonne duodecim sunt horæ diei? Se profecto diem appellavit, qui est dies ex die, lumen de lumine, quique de se alibi dicit: Ego sum lux mundi (Joan. viii)*. Et ut se diem ostenderet, duodecim apostolos elegit. De quibus nunc dicit: *Nonne duodecim horæ sunt diei? Ac si diceret: Vos qui estis horæ diei, quare sic consilium dare vultis? Horæ diem sequuntur, et die moderante peraguntur.* Sed forte dicat aliquis: Judas ex duodecim unus erat: nunquid et ipse hora diei erat, qui ipsum diem tradidit ad mortem? Sed quando hoc Dominus dicebat, non ipsum Judam attendebat, sed Matthiam in locum illius prævisum eligebat. Denique Juda in locum sibi debitum abeunte, electus est Matthias apostolus, et sic perfectus mansit numerus apostolicus. Christus ergo dies est, et qui in hac die ambulaverit, errare non poterit. Illi enim adhæret qui dixit: *Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.* Nam qui sine hac luce est, errare potest, ambulare non potest. *Hæc ait, et post hæc dixit eis: Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut a somno excitem eum.* Mortuus quidem erat, sed Christo vivebat. Nullus quippe tanta facilitate posset aliquem excitare a somno, quanta Christus Lazarum resuscitare valebat a tumulo. Denique et omnes defuncti (si potentiam Dei consideres, a quo in novissimo sunt resuscitandi) dormientes possunt vocari, juxta quod Apostolus dicit: *Nolo vos ignorare, fratres, de dormientibus (I Thes. iv)*. Et alio loco: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur (I Cor. xv)*. Dicunt autem ei: *Domine, si dormit, salvus erit.* Sicut verba Domini intellexerunt, sic responderunt. *Si dormit, inquiunt, salvus erit.* Solet enim somnus in ægrotante juvene indicium esse salutis. *Et Dominus quidem dixerat de morte ejus: illi autem intellexerunt quia de dormitione somni dixerat. Tunc dixit eis Jesus manifeste: Lazarus mortuus est, et gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi.* Lazarus languens, non mortuus fuerat nuntiatus: sed quid latere posset eum cujus oculis omnia nuda et aperta sunt? Quomodo ignoraret mortem Lazari, qui ipsum Lazarum creaverat? Gaudebat igitur propter discipulos, qui mirabantur sic eum cuncta nosse; nam per hoc verum Deum certius et manifestius eum esse credebant. Licet enim jam crederent, tamen talis erat illorum fides, quæ adhuc proficeret, quæ miraculis ædificata cresceret. *Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus et nos, et moriamur cum illo.* Quibus verbis verum prodit amanti affectum. Amabant quippe apostoli incomparabi-

liter Dominum, quia eorum vita ex illius præsentia pendebat, adeo ut aut cum eo vivere, aut certe cum eo mori jucundam haberent. *Eamus, inquit, et moriamur cum eo.* Quia videmus, inquit, eum ad inimicos properare, et ad mortem; neque a tali consilio valemus revocare: eamus et nos ut cum eo moriamur, ne post ejus necem et deserti et inconsolati remaneamus. *Venit itaque Jesus, et invenit eum quatuor dies in monumento habentem.* Sic ipse voluerat, ad hoc antea venire distulerat, ut illud quatrimum impleretur, et gloriosius resuscitaretur. Sed quoniam ea quæ sunt ad litteram, satis patent per se, ad indagandum mysterium ascendamus. Significatur ergo per hunc Lazarum peccator aliquis, qui jam non solum peccavit, verum etiam peccandi consuetudinem recepit. Sed fortassis aliquis tacitus dicat. Quomodo Lazarus typum peccatoris gerebat quem sic Dominus amabat? Sed solent aliquando significationes rerum ex contrario accipi. Denique David rex et propheta adulterium in Bethsabæ uxore Uriæ admisit, et ipsum fidelem et innoxium militem suum, gladio filiorum Ammon interfecit (*II Reg. xi*). In quo facto si respicias historiam, quis dubitet Uriam innocenter occisum, merito justitiæ et innocentiae, David adultero et homicidæ præferendum? Sed si arcanum interroges mysterium, per Uriam diabolus, per David ex contrario intelligitur Christus. Verumtamen cum hoc non idcirco merita diversarum partium depreciantur. Et sæpe videtur nomen diaboli deterrimum auro scriptum, nomen vero Christi splendissimum atramento sædatum. Ergo per Lazarum, ut præmisimus, peccator aliquis figuratur. Amabatur a Christo, quia Christus pro peccatoribus suam dignatus est exhibere præsentiam. Ipse enim dixit: *Non veni vocare justos, sed peccatores (Matth. ix)*. Quærendum nunc quid designetur per quatuor dies, quibus mortuus in sepulcro jacebat. Omnis homo moriturus, nascitur cum peccato originali. Hinc Apostolus dicit: *Quia per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors (Rom. v)*. Hæc est prima dies mortis, quam dedit origo propaginis. Deinde nascendo adolescit homo, venit ad annos rationis capaces, incipit in se habere naturalem legem, qua docentur naturaliter homines, ut quod sibi fieri nolunt, aliis non faciant. Sed et hanc transgrediuntur, et pati furtum nolunt, et furtum faciunt, ecce altera dies mortis. Accessit adhuc lex data per Moysen. Præcipitur namque ibi: *Non occides, non moechaberis, non furtum facies; honora patrem tuum et matrem (Exod. xx)*. Scripta est hæc lex, sed ipsa quoque contemnitur: et sic jam est quasi tertia dies mortis. Post hæc omnia venit Christus, attulit evangelium, prædicavit regnum, malefacientibus minatus est gehennam, bene viventibus vitam promisit æternam. Quid plura? Etiam evangelium contemnitur, et est quarta dies mortis. Possunt et aliter hi quatuor dies exponi. Diximus namque per Lazarum figurari peccatorem qui jam mala peccandi consuetudine et desperatione sepultus est. Ad consuetudinem vero peccati quarto

quodam progressu pervenitur. Primo enim est titillatio in corde, secundo consensus, tertio factum, quarto consuetudo. Quidam enim cum illicita cogitatione pulsantur, ita eam a corde repellunt, ut penitus nulla mala delectatione moveantur. Quosdam delectant quædam, sed non adducuntur ut consentiant ad delectationem; accedit consensus, et sic in opus erumpitur. Jam factum in consuetudinem vertitur, et impletur illud mortis quatrimum, et quasi quædam sit desperatio, ut dicatur, jam fetet, quatrimum enim est. *Martha ergo ut cognovit quia Jesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Martha ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus; sed et nunc scio, quia quæcunque poposceris a Deo, dabit tibi Deus.* Quam moderatis verbis utitur, quæ ita temperanter dolet interitum fratris? Non enim dixit: Rogo te ut suscitares, sed tantum, *scio quia quæcunque poposceris a Deo, dabit tibi Deus.* Tanquam diceret: Certa quidem sum quia potes; scio potentiam in te esse indeficientem, sed si vis, facis. Non ergo præsumo a te petere ut facias, quia nescio si velis. *Dicit ei Jesus: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die.* Dominus quidem in præsentis fratris resurrectionem promittebat: sed Martha de ea resurrectione qua omnes homines resurrecturi sunt, eum dixisse putabat. Viderat certe crebro Dominum mortuos suscitasse, sed tantum erat quantum nec ipsa fides ausa est tentare. De illa resurrectione segura erat, de hac autem incerta manebat. *Dicit ei Jesus: Ego sum resurrectio et vita.* Ac si diceret: Quare dubitas nunc fratrem posse resurgere, cum ego, qui sum resurrectio et vita, illum resurrecturum promittam? Per quem resurget quando resurrecturi sunt et cæteri homines, per eum potest et modo resurgere. Ipse ergo est resurrectio et vita, quia per eum resurgimus a peccato, ut vivamus justitiæ. *Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet, hoc est, si mortuus fuerit in carne, vivet spiritu.* Non est enim Deus mortuorum. De morte enim corporis hic loquitur. Quicumque enim in Christum credit, et secundum quod credit, vivit, etiam si carne moriatur, universale cunctorum hominum persolvendo, vivit tamen in anima Christo, qui vita est animæ, inhærendo. *Et omnis, inquit, qui vivit, subaudiendo in carne, et credit in me, et si mortuus fuerit ad tempus morte corporis, non morietur in æternum, propter vitam spiritus, et immortalitatem resurrectionis. Credis hoc? Sciebat hoc, quem nil latere potest quod crederet, sed confessionem qua salvaretur quærebat. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem (Rom. x). Ait illi: Utique, Domine. Ego credidi quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. Cum ergo credidit eum Filium Dei, credidit vitam et resurrectionem, quodque omnis qui in eum crederet, in æternum non morietur. Nam supra Dominus utrum hoc crederet, interrogaverat. Et cum hæc dixisset, abiit et vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens:*

A *Magister adest, et vocat te.* Silentium hic suppressam vocem dixit: *Magister adest, et vocat te. Illa ut audivit, surgit cito, et venit ad eum. Nondum enim venerat Jesus in castellum, sed erat adhuc in loco illo ubi occurrerat ei Martha. Judæi igitur qui erant cum ea in domo, et consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia cito surrexit et exiit, secuti sunt eam, dicentes: quia vadit ad monumentum ut ploret ibi.* Putantes enim Judæi qui ad ipsam consolandam convenerant, quod ad fratris tumulum properaret, lacrymis solatium quæsitura, et dolori suo fletibus satisfactura, secuti sunt eam, divina id agente providentia, ut plures tam præclarum miraculum quatrimum mortui resurgentis cernerent, sicque in Christum crederent. *Maria ergo cum venisset ubi erat Dominus, vidit eum, et cecidit ad pedes ejus, dicens: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Ac si queratur, dicens: Dum nobiscum præsens fuisti, non mors, non infirmitas aliqua nobis appropinquare ausa fuit, apud quos vitam hospitari noverat. At ubi abscessisti, ad fuit invidia, morsque fratrem nostrum adhuc positum in sæculo, acerbo funere rapuit; quod si tu adfuisses, amicus tuus Lazarus mori non potuisset. *Jesu ergo ut vidit eam plorantem et Judæos qui cum ea venerant plorantes, infremuit spiritu, et turbavit semet ipsum, et dixit: Ubi posuistis eum? O fremitus pietatis! o turbatio turbatorum sublatura mœstitiam, æternam prærogatura lætitiæ! Turbavit ergo semet ipsum Dominus potestate, quia nullus alius potera eum turbare. Turbatus est, quia ipse voluit: sic mortuus est, quia mortem ipse ad se venire permisit. Sed magnum aliquid in hac sua innoit perturbatione Diximus supra per Lazarum quatrimum, peccatorem significari desperatum, et longa peccati consuetudine quasi mole sepulcri depressum, ac malopinionem fetentem et tabidum. Suscitaturus eum Christus infremuit, et turbavit se, ut ostendat, eum qui talis est, perturbari et ingemiscere debere, atque intimo cordis rugitu fremere, et attendere quæ fecit et sic secum agere: Quid mihi misero contigit? dimissa erant mihi in baptismo omnia peccata: ecce post lavacrum sanctum pejus sordidatus sum post medicinam gravius vulneratus, peccavi graviter sed nec unquam peccatis meis terminum ponere vultui, et semper me Dei clementia ad pœnitentiam expectavit, et peccantem statim punire noluit; tamen ego miserrimus, et æternis cruciatibus dignus, ejus mansuetissimam lenitatem semper novis atque recentibus sceleribus irritare non verebar. Quando is peccator secum plangit, jam fremit et turbatur eo Christus. Ad hoc enim nunc fremuit, ut doceret peccatorem fremere, et peccata sua accusare debere si vult ad vitam animæ redire. *Ubi, inquit, posuistis eum? Nunquid ignorabat ubi positus esset, quem resuscitare volebat? Sed interrogat, ut ostenderet solum ea se cognoscere quæ justa et sancta sunt, peccatorem vero ignorat, quia reprobat. Unde Adæ peccatum dicitur: *Ubi es (Gen. iii)? Et reprobis judicio dicturus est: *Nescio vos unde sitis (Luc. xi****

Matth. xxv). Quid est enim dicere, nescio vos, nisi vos in luce justitiæ non agnosco? *Dicunt ei: Domine, veni et vide*, hoc est, miserere. Videre namque ejus, misereri est. *Et lacrymatus est Jesus*, quia fons pietatis erat. Sed illæ lacrymæ inexplicabile gaudium erant parituræ. Hinc pulchre Sedulius:

Lacrymis implevit amicum
..... Majestate Deum.

Flebat enim eum pro parte humanitatis, quem resuscitare poterat per potentiam divinitatis. Lacrymatus est etiam Dominus ea de causa, qua superius fremuit et turbatus est, ut peccatores doceret fletibus et lacrymis indigere profusis. *Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic qui aperuit oculos cæcæ nati, facere ut hic non moreretur? Poterat hoc certe Dominus, sed permisit ut Lazarus moreretur, quatenus majore miraculo suscitaretur. Jesus autem iterum fremens in semetipso, venit ad monumentum. Erat autem spelunca, et lapis superpositus erat ei. Per lapidem quo mortuus premebatur, figuratur lex, qua peccator reus condemnatur. Et bene lex per lapidem accipitur, quia in lapideis tabulis scripta fuit. Mortuus ergo sub lapide, reus est sub lege. Nam hi qui bene vivunt, sub lege non sunt, quoniam justo lex non est posita, sed injustis ac peccatoribus (1 Tim. 1). Hunc lapidem Dominus jussit removeri, quando gratiam sancti evangelii jussit per totum orbem prædicari. *Dicit ei Martha, soror ejus qui mortuus erat: Domine, jam, fetet, quatrduanus enim est. Jam quasi desperabat, potiusque timebat remoto lapide fetorem excitari, quam fratrem posse resuscitari. Dicit ei Jesus: Nonne dixi tibi, quia si credideris, videbis gloriam Dei?* cum videlicet quatrduanum et fetidum suscitavero. Sed et cum desperatus aliquis a sepulcro peccatorum eripitur, Dei potentia ab intuentibus prædicatur, quia ubi abundavit iniquitas, superabundat gratia. *Tulerunt ergo lapidem. Jesus autem, elevatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat, dixi, ut credant quia tu me misisti.* Quibus verbis quid aliud quam gloriam Dei Patris in hoc, ut in aliis operibus requirebat? Nam quia per humanitatem minor erat Patre, ab illo Lazari quærebat resuscitationem, atque ab eo se dicebat exauditum, et hoc propter circumstantem turbam, ut eum vel sic crederent Dei Filium, et ab eo missum, quoniam Patrem Filii compellebat affectus. Jam inferi turbabantur, jam sub pedibus Domini reseratus patuit infernus. Omnes mortui expectabant nomina sua vocari. *Clamabat ergo Jesus voce magna, dicens: Lazare, veni foras.* Uno nominatim vocato, cæteri recepti sunt. Sed quanta in hujus mortui resuscitatione facta esse dicuntur? Fremuit Dominus, flevit, turbatus est, voce magna clamavit, quia videlicet difficile et cum clamore a peccati morte resurgit, quem moles malæ consuetudinis premit. *Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus et pedes institis, et facies ejus sudario erat li-**

gata. Dicit eis Jesus: Solvite eum, et sinite abire. Potebat quidem Dominus quem vellet mortuum sine clamore resuscitare, sed noluit secreti gratia sacramenti. Ad magnam enim vocem Domini surgit mortuus, quando magna Dei gratia resipiscit peccator. Prodit de monumento, quando confitetur peccata sua, sed tamen adhuc ligatus est, adhuc reus, nec suis viribus absolvi potest. Præcipit ergo Dominus discipulis ut eum absolvant, et abire sinant, quia ipsis et reliquis ministris sanctæ Ecclesiæ et successoribus eorum, data est potestas dimittendi peccata. *Ait enim: Quæcunque solveritis super terram, erunt soluta et in cælis (Matth. xviii).* Simul etiam commendata est hoc loco unitas Christi et Ecclesiæ. Quia etenim Christus caput est, et Ecclesia corpus ejus, Christus suscitatur, discipuli solvunt, ut liquide monstraretur, neminem sine unitate fidei catholice posse a peccatorum morte suscitari. Sane non est hoc loco omittendum quod in sancto evangelio tres tantum mortuos resuscitasse Dominus legitur. Plures quidem resuscitasse mortuos non dubitatur, quoniam quidem beatus Joannes dicit: *Multa alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc (Joan. xx).* Sed tres tantum referuntur, certi causa mysterii. Denique suscitavit filiam archisynagogi adhuc intra domesticos parietes constitutam, nec permisit secum quemquam intrare, nisi Petrum, Jacobum et Joannem, et patrem et matrem puellæ (*Luc. viii*). Suscitavit etiam filium viduæ mulieris, extra portam suæ civitatis delatum, multis coram positus et cernentibus (*Luc. vii*). Suscitavit præterea Lazarum jam sepultum, jam fetidum. Ista tria genera mortuorum significant tria genera hominum peccatorum, quos et hodie suscitatur Christus: Nam per filiam archisynagogi, quæ intra domum paucis videntibus resuscitata est, designantur hi, qui peccatum intus in conscientia clausum habent, et necdum ad opus prorumpunt. Verbi gratia cum mortuus est aliquis mala conscientia, deliberat si adsit facultas implere quod illicite concupivit, jam mortuus est, sed intra domum clausus est. Dicit enim Dominus: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo (Matth. v).* Necdum corpore ad eam accessit, sed corde consensit: mortuus jam est, sed nondum elatus est. Hic si aliquando divina inspiratione deprehenderit malam conscientiam, ponit nequam consensum, reviviscit ad salutem in secreto cogitationis. Sunt alii qui post consensum ad perpetrandum facinus exeunt, et quasi mortuus de latebris animi profertur, ut quod latebat in secreto, appareat in publico. Sed hi tales plerumque divinitus admoniti convertuntur, et ad vitam animæ resuscitantur. Sunt præterea nonnulli qui faciendo quod malum est, etiam se mala consuetudine implicant, adeo ut ipsa mali consuetudo non permittat eos intelligere malum esse quod faciunt, et nonnunquam defendunt malum quod agunt, irascuntur cum reprehenduntur. Hi quasi jam sepulti, et ingenti mole, id est, pondere malæ consuetudinis

obrutum sunt. Ad hos quippe dignatur Dominus venire occulto suæ misericordiæ instinctu, si tamen habuerint sorores, id est, spirituales animæ virtutes, quarum interventu possunt revocari ad vitam. Verum quamdam ostendit Dominus difficultatem cum fremitu spiritu, cum turbat seipsum, cum clamat voce maxima, ut ostendat quod magnæ objurgationis clamoribus opus est adversus eum qui in peccandi consuetudine duraverit. Non ergo de his desperandum est. Ad vocem namque Domini contremuit infirmus, surrexit quatruiduanus mortuus, liberatus est peccator, etiam a consuetudine committendi reatus. Sed prius eum intrinsecus per seipsum vivificat, postea per sacerdotum ministerium absolvit. Nullus quippe peccator absolvendus est, antequam per dignam poenitentiam correctus, et intrinsecus appareat vivificatus. *Multi autem ex Judæis qui venerant ad Mariam et Martham, et viderant quæ fecit, crediderunt in eum. Facto tam glorioso et cunctis sæculis prædicando miraculo, non omnes, sed multi Judæorum credidisse dicuntur. Quo loco durissima infidelitas et convertibilis in malo pertinacia nota est. Et revera tantum erat peccatum illorum, ut aliter non possent digne fidem Christi suscipere, nisi prius liliom Dei interficerent. Hinc Psalmista: Imple facies eorum ignominia, et quærent nomen tuum, Domine (Psal. LXXXI). Prius enim confusione et ignorantia repleti sunt, cum post Christi ascensionem audientes apostolos ejus resurrectionem prædicantes, cœperunt erubescere, et perpendere quantum scelus in necesse salvatoris admisissent sicque nomen ejus quæsierunt, cum percussis timore apostolis dixerunt: Quid faciemus, viri fratres? indicat nobis. Quibus beatus Petrus: Poenitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum (Act. II). Sic enim ante sæcula decreverat, ut morte sua illum qui habebat mortis imperium, id est, diabolum destrueret, ipsosque mortis suæ ministros mortuus sibi subjugaret. Quocirca nos insigni mortis triumphatori gratias dignissima exultatione solvamus, illum diebus et noctibus laudum præconiis extollamus, præcipue misericordiam illius imploremus quatenus nos ita suis per omnia faciat obedire mandatis, quo nullo in nobis regnante peccato, ipsi mente et desiderio adhærere, atque ad gaudium beatæ visionis mereamur feliciter pervenire.*

HOMILIA CIII.

IN SABBATO POST Lætare.

In illo tempore dicebat Jesus turbis Judæorum: Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ, etc. (Joan. VIII).

Postquam Dominus et redemptor noster mulierem in adulterio deprehensam, a sævitia Judæorum se lapidare volentium eripuit, et a reatu adulterii misericordissime absolvit, ne alicui fortassis in dubium veniret, utrumnam is quem verum hominem putabant, posset peccata dimittere, dignatur apertissime quis sit, ex divinitatis potentia demonstrare. Ait

A enim: *Ego sum lux mundi. Lux quippe erat incomprehensibilis, et incircumscripita divinitas, quæ sub velamine assumptæ carnis latebat, cujus autoritate huic mulieri et cuicumque volebat, peccata dimittebat. Hæc est illa vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (Joan. I), Dei videlicet sapientia, quæ de illo lumine æterno et indesinenti processit. Cujus splendorem humana fragilitas aliter sufferre non potuisset, nisi se illa sicuti nube carnis circumdedisset, per quam veluti per lucidissimum speculum divini hujus luminis claritatem humanis mentibus innotesceret. Ergo purganda est in interioris hominis acies, et ab omni vitiorum labe quasi humore noxio immunis custodienda, ut veri hujus luminis aspectu digna reddatur. Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Ac si verbis aliis manifestius diceret: Qui in præsentis mei jussis obsequitur, et mea in quantum sufficit exempla imitatur, in futuro non timebit tenebras æternæ damnationis, sed lumine vitæ æternæ perfructur, ubi sublato metu mortis, de sola dabitur perennitate gaudere. Hæc sunt metuendæ tenebræ omni nocte tetriores, nec oculis exterioribus quibus alba et nigra videmus, sed interioribus quibus justa et injusta discernimus, quibus non corporeas et visibiles formas aspiciamus, sed veritatem intelligibiliter contemplamur. Responderunt ei Pharisei: Tu de teipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum. Sic isia respondent, tanquam solus ipse testimonium perhiberet, atque verum non esset ejus testimonium, cum constet quia antequam veniret Dominus, et per carnem visibilis appareret, multos testes præmisit, et quasi lucernas spiritu prophetiæ accendit, qui ejus nativitatem, passionem, resurrectionem et ascensionem prædixerunt. Ex quibus præcipuus et magnus fuit Joannes Baptista, cujus magnitudinem ipse Salvator attestatur, dicens: Inter natos mulierum non surrexit major, etc. (Matth. XI). Et alibi idem Dominus eundem lucernam vocat, dicens: Ille erat lucerna ardens et lucens (Joan. V). Hic ergo testimonium Domino nostro Jesu Christo perhibuit, dicens: Ergo vos baptizo, sed qui post me venit, fortior me est, cujus non sum dignus corrigiam calceamenti solvere (Luc. III). Sed Judæi ista non attendentes, et horum facti immemores, quasi solus sibi testimonium daret, dicebant: Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum. Sed audiamus quid eis Dominus responderit: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum est verum, quia scio unde veni, et quo vado. Quibus verbis se simul et Deam Patrem ostendit, cui omnem gloriam dabat unigenitus Dei Filius. Si, inquit, ego perhibeo testimonium de me, verum est meum testimonium, quod Patris testimonio confirmatur. Scio enim unde veni, quia ab eo missus sum; et quo vado, quia peracto mysterio meæ incarnationis, revertar ad Patrem. Non autem quando ad nos venit, Patrem deseruit, nec rursum quando ad Patrem rediit, terras. Neque enim tale lumen est istud, quod locis temporibusque com*

sicut sol iste corporeus, qui non potest accedere ad occidentem, nisi recedat ab oriente. Non ita de illo vero lumine, quod est Christus, sentiendum est, quod ubique totum est, quod ubique ineffabiliter lucet. Ipse enim alibi dicit : *Deum nemo vidit unquam* (Joan. I). Unigenitus Filius qui est in sinu Patris, ipse enarravit. In terris loquebatur, et apud Patrem se esse dicebat, sed per ascensionem jam recessurus de mundo, promisit fidelibus, dicens : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi* (Matth. xxviii). Verum igitur erat testimonium quod de se perhibebat, quia a Patre missus, ejus testimonium habebat, atque hoc impleto, eo unde venerat, redibat. *Vos secundum carnem judicatis, ego non judico quemquam*. Hoc de primo ejus adventu accipi debet. Duo enim sunt Domini adventus. Primus misericordiæ, secundus judicii; ille peractus est, iste in fine sæculi futurus est. Si enim primo Dominus judicare venisset, omnes puniendos reperisset. Prius ergo præroganda erat misericordia, post judicium exercendum. Quia et Psalmista dixit : *Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine* (Psal. c), prius misericordiam, post judicium se dixit Domino cantaturum. Per hanc misericordiam factus est pro hominibus homo, opprobria, irrisiones, sputa, flagella, et postremo ipsam crucem sustinuit, ut hominem perditum salvaret. De hoc ergo primo suo adventu, quo misericorditer venerat genus humanum redimere, ait : *Ego non judico quemquam*. Nam de secundo, quo judex venturus est, subjungit : *Et si judico ego, judicium meum verum est*. Unde autem verum esset judicium ejus, aperit cum subdit : *Quia solus non sum; sed ego, et qui misit me, Pater*, id est, incarnari me constituit. Missio enim ista, incarnatio est. Missus ergo a Patre Filius fuerat, sed a Patre non recesserat. In mundum namque venit per humanitatem, sed mansit cum Patre per coæternam illius divinitatem. Inde ergo verum erat judicium ejus, quia ipse verus erat Dei Filius. *Et in lege*, inquit, *vestra scriptum est : Quia duorum hominum testimonium verum est* (Deut. xvii). *In lege vestra*, inquit, *scriptum est : in lege quæ vobis data est*. Sic quotidie dicimus orantes : *Panem nostrum*, id est, quem nobis dari exposcimus. Quærendum vero, quomodo duorum hominum testimonium verum sit. Nunquid illi duo falsi testes non fuerunt, qui in passione Domini falsum testimonium protulerunt? Aut nunquid illi duo presbyteri etiam falsi testes non fuerunt, qui in ipso libro Danielis contra Susannam castissimam falsi criminis testimonium tulerunt (Dan. xiii). Sed hoc modo cum in lege diceretur : *In ore duorum vel trium stabit omne verbum*, trinitatis commendatum est mysterium, quæ etiam Susannæ castitati intus in conscientia suo testimonio suffragabatur, cum a duobus presbyteris falso accusabatur. Et est sensus : Si duorum hominum testimonium verum esse vestra lex approbat, qui nonnunquam falsum dicere possunt, etsi non studio mentiendi, tamen errore decepti, dum putant vera esse quæ falsa sunt; si ergo horum

testimonium improbare vel rejicere non audetis, qua ratione meum, et Dei Patris, et Spiritus sancti testimonium, quod summa veritate stabilitum est, verum non esse dicere præsumitis? Accipite potius nostrum testimonium, ne sentiatis judicium. *Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso*. Ipse de seipso testimonium perhibet, nec requirit alium testem quam seipsum, quia omnia novit etiam antequam fiant, et quidquid ex quo fonte procedat, evidentissime considerat. Omnia enim nuda et aperta sunt oculis ejus, nec ab aliquo requirit qualis sit vita singulorum, qui judex et omnium hominum, quique reddet unicuique secundum opera sua. Sequitur : *Et testimonium perhibet de me, qui misit me Pater*. Non solus, inquit, de me testimonium perhibeo, quia Pater qui misit me, ipse testimonium reddit mihi. Sed Judæi verba Christi carnaliter accipientes, Patrem Christi carnaliter intellexerunt, ideoque dixerunt : *Ubi est pater tuus? Videbant namque in aperto hominem, sed non intelligebant in occulto Deum*. *Ubi, inquit, est pater tuus? Audivimus, aiunt, te dicentem quia non esses solus, sed qui te misit pater, tecum esset : te autem solum videmus, patrem tecum videre non possumus. Ostende ergo nobis patrem tuum*. *Et Dominus : Neque me scitis, neque Patrem*. Ac si diceret : Si vultis ut Patrem vobis ostendam, quasi me jam sciretis, sed adhuc neque me scitis, neque Patrem meum. Nam quia me ignoratis, idcirco meum Patrem scire non potestis. Prius est ut me cognoscatis, et tunc ad Patris mei notitiam pervenire poteritis. Si enim me sciretis, forsitan et patrem meum sciretis. Una est enim cognitio Patris et Filii, quorum una est substantia, nec alter sine altero cognosci potest. Noverant igitur Christum secundum carnem, secundum quam alibi de eis dixit : *Et me scitis, et unde sim scitis* (Joan. vii); sed ignorabant ejus divinitatem. Dicit autem forsitan, non dubitando, sed infidelitatem increpando. Hoc enim adverbium cum ab homine dicitur, dubitationem significat; cum a Deo, cui nihil occultum esse potest, increpationem. Nam et Apostolus cum diceret : *Puto quia Spiritum Dei habeo* (I Cor. vii), non se Spiritum Dei habere dubitabat, sed dubitantes et incredulos arguebat. Cum ergo dicit : Si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis, increpat infideles qui nesciebant unam esse cognitionem Patris et Filii, nec alterum ab altero posse cognosci. Hinc alibi dicit Philippo poscenti, ut eis ostenderet patrem : *Qui me videt, videt et Patrem meum* (Joan. xiv), quia enim unum sunt Pater et Filius, idcirco una est cognitio, una scientia. *Hæc verba locutus est Jesus in gazophylacio, docens in templo*. Gazophylacium locus erat in templo, ubi thesauri recondebantur. Gaza quippe lingua Persica divitiæ, phylasso Græce dicitur servo. Gazophylacium ergo composito nomine vocat, quod divitiæ ibi servarentur. Magna porro constantia, ingens fiducia loquentis Domini demonstratur, qui in ipsis templi penetralibus, coram Scribis et Pharisæis inimicis suis, divinitatis suæ verba imperterritus loquebatur.

Mystice vero gazophylacia mysteria designant Scripturarum, quæ templo adhærebant. Christus namque templum, cui omnia legis et prophetarum adhærebant mysteria, et ad eum pertinent, atque non nisi in eo implenda erant. Hæc gazophylacia spiritualia, post ejus resurrectionem aperienda erant, ipso apostolis intelligenda tribuente, et cuncta in se impleta monstrante. Unde evangelista dicit, quia resurgens a mortuis, illis aperuit sensum, ut intelligerent omnia quæ de ipso scripta sunt (*Luc. xxiv*). Sed tunc Dominus in gazophylacio locutus est, quia ipsis Judæis in parabolis non intelligentibus et non credentibus loquebatur. *Et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora ejus.* Hora videlicet voluntatis et dispositionis ipsius. Sicut enim voluntate natus, sic et voluntate passus est. Quique si voluisset, nunquam pateretur; si non pateretur, nunquam genus humanum redimeretur; si non redimeretur, nullus hominum salvaretur. Ad hoc ergo Deus homo factus est, ut ex infirmitate humanitatis redimeret, quos ex divinitatis potentia creavit. Unus ergo idemque Filius Dei et Filius hominis, Deus et Dominus noster Jesus Christus, non confusus, nec verbo divisus, perfectus Deus et perfectus homo, cujus beneficiis æternis sit sempiterna gratiarum actio. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat:

HOMILIA CIV.

DOMINICA IN PASSIONE.

(Ex Opp. beati Leonis papæ.)

Sacramentum, dilectissimi, etc. *Reliqua vide apud sanctum Gregorium papam, Operum ejus tomo I, Patrologiæ LIV, col. 315.*

HOMILIA CV.

DE EADEM DOMINICA.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore dixit Jesus turbis Judæorum et principibus sacerdotum: Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Etc. (Joan. viii).

Pensate, fratres charissimi, mansuetudinem Dei, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1150.*

HOMILIA CVI.

IN FERIA SECUNDA POST Judica.

In illo tempore miserunt Scribæ et Pharisei ministros, ut comprehenderent Jesum. Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum, et vado ad eum qui me misit, etc. (Joan. vii).

Nemo satis digne sufficit admirari quanta fuerit in Scribarum et Phariseorum corde duritia. Cum enim redemptor noster assidua prædicatione et miraculorum operatione illos ad fidem vocaret, turbis simplicibus credentibus, et facta Domini simul et verba glorificantibus, illi e contrario non solum in eum credere volebant, verum etiam eum apprehendere laborabant. In amorem namque sæculi radicem cordis fixerant, idcirco verba doctrinæ cœlestis reci-

A pere non valebant. *Miserunt ergo ministros ut comprehenderent eum; sed Dominus, qui in sua potestate habebat quando et quomodo vellet mori, respondit, dicens: Adhuc modicum tempus vobiscum sum. Ac si diceret: Præpropere est quod nunc agere vultis. Quod enim vultis, facturi estis; sed non modo, quia ego nolo. Adhuc modicum tempus vobiscum sum, et vado ad eum qui misit me.* Prius ego implere debeo dispensationem susceptæ carnis et sic pervenire ad locum sustinendæ passionis. *Quæretis me, et non inveniatis, et ubi ego sum, vos non potestis venire.* Quibus verbis designavit tempus suæ resurrectionis. Qui enim præsentem loquentem sibi, et miraculis se Deum constantem recipere noluerunt, post ejus resurrectionem eum quæsierunt, cum ubique viderunt innumeram multitudinem jam credentem, et longe lateque signa et miracula per apostolos fieri, illo in eis et per eos operante, qui dicit alibi: *Sine me nihil potestis facere (Joan. xv).* Tunc ergo quæsierunt eum, et non invenerunt, quia jam præsentia corporali de mundo recesserat, et ascendendo ad Patrem cœlos penetraverat. Et ubi sum ego, vos non potestis venire. Perpendendum quod de futuro dixit: *quæretis me, et non inveniatis; de præsentia nunc dicit: ubi ego sum, vos non potestis venire.* In sinu quippe Patris consempternus et consubstantialis illi Filius erat. In terra loquebatur, sed apud Patrem et in Patre commorabatur, quo illi venire non poterant, qui eum Patri æqualem credere volebant. Ad ipsum enim non loco, sed fide veniendum est. Sed Judæi more sibi consueto verba ipsius non intelligentes, et carnaliter ipsum loqui putantes, cœperunt adinvicem conqueri, dicentes: *Quo hic iturus est, quia non inveniemus eum? Nunquid in dispersionem gentium iturus est, et docturus gentes?* Quod dicentes ignoraverunt quid dicerent, tamen quia ille venit prophetaverunt. In dispersionem namque gentium iturus erat, illasque docturus non corporali præsentia, sed per apostolos suos, per quos et in quibus ipse loquebatur, sicut quidam illorum loquitur, dicens: *An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Christus (II Cor. xiii)? Sancti enim prædicatores pedes Christi erant, propheta dicente: Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona (Isai. lxi)! Per pedes hos iturus erat ad gentes, ut fidem et salutem quam Judæi spreverant, gentes reciperent. In novissimo autem die magno festivitatis stabat Jesus, et clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat et bibat. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura (Proverb. Salom.), flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Solemnitas Scenopægiæ tunc celebrabatur, id est, Tabernaculorum, in memoriam illius temporis, quando per quadraginta annos in umbraculis habitaverunt in deserto. Agebatur hæc solemnitas mense septimo, qui a Latinis September appellari consuevit. Solennizabantque eam per octo dies, et octava, id est, novissima dies erat celeberrima et sanctissima. In hac novissima die solemnitatis hujus stabat Jesus, et non tantum loquendo, sed clamando advocabat, di-*

cens : Qui sitit, veniat ad me et bibat. Sitis ista non erat corporis, sed mentis. Si quis ergo sitit, hoc est, si quis vult credere et diligere Christum, veniat non passibus corporis, sed affectibus mentis; veniat non migrando corporaliter ad Christum, sed amando Christum recedat ab amore sæculi, et suscipiat amorem Christi. *Qui credit in me (sicut dicit Scriptura), flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Quam aquam intelligere debeamus, necessario curavit evangelista exponere, subdens : *Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Quæ igitur hæc est aqua, nisi charitas, quæ per Spiritum sanctum diffusa est in cordibus fidelium? Ait enim Apostolus : *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis (Rom. v).* Venter quo hanc aquam recipere debemus, interior conscientia est, quæ cum hanc Spiritu sancti aquam biberit, id est, cum Christi charitatem habere cœperit, habebit fontem aquæ vivæ, imo ipsa efficietur fons. Fons enim iste de ventre conscientia fluens, benevolentia est, quæ de charitatis aqua procedens vult consulere proximo. Nam qui bonum quod habet, sibi soli putat sufficere, nec ad aliorum satagit derivare profectum, non fluunt aquæ vivæ de ventre ejus; si vero aliis vult ex bono quod accepit prodesse, fluit aqua de ventre ejus, quia diffunditur ad proximos benevolentia illius. Nec ulla ariditate iste fons siccabitur, sed magis magisque pio cursu semper augebitur. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Spiritum sanctum dicit, quem nos tertiam personam in sancta Trinitate veneramus. Sciendum namque omnibus fidelibus est, quia tota Trinitas Deus spiritus est, Domino dicente : *Deus spiritus est (Joan. iv).* Pater ergo spiritus, et Filius spiritus : atque ideo ut distinctio fiat Patris et Filii, tertia trinitatis persona jam non absolute spiritus, sed cum epitheto Spiritus sanctus appellatur. Hunc Spiritum sanctum ante ascensionem apostolis promisit, et post ascensionem die Pentecostes in linguis igneis misit. Atque ideo evangelista dicit : *Quem accepturi erant credentes in eum.* Habebant quidem sancti apostoli et reliqui fideles Spiritum sanctum ante resurrectionem Christi, sed non ita aperta datione illum acceperunt, sicut postea accepturi erant. Habebant Spiritum sanctum, ut ipsi recte viverent, et quibusdam prodessent; acceperunt postmodum Spiritum sanctum, ut omne genus hominum ad fidem Christi convertere possent. Hoc Spiritu universaliter tota Ecclesia illuminatur, instruitur, et inter sæculi pressuras spe futurorum honorum consolatur. Cujus efficacissimam potentiam Apostolus enumerans, ait : *Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii genera linguarum, et cætera,* usquequo concludens, dixit : *Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.* Hunc igitur devoti poscimus, ut sic mentes nostras ab omnibus desideriorum carnalium sordibus evacuet, quatenus nos suam inhabitationem efficiat,

A tota id operante omnipotentissima Trinitate. Qui vivit, etc.

HOMILIA CVII.

IN FERIA TERTIA POST *Judica.*

In illo tempore ambulabat Jesus in Galilæam; non enim volebat ambulare in Judæam, quia quærebant eum Judæi interficere, etc. (Joan. vii).

Dominus noster Jesus Christus, per omnia memor nostræ salutis, in cunctis quæ faciebat futuris fidelibus suis exempla quæ imitari deberent proponebat. Quia enim persecutionem infidelium videbat causa sui nominis in sancta Ecclesia excitandam, sciebat infirmiora membra sua immanitatem persecutionis tolerare non posse, ne hi tales salutem desperarent, et quasi a Christo se alienos arbitrarentur, si unquam passionem territi refugissent, dignatus est eis Dominus præcepto simul et exemplo consulere. Præcepto quidem, quo tales ingruente persecutionis tempore fugere permisit, dicens : *Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam (Matth. x).* Exemplo vero, quo adhuc puer ad declinandam Herodis sævitiam, non solum de civitate in civitatem, verum etiam de regione ad regionem fugere dignatus est, delatus a parentibus in Ægyptum. Factus etiam juvenis, cum eum Judæorum principes propter evangelii prædicationem vellent interficere, crebro Judæam deseruit, et transiit ad alias regiones, ne videlicet membra illius hoc facere metuerent, quod noverant in suo capite præcessisse, neve alicui pro crimine objiceretur, si quando captus formidine, fugæ præsidium requisisset. Ait enim sanctus evangelista qui lectus est : *Quia ambulabat Jesus in Galilæam. Non enim volebat ambulare in Judæam, quia quærebant eum Judæi interficere.* Neque enim Dominus suam amiserat potestatem, sed nostram hoc faciens consolabatur infirmitatem. Nam si vellet, poterat tutus inter illos ambulare, qui ipsam quoque mortem in potestate se habere testatur, dicens : *Potestatem habeo ponendi animam meam, et iterum sumendi eam (Joan. x).* Denique hanc potestatem demonstravit, quando tempore passionis ad vocem illius hi qui ad eum comprehendendum venerant, abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram (Joan. xviii). Sed omnia providentissima dispensatione disponens, præbendi gratia exempli, ut dictum est, dignatus est ad tempus se persecutoribus absentare. *Erat autem in proximo dies festus Judæorum Scenopægiæ.* Scenopægia erat festivitas Tabernaculorum, quando mense septimo omnes Judæi in tabernaculis lege præcipiebantur inhabitare, in memoriam illius temporis, quo per XL annos in tabernaculis absque ullis domibus commorati sunt in deserto. Dies autem festus dicitur, non quo tantum una die ista ageretur festivitas, nam per VII dies in tabernaculis habitabant, sed quotquot dies essent ejusdem celebritatis, unam diem propter unam solemnitatem consueverunt appellare Judæi. *Dixerunt ergo ad eum fratres ejus : Transi hinc, et vade in Judæam. Fratres Domini usitatissimo sermone sacræ Scri*

pturæ, consanguinei ipsius secundum carnem, consobrini videlicet ipsius intelliguntur. Nam quod quidam hæretici dixerunt, fratres Domini appellari filios Joseph sponsi Mariæ semper virginis, de quadam uxore ejus Isca nomine, nulla auctoritate subnixum est, atque ideo a fidelibus nullo modo recipiendum. Sciendum siquidem, quod in sacro eloquio fratres tribus modis dici solent, natura, gente, et cognatione. Natura, sicut Jacob et Esau. Gente, sicut omnes Judæi, de quacunque tribu fuissent, fratres appellabantur. Unde dicitur in lege: *Si attenuatus frater tuus Hebræus vendiderit se tibi (Lev. xxv)*. Cognatione, sicut Abraham et Lot fratres dicti sunt, cum Abraham patruus fuerit Lot. Scriptum est enim: *Dixit Abraham ad Lot: Ne quæso sit jurgium inter me et te, et inter pastores meos et pastores tuos: fratres enim sumus (Gen. xiii)*. Quartus quoque modus addi potest religionis, secundum quam omnes Christiani fratres dicimur, qui unum Deum patrem nos habere gaudemus. Illo ergo tertio modo, quo juxta cognationem fratres vocari diximus, et hic et ubicunque fratres Domini legimus, hoc vocabulum recipere debemus. Hoc itaque modo Jacobus frater Domini dictus est, quia filius fuit materteræ Domini. *Dixerunt ergo fratres ejus ad eum: Transi hinc, et vade in Judæam, ut et discipuli tui videant opera tua quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, etc. Si hæc facis, manifesta te ipsum mundo. Quare ista dicerent, sanctus evangelista aperire curavit, cum adjunxit. Neque enim fratres ejus credebant in eum. Potuerunt enim secundum carnem consanguinei Christi esse, sed credere ipsa propinquitate dedignati sunt; et quoniam gloriam mundanam quærebant, in eum quem gloriæ hujus contemptorem noverant, credere nolebant. Putabant ergo illum tantum esse hominem; at ideo eum ex se metientes, et sicut ipsi honoris erant cupidi, ita eum arbitantes ab hac cupiditate nequaquam esse immunem, quasi consolantes, et consilium ei dantes, dixerunt: Transi hinc, et vade in Judæam, ubi caput est totius regni, ubi metropolis civitas, et venerabile omni mundo templum, ubi hominibus innotescas, et ab omnibus glorificeris, ut et discipuli tui videant opera tua quæ facis. Videbant quippe sancti Domini discipuli opera ipsius, sed non ad hoc quod illi quærebant, ut ea terrenis et popularibus favoribus attolerent, quoniam divina opera divinis laudibus noverant efferenda. Sed audiamus quid amatoribus gloriæ Dominus responderit: *Tempus meum nondum advenit. Illi quidem suadebant ire in Judæam, et suam potentiam miraculis mundo innotescere, ne latens, ignobilis et inglorius haberetur. Verum Dominus respondit nondum advenisse tempus gloriæ suæ. Prius fuit tempus humilitatis ejus, per quam ad cælestem sublimitatem disposuerat pervenire. Ait igitur: Tempus meum, id est, tempus meæ glorificationis nondum advenit. Primo namque passionis [passurus] et sic demum resurgendo, et ad cælos ascendendo erat glorificandus. Tempus autem vestrum, ait, semper est**

A *paratum. Tempus, scilicet gloriæ, quam semper affectatis, propter quam omnia facienda putatis. Sed licet omni studio mundi gloriam quærent, eam consequi non valebant, quoniam gloria suos persequitur et ambit contemptores, despicit et execratur suos appetitores. Quos bene notat illa fabula, qua dicuntur quidam ita apud infernum damnati, ut saxum ingens contra montem volvant. Sicut enim qui lapidem ad altiora impellit, retroactus pondere saxi, ad inferiora relabitur: sic ambitiosi quique turpem patiuntur repulsam, nec ad id quod conantur valent assurgere. Tempus ergo gloriæ Christi nondum advenerat, quod plenissime in fine sæculi erit: quando is qui venit judicandus, veniet judicaturus vivos et mortuos, et qui se exhibuit in humilitate, apparebit in majestate. Vos ascendite ad diem festum hunc. Ad hunc, inquit, diem ascendite, in quo vos ad mundi gloriam extenditis, nec cælestem cogitatis. Ego non ascendam, ad diem festum istum, quia tempus meum nondum impletum est. Quare dicit Dominus: Non ascendam, cum in sequentibus mediante jam die festo legimus eum ascendisse? Sed est attendendum, quod dicit ad diem festum istum. Tunc enim non cum illis ascendit, sed post aliquot dies festivitatis emensos, quia tempus meum, hoc est, gloriæ meæ, nondum impletum est. Tunc enim erit meus festus dies, non certis diebus pertransiens, sed continua celebritate permanens. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto. Quantum ad litteram, occulte Dominus ascendit, quia non favores hominum requirebat, non pompis sæculi, et stipantium sese turbarum obsequiis oblectabatur. Mystice vero, occultus ascendit, quia ipse in illis solemnitatibus latebat, qui typicis hostiarum quæ ibi offerebantur sacrificiis præsignatus erat, sed non intelligebatur. Jam vero sub gratia sancti evangelii manifestus est, quia quod illis in umbra et figura exhibebatur, nobis revelata luce veritatis agitur. Judæi ergo quærebant eum in die festo, quia ipse cum fratribus non ascenderat. Antequam veniret, et quærebant eum, et dicebant: *Ubi est ille? Et murmur multus erat in turba de illo. Murmur ille magnus de contentione factus est, quam inter se dissidentes habebant. Nam sicut evangelista subjungit, quidam dicebant quia bonus est; alii autem: non, sed seducit turbas. Alii enim eum bonum asserebant, alii seductorem blasphemabant. Sed quod tunc de Domino ab impiis dicebatur, hoc ipsum hodieque de fidelibus servis ejus dicitur. Nam quicumque religiosus est, et Deo in simplicitate cordis serviens, ab irreligiosis et malitiosis vituperatur, et ab aliis bonus, ab aliis seductor vocatur. Hoc igitur valet plurimum ad consolationem nostram. Quare enim exhorrescant membra Christi, quod ipsi illatum est capiti suo? Non refugiant servi Christi audire a sæculi amatoribus, quod dictum est de Christo a Judæis murmuratoribus. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Judæorum. Quod dicit, nemo pa-**

tam loquebatur de illo, ad illos tantum respicit qui dicebant quia bonus est : hi enim silentio et voce minima, et sono pressiore, id est, suppresso ore loquebantur. Illi vero qui dicebant, *seducit turbas*, clarus resonabant, eorum sonitus clarius audiebatur tanquam arentium foliorum. Sed Deo gratias, permutatae sunt in melius voces. Quamvis enim necdum venerit illa gloria Christi, quam devoti praestolamur, per quam aeternitatis praemia nos adepturos speramus, tamen ita per universum mundum jam dilatata crevit Ecclesia, sic sese per omnes orbis partes quaquaversum diffudit, ut ejus laudes ab omnibus fidelibus libera et excelsa voce psallantur, palamque dicatur ab universis, *quia bonus est*. Si qui vero sunt haeretici, qui pauci velut navis tabulae post naufragium remanserunt, non aperte, sed velut in angulo susurrant potius quam loquuntur, quia, sicut dicit Psalmista, *Obstructum est os loquentium iniqua* (Psal. LXII). Clauso namque ore infidelium, aperta sunt ora fidelium, et jam laudant nomen Christi in choro, et psallunt ei in tympano et psalterio; quia exaltatus in cruce traxit ad se omnia, ut in omnibus gentibus ipse solus colatur, et habeatur Deus super omnia benedictus in saecula. Cui cum Patre et Spiritu sancto est honor et gloria per omnia saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA CVIII.

IN FERIA QUARTA POST *Judica*.

In illo tempore facta sunt encenia in Hierosolymis, et hiems erat, et ambulabat Jesus in templo in porticu Salomonis, etc. (Joan. x).

Encenia plurali numero, vocabatur festivitas dedicationis templi, quam populus Judaeorum ex antiqua patrum consuetudine per annos singulos celebrare solebat. Enceniare namque Graece initiare, vel inchoare Latine dicitur. Verum non ab re esse credendum est, quod sanctus evangelista tempus quoque quo ista dedicatio facta est, intimare curavit, dicens : *Et hiems erat*. Per hoc quippe ostendit, quod haec encenia non ad primam templi dedicationem, sed ad eam quae ultima fuit pertineret, ter namque templum ipsum dedicatum in sanctis litteris invenimus. Prima siquidem ejus dedicatio a Salomone, magna gloria, et totius regni pace autumnali tempore facta est. Secunda Zorobabel et Jesu sacerdote magno, et reliquis filiis transmigrationis, veris tempore perfecta est. Tertia a Juda Machabaeo et fratribus ejus, hiemis tempore facta est, quando etiam specialiter constitutum est, ut singulis annis haec eadem dedicatio solemnibus frequentaretur officiis. Quae constitutio usque ad tempus salvatoris servata est, sicut ex sancti evangelii lectione datur intelligi. Verum haec observatio ab illis coepta, salubriter nunc in Ecclesia, venerabiliterque haberi dignoscitur, cum per annos sibi jugiter succedentes, dies anniversaria dedicationis ecclesiae divinis laudibus a populo fidelium devote satis excolitur tantoque propensius ac majori studio celebratur, quanto esse gratissima redemptori non dubitatur adeo ut in hac die ipsum

A templum intrare, et divinitatis suae mysteria populo pandere dignatus sit. Sane etenim per asperitatem hiemis, duritia denotatur infidelitatis, quae in mentibus quorundam Judaeorum tunc erat, quibus conveniebat illud quod Dominus alibi dicit : *Quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis*. Porticum Salomonis dicit, in qua rex ille quondam potentissimus ad adorandum stare solitus erat, atque ideo ex ejus nomine cognominari coeperat. Solent autem porticus quibus templum illud cingebatur, nomine templi appellari. Si ergo tunc Dei Filius in templo, in quo sanguis brutorum animalium fundebatur, voluit corporaliter ambulare, multo amplius nunc domum suae ecclesiae, ubi corporis et sanguinis sui sacramenta consecrantur, invisere et inhabitare dignabitur et gaudebit. Et si porticum in qua rex ille, quamvis potentissimus et sapientissimus, tamen mortalis atque terrenus, stare solebat, perambulare non despexit, multo magis penetralia cordium nostrorum suae praesentia majestatis dignabitur illustrare : si tamen nostras mentes porticum Salomonis, id est, si eas timoris sui plenas, qui est initium sapientiae, viderit. Neque enim putare debemus, quod haec tantum domus, in qua ad adorandum convenimus, sit templum Dei. Nos enim ipsi qui convenimus, templum Dei et dici et esse debemus, Apostolo dicente : *Vos estis templum Dei vivi* (II Cor. vi). *Circumdederunt ergo eum Judaei, et dixerunt ei : Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam*. Apparet cur praemiserit evangelista, *hiems erat*. Circumdederunt eum Judaei, non studio agnoscendae veritatis, sed gratia ingerendae tentationis, et struendae calumniae, ut invenirent quomodo eum accusarent. *Quousque*, aiunt, *animam nostram tollis? Causantur*, quod animas eorum (incertos ac suspensos eos dimittendo) tolleret, qui ad hoc venerat, ut animas in se credentium salvaret. *Si tu es Christus, dic nobis palam*. Judaei Christum purum tantum hominem futurum, et regem caeteris excelsiorem venturum crediderunt, quod etiam posteri eorum usque in praesens faciunt. Quapropter perpassi sunt exterminium, et demoliti; ita ut vix aliquis eorum ausus sit confiteri se in publico Hebraeorum fore, et quousque Antichristum pro Christo suscipiant, dementissime arbitrari non desinunt. Volebant ergo ut se Dominus Christum esse diceret, quaterus possent eum quasi Augusto repugnantem, et imperium sibi usurpantem, praesidis potestati tradere puniendum. Quapropter Dominus ita prudenter ac temperate suam responsionem circumtulit, ut illis aditum calumniae obstrueret, et quia ipse Christus est, futuris fidelibus aperta voce pandere auderet. *Respondit enim eis dicens : Loquor vobis, et non creditis*. Ecce apertissime ostendit, quod ipse sit Christus. Dicens enim, *loquor vobis*, ostendit se Verbum, id est, Filium Dei, coaeternum et consubstantialem Patri; tanquam diceret : Ego me Filium Dei esse semper operum attestazione pronuntio; sed vos vestra infidelitate ca-

cati, nec mihi loquenti creditis, nec opera quæ facio attendere vultis. Quæ si digne consideraretis, Dei Filium me esse procul dubio crederetis. *Opera quæ, inquit, ego facio in nomine Patris mei, ipsa testimonium perhibent de me.* Et nota quod suorum operum omnem gloriam Deo Patri ascribit, cum ea in ejus se nomine facere asserit. Ipsa ergo opera quæ faciebat, cæcos illuminando, paralyticos sanitati restituendo, de paucis panibus multa millia hominum reficiendo, mortuos etiam, quatruiduanos quoque et fetidos, ad vitam revocando: ipsa inquam opera testimonium reddebant, quod esset verus Filius Dei, cujus gloriam in omnibus operibus suis requirebat. *Sed vos non creditis.* Causamque cur non crederent reddens, subdit: *Quia non estis ex ovibus meis.* Oves suas, fideles et sibi obsequentes dicit, qui eum pastorem diligunt et sequuntur, atque ad pascua æternæ salietatis boni pastoris sequendo vestigia perveniunt. Ergo hos qui in se credere volebant, dicebat non esse ex ovibus suis, quia videbat jam æternæ perditioni præparatos, nec sui sanguinis pretio ad vitam perpetuam comparandos. *Oves meæ vocem meam audiunt, et ego agnosco eas, et sequuntur me.* Usitato more sanctæ Scripturæ agnoscere pro eligere ponitur. Unde scriptum est: *Novit Dominus qui sunt ejus (II Tit. II).* Nescire vero pro improbare. Illud enim Deus ignorat, quod dignum æternæ vitæ non approbat. Unde impiis in judicio dicturus est: *Nescio vos (Matth. xxv).* Oves ergo Christi vocem ejus audiunt, quia præceptis illius ex animo obediunt. Et ipse eas cognoscit, quia ut ipse Apostolus de se et sui similibus dicit: *Elegit nos ante constitutionem mundi, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus.* Sequuntur autem eum, et hic mansuetudinis et innocentiae ejus vias incedendo, et post cum eo ad gaudia sempiternæ vitæ feliciter intrando, unde sequitur: *Et ego vitam æternam do eis.* Hæc sunt illa pascua quæ pollicitus est se daturum ovibus suis, nulla unquam ariditate marcescentia, sed indefectiva amœnitate vernantia. *Et non peribunt, inquit, in æternum,* quia pastor eorum et salvator talis est, apud quem nihil eorum omnino possit perire. Videbantur quidem perire sancti martyres oculis insipientium, cum hanc mortalem vitam per tormenta amittebant: sed non peribant in æternum, quia, soluti vinculis carnis, debita sibi præmia a Christo percipiebant. Unde consequenter adjungit: *Et non rapiet eas quisquam de manu mea, id est, potestate mea.* Eos enim quos semel prædestinando Christus assumpserit, nulla vis diabolicæ tentationis, non immanitas humanæ persecutionis de potestate ejus potest auferre. Nam et si sunt quidam qui post perceptam gloriam de numero ovium Christi pereunt, hi certe in Dei oculis oves non sunt. Nitebantur quidem persecutores rapere pios confessores Christi de manu ejus, cum eos tormentis variis fidem Christi negare compellebant, ut eorum animas a Christo alienas efficerent; vel cum superati constantia morientium, corpora eorum aut ignibus exurenda tradebant, aut aqua

dissolvenda immergebant, tanquam a Christo possent ea resuscitandi tollere facultatem. Sed nemo potest rapere de manu ejus, qui sanctos inter certamina ut vincant adjuvat, et victores in cælis coronat. Quibus etiam verbis illorum redarguit temeritatem, qui sibi mortis laqueos tetenderant: stultissime enim de ejus nece cogitabant, cum non solum in ipsum nihil possent agere, verumetiam neminem de suis possent auferre. Verum ne hæc dicendo suam videretur gloriam quærere, totam hanc potentiam ad Patrem refert, subjungens: *Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est.* Hoc quod Deus, Pater mediatori Dei et hominum dedit, majus omnibus est. Dedit illi, ut sit ejus unigenitus Filius, nec natura dissimilis, nec virtute inferior, nec tempore posterior. Et hoc gignendo dedit, quia Deus Deum genuit: hoc est quod majus omnibus est. Idcirco idem Joannes locuturus de Verbo Dei, transcendit omnem angelicam et humanam creaturam et sic pervenit ad illud quod majus est omnibus, et dixit: *In principio erat Verbum.* Hoc vere [vero] quod Dei Filius habuit ante sæcula per divinitatem, accepit in tempore per humanitatem. *Et nemo potest rapere de manu Patris mei.* Supra dixit: *Non rapiet eas quisquam de manu mea.* Illic dicit: *Nemo potest rapere de manu Patris mei,* ut liquido intelligeremus hoc, virtutem suam, esse et Patris, atque Christum se esse credendum qui non, ut cæteri sancti, per gratiam acceperit ex tempore, sed verus semper exstiterit Dei Filius. Quod etiam subsequenti sententia ostendit cum dicit: *Ego et Pater unum sumus.* Unum, inquit, sumus, una nobis substantia, una divinitas, perfecta æqualitas. Quibus verbis non solum Judæorum quæstionem, qui tentantes an ipse esset Christus interrogabant, absolvit, verum etiam hæreticorum quos futuros prævidit insaniam, quam sit detestanda, monstravit. Sabellius namque dogmatizat unam personam esse Patris et Filii, quem convincit cum dicit, *Ego et Pater,* ubi apertissime duæ sonant personæ. Sed Judæi, qui eatenus loquentem Dominum quasi patienter audierant, cum dixisset: *Ego et Pater unum sumus,* amplius vim verborum ejus ferre non valentes, quia ipsi corda lapidea gestabant, ad lapides cucurrerunt. Nam sequitur: *Sustulerunt lapides Judæi, ut lapidarent eum.* Verum quia ille nec tunc volebat pati, nec se ab illis lapidari disposuerat, illata jam jamque ferientia brachia suo nutu continuit, et adhuc eos alloquitur. *Respondit eis Jesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo.* Videlicet in sanitatibus infirmorum, in assidua exhibitione doctrinæ et miraculorum, quæ universa ex Patre se dicit ostendisse, ut se indicaret ejus per omnia gloriam quærere. *Propter quod, inquit, eorum opus lapidatis me? Et responderunt ei: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia.* Quanquam inviti et nolentes confitentur, nec possunt negare multorum beneficiorum bona sibi a Christo impensa fuisse, sed miseri, qui quod ille de sua et Patris æqualitate dixerat, pro blasphemia deputabant. Considerandum vero quod dicunt,

Tu homo cum sis, facis teipsum Deum. Ecce infideles Judæi intellexerunt, quod Ariani adhuc intelligere negligunt. Id enim quod Dominus dixerat, *Ego et Pater unum sumus*, intellexerunt non posse dici unum, nisi ubi esset æqualitas : quod isti pro blasphemia idcirco receperant, quia eum tantum hominem esse credebant, Deum nullatenus credere volebant. Respondit eis Jesus : *Nonne scriptum est in lege vestra, Ego dixi, Dii estis (Psal. LXXXI)?* In lege vestra, dixit, in lege vobis data. Sed et hoc notandum, quod hoc psalmographi testimonium in lege scriptum dicit, quia nimirum omnes Scripturæ aliquando lex appellantur generali vocabulo, nonnunquam distincte per se lex accipitur, et a prophetis distinguitur, sicut ipse Dominus alibi dicit : *Lex et prophetæ usque ad Joannem (Matt. xi)*. Plerumque in tria sanctæ distribuuntur Scripturæ, ut est illud : *Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent omnia quæ de ipso erant scripta in lege Moysi, et prophetis, et psalmis (Luc. XXIV)*. Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scriptura, hoc est, non potest argui falsitatis, atque ideo non audelis illam rejicere. Si ergo illos dixit deos ad quos sermo Dei factus est, quem Pater sanctificavit, et misit in mundum, vos dicitis quia blasphemus, quia dixi : *Filius Dei sum*. Ac si diceret Si idcirco homines dii appellati sunt, quia sermo Dei ad ipsos factus est, ipsum Verbum Dei (quod erat in principio apud Deum) quomodo non est Deus? Si illi dii vocari meruerunt, qui participes facti sunt sermonis Dei, ipse sermo Dei, unde participant, cur non sit Deus? Notandum vero quod dicit, *Quem Pater sanctificavit, et misit in mundum*. Sanctificavit namque Pater Filium, non quod unquam ille sanctus non fuerit, sed sanctificavit, quia illum sanctum genuit. Sicut enim Deus Deum, immensus immensum, sic sanctus sanctum Pater Filium genuit; et misit in mundum, quia eum incarnari constituit pro salute hominum. *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere. Si autem facio, et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis, quia in me est Pater, et ego in Patre*. Ac si diceret : Si tantummodo nudis verbis Dei Filium me esse dico, et non etiam operum exhibitione me id esse comprobo, cum eos quos aut natura imperfectos edidit, aut vitium depravavit, aut certe infirmitas afflixit, potenti majestate restauro, nolite credere mihi. Si vero illa facio quæ nullus nisi Dei Filius facere posset, et mihi non creditis, his solum operibus credite. *Ut cognoscatis et credatis, quia in me est Pater, et ego in Patre*. Dixerat jam, operibus credite, nunc iterum icit, ut cognoscatis et credatis. Quod tale est ac si diceret : *Credite ut cognoscatis et credatis*. Est vero consensus : Si mihi non creditis, operibus credite, ut cognoscatis credentes, quia in me Pater est, et ego in Patre. Vult ergo concludere quod verum dixit, *Ego et Pater unum sumus*, et immerito velint eum contempnere, quia non blasphemavit, sicut ipsi putabant. Idcirco ratione et divina operatione etiam non fuens, nec se abscondens, lapidatores suos com-

pescuit. Debemus ergo nos credere, ut possimus cognoscere, quia cognitio merces est fidei. Credentes enim intrabimus in potentias Domini, et cognoscemus quomodo in Filio est Pater, et Filius in Patre. Sane sciendum est, quia non sic Pater est in Filio, vel Filius in Patre, quomodo dicitur Deus esse in aliquo sancto viro, et sanctus quicumque in Deo. Filius quippe in Patre est per æqualitatem unius ejusdemque substantiæ, homo vero in Deo est per participationem gratiæ. Denique vir sanctus potest dicere, quia Deus est in me, non autem potest dicere, ego et Deus unum sumus, nec rursus, qui videt me, videt Deum, hoc enim unigenito solum Filio convenit, qui sic est in Patre, ut sit æqualis Patri, et sit unum cum Patre, cum quo illi omnis honor et gloria, in unitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA CIX.

IN FERIA QUINTA POST JUDICA.

In illo tempore rogabat Jesum quidam Pharisæus ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi, discubuit, etc. (Luc. VII.)

(Homiliam require de sancta Maria Magdalena.)

HOMILIA CX.

IN FERIA SEXTA POST JUDICA.

In illo tempore collegerunt pontifices et Pharisæi concilium adversus Jesum, et dicebant : Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? etc. (Joan. XI.)

Resuscitato a salvatore Christo Lazaro, tam ingenti miraculo multi ex Judæis qui præsentibus fuerant, et viderant quæ fecit Jesus, crediderunt in eum. Quidam vero ex ipsis, sive qui jam in eum crediderant, sive qui ad Martham et Mariam consolandi causa venerant, abierunt ad Pharisæos, et nuntiaverunt eis quæ fecit Jesus, sive pio studio, ut et ipsi in eum crederent, sive gratia deferendi, ut contra eum savirent. Protinus illi malitia sua contenebrati, et quo se verterent nescientes, videbant enim se signorum evidentia superari, collegerunt concilium, non ut converterentur et crederent, sed ut eum nefanda conspuratione morte damnarent. Ineunt consilium ut eum perderent, non ut sibi consulere. *Quid, inquit, facimus? Miseri, non dicebant credamus, sed velut exacuentes et ad necem ejus sese mutuo cohortantes dicebant : Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Velint nolint confitentur, quia ille quem quasi hominem despiciebant, sicut Deus signis et miraculis coruscabat. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, et venient Romani, et tollent locum nostrum et gentem*. Temporale regnum amittere timuerunt, de vita autem æterna cogitare neglexerunt, atque ideo utrumque justissimo Dei judicio amiserunt. Nam XLII anno post ejus passionem, simulque gloriosam ascensionem, venientes Romani sub Tito et Vespasiano principibus, locum simul et regnum et gentem illis abstulerunt, hosque ferro, fame et captivitate deleverunt. Et qui in Pascha Christum occiderant, in eadem solemnitate ab hostibus captivati sunt. Quique

injuria filii Patrem offenderant, ipsi a Patre et Filio, scilicet Vespasiano et Tito deleti sunt, sicque rei et miseri ad æterna supplicia transierunt, juxta quod Dominus alibi de eis dixerat: *Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores (Matth. viii). Ventent Romani, et tollent nostrum locum et gentem*. Putabant Judæi doctrinam Christi contra templum et paternas traditiones esse, ideoque timebant, ne si omnes in Christum crederent, nullus remaneret qui pro civitate et templo contra Romanos pugnando resisteret. Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: *Vos nescitis quidquam, nec cogitatis, quia expedit ut unus homo moriatur pro populo, et non tota gens pereat*. Quod eum non a semetipso dixisse, sed quia pontifex erat anni illius, prophetasse, agente ipso pontificatus sacramento quod indignus gerebat, subsecutus evangelista ostendit, dicens: *Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit, quia Jesus moriturus erat pro gente*. Quo loco discimus plerumque etiam malos per spiritum prophetiæ futura prædicere. Unde et in judicio Domino dicturi sunt: *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus (Matth. vii)?* Quæri vero potest, quomodo hic Caiphas dicatur pontifex anni illius, cum Dominus per legem præcepisset, ut unus tantum esset summus sacerdos, cui mortuo filius succederet, et loco patris sacerdotium administraret. Sed sciendum hoc primo ab Aaron usque ad David regis tempora servatum, qui volens augere culturas templi, plures pontifices, Domino nihilominus agente, esse decrevit, qui per ordinem vicibus sibi succederent, et per annos singulos ministrarent. Hinc Lucas evangelista de Zacharia refert: *Quia cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Dominum, sorte exiit, ut poneret incensum ingressus in templum Domini (Luc. i)*. Potest etiam intelligi moderno tempore, hoc per ambitiones dignitatum et contentiones constitutum fuisse apud Judæos, ut plures essent pontifices, et vicibus in templo Domini ministrarent, quibus post annum alii succedebant. Nam et de hoc Caipha refert Josephus, quod pretio sibi unius anni sacerdotium redemerat ab Herode. Quid vero prophetaverit, videamus. *Vos nescitis quidquam, neque cogitatis, quia expedit ut unus homo moriatur pro populo, et non tota gens pereat*. Hoc autem, ait evangelista, a semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quia Jesus moriturus erat pro gente, et non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum. Prophetavit ergo Caiphas, quod pro Judæorum tantum gente Christum mori expediret, sed evangelista noverat eum pro salute totius humani generis passurum, quatenus illos qui ante sæcula prædestinati erant ut essent filii Dei, in unum congregaret, et ex credentibus Judæis et gentilibus unum ovile perficeret, sicut Dominus alibi dicit: *Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere et vocem meam audient, et fiet unum ovile, et unus pastor (Joan. x)*. Non enim jam tunc filii Dei vel oves erant, sed ipse pro eis patien-

do, eosque pretioso suo sanguine redimendo, ex filiis diaboli fecit filios Dei, et ex nocentibus lupis innocentes oves esse constituit. *Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum*. Non quo et antea jam non hoc cogitassent, cum superius in ejus necem conspicerent et comprehendere voluisse legantur, sed quia tunc inevitabiliter se scelere perficiendæ mortis ejus constrinxerunt, et quo citius possent, iniqua sua consilia accelerare decreverunt. *Jesus ergo jam non patam ambulabat apud Judæos, sed abiit in regionem juxta desertum in civitatem quæ dicitur Ephrem, et ibi morabatur cum discipulis suis*. Non utique ille qui est Dominus virtutum, formidare poterat, nec eum suæ divinitatis potestas deseruerat, quia si vellet, poterat palam inter Judæos conversari et nihil mali ab illis pati. Sed recedendo, ac savitiam inimicorum declinando, nobis exemplum dare dignatus est, ut si tempus persecutionis ingruerit, non dubitemus refugii latebras quærere, et furorem sceleratorum hominum latendo evitare. Sane quod Dominus relictis Judæis abiit in regionem juxta desertum, significat quia illos qui quondam plebs Dei et populus acquisitionis fuerant, propter suam perfidiam et incredulitatem relicturus erat, et ad gentes quæ quondam desertæ fuerant a Deo, per apostolicam prædicationem erat transiturus. Nam et civitatis ipsius vocabulum, in qua cum discipulis commoratus est, huic rei congruit aptissime. Ephrem namque fructificatio interpretatur, nimirum sanctam Ecclesiam præsignans ex gentibus, quæ quondam sterilis et infecunda, postquam verbum fidei Christi suscepit, spiritualibus bonorum operum fructibus abundare studuit. Et quæ aliquando terra perusta ac squalida, nihil virens gignere noverat, modo arboribus fructiferis, deinde diversorum fructuum gratiam simul et usum late per totum orbem propinat. Nec jam desertum, sed meliori nomine hortus deliciarum et paradus Dei dignatus est appellari. Redemptor itaque noster, quia sciebat instare tempus suæ passionis, voluit se a Judæis modicum absentare, expectans ut veniente Pascha, quod in proximum futurum erat, sese illorum manibus, sicut ante sæcula præfuerat, comprehendendum traderet et crucifigendum. Quam nos etiam solemnitate, sacra dierum quadragesimalium observatione commonet vigilantissime expectare. Ideoque necesse est ejus qui nos magno cruoris pretio redemit, clementiam votis sedulis exorare, ut nos cum remissione peccatorum cumque gratia et misericordia sua, ad eum sibi placitos faciat pervenire, qui vivit et regnat, etc.

HOMILIA CXI.

IN VIGILIA PALMARUM.

In illo tempore, sublevatis Jesus oculis in cœlum, dixit: Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te, etc. (Joan. xvii.)

(Homiliam require in vigilia ascensionis Domini.)

HOMILIA CXII.

IN DIE PALMARUM.

(Ex beat Augustini in psalm. XXI enarratione, num. 3.)

*Deus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti? (Psal. XXI.)**Istum versum primum, etc. Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo IV, Patrologiæ XXXVI, col. 172.*

HOMILIA CXIII.

DE EADEM DOMINICA.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

*In illo tempore, cum appropinquasset Jesus ierosolymis, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, etc. (Matth. XXI.)**Mediator Dei et hominum, etc. Reliqua vide apud B venerabilem Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 121.*

HOMILIA CXIV.

IN FERIA SECUNDA POST DIEM PALMARUM.

(Ex Opp. beati Leonis Magni papæ.)

Dominicæ passionis gloria, dilectissimi, etc. Cætera videsis apud sanctum Leonem papam, Operum ejus tomo I, Patrologiæ LIV, col. 353.

HOMILIA CXV.

IN FERIA TERTIA POST DIEM PALMARUM.

(Ex eodem.)

Scio quidem, dilectissimi, etc. Reliqua vide apud eundem sanctum Leonem, tomo ut supra, col. 332.

HOMILIA CXVI.

IN FERIA QUARTA POST DIEM PALMARUM.

(Ex eodem.)

Sacram, dilectissimi, dominicæ passionis historiam, etc. Reliqua vide apud sanctum Leonem, tomo ut supra, col. 380.

HOMILIA CXVII.

IN COENA DOMINI.

(Ex beati Augustini in psalmum LXIII enarratione II, num. 2.)

*Exaudi, Deus, orationem meam dum tribulor, etc.**Sævierunt, etc. Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo IV, Patrologiæ XXXVI, col. 761.*

HOMILIA CXVIII.

IN COENA DOMINI.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

*Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus quia venit ora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum illexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos, etc. (Joan. XIII.)**Scripturus evangelista Joannes, etc. Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ CIV, col. 150.*

HOMILIA CXIX.

IN FERIA SEXTA PARASCEVES.

*Ex sancti Augustini in psalmum LXIII enarratione, num. 6.)**Excucierunt ut gladium linguas suas, intenderunt cum rem amaram.**Arcum dicit insidias, etc. Reliqua vide apud san-**ctum Augustinum, Operum ejus tomo IV, col. 763.*

HOMILIA CXX.

IN EADEM FERIA.

(Ex Opp. beati Leonis Magni papæ.)

De cursis, dilectissimi, etc. Reliqua videsis apud sanctum Leonem, Operum ejus tomo I, Patrologiæ LIV, col. 337.

HOMILIA CXXI.

IN VIGILIA PASCHÆ.

*Ex sancti Augustini in psalmum LXIII enarratione, num. 13.)**Accedet homo ad cor altum et exallabitur Deus, etc.**Accessit homo ad ipsa consilia, etc. Reliqua vide apud sanctum Augustinum, tomo ut supra, col. 766.*

HOMILIA CXXII.

IN VIGILIA PASCHÆ.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

*Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene et altera Maria videre sepulcrum. Et ecce terræmotus factus est magnus, etc. (Matth. XXVIII.)**Vigilias nobis hujus sacratissimæ noctis, etc. Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 133.*

HOMILIA CXXIII.

IN DIE SANCTO PASCHÆ.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

*In illo tempore Maria Magdalene et Maria Jacobi et Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Jesum, etc. (Marc. XVI.)**C Multis vobis lectionibus, fratres charissimi, etc. Reliqua vide apud sanctum Gregorium papam, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1169.*

HOMILIA CXXIV.

IN DIE SANCTO PASCHÆ.

D
Dux quippe vitæ sunt hominis in corpore consistentis. Una ante mortem et alia post resurrectionem. Quarum unam omnes agendo noverant, alteram nesciebant, et humanum genus soli huic quam noverat, intendeat. Venit per carnem Dominus, et dum suscepit unam, alteram demonstravit: dum hanc nobis cognitam suscepit, illam quæ nobis est incognita ostendit. Moriendo quippe vitam exercuit quam tenemus, resurgendo aperuit quam quæramus: exemplo suo nos docens quod hæc vita quam ante mortem ducimus, non propter se amanda sit, sed propter alteram toleranda. Nullus autem nostrum quid post mortem sequeretur agnosceret, nisi vitæ nostræ conditor ad pœnam usque nostræ mortis veniret. Nisi enim ipse misericorditer infirma peteret, nequaquam nos post suam imaginem perditos juste ad summa revocaret. Unde et recte ad beatum Job dicitur: Nunquid ingressus es profunda maris, et in novissimis abyssi deambulasti? (Job XXXVIII.) Ac si dicat, ut ego, qui non solum mare, id est sæculum, per assumptam humanam carnem atque animam petii, sed etiam per eam sponte in mortem positam, usque ad ultimum inferi, quasi ad maris profunda descendi. S. enim mare (more divini eloquii) sæculum debet in-

telligi, nil prohibet profunda maris inferni claustra sentiri. Quod profundum mare Dominus petiit, cum inferni novissima, electorum suorum animas erepturus, intravit. Unde et per prophetam dicitur: *Posuisti profundum maris viam, ut transirent liberati* (Isa. LI). Hoc namque profundum maris ante Redemptoris adventum non via, sed carcer fuit, quia in se etiam animas bonorum, quamvis non in locis penalibus clausit. Quod tamen profundum Dominus viam posuit, quia illuc veniens electos suos a claustris inferi hodierna die ad cœlestia transire concessit. Unde et apte illic dicitur, *ut transirent liberati*. Quod vero profundum maris dixerat, hoc aliis verbis replicans, abyssi novissimum vocat: quia sicut aquarum abyssus nulla nostra visione comprehenditur, ita occulta inferi nullo a nobis cogitationis sensu penetrantur. Qui enim hinc subtrahantur cernimus, sed quæ illos juxta meritum retributio suppliciorum maneat, non videmus. Vigilanti vero est cura pensandum quod in novissimis abyssi deambulasse se perhibet. Deambulare quippe non constricti, sed liberi est. Quem enim vincula astringunt, ejus nihilominus gressus impediunt. Quia igitur Dominus nulla peccati vincula pertulit, in inferno deambulavit: liber quippe ad ligatos venit, unde scriptum est: *Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber* (Psal. LXXXVII). In novissimis ergo abyssi Dominum deambulare, est in locis damnationis nil suæ retentionis invenire, attestante Petro, qui ait: *Solutus doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo* (Act. II). Vel certe, quia deambulando nos cum de loco in locum ducimur, hic illicque præsentis invenimur, ambulasse in inferno Dominus dicitur, ut electis animabus in locis singulis, per divinitatis potentiam præsens fuisse monstratur. Unde et spiritus sapientiæ mobilis describitur, ut per hoc quod nusquam deest, ubique nobis occurrere designetur. Quam descensionem suam Dominus quanto mirabiliorem respicit, tanto eam redempto homini crebrius infundit. Eam namque adhuc replicans, subdit: *Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis, et ostia tenebrosa vidisti?* (Job xxxviii.) Porta enim mortis sunt potestates adversæ, quas descendens Dominus aperuit, quia earum fortitudinem moriendo superavit. Quæ appellatione quoque alia tenebrosa ostia vocantur, quia dum pro occultationis suæ insidiis non videntur, deceptis mentibus viam mortis aperiant. Quæ tenebrosa ostia Dominus vidit, quia immundorum spirituum fraudulentam malitiam et respicit et premit, quos nisi ipse nobis nescientibus videndo prohiberet, et nil de insidiis mens nostra cognosceret, et iisdem insidiis capta deperiret. Quæ tenebrosa ostia nos etiam cernimus, quando supernæ lucis radiis illustramur. Unde et per Prophetam dicitur: *Dominus mihi adjutor est, et ego videbo inimicos meos* (Psal. cxvii). Hostes igitur nostros ipse videt, qui suo eos munere nobis visibiles facit. Vel certe tenebrosa ostia tunc Dominus vidit, cum claustra inferni penetrans, crudeles [spiritus] percipit,

A et mortis præpositos moriendo damnavit. Quod idcirco hic non adhuc de futuro, sed etiam de præterito dicitur, quia hoc quod facturus erat in opere nimirum jam fecerat in prædestinatione. Quia vero post mortem resurrectionemque ejus crevit Ecclesia, atque in cunctis est gentibus dilatata, apte subjungitur: *Nunquid considerasti latitudinem terræ?* (Job xxxviii.) Dum enim angustias mortis petiit, fidem suam in gentibus dilatavit, atque ad innumera corda credentium sanctam Ecclesiam extendit, cui per prophetam dicitur: *Dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas. Longos fac funiculos tuos, et clavos tuos consolida. Ad dexteram enim et ad lævam penetrabis, et semen tuum gentes hæreditabunt* (Isa. LIV). Quæ latitudo terræ profecto non fieret, nisi ipse prius et vitam quam novimus, resurgendo monstraret. In morte quippe sua nostræ oculos mentis aperuit, ut quæ esset vita, quæve sequeretur, ostenderet. Unde et hunc in Evangelio ordinem tenens, discipulis dicit: *Sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes* (Luc. xxiv), Pauci enim e plebe Israelitica ipso prædicante crediderunt, innumeri vero gentium populi viam vitæ illo morient secuti sunt. Superbos namque dum adhuc passibili viveret, pertulit, a passibili vero vita mortuos stravit. Quod bene Samson in semetipso dudum figuralter expressit, qui paucos quidem dum viveret, interemit: destructo autem templo, hostes innumeros cum moreretur, occidit (Jud. xvi). Quia nimirum Dominus ab elevatione superbiæ paucos dum viveret, plures vero cum templum sui corporis solveretur exstinxit, atque electos ex gentibus quos vivendo sustinuit, simul omnes moriendo prostravit. Recte itaque postquam inferna penetrasse se edocuit, considerandam mox terræ latitudinem subjungit. Dominus itaque noster ad humani generis redemptionem veniens, velut quemdam de se in necem diaboli hamum fecit. Assumpsit enim corpus, in eo Vehemoth iste quasi escam sua morte carapperet, quam mortem dum in illo injuste appet nos quos quasi juste tenebat, amisit. In hamo er ejus incarnationis captus est, quia dum in illa appetit escam corporis, transfixus est aculeo divinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quæ ad se devotorem duceret, ibi divinitas quæ perforaret. aperta infirmitas quæ provocaret, ibi occulta virtus, quæ raptoris faucem transfigeret. In hac igitur captus est, quia inde interiit unde devoraret. Et quidem Vehemoth iste Filium Dei incarnatum verat, sed redemptionis nostræ ordinem nesciebat. Sciebat enim quod pro redemptione nostra incarnatus Dei Filius fuerat, sed omnino quod idem Redemptor noster illum moriendo transfigeret nesciebat. ergo iste humanis morsibus [mortibus] ceteros indians, quos vellet ultra devoraret, hamus sic factus raptoris tenuit, et sese mordentem momordit. perest ut unusquisque nostrum tanto se plenius au

subjiciat, quanto contra se verius violentas adversarii vires pensat. Quid namque nos nisi pulvis sumus? Quid vero ille nisi unus atque in cœlestibus spiritibus, et quod adhuc majus, summus? Quid enim de propria virtute audeat, quando contra angelorum principem pulvis pugnat? Sed quia supernorum spirituum conditor terrenum corpus assumpsit, recte jam superbientem angelum pulvis humilis vincit. Et dignum est ut vincatur pulvere qui fortem se credit deserto Creatore, ut superatus inveniat quia defecit elatus. Valde autem sæviens anhelat, quod eum ipsum ima crucient, homo ad summa conscendat, quod in illa celsitudine subjecta caro permaneat, a qua tantus ipse spiritus sine fine projectus jacet. Sed loca mentium mutavit ordo meritorum. Sic superbia meruit dejici, sic humilitas exaltari, quatenus et cœlestis spiritus erigendo se tartarum tolleret, et terra humilis sine termino super cœlos regnet: præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA CXXV.

IN FERIA SECUNDA PASCHÆ.

(Ex Opp. sancti Gregorii.)

In illo tempore duo ex discipulis Jesu ibant in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emaus, etc. (Luc. xxiii.)

In quotidiana vobis solemnitate, etc. Reliqua vide apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1182.

HOMILIA CXXVI

IN FERIA SECUNDA PASCHÆ.

(Ex Opp. sancti Maximi.)

Exsultantem nobis est, fratres charissimi, etc. Reliqua vide inter Opera sancti Maximi, Patrologiæ tomo LVII, col. 590.

HOMILIA CXXVII.

IN FERIA TERTIA PASCHÆ.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore stetit Jesus in medio discipulorum suorum, et dixit eis: Pax vobis, ego sum, nolite timere, etc. (Luc. xxiv.)

Resurrectionis suæ gloriam Dominus et Redemptor noster, etc. Reliqua videsis apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 139.

HOMILIA CXXVIII.

IN FERIA TERTIA PASCHÆ.

(Ex Opp. sancti Cypriani.)

Sapientissimus Salomon, fons sapientiæ, censor justitiæ et magister disciplinæ, in Canticis canticorum sic fatus est: *Ubi pascis? ubi manes? In meridiano (Cant. i).* Quis interrogabat? Vox est Spiritus interrogantis Dominum Christum: ubi pascis? ubi manes? Et ille: *In meridiano.* Et miramur, fratres dilectissimi, quod interrogat Spiritus sanctus, eo quod non habet opus, cui totus notus est mundus, qui ante tempus fuit, nec initium habuit, sicut ille aliquando finem habebit: ne quæ æternitas habet ætatem, aut aliquando finem, quæ nescit originem.

A Sed ad hoc Spiritus sanctus cogit de passione sua Dominum Christum dicere, ut populus qui ignorabat, possit audire: *Ubi pascis, id est, ubi pateris? Et Dominus respondet: In meridiano, cum in sexta hora per medium cœli spatium sol igneus in sua penderet libra, et axe flammigero divisa mensura cœli, subjectas umbras clypeo vibrante colligeret, cum mundi penderet umbra et inferi simul in nocte. Sic omnis Judæa vestita est cæcitate, quando furibundo impetu clamabant: Crucifige, crucifige (Luc. xxiii).* Sicut omnis creatura sexta hora non vidit solem, sic quidquid sub cœlo jacebat, didicit majestatem (parva enim dico), sic lumen Christi qui in sole posuit tabernaculum suum, universas gentes collegit, et conscientias nostras alta nocte temporum totus intravit. Pependit in cruce sexta hora Dominus Christus, et sol pependit ut famulus. Cum latus Christi lancea perforatur, ab hora sexta usque ad nonam solis claritas jugulatur. Luget cœlum auctorem, perdidit oculum dies, et orbatus fibula cœli, velut nox facta est diēs, et subito adveniens nox excæcat claritatem. Propterea in passione Domini Jesu Christi velut nox facta est dies, quia in ejus resurrectione nox declaravit ut dies, sicut scriptum est: *Quia tenebræ non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur (Psal. cxxxviii).* Peccaret creatura si non lugeret Creatorem; vel dies, si suam non consciinderet vestem. Judæa jure admiserat sacrilegium, si non crimine suo sexta hora palpitaret, et solis cæcitas testimonium perhiberet. Antecedit Dominum ad inferos dies, nox æterna quod ignorabat, didicit, Dies noctem quam nesciebat expavit, dicente David: *In sole posuit tabernaculum suum (Psal. xviii).* Bene ostendit tabernaculum suum Christus, crucem hospitium corporis sui, in qua una macerie destinata jugulati sunt inferi. Adhuc pendet in macerie Christi corpus, et jam debellatur inferus. Timeat terrore tartari majestate peregrina. Mors ab inferis dum decipit fugit, a suis sedibus mors exclusa currit ad cœlum, vidit quam non noverat noctem. Pallent astra, tremit terra, turbantur elementa, procedunt ex suis tumulis funera. Neque enim sepulcra aliquam partem corporis tenere potuerunt, quando gehenna simul crepuerat tota. Ad hoc enim reversus est dies ad proprium statum, quia ad verum diem reversus est auctor qui fecit hunc diem, sicut scriptum est: *Hæc est dies quam fecit Dominus (Psal. cxvii).* Propterea elementa recipiunt speciem suam, quia si omnia cum ruina mundi perirent, hodie non erat qui timeret, et ideo in fide Christi totus mundus unus est locus: adeo hoc nomen per terras volavit, navigavit per undas, quia spiritus non habet iter, nec fides aliquando quærit vectorem. Quid dictura est Judæa adversus Dominum Christum, quem natum stella flammigera demonstravit, et passum solis cæcitas declaravit? Jam perdidit æstimationem suam humana superbia, quia natum Dominum audivit, passum vidit. Expavit populus post resurrectionem videndo novum, post inferos sanum, et post clavos

et mortem ipsum iterum ad Patrem vehiculo lucis usque ad coelos evolare, populus supinis vultibus adorabat: et ne totus abiret, per sacramentum corporis in nostris cordibus se divisit. Dum eum intra conscientiam nostram per fidem portamus, martyria per sanguinem, virginitas per pudorem, totiusque (sic) populi adorabant, non flentes, sed gaudentes, quam ostendit nobis iter ad coelos Dominus Christus, qui vivit et regnat Deus in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA CXXIX.

IN FERIA QUARTA PASCHÆ.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore manifestavit se iterum Jesus discipulis suis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic, etc. (Joan. xxi.)

Lectio sancti evangelii, quæ modo in auribus vestris lecta est, fratres mei, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1184.*

HOMILIA CXXX.

IN FERIA QUARTA PASCHÆ.

(Ex sancto Maximino.)

Liberatoris nostri piscatio nostra est liberatio. Duas autem advertimus in sancto Evangelio Domini piscationes, id est, quando ad verbum ipsius missa sunt retia. Unam prius quando discipulos elegit, et hanc alteram quando a mortuis resurrexit. Illa piscatio significat Ecclesiam qualis est modo, ista vero post resurrectionem Domini significat Ecclesiam qualis futura erit in fine saeculi. Denique in illa priore piscatione jussit mitti retia, et non dixit in quam partem, sed tantummodo ut mitterentur præcepit. Miserunt discipuli, non dictum est, in dextram: non dictum est, in sinistram. Pisces enim homines significabant. Si ergo diceretur, in dextram, soli boni futuri essent; si diceretur, in sinistram, soli mali. Quia vero permisti futuri erant in Ecclesia et boni et mali, sine differentia missa sunt retia, ut caperentur pisces significantes misturam bonorum et malorum. Deinde et hoc ibi scriptum est, quia tantum piscium ceperunt, ut duæ naviculæ mergerentur, hoc est, ut submersione premerentur. Non enim submersæ sunt duæ illæ naviculæ, sed periclitante multitudine piscium. Significatum est hinc quia in multitudine quam collectura erat Ecclesia, periclitatura fuerat disciplina. Et hoc adjunctum est in illa piscatione, atque narratur, quia et retia præ multitudine piscium dirupta sunt. Dirupta retia quid significaverunt, nisi futura schismata? Tria ergo ista in illa piscatione significata sunt, mistura bonorum et malorum, pressura turbarum, separationes hæreticorum. Mistura bonorum et malorum, quia nec in dextram nec in sinistram missa sunt retia. Pressura turbarum, quia tantum captum est, ut naviculæ premerentur. Separationes hæreticorum, quia tanta fuerat multitudo, ut retia rumperentur. Respiciate nunc ad istam piscationem quæ hodie recitata est. Facta est enim post resurrectionem Domini, ut significaret talem futuram Ecclesiam post

A nostram resurrectionem. *Mittite, inquit, rete in dexteram partem.* Discretus est ergo numerus eorum qui ad dextram stabunt. Meministis enim Dominum dixisse, venturum se esse cum angelis suis: *Et congregabuntur ante eum omnes gentes, et dividet eas sicut pastor dividit oves ab hædis.* Oves ponet ad dextram, hædos ad sinistram. Ovibus dicturus est: *Venite, percipite regnum; hædis dicturus est, ite in ignem æternum (Matth. xxv).* *Mittite in dextram.* Tanquam diceret: Jam surrexi, Ecclesiam vofo significare, quæ erit in resurrectione mortuorum. *Mittite in dextram.* Missa sunt retia in dextram, nec poterant ea levare præ multitudine piscium, et ibi dicta est multitudo, sed certus numerus, et multitudo, et magnitudo? ibi autem non est numerus.

B Modo autem antequam veniat resurrectio, et separantur boni a malis, illud impletur quod ait propheta: *Annuntiavi et locutus sum, retia misi, et quid? Multiplicati sunt super numerum (Psal. xxxix).* Numerus ad sanctos pertinet, qui sunt regnaturi cum Christo. Super numerum modo in Ecclesiam intrare possunt, in regnum non possunt. Quare admoneo ut eripiatis vos de præsentis saeculo malo; quare admoneo? ut qui vultis vivere, non imitemini malos Christianos. Non dicatis: Quare ille fidelis non est, et inebriatur? Quare ille non fidelis est, et concubinas habet? Quare ille non fidelis est, et quotidie fraudes facit? Quare ille non fidelis est, et mathematicos consulit? Modo enim qui volueritis esse grana, tunc inveniemi in massa. Qui autem volueritis esse palea, inveniemi in magno acervo, sed magno igne incendendo. Qui ergo adduxerunt, inquit, retia ad littus? Petrus adduxit retia ad littus. Modo cum evangelium legeretur, audistis; ubi audistis littus, intelligite finem maris; ubi audistis finem maris, intelligite finem saeculi. In illa piscatione non ad littus attracta sunt retia, sed ipsi pisces qui capti sunt in naviculis fusi sunt. Hic autem traxerunt ad littus. Spera finem saeculi, venturus est finis bonus dextrorum; malus sinistrorum. Et quid pisces? Attraxerunt, inquit, retia habentia pisces centum quinquaginta tres. Et adjecit evangelista rem necessariam: *Et cum tanti, id est, tam magni essent, non est scissum rete.* Magni erunt, sed hæreses non erunt, et ideo magis hæreses non erunt, quia magni erunt.

D Qui sunt magni? Lege verba ipsius Domini in Evangelio, et invenes magnos. Ait enim in quodam loco: *Non veni legem solvere, sed adimplere. Amen enim dico vobis, quoniam quicumque solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic bona dicendo, solverit male vivendo, minimus vocabitur in regno caelorum (Matth. v).* Sed in quo regno caelorum? In Ecclesia quæ modo est, quia et ipsa vocatur regnum caelorum. Nam si non vocaretur regnum caelorum et ista Ecclesia quæ colligit malos et bonos non diceret ipse Dominus in parabola loquens: *Simile est regnum caelorum saganæ missæ in mare, congregat omnia genera piscium (Matth. xiii).* S ecce quid sequitur: *Simile est regnum caelorum sa-*

genae missae in mare. Sagea retia sunt, congregat omnia genera piscium. Sed quid? Attrahunt illa ad littus. Hoc in parabola Dominus dicit. Et cum traxerint ad littus, sedent et colligunt bonos in vascula, malos autem projiciunt. Et exposuit quod proposuit, quid enim ait? Sic erit in consummatione sæculi. Intellexistis littus? Venient, inquit, angeli et colligent malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis ardentis; *ibi erit fletus, et stridor dentium.* Tamen regnum cœlorum appellat Ecclesiam: et quia antea in mari habet pisces simul natantes et bonos et malos, in isto regno cœlorum, id est in Ecclesia hujus temporis, minimus vocatur ille qui docet bona et agit mala, quia ibi est et ipse. Non enim non est ibi, sed ibi est in regno cœlorum, id est in ecclesia hujus temporis, minimus vocatur ille qui docet bona et agit mala, quia ibi est et ipse. Non enim non est ibi, sed ibi est in regno cœlorum, id est, in Ecclesia, qualis est in illo tempore. Docet bona, agit mala. Necessarius est mercenarius. Amen, dico vobis, ait, perceperunt mercedem suam (Matth. vi). Prodest aliquid. Nam si nihil prodesse quia bona docent et male vivunt, non diceret ipse Dominus populo suo: Scribæ et Pharisei in cathedra Moysi sedent; quæ dicunt facite: quæ autem faciunt, facere nolite (Matth. xxiii). Quare? Dicunt enim, et non faciunt. Intendat ergo charitas vestra, volo enim exponere qui sunt pisces magni. Qui solverit (inquit) unum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno cœlorum: ibi erit, sed minimus erit. Qui autem fecerit et docuerit sic, magnus vocabitur in regno cœlorum (Matth. v). Et ecce, isti sunt illi pisces magni ad dexteram capti. Qui fecerit et sic docuerit, bona docuerit, non sibi loquenti male vivendo contradixerit, cum malæ vitæ testem habeat linguam bonam. Qui ergo fecerit et sic docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorum. Et sequitur: Dico enim vobis, quia nisi abundaverit justitia vestra super scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Modo quomodo intelligitis regnum cœlorum? Illud, unde dicitur dextris: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum (Matth. xxv). Nisi abundaverit justitia vestra plusquam scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Respicite scribas illos et Phariseos qui in cathedra Moysi sedent, de quibus dictum est, quæ dicunt facite: quæ autem faciunt facere nolite, dicunt enim, et non faciunt. Ergo justitia Phariseorum est dicere, et non facere. Abundet justitia vestra super scribarum et Phariseorum, ut bona dicatis, et bene vivatis. Nunc ergo de numero centum quinquaginta et trium piscium quid opus est eadem retexere? Nostis illa, a decem et septem nascitur numerus crescens. Incipe ab uno, perveni ad decem et septem, ut omnes addas, id est, unum addas ad duos, et sunt tres: addas tres, et sunt sex: addas quatuor, et sunt decem. Sic omnes adde usque ad decem et septem, et pervenis usque ad centum et quinquaginta tres. Tota ergo intentio nostra esse non debet, nisi quid sibi

A volunt decem et septem; ibi est enim fundamentum centum quinquaginta trium. Quid sibi volunt decem? Et in lege agnosce decem. Decem præcepta data sunt. Primo decalogus dicitur scriptus in tabulis digito Dei. In decem agnosce legem, in septem agnosce Spiritum sanctum. Septenario enim numero commendatur Spiritus sanctus, ideo non nominatur in lege sanctificatio, nisi septimo die. Fecit Deus lucem, non dictum est, sanctificavit eam. Fecit firmamentum, non dictum est, sanctificavit firmamentum. Jussit germinare terram. Discrevit mare a terra, non dictum est, sanctificavit. Fecit lunam et sidera, non dictum est, sanctificavit. Jussit animalia procedere de aquis natantia et volantia, non dictum est, sanctificavit. Jussit de terra exire animalia quadrupedia et omnia reptilia, non dictum est, sanctificavit. Fecit et ipsum hominem, non dictum est, sanctificavit. Ventum est ad septimum diem, ubi requievit, et ipsum sanctificavit. Per requiem suam Deus sanctificavit requiem nostram. Ibi ergo erit sanctificatio nostra plena, ubi cum illo sine fine requiescamus. Nam quare Deus requiesceret? Non enim operando fatigatus est. Tu si verbo facias non fatigeris? Si jubes, et continuo fiat, stas, integer manes. Pauca verba dixit, unde totum fecit, et subito lassatus est. Ergo agnosce legem in decem, Spiritum sanctum agnosce in septem. Jungatur spiritus legi, quia si acceperis legem, et defuerit tibi adjutorium spiritus, non imples quod legis: non imples quod jubetur tibi, sed homo sub lege insuper prævaricator tenetur. Accedat spiritus, adjuvet, et fit quod jubetur. Si desit spiritus, littera occidit te. Quare littera occidit te? Quia prævaricatorem te faciet, nec potes excusari de ignorantia: qui legem accepisti, quid jam faceres didicisti. Ignorantia te non excusat, spiritus te non adjuvat, ergo periisti. Sed quid ait apostolus Paulus? Littera occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. iii). Iude spiritus vivificat, quia facit impleri litteram ne occidat. Isti sunt sancti qui faciunt legem ex dono Dei. Lex jubere potest, juvare non potest. Accedit adjutor spiritus, et fit jussum Dei cum gaudio, cum delectatione. Nam multi faciunt à timore, sed qui faciunt legem timendo penam, mallent non esse quod timebant; qui autem faciunt amando justitiam, gaudent ibi, quia non habent inimicam. Ideo dicit Dominus: Concorda cum adversario tuo cito dum es cum illo in via (Matth. v). Quis est adversarius tuus? sermo legis. Quæ est via? vita ista. Quomodo est ille adversarius? Dicit tibi, Non mœchaberis, et tu vis mœchari? Dicit, Non concupisces rem proximi tui, et tu vis rapere res alienas? Dicit, Honora patrem et matrem, et tu contumeliosus es in parentes? Dicit lex, Noli dicere falsum testimonium, et tu a mendacio non recedis? Quando vides, quia ille sermo aliud jubet, et tu aliud facis, non est adversarius tuus? Adversarium habes malum, non tecum intret secretarium tuum, compone dum es cum illo in via. Adest Dominus qui nos concordet. Quomodo nos concordat

Deus? Donando peccata, et inspirando justitiam, ut fiant opera bona. Cum ergo concordaveris cum adversario tuo, id est cum decalogo legis per spiritum sanctum, pertinebis ad decem et septem. Cum pertinueris ad decem et septem, jam exinde excrescit numerus ad centum et quinquaginta tres, eris ad dextram coronandus, ne remaneas ad sinistram damnatus. Ipso adjuvante qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA CXXXI.

IN FERIA QUINTA PASCHÆ

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore Maria stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fletet, inclinavit se, et prospexit in monumentum, etc. (Joan. xx.)

Maria Magdalene, etc. *Reliqua vide apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1189.*

HOMILIA CXXXII.

IN FERIA SEXTA PASCHÆ.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore undecim discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Jesus: et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt, etc. (Matth. xxviii.)

Evangelica lectio, fratres charissimi, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ LXXIV, col. 144.*

HOMILIA CXXXIII.

IN SABBATO POST PASCHA.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore, una sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, et vidit lapidem sublatum a monumento, etc. (Joan. xx.)

Fractus longa molestia stomachus, etc. *Reliqua vide apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1174.*

HOMILIA CXXXIV.

IN OCTAVA PASCHÆ.

(Ex eodem.)

In illo tempore, cum esset sero die illa una sabbatorum, et fores essent clausæ ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus, etc. (Joan. xx.)

Prima lectionis hujus evangelicæ quæstio, etc. *Reliqua Vide apud eundem sanctum Gregorium, tomo ut supra, col. 1197.*

HOMILIA CXXXV.

IN DIE SANCTI THOMÆ.

Thomas autem unus ex duodecim qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jesus (Joan. xx.)

Iste unus discipulus defuit: reversus quod gestum est audivit, audita credere renuit. Venit iterum Dominus, et non credenti discipulo latus palpandum præbuit, manus ostendit, et ostensa suorum cicatrice vulnerum, infidelitatis illius vulnus sanavit. Quid, fratres charissimi, quid inter hæc animadvertitis?

A Nunquid casu gestum creditis ut electus ille discipulus tunc deesset, post autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet. Non hoc casu, sed divina dispensatione gestum est. Egit namque miro modo superna clementia, ut discipulus dubitans, dum in magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ infidelitas ad fidem quam fides credentium discipulorum profuit, quia dum ille ad fidem palpando reducitur, nostra mens omni dubitatione postposita in fide solidatur. Sic quippe discipulum post resurrectionem suam dubitare permisit, nec tamen in dubitatione deseruit sicut ante nativitatem suam habere Mariam sponsum voluit, qui tamen ad ejus nuptias non pervenit. Nam ita factus est discipulus dubitans et palpans, testis veræ resurrectionis, sicut sponsus matris fuerat custos integerrimæ virginitatis. Palpavit autem et exclamavit: *Dominus meus et Deus meus. Dicit ei Jesus: Quia vidisti me, credidisti.* Cum Paulus apostolus dicat: *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium (Hebr. xi)*, profecto liquet quia fides illarum rerum argumentum est quæ apparere non possunt. Quæ etenim apparent, jam fidem non habent, sed agnitionem. Dum ergo vidit Thomas, dum palpavit, cur ei dicitur, *quia vidisti me, credidisti?* Sed aliud vidit, aliud credidit. A mortali quippe homine divinitas videri non potuit. Hominem igitur vidit, et Deum confessus est, dicens: *Dominus meus et Deus meus.* Videndo igitur credidit, qui considerando verum hominem, hunc Deum quem videre non poterat, exclamavit. Lætificat valde quod sequitur: *Beati qui non viderunt, et crediderunt.* In qua nimirum sententia nos specialiter signati sumus, qui eum quem in carne non vidimus, mente retinemus. Nos signati sumus, sed si fidem nostram operibus [operando] sequimur. Ille etenim vere credit qui exercet operando quod credit. Quod contra de his qui fidem nomine tenus retinent, Paulus dicit: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant (Tit. 1).* Hinc Jacobus ait: *Fides sine operibus mortua est (Jacob. 1).* Hinc ad beatum Job de antiquo hoste generis humani Dominus dicit: *Absorbebit fluvium, et non mirabitur, et fiduciam habet quod influat Jordanis in os ejus (Job. xl).* Quis enim per fluvium designatur, nisi humani generis fluxus. Quod videlicet genus ab ortu ad finem defluit, et quasi aquæ more, usque ad competentem terminum ex carnis liquore percurrit. Quid per Jordanem, nisi baptizatorum forma signatur? Quia enim in Jordane flumine ipse auctor redemptionis nostræ baptizari dignatus est, recte Jordanis nomine eorum multitudo exprimitur qui intra sacramentum baptismatis continentur. Antiquus ergo hostis generis humani fluvium absorbit, qui a mundi origine usque ad redemptoris adventum, vix paucis electis evadentibus, in ventrem suæ malitiæ genus humanum traxit. De quo recte dicitur: *Absorbebit fluvium, et non mirabitur, quia pro magno non ha-*

bet cum infideles rapit. Sed grave est valde quod subditur: *Et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus*, quia postquam infideles quosque a mundi origine rapuit, adhuc se posse decipere etiam fideles præsumit. Nam ore pestiferæ persuasionis eos quotidie devorat, in quibus a confessione fidei reproba vita discordat. Hoc ergo, fratres charissimi, tota intentione pertimescite, hoc apud vos sollicita mente cogitate. Ecce paschalia solemnia agimus. Sed ita videndum nobis est, ut pervenire ad æterna festa mereamur. Transeunt cuncta quæ temporaliter festiva celebrantur. Curate qui his solemnitatibus interestis, ne ab æterna solemnitate separemini. Quid prodest interesse festis hominum, si deesse contingat festis angelorum? Umbra venturæ solemnitatis est solemnitas præsens. Idcirco hanc agimus annue, ut ad illam quæ non est annua, sed continua, perducamur. Cum hæc statuto tempore geritur, ad illius desiderium memoria nostra reficitur. Frequentatione ergo gaudii temporalis, ad æterna gaudia mens incalescat et ferveat, ut ex veritate lætitiæ perfruatur in patria, quod de umbra gaudii meditatur in via. Vitam igitur vestram, fratres, moresque componite. Is qui mitis resurrexit ex morte, quam districtus in judicio veniat, prævidete. Certe in die tremendi examinis sui cum angelis et archangelis, cum thronis et dominationibus, cum principalibus et potestatibus apparebit, cœlis ac terris ardentibus, cunctis videlicet elementis in sui obsequii terrore commotis. Hunc ergo tanti pavoris judicem ante oculos ponite, hunc venturum timete, ut hunc cum venerit, non timidi, sed securi videatis. Timendus ergo est, ne timeatur. Terror ejus nos ad usum bonæ operationis exerceat, metus illius vitam nostram a pravitate compescat. Mihi, fratres, credite, quia tanto tunc erimus securi de ejus sententia, quanto nunc esse satagimus suspecti de culpa. Certe si aliquis vestrum cum suo adversario causam dicturus, in meo judicio die erastina esset exhibendus, totam fortasse noctem insomnem duceret, quid sibi dici posset, quid objectionibus responderet, secum sollicita et æstuanti mente versaret: ne me inveniret asperum, vehementer metueret: ne apud me appareret noxius, formidaret. Et quis ego, aut quid ego? Nimirum non longe post futurum post hominem vermis, atque post vermem pulvis. Si ergo tanta cura pertimescitur iudicium pulveris, qua intentione cogitandum est, qua formidine providendum tantæ iudicium majestatis? Sed quia sunt nonnulli qui de resurrectione carnis incerti sunt, et hanc tunc rectius docemus, si etiam cordium vestrorum quæstionibus occultis occurrimus, pauca nobis de ipsa resurrectionis file loquenda sunt. Multi etenim, sicut et nos aliquando fuimus, dum carnem in putredinem, ossaque in pulverem redigi per sepulcra conspiciunt, reparari ex pulvere carnem et ossa diffidunt, sicque apud se quasi ratiocinantes dicunt: Quando homo ex pulvere reducitur? Quando agitur ut cinis animeatur? Quibus breviter respondemus, quia longe mi-

nus est Deo reparare quod fuit, quam creasse quod non fuit. Aut quid mirum si hominem ex pulvere reficit, qui simul omnia ex nihilo creavit? Mirabilius namque est cœlum et terram ex nullis existentibus condidisse, quam ipsum hominem ex terra reparare. Sed cinis attenditur, et in carnem redire posse desperatur, et divinæ operationis virtus comprehendi quasi ex ratione quæritur. Qui scilicet hæc idcirco in suis cogitationibus dicunt, quia eis quotidiana Dei miracula ex assiduitate viluerunt. Nam ecce in uno grano parvissimi seminis latet tota quæ nascitura est arboris moles. Constituamus namque ante oculos cujuslibet arboris miram magnitudinem, cogitemus unde oriendo cœpit quæ ad tantam molem crescendo pervenit, inveniemus procul dubio ejus originem parvissimum semen. Consideremus nunc ubi in illo parvo seminis grano latet fortitudo ligni, asperitas corticis, saporis odorisque magnitudo, ubertas fructuum, viriditas foliorum. Contrectatum namque seminis granum non est validum, unde ergo processit ligni duritia? Non est asperum, unde asperitas corticis erupit? Non est saporum [saporosum], unde sapor in fructibus? Olfactum nil refolet, unde odor in fructibus fragrat? Nil in se viride ostendit, unde foliorum viriditas exivit? Cuncta ergo in semine simul latent, quæ tamen non simul ex semine prodeunt. Ex semine quippe producitur radix, ex radice prodit virgultum, ex virgulto oritur fructus, in fructu etiam producitur semen. Addamus ergo quia et semen latet in semine. Quid ergo mirum si ossa, nervos, carnem capillosque reducat ex pulvere, qui lignum, fructus, folia in magna mole arboris ex parvo quotidie semine restaurat? Cum ergo dubitans animus de resurrectionis potentia rationem quærit, earum rerum ei quæstiones inferendæ sunt quæ et incessanter fiunt et tamen ratione comprehendi nequaquam possunt, ut dum non valet ex visione rei penetrare quod conspicit, de repromissione divinæ potentiæ credat quod audit. Illa ergo vobiscum, fratres charissimi, præmissa cogitate, quæ permanent, quæ vero cum tempore transeunt velut jam dimissa despiciate. Ad hujus resurrectionis gloriam, quam in se veritas ostendit, tota intentione festinate: terrena desideria quæ ab auctore separant, fugite: quia tanto altius ad conspectum Dei omnipotentis pertingitis, quanto mediatorem Dei et hominum singularius amatis, qui vivit et regnat, etc.

HOMILIA CXXXVI.

DE EADEM DOMINICA. AD NEOPHYTOS.

(Ex Opp. beati Augustini.)

Paschalis solemnitas, etc. *Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus in tomo V, Patrologiæ XXXIX, col. 2075.*

HOMILIA CXXXVII.

IN DOMINICA SECUNDA POST PASCHA.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Eg

sum pastor vobis. Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis, etc. (Joan. x.)

Audistis, fratres charissimi, etc. Reliqua vide apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXV, col. 1127.

HOMILIA CXXXVIII.

IN DOMINICA TERTIA POST PASCHA
(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Modicum, et jam non videbitis me: et iterum modicum et videbitis me, etc. (Joan. xvi.)

Læta Domini et Salvatoris nostri promissa, etc. Reliqua videsis apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V Patrologiæ XCIV, col. 154.

HOMILIA CXXXIX.

IN DOMINICA QUARTA POST PASCHA.
(Ex eodem.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Vado ad eum qui me misit, et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis? etc. (Joan. xvi.)

Sicut ex lectione evangelica, fratres, etc. Reliqua vide apud eundem Bedam, tomo ut supra, col. 158.

HOMILIA CXL.

IN DOMINICA QUINTA POST PASCHA.
(Ex eodem.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Amen, amen, dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo, etc. (Joan. xvi.)

Potest movere infirmos auditores, etc. Reliqua vide apud eundem Bedam, tomo ut supra, col. 165.

HOMILIA CXLI.

IN LITANIA MINORI.

(Ex venerabilis Bedæ in Lucæ Evangelium expositione, lib. III.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Quis vestrum habebit amicum et ibit ad illum media nocte, et dicet illi, etc.? (Luc. xi.)

Rogatus a discipulis Salvator, etc. Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo III, Patrologiæ XCII, col. 473, lin. 17.

HOMILIA CXLII.

IN VIGILIA ASCENSIONIS.

(Ex beati Augustini in Joannis Evangelium tractatu, tract. civ, num. 4.)

In illo tempore sublevatis Jesus oculis in cælum, dixit: Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te, etc. (Joan. xvii.)

Ante ista quæ nunc, etc. Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo III, Patrologiæ XXXV, col. 1901.

HOMILIA CXLIII.

IN DIE ASCENSIONIS DOMINI.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore, recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Jesus, et exprobravit incredulitatem illorum et duritiam cordis, etc. (Marc. xvi.)

Quod resurrectionem Dominicam discipuli tarde crediderunt, etc. Reliqua vide apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI col. 1213.

HOMILIA CXLIV.

DE EODEM FESTO.

(Ex Opp. beati Leonis papæ.)

Post beatam et gloriosam resurrectionem Domini nostri, etc. Reliqua vide apud sanctum Leonem papam, Operum ejus tomo I, Patrologiæ LIV, col. 394.

HOMILIA CXLV.

IN DOMINICA POST ASCENSIONEM.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Cum venerit Paracletus quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, etc. (Joan. xv.)

Ex multis sancti Evangelii locis invenimus, e Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V Patrologiæ XCIV, col. 181.

HOMILIA CXLVI.

IN VIGILIA PENTECOSTES.

(Ex eodem.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Si diligitis me, mandata mea servate: et ego rogabo Patrem et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, etc. (Joan. xiv.)

Quia sancti Spiritus, fratres charissimi, celebramus adventum, etc. Reliqua vide apud eundem Bedam, tomo ut supra, col. 189.

HOMILIA CXLVII.

IN DIE SANCTO PENTECOSTES.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Si qui diligit me, sermonem meum servabit, et Pater me diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus, etc. (Joan. xiv.)

Libet, fratres charissimi, evangelicæ verba Iulianis sub brevitate transcurrere, etc. Reliqua vide apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1220.

HOMILIA CXLVIII.

DE EODEM FESTO

(Ex Opp. beati Maximi episcopi.)

Nosse credo vos, fratres, quæ sit ratio, etc. Reliqua vide inter Opera sancti Maximi, Patrologiæ tomo LVII, col. 375.

HOMILIA CXLIX.

INFRA HEBDOMADAM PENTECOSTES.

(Ex Opp. beati Augustini.)

Dominus suavis, fratres charissimi, et mitis, e Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXIX, col. 1909.

HOMILIA CL.

IN FERIA SECUNDA PENTECOSTES.

(Ex beati Augustini in Evangelium Joannis tractatu duodecimo, *passim*.)*In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat vitam æternam, etc. (Joan. III.)*Tota cordis nostri intentio, fratres, etc. *Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo III, Patrologiæ XXXV, col. 1484, lin. 32.*

HOMILIA CLI.

IN FERIA TERTIA PENTECOSTES.

(Ex sancti Augustini in Joannis Evangelium tractatu quadragesimo quinto.)

*In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Amen, amen, dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro, etc. (Joan. X.)*De illuminato illo, etc. *Reliqua vide apud eundem sanctum Augustinum, tomo ut supra, col. 1719.*

HOMILIA CLII.

IN FERIA QUARTA PENTECOSTES.

(Ex sancti Augustini in Joannis Evangelium tractatu vigesimo sexto.)

*In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Ego sum panis vivus qui de cælo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, etc. (Joan. VI.)*Cum Dominus noster Jesus Christus, etc. *Reliqua vide tomo ut supra, col. 1606.*

HOMILIA CLIII.

IN FERIA QUINTA PENTECOSTES.

(Ex beati Hieronymi in Evangelium Matthæi expositione, *passim*.)*In illo tempore, convocatis Jesus duodecim apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia dæmonia, et ut languores curarent, etc. (Luc. IX.)*

Præcedentibus sancti hujus Evangelii locis narrat beatus Lucas, quia in illis diebus exiit Jesus in montem orare, et erat diu pernoctans in oratione Dei (Luc. VI). Et cum dies, inquit, factus esset, vocavit discipulos suos, et elegit duodecim ex ipsis. Forma igitur præscribitur, o homo, quam debes æmulari. Quid enim te pro salute tua facere oportet, quando pro te Christus in oratione pernoctat? Quid te facere convenit, cum vis aliquod officium pietatis adoriri, quando Christus missurus apostolos prius orare curavit? Non autem omnis qui orat ascendit in montem. Est enim oratio quæ peccatum facit. Sed qui bene orat, qui Deum orando quærit, hic a terrenis ad superiora progrediens, verticem curiæ sublimioris ascendit. Qui vero de divitiis, aut honore sæculari, aut certe de inimici morte sollicitus obsecrat, ipse in infimis jacens, viles ad Deum preces mittit. Orat autem Dominus, non ut pro se obsecret, sed ut pro me impetret. Nam et si omnia posuerit Pater in potestate Filii, Filius tamen ut formam hominis impleret, obsecrandum Patrem putat pro nobis esse, quia advocatus noster est. *Advocatum enim, inquit, habemus apud Patrem, Jesum Christum (I Joan. II).* Si advocatus est, debet pro meis intervenire pecca-

tis. Non ergo quasi infirmus, sed quasi pius obsecrat. Vis scire quia omnia quæ vellet posset? Et advocatus et iudex est. In altero pietatis officium, in altero insigne est potestatis. Vis quoque scire quia mihi non sibi oraverit? *Et cum dies, inquit, factus esset vocavit discipulos suos, et elegit duodecim ex ipsis (Luc. VI).* Ubi notandum, quod evangelica et apostolica Scriptura non solum illos duodecim appellat discipulos Christi, sed et omnes in eum credentes, qui ejus ministerio ad regnum cælorum erudiebantur. Discipuli quippe a discendo sunt vocati, de quorum multitudine quos ipse voluit elegit, quos et apostolos nominavit. Apostoli Græce, Latine missi dicuntur. Cujus sacramentum nominis exponens evangelista Marcus, ait: *Et fecit ut essent duodecim cum illo, et ut mitteret eos prædicare evangelium (Marc. III).* Et ipse Dominus dicit: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos (Joan. XX).* Qui bene duodecim sunt electi, ut videlicet mundi salutem quam verbo prædicarent, suo quoque numero mystice commendarent. Ter enim quaterni decas dispondit. Hinc est illud, quia cum in typo Ecclesiæ Salomon Domino templum conderet, fecit et mare æneum, in quo sacerdotes lavarentur (II Par. IV). Duodecimque hoc bonum clunibus imposuit, quorum tres aquilonem, tres occidentem, tres meridiem, et tres aspicerent orientem: figuratim insinuans, quoniam apostoli apostolorumque successores, cunctas orbis quadrati plagas fide et confessione sanctæ Trinitatis essent a peccatorum labe purgaturi. Qui bene etiam in monte eliguntur. Mons ille in quo apostolos elegit Dominus, altitudinem designat justitiæ, qua instituendi erant, et quam prædicaturi hominibus. Nam quia missurus erat eos ad prædicandum evangelium regni cælestis, merito per sublimitatem loci in quo electi sunt, admonere voluit eos, non in infimis desideriis animum dissolvere, sed ad superna desideranda et quærenda semper erigere debere. Sic etiam legem daturus priori populo suo, in monte apparuit, de monte quæ agenda essent innuit. Verum quia necdum erat tempus ut diceretur: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum (Matth. III),* sed tantum dicebatur: *Honora patrem tuum et matrem, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi (Exod. XX).* Quamvis hæc eadem verba typice regnum nobis æternum quod est in terra viventium, promittant, nequaquam populus loquenti in monte Domino appropinquare valuit, de inferioribus quæ dicentur audivit, quia necdum mente capaci ad intelligenda mysteria quæ dicebantur ascendere novérat; solusque Moyses, quia legem spiritualiter audire didicerat, montis in quo erat Dominus, verticem conscendit (Exod. XIX). Bene autem dicitur, quia ascendens in montem Dominus, vocavit ad se quos voluit ipse. Non enim illorum electionis ac studii, sed divinæ erat dignationis et gratiæ, ut in apostolatam vocarentur. Unde et eis alibi dicit: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos (Joan. XV).* Modo autem fratres, cum evange-

lium legeretur, audivimus, quia convocatis Jesus duodecim apostolis, dedit illis potestatem et virtutem super omnia dæmonia, et ut languores curarent. Benignus et clemens Dominus ac magister non invidet servis atque discipulis virtutes suas exercere. Et sicut ipse curaverat omnem languorem, et omnem infirmitatem, apostolis quoque suis tribuit potestatem, ut curarent omnem languorem, omnem infirmitatem. Sed multa distantia est inter habere et tribuere, donare et accipere. Iste quodcumque agit, potestate Domini agit. Illi quidquid faciunt, imbecillitatem suam, et virtutem Domini confitentur, dicentes: *In nomine Jesu surge et ambula* (Act. III). Notandum autem, quod in duodecimo loco secundum Matthæum prima potestas signorum apostolis conceditur (Matth. x). Nec hoc mysterio caret, quod duodenario numero chorus apostolicus concluditur, ut scilicet mundi salus quæ verbo ab eis prædicaretur, suo etiam numero commendaretur. Ter etenim quaterni, duodecim faciunt. Et ter quaterni ad prædicandum sunt missi apostoli, ut per universas quadrati orbis plagas baptizarent gentes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Unde et de civitate sancta Hierusalem descendente de cælo a Deo, scriptum est, quia erant ei ab oriente portæ tres, et ab aquilone portæ tres, et ab austro portæ tres, et ab occasu portæ tres (Apoc. XXI). Ubi figuraliter ostendebatur, quia prædicantibus apostolis, apostolorumque successoribus, cunctæ per orbem nationes in fide sanctæ Trinitatis Ecclesiam essent ingressuræ. In quo etiam sacramento ita quondam filii Israel circa tabernaculum castra metabantur, ut ex omni parte quadrum, ternæ tribus manerent. Quia primitiva nimirum Ecclesia, quæ erat in Judæa, undique per circuitum sui credentibus, toto orbe nationibus, spiritualia Deo castra erat in fide et confessione sanctæ Trinitatis fixura. *Dedit, inquit, illis virtutem et potestatem super omnia dæmonia, et ut languores curarent.* Postquam Dominus nefandos spiritus se prædicare perhibuit, elegit sanctos, qui et immundos spiritus ejicerent, et ipsi evangelium munda mente ac lingua prædicarent; quibus etiam cæteras infirmitates curandi, necnon et mortuos suscitandi (ut Matthæus evangelista scribit) contulit facultatem (Matth. x). *Et misit illos prædicare regnum Dei, et sanare infirmos.* Fortasse enim nemo crederet hominibus illitteratis promittentibus regna cælorum, ideo concessit illis primum potestatem signorum, et tunc misit prædicare regnum Dei, ut promissorum magnitudini attestaretur etiam magnitudo factorum, fidemque daret verbis virtus ostensa, et nova facerent, qui nova prædicarent; atque ad hoc visibilia miracula in sanandis infirmitatibus exhiberent, ut corda audientium ad fidem invisibilium pertraherent. Unde nunc quoque cum fidelium numerositas excrevit, intra sanctam Ecclesiam multi sunt, qui vitam virtutum tenent, et signa virtutum non habent, quia frustra miraculum foris ostenditur, si deest quod intus operetur. **Nam juxta magistri gentium vocem, linguæ in si-**

Agnum sunt non fidelibus, sed infidelibus (I Cor. XIV). Verum signa quæ tunc per apostolos corporaliter fiebant, quotidie in sancta Ecclesia per sanctos prædicatores spiritualiter fiunt, cum in fide quis infirmus, eorum prædicatione roboratur ad fidem; cum mortuus quis in peccatis, gratia et misericordia Dei compunctus, per eorum eruditionem resuscitatur ad pœnitentiam et confessionem peccatorum suorum, dignaque emendatione vitam merebitur sempiternam. Seductus quis a diabolo in fornicatione, aut avaritia quæ est idolorum servitus, aut etiam quorundam capitalium criminum deceptus errore, quæ omnia esse lepra animæ judicantur, per ora doctorum, vel etiam per exempla sanctitatis compuncti, redeunt ad sinum matris Ecclesiæ, confitentes se jugiter in maximis deliquisse, et gemitum peccatorum suorum incessabiliter ostendentes, culpas suas eleemosynis, cæterisque operibus misericordiæ redimunt, donec emendatione vitiorum quibus implicati fuerant, in pœnitenti permanentes percipiant: nonne hi quasi lepra muniti, salutem merentur æternam? *Et ait ad illos Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.* Tanta ergo sacerdotibus debet in Deo esse fiducia, ut nequaquam curis terrenæ negotiationis nec desideriis sæculi implicentur. Et quamvis præsentis vitæ sumptus non provideant, tamen hos sibi nunquam deesse certissime sciunt, si in opere voluntatis Dei, in verboque prædicationis fideliter laborent, ne dum mens eorum occupantur ad temporalia, minus sibi subjectis provideant æterna. Pauperem videlicet vitam sacerdotes debere habere demonstrat, ne viderentur causa lucri prædicare quia qui divitias detruncavit, propemodum et necessaria vitæ amputavit, thesaurisque prohibitis, etiam gulam prohibet, cum panem portare contradicit. I virgæ prohibitione nos admonet, non aliunde nisi a Domino auxilium quærere, ut qui Domini habemus auxilium, baculi præsidia non quæramus. Unde alibi dicit: *Quærite ergo primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicient vobis* (Luc. XII). Cum peram prohibuit, honor terrenos vel etiam humanos favores, necnon et dilectionem carnis omnimodis nos vitare debere monstrat. Cum panem contradicit, monet, ut non in crapula et ebrietate sit conversatio nostra, et quæ aliis ab continentiam prædicamus, nos vitium gulæ nobis abscindamus. Porro Marcus dicit, sandali eos calceatos esse præcipi (Marc. VI), ut neque pectus sit, neque nudus terram tangat, id est, ut terreni commodi appetitu nequaquam prædicatio occultetur, nec etiam exempla prava a sacerdotibus seditis demonstrantur. Per pecuniam occulta sapienti designantur. Qui enim sapientiæ verbum habet, si hoc erogare, proximo negligit, quasi pecuniam clausam portat. Verum quisquis officium doctoris accipit, neque oneribus sæcularium negotiorum deprimit, neque desideriis carnalibus resolvit, neque co-

sum sibi talentum verbi sub otio debet lenti torporis abscondere. Cum duas tunicas prohibet, monet nos non duplici esse animo, aliud ore loquentes, et aliud in corde gestantes, sed benevolos et benignos nos esse ad omnes. In alio evangelio scribitur Dominum apostolos vetuisse *possidere aurum vel argentum, neque pecuniam in zonis, non peram in via, etc.* (Matth. x). Consequenter hoc præcipit evangelizatoribus veritatis, quibus ante dixerat. *Gratis accepistis, gratis date* (Ibid.). Si enim sic prædicant, ut pretium non accipiant, superflua est auri et argenti nummorumque possessio. Nam si habuissent aurum et argentum, viderentur non causa salutis hominum, sed causa lucri prædicare. Æs vero in sacculis ideo amputavit, ut apostoli doctores veræ religionis, qui instituebant omnia providentia gubernari, seipsos ostenderent nihil cogitare de crastino. *Non peram, inquit, in via. Et ex hoc præcepto arguit philosophos, qui vulgo appellantur bactroperitæ, quod contemptores sæculi, et omnia pro nihilo ducentes, cellarium secum vehant. Neque duas tunicas.* In duabus tunicis videtur mihi duplex ostendere vestimentum, non quod in locis Scythiæ et glaciali nive rigentibus una quis tunica debeat esse contentus, sed quod in tunica vestimentum intelligamus, ne alio vestiti, aliud nobis futurorum timore reservemus. Neque calceamenta. Et Plato præcipit duas corporis summitates non esse velandas, nec assuefieri debere mollitiæ capitis et pedum, cum enim hæc habuerint firmitatem, cætera robustiora sunt. *Neque virgam.* Auxilium habentes a Domino, baculi præsidia cur quæramus? Et quia quodammodo nudos et expeditos ad prædicandum miserat apostolos, et dura videbatur esse conditio magistrorum, severitatem præcepti sequenti sententia temperavit, dicens: *Dignus est operarius cibo* (Matth. x). Tantum (inquit) accipite, quantum in victu et vestitu vobis necessarium est. Unde et Apostolus replicat: *Habentes victum et vestitum, his contenti sumus* (I Tim. vi). *Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omni bono* (Gal. vi); ut quorum discipuli metunt spiritualia, consortes eos faciant carnalium suorum, non in avaritia, sed in necessitate. Hæc historice dixerimus. Cæterum secundum anagogen: Non licet magistris aurum et argentum et pecuniam quæ in zonis est, possidere. Aurum sæpe legimus pro sensu, argentum pro sermone, æs pro voce. Hæc nobis non licet ab aliis accipere, sed data a Domino possidere. Neque hæreticorum et philosophorum perversæque doctrinæ suscipere disciplinas, non sæculi pondere premi, neque duplici esse animo, neque pedes nostros mortiferis vinculis alligare, sed sanctam terram ingredientibus esse nudos, neque habere virgam quæ vertatur in colubrum, neque in aliquo præsidio carnis inniti, quia istiusmodi virga et baculus arundineus est, quem si paululum presseris, frangitur, et manum transforat incumbentis. Item neque virgam, id est, potestatis extraneæ jura non indigere, habentes virgam de radice Jesse. Nam quæcumque alia

fuerit, non erit Christi. Solet autem quæri, quomodo Matthæus et Lucas commemoraverint dixisse Dominum discipulis, ut nec virgam ferrent (Luc. ix), cum dicat Marcus: *Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum* (Marc. vi). Quod ita solvitur, ut intelligamus sub alia significatione dictam virgam, quæ secundum Marcum ferenda est, et sub alia illam, quæ secundum Lucam et Matthæum non est ferenda: sicut sub alia significatione intelligitur tentatio de qua dictum est, *Deus neminem tentat* (Jacob. 1); et sub alia de qua dictum est, *Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat si diligitis eum* (Deuter. xiii). Illa seductionis est, hæc probationis. Utrumque ergo accipiendum est a Domino apostolis dictum, ut nec virgam ferrent, et ut non nisi virgam ferrent.

B Cum enim secundum Matthæum diceret eis, *Nolite possidere aurum et argentum, etc.*, continuo subiecit, *Dignus est operarius cibo suo* (Matth. x). Unde satis ostendit, cur hæc eos possidere ac ferre noluerit, non quod necessaria non sint sustentationi hujus vitæ, sed quia sic eos mittebat, ut eis hæc deberi monstraret ab eis quibus evangelium credentibus annuntiarent. Claret autem hæc ita non præcepisse Dominum, tanquam evangelistæ vivere aliunde non debeant, quam eis præbentibus quibus annuntiant evangelium. Alioquin contra hæc præceptum fecit Apostolus, qui victum de manuum suarum laboribus transigebat, ne cuiquam gravis esset (Act. xx), sed potestatem dedisse, in qua scirent sibi ista deberi. Cum enim a Domino aliquid imperatur, nisi fiat, inobedientiæ culpa est; cum autem potestas datur, licet unicuique non uti, et tanquam de suo jure cedere. Hoc ergo ordinans Dominus, quod eum ordinasse dicit Apostolus, his qui evangelium annuntiant, de evangelio vivere (I Cor. ix), illa apostolis loquebatur, ut securi non possiderent neque portarent hujus vitæ necessaria, nec magna, nec minima. Ideo posuit, nec virgam, ostendens a fidelibus suis omnia deberi ministris suis, nulla superflua requirantibus. Ac per hoc addendo, *Dignus est enim operarius cibo suo*, prorsus aperuit et illustravit unde hæc omnia loqueretur. Hanc ergo potestatem, virgæ nomine significavit cum dicit, *Ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum*, ut intelligatur, quia per potestatem a Domino acceptam, quæ virgæ nomine significata est, etiam quæ non portantur, non deerunt. Hoc et de duabus tunicis intelligendum est, ne quisquam eorum præter eam qua esset indutus, aliam portandam putaret, sollicitus ne opus esset, cum ex illa potestate posset accipere. Quod vero secundum Marcum non portari, vel habere duas tunicas, sed expressius indui prohibet, dicens: *Et ne induerentur duabus tunicis*, quid eos monet, nisi non dupliciter, sed simpliciter ambulare? Sufficit enim nobis semel Christus indutus, neve per pravitatem intelligentiæ nostræ altera deinceps vel hæreseos, vel veste legis induamur. Aliter: In prohibitione duarum tunicarum, monemur omnia superflua nostra indigentibus erogare. Unde et Apostolus nos monet ut

habentes victum et vestitum, his contenti simus. Non mundi pompas quæramus, non divitias sæculi, sed thesaurizemus nobis thesauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, neque furantur. Quia ubicunque thesaurus noster est, ibi et necessario cor nostrum erit (Matth. vi). Ideo indigentibus dare oportet quæ nobis supersunt, quoniam manus pauperis, gazophylacium Christi est. Nos ergo fratres dispensatores Domini sumus. Quapropter videamus et recogitemus, quia cum magna a nobis districtione exigetur, quod hic nobis ad erogandum tribuitur. Unde fideles nos esse dispensatores oportet; nam de substantia quam habemus, nullus fidelior est dispensator quam nosipsi. Dum ergo licet, et dum tempus habemus, sollicite tribuamus. Memores simus quod quidam sapiens dixit:

Munera quæ tibi dat moriens, hæc munera non sunt.

Dicit ergo, non esse [non ita] Deo placabilia munera nostra data post mortem, ut ea quæ in incolumitate hujus vitæ donantur. Quod ergo homo voluerit habere in patria æterna, præparet sibi quousque moratur in hac præsentia vita; quia quæ hic recondit in manu pauperis, illic inveniet in præsentia divinæ majestatis. Melius est ergo ut quisque vivens quæ habet, Deo offerat, quam alius post mortem ejus, quoniam qui semetipsum negligit, post mortem non pœnitebit. Unde et Dominus fideli suo dispensatori in fine dicturus est: *Euge, serve bone, in modico fidelis, intra in gaudium Domini tui (Matth. xxv).* Sequitur: *Et quicumque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis.* Dat constantiæ generale mandatum, ut hospitalis necessitudinis jura custodiant, alienum a prædicatore regni cælestis astruens cursitare per domos, et inviolabilis hospitii jura mutare. Nec otiose secundum Matthæum domus quam ingredientur apostoli, eligenda decernitur, ut mutandi hospitii necessitudinisque violandæ causa non suppetat. Sic enim scriptum est: *In quamcunque civitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit, et ibi manete donec exeatis (Matth. x).* Super ordinatione episcopi et diaconi Apostolus loquitur: *Oportet autem testimonium eos habere bonum ab his qui foris sunt (I Tim. iii).* Apostoli novam introeuntes urbem, scire non poterant quis qualis esset. Ergo hospes fama est eligendus populi, et judicio vicinorum, ne prædicationis dignitas suscipientis infamia deturpetur. Cum universis debeant prædicare, hospes unus eligitur, non tribuens beneficium ei qui apud se mansurus est, sed accipiens. Hoc enim dicitur quis in ea dignus sit, ut magis se noverit accipere gratiam quam dare. *Et quicumque non receperit vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite, etc.* Pulvis excutitur de pedibus in testimonium laboris sui, quod ingressi sunt in civitatem, et prædicatione apostolica ad illos usque pervenerit. Sive excutitur pulvis de pedibus, ut nihil ab eis accipiant, nec ad victum quidem necessarium, qui evangelium spreverint. Allegorice autem, qui verbo humiliter intendunt, si

quibus, ut homines, terrenæ levitatis nævis obscurantur, per ea mox quæ recipiunt evangelicæ prædicationis vestigia purgantur. Qui vero perfidia, vel negligentia, vel etiam studio contemnunt, horum vitanda communio, fugienda synagoga censetur. Excutiendus est pedum pulvis, ne gestis inanibus, et pulveri comparandis, mentis castæ vestigium polluat. Aliter: Pedes discipulorum, ipsum opus, incessumque prædicationis significant. Pulvis vero quo asperguntur, terrenæ levitas est cogitationis, a qua etiam ipsi summi doctores immunes esse nequeunt, cum pro auditoribus solliciti, salubribus curis incessanter intendunt, et quasi per itinera mundi, uno vix calcaneo terræ pulverem legunt. Qui ergo receperint verbum, ipsi afflictiones curasque doctorum, quas pro se tolerabant, in argumentum sibi vertunt humilitatis. Qui vero spreverint doctrinam docentium, sibi labores et pericula, tædiumque sollicitudinum ad testimonium damnationis inflectunt. Et ipse est pulvis, qui in evangelii contemptores alibi extergi mandatur, et a quo per bonos auditores, evangelistarum jubentur pedes abluï, imo per ipsum salvatorem narrantur abluti (*Luc. x*). *Egressi autem circumibant per castella, evangelizantes et curantes ubique.* Quid evangelizarent, vel quomodo curarent apostoli, Marcus exponit plenius: *Prædicabant, inquit, ut pœnitentiam agerent, et ungebant oleo multos infirmos, et sanabantur (Marc. vi).* Dicit et Jacobus: *Infirmatur quis ex vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ ut orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et alleviabit eum Dominus: et si in peccatis sit, dimittentur ei (Jac. v).* Unum patet ab ipsis apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ more esse contraditum, ut pontificali benedictione consecrato oleo perungantur ægroti. Prædicabant autem ut pœnitentiam agerent. Et supra: *Misit illos, inquit, evangelizare regnum Dei, quia videlicet utrumque (juxta Joannis Baptistæ, vel ipsius Domini salvatoris exemplum) prædicabant: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum, (Matth. iii).* Regni cælorum januis appropinquare, est de his quemque quibus ab eo deciderat, pœnitere.

HOMILIA CLIV.

IN FERIA SEXTA PENTECOSTES.

In illo tempore factum est una dierum, et Jesus sedebat docens. Et erant Pharisei sedentes, et legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, et Judææ, et Hierusalem. Et virtus Domini erat ad sanandum eos, etc. (Luc. v.)

Salvator hominum Dominus, salutari omnia illustrat incessu, et nunc in desertis, nunc in civitate, nunc ad mare doctrinæ cœlestis, et virtutum dona turbis ministrat. Nunc in monte solus orat, nunc laborantes in mari ne perire debeant, adjuvat. Ubique munera salutis impartitur, ut omnes gradus ac conditiones ad suam gratiam pertinere demonstrat. *Conveniebant, inquit evangelista, turbæ multæ ut audirent Jesum, et curarentur ab infirmitatibus suis: ipse autem secedebat in desertum, et orabat. Juxta verbum*

cum intellectum, post factum in civitate miraculum, perfecta utique leprosi curatione, quem supra describit evangelicus sermo Domino tangente mundatum, secedit in desertum, ibique convenientes ad se turbas benigna pietate suscipit, ut ostendat se magis quietam, et a sæculi curis remotam diligere vitam, atque ob hujus appetitum sanandis curam adhibere corporibus. Et quidem more humano quasi frequentiam se quærentium declinans, nolebat manifeste civitatem introire, sed allegorice docebat, quia tumultuosis carnalium mentibus apertam sui manifestationem veritas non exhibet, sed quoscunque ab illecebris rerum temporalium viderit esse discretos, his suorum lucem donorum largius infundit. Verum quia nec carnales superna pietas deserit, quin etiam his gratiam suæ visitationis per quam ipsi spirituales effici valeant, indulget, post desertum (ut Marcus scribit) Dominus redit in civitatem, multisque ibidem convenientibus loquitur verbum, ac sanato paralytico, pluribus occasionem internæ sanationis, quæ est in fide, tribuit. Aliter: Quod in urbe Dominus miracula facit, in deserto vero, vel (ut legitur) in monte orando pernoctat, utriusque vitæ nobis, et activæ videlicet et contemplativæ, documenta præmonstrat, ut nec contemplationis studio quis proximorum curam negligat, nec cura proximorum immoderatus obligatus, contemplationis studia derelinquat, quatenus nec amorem Dei præpediat amor proximi, nec amorem proximi abscindat amor Dei. In monte quippe orare, est relictis infimarum cogitationum curis, tota mente quælibet ad æterna supernæ contemplationis gaudia festinare. In desertum secedere, et orare, est exurgentem intrinsecus strepitum terrenorum desideriorum premere, et quoddam sibi cum Domino intra se secretum quærere, ubi cum illo, cessante exteriori tumultu, per interna desideria silenter loquatur. Quod vero legitur secundum Marcum, quia docente Domino in domo, tam multi convenerunt, ut non caperent, neque ad januam (Marc. 11), nostram propriè salvationem, qui de gentibus ad fidem venimus, designat. Quia prædicante in Judæa Domino, necdum intrare ad audiendum valuimus, ad quos tamen etsi foris positos, verba suæ doctrinæ fecit pervenire, quia nos ipse per sanctorum ora prædicatorum collegit, et quamvis extra synagogam, in qua ipse prædicabat, inventos, evangelii sui fecit esse participes. Consideratis quæ ab evangelista compendio sunt præmissa, quod sequitur de evangelio, et hodie lectum est, consequenter et nos videamus, et quod Dominus donaverit, hinc dicamus: *Et factum est in una dierum, et Jesus sedebat docens. Et erant Pharisei sedentes et legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ et Judææ, et Hierusalem. Et virtus Domini erat ad sanandam eos. Ubi Dominus sedens docuerit, quando Scribis et Phariseis consedentibus paralyticum curavit, Lucas breviandi causa præterit; sed Matthæus et Marcus qui narrant, quæstionem facere videntur, quoniam quidem Matthæus in civitate*

A sua, Marcus in Capharnaum hoc eum fecisse testatur (Matth. ix, Marc. 11). Quæ difficiliter solveretur, si Matthæus etiam Nazareth nominaret. Nunc vero vel ipsa Galilæa, in qua erat Nazareth, intelligenda est dicta civitas Christi, ad distinctionem videlicet regionis transmarinæ Gerazenorum: de qua transfretando, sicut Matthæus scribit, venerat Galilæam, vel certe ipsa Capharnaum civitas Christi est dicta, quam non nascendo, sed virtutibus illustrando, suam ipse fecerat. *Et ecce viri portantes in lectulo hominem qui erat paralyticus, et quærebant eum inferre et ponere ante Jesum. Obtulerunt autem eum paralyticum jacentem in lectulo, quia ipse ingredi non valebat. Curatio paralytici hujus, animæ post diuturnam illecebræ carnis inertiam, ad Christum suspirantis indicat salvationem, quæ primo omnium ministris qui eam sublevent, et Christo offerant, id est, bonis doctoribus, qui spem sanationis opemque intercessionis suggerant, indiget. Qui bene Marco parrante, quatuor fuisse reperiantur, sive quia quatuor evangelii libris omnis prædicantium virtus, omnisque sermo firmatur, seu quia quatuor sunt virtutes, quibus ad promerendam sospitatem fiducia mentis erigitur. Has namque, ut alio loco didicimus, cardinales videlicet, non immerito intelligamus. Aliarum enim virtutum in ordine istæ præcedentes, istis illæ condependent quasi in cardine. De quibus in æternæ sapientiæ laude dicitur: *Sobrietatem enim et justitiam docet, et sapientiam et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus* (Sap. viii), quas nonnulli versis nominibus prudentiam, fortitudinem, temperantiam et justitiam appellant. *Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum per tegulas. Desiderant paralyticum Christo offerre, sed turba interposita, ab omni parte recluduntur: quia sæpe anima post infirmi corporis desidia ad Deum resipiscens, supernæque gratiæ remedio cupiens renovari, priscae consuetudinis obstaculo retardatur. Sæpe inter ipsas orationes secretæ dulcedinis, et quasi suave cum Domino colloquium, turba cogitationum interveniens, aeiem mentis, ne Christus videatur, intercludit. Et quid inter hæc agendum? Non a salutis desiderio torpendum. Non utique in infimis exterius qua turbæ tumultuantur, remanendum, sed tectum domus in qua Christus docet, ascendendum, id est, sacræ Scripturæ sublimitas est appetenda, lexque Domini cum psalmista die noctuque meditanda. In quo enim corrigit junior viam suam? In custodiendo, inquit, sermones tuos (Psal. cxviii). *Et submitterunt illum cum lecto in media ante Jesum. Patefacto tecto, æger ante Jesum submittitur, quia reseratis Scripturarum mysteriis, ad notitiam Christi pervenitur, hoc est, ad humilitatem fidei pietate descenditur. Et bene domus Jesu tegulis contexta describitur, quia sub contemptibili litterarum velamine, si adsit qui reseret, divina spiritualis gratiæ virtus invenitur: unde juxta alterius evangelistæ narrationem, nudaverunt tectum***

ubi erat Jesus (Marc. II). Denudatio etenim tegularum in domo Jesu, apertio est in vilitate litteræ spiritualis sensus et arcanorum cœlestium. Quod autem cum lecto deponitur, significat, ab homine in ista carne adhuc constituto Christum debere cognosci. Juxta mysticum vero sensum, jam in paralytico gentium universitas offertur medenda. Et curationis ipsius Domini verba sunt contuenda. Non dicitur paralytico, salvus esto; non dicitur, surge et ambula; sed (ut Matthæus scribit) tantum dicitur: *Constans esto, fili, remissa sunt tibi peccata* (Matth. XIX). In Adam uno peccata universis gentibus remittuntur. Hic itaque angelis ministrantibus curandus offertur, hic filius nuncupatur, quia primum Dei opus est. Hinc remittuntur animæ peccata, et indulgentia primæ transgressionis ex venia est. Hoc est enim quod subsequitur: *Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua*. Hominem Dominus a paralyti curaturus, primum peccatorum vincula dissolvit, ut ostenderet eum ob nexus culpæ, artuum dissolutione damnari, nec nisi his relaxatis, membrorum posse recuperatione sanari. Sic et illi paralytico, qui juxta probaticam piscinam diu aquæ motum frustra præstolabatur, sanato a Domino dicitur: *Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat* (Joan. V). Et bene is cui peccata dimittebantur, homo vocatur: qui hoc ipso quod homo erat, non posset dicere, non peccavi. Simul etiam, ut ille qui homini errata dimittebat, intelligeretur Deus, in Matthæo et Marcæ ei dicitur: *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua* (Matth. IX, Marc. II). O mira humilitas! despectum et debilem, totisque membrorum compaginibus dissolutum filium vocat, quem sacerdotes non dignabantur attingere. Aut certe ideo filium vocat, quia dimittebantur ei peccata sua. Juxta tropologiam, interdum anima jacens in corpore [torpore] suo, totis membrorum virtutibus dissolutis, a perfecto doctore curanda offertur Domino: quæ si misericordia ejus sanata fuerit, tantum roboris accipit, ut portet statim lectum suum. Intuendum sane, quanti propria cujusque fides apud Deum valeat, ubi tanti valet, aliena, ut totus homo repente, id est, exteriusque salvatus jam exurgeret, aliorumque merito aliis laxarentur errata. *Et cæperunt cogitare Scribæ et Pharisei, dicentes: Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus?* Legimus in prophetis, dicente Domino, *Ego sum qui deleo iniquitates tuas* (Isai. XLIII). Consequenter ergo Scribæ, quia ipsum hominem putabant, et Verba Dei intelligebant, arguunt eum blasphemiam. Verum utique dicunt Pharisei, quia nemo dimittere peccata nisi solus Deus potest, qui per eos quoque dimittit, quibus dimittendi tribuit potestatem: et ideo Christus verus Deus esse probatur, quia dimittere peccata ut Deus potest. Verum Deo testimonium reddunt, sed personam Christi negantes falluntur. Errant itaque Judæi, qui cum Christum et Deum esse, et peccata dimittere posse credunt,

A Jesum tamen Christum esse non credunt. Sed multo dementius errant Ariani, qui cum Jesum Christum esse, et peccata posse dimittere evangelii verbis devicti negare non audeant, nihilominus tamen Deum negare non timent. Erroneum hoc nequiter inducere præsumunt, et fidei Christianæ verbis contraria proclamantes non erubescunt. Cum Ariani igitur hi perfidi ab Ecclesia censentur esse catholica, qui nec Dominum verum Dei Filium Deum esse, neque peccata posse dimittere, in mente sua tenent erroneo. At ipse perfidos salvare desiderans, et occultorum cognitione, et virtute operum, Deum se manifestat. *Respondens dixit ad illos: Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Eidem namque Deo qui dicit, Ego sum qui deleo iniquitates tuas, sapientissimus orator ait: Tu enim solus nosti corda omnium filiorum hominum* (III Reg. VIII). Eadem ego, inquit, majestate et potentia qua cogitationes vestras intueor, possum et hominibus delicta dimittere. Ex vobis intelligite quid paralyticus consequatur. *Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: surge et ambula?* Inter dicere et facere, multa distantia est. Utrum sint paralytico peccata dimissa, solus noverat qui dimittebat. Surge autem et ambula, tam ille qui surgebat, quam hi qui surgentem videbant, approbare poterant. Fit igitur carnale signum, ut probetur spirituale, quanquam ejusdem virtutis sit, et corporis et animæ vitia dimittere. Et datur nobis intelligentia, propter peccata plebrasque evenire corporum debilitates: et idcirco forsitan prius dimittebantur peccata, ut causis debilitatis ablatis, sanitas restitueretur. Quinque siquidem sunt differentiæ causarum, pro quibus in hac vita molestiis corporalibus affligimur. Aut enim ad merita augenda per patientiam justis corporis infirmitate gravantur, ut beati patres Job et Tobias, et innumeri martyres in utroque testamento. Aut ad custodiam virtutum perceptarum, ne superbia tentante dispereant, sicut apostolo Paulo, *ne magnitudine revelationum extolleretur, datus est illi stimulus carnis suæ, angelus Satanæ, qui eum colaphizaret* (II Cor. XII). Aut ad intelligenda et corrigenda peccata nostra, sicut Maria soror Aaron in eremo ob verba temeritatis et superbiæ, lepra percussa est (Num. XII); et sicut paralyticus de quo tractamus, qui non nisi primo dimissis peccatis potuit ab infirmitate curari. Aut ad gloriam Dei salvantis, sive per seipsum, sive per famulos suos: sicut cæcus natus in evangelio qui neque ipse peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestarentur opera ejus in illo (Joan. IX, 11); et sicut Lazarus, cujus infirmitas non dicebatur esse ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificaretur Filius Dei per eam. Aut ad inchoationem damnationis æternæ, quod reproborum est proprium, sicut Antiochus et Herodes, qui uterque suo tempore adversus Deum repugnantes, quid tormentorum in gehenna perpetuo passuri essent, præsentium affli-

ctionum miseria cunctis ostendebatur. Quibus congruit illud prophetæ, *Et duplici contritione contere eos* (*Jer. xvii*). Unde necesse est in omnibus quæ adversa temporaliter patimur, cum humilitate Domino gratias agamus, et infirmitatis nostræ conscii, de collatis nobis remediis gratulemur. Necesse est ut ad conscientiam nostram reversi, solerter opera nostra simul et cogitationes exploremus, et quidquid nos peccasse deprehendimus, digna castigatione purgemus, quidquid de his quæ nos recte fecisse credebamus, vitio nobis elationis perisse comperimus, et hoc humili satisfactione castigemus. Hoc enim nobis sæpius fuit causa flagellorum. Cæterum innocentes et justos ob augmenta præmiorum flagellari, perfectorum est donum speciale virorum; verberibus autem temporalibus ad æterna tormenta compelli, impœnitentium est pœna reproborum. *Ut sciatis autem quia Filius hominis potestatem habet in terra dimittere peccata*. Si et Deus est nobis, juxta Psalmistam, qui quantum distat oriens ab occasu, elongavit a nobis iniquitates nostras (*Psal. cii*); et juxta memoratum Isaïæ testimonium, qui delet iniquitates nostras, et Filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata: ergo idem ipse et Deus, et Filius hominis est, ut et homo Christus per divinitatis suæ potentiam dimittere jam peccata possit, et Jesus Christus per humanitatis suæ fragilitatem pro peccatoribus mori. *Dixit paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam*. Et anima nostra paralytica si resurrexerit, si robur pristinum recuperaverit, portat lectum suum in quo jacebat ante dissoluta, et portat illum in domum virtutum suarum. Spiritualliter de lecto surgere, est animam a carnalibus desideriis, ubi ægra quiescebat, extrahere. Lectum vero tollere, est ipsam quoque carnem per continentiae frena correctam, spe cœlestium præmiorum deliciis privare terrenis. Ipse enim est lectus, qui per singulas noctes lavatur a David (*Psal. vi*), id est, pro unius noxæ maculis, digno pœnitentiæ flumine castigatur. Sublato autem lecto domum ire, est ad paradysum redire. Ipsa est enim vera domus quæ hominem prima suscipit, non jure amissa, sed fraude, tandemque restituta per eum qui fraudulentum hosti nihil debuit. Aliter: Sanus qui languebat, lectum reportat domum, cum anima peccatorum remissione accepta, ad internam sui custodiam cum ipso se corpore refert, ne post veniam quid, unde iterum juste feriatur, admittat. Per lectum enim in quo carnis est requies, ipsa caro signatur, per domum vero conscientia figuratur. Et via cum mente mortui in vitiis jaces, in carnis electatione quiescimus, infirmi portamur in lecto. Um vero sanati mente fuerimus, ut jam vitiis carnis ulsantibus resistamus, necesse est ut tentationum ontumelias de nostra infirmitate toleremus. Ergo taque mire ad salutem reducto præcipitur, *tolle lectum tuum*, id est, illud in quo portatus es, quia necesse est ut portet quisque contumeliam car-

nis, in qua prius jacebat ægrotus. Quid est ergo dicere, *tolle lectum tuum, et vade in domum tuam?* nisi, porta tentationes in quibus hactenus jacuisti, ac revertere ad conscientiam, ut videas quæ fecisti. *Et confestim surgens coram illis, tulit lectum in quo jacebat, et abiit in domum suam magnificans Deum. Et stupor apprehendit omnes, et magnificabant Deum*. Mira divinæ potentiae virtus, ubi nulla temporis interveniente morula, jussu Salvatoris salus festina comitatur. Merito qui affuerant, damnatis blasphemiae jaculis, ad laudem tantæ majestatis stupentia corda convertunt. Nam primo Domini virtutem suæ perfidæ fore ultricem turbæ timent: dehinc cessante jam desperationis timore, honor Deo redditur, quod tantam dedit hominibus potestatem. Hoc enim sequitur: *Et repleti sunt timore, dicentes, quia vidimus mirabilia hodie*. Sed soli hoc Christo erat debitum, soli de communionem paternæ substantiæ hoc agere erat familiare. Non ergo hoc venit in admirationem quod posset ista. Quid enim Deus non posse creditur? Alioquin laus de uno homine, non de pluribus exstitisset. Sed delati Deo honoris hujus causa est, quod potestas hominibus ac via data sit per verbum ejus et peccatorum remissionis, et corporum resurrectionis, et reversionis in cœlum. Tu autem, Domine, etc.

HOMILIA CLV.

IN SABBATO POST PENTECOSTEN.

(Ex beati Ambrosii in Evangelium secundum Lucam expositione, lib. iv, num. 55.)

In illo tempore surgens Jesus de synagoga, introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, et rogaverunt illum pro ea, etc. (Luc. iv.)

Sacrilegia Judæorum, etc. *Reliqua vide apud sanctum Ambrosium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ XV, col. 1629.*

HOMILIA CLVI.

ITEM DE EODEM SABBATO.

In illo tempore surgens Jesus de synagoga, introivit in domum Simonis, etc. (Luc. iv.)

In isto sancti Evangelii capitulo, non idem ab evangelistis servatus est ordo. Hoc denique factum Marcus et Lucas antequam de leproso, qui Domino descendente de monte mundatus est, quid dicerent, narrant (*Marc. i*). Matthæus vero post terminatum in monte sermonem, leprosi præmissa mundatione, puerique centurionis curatione, subjungit de restitutione socrus Simonis Petri (*Matth. viii*). Sed nihil obstat narrandi diversitas, ubi eadem res nuntiatur. Et notandum quod leprosus ille apud Matthæum primus specialiter curatus sit, secundo puer centurionis, tertio socrus Petri febriens in Capharnaum, quarto in loco qui oblatis sunt ei dæmonio vexati, quorum spiritus verbo ejiciebat, quando et omnes male habentes curavit. Quoniam *invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum* (*Sap. ii*), ideo contra ipsum mortis auctorem primo debuit medicina salutis operari, primo lingua serpentina ne ultra virus spargeret, occludi; ac deinde femina, quæ prima seducta

est, a carnalis concupiscentiæ febre curari; tertio vir qui male suadentis dicta conjugis audivit, ab erroris sui lepra castigari, ut ipse apud Lucam evangelistam esset ordo restorationis, qui fuerat et casus; paulo superius enim refert, quia in synagoga erat homo habens dæmonium immundum. Cujus integra restitutione sanitatis descripta, subdit hoc quod ex lectione audivimus hodierna: *Surgens autem de synagoga Jesus, introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus.* Sed et hujus revelationis [relevationis] a Domino collatæ explicita narratione, nonnullis interpositis, vir qui erat plenus lepra, subinfert mundationem. Bene autem ubi leprosus mundatur, certus non exprimitur locus, ut ostendatur, non unum populum specialis alicujus civitatis, sed omnium populos fuisse sanatos. Hæc per excessum necessarium præmisimus, ut mysticum ordinem ab Evangelista servatum monstraremus, ut dictum est, restorationis in Domino, qui erat et casus in protoplastis. Intendamus nunc mentis obtutum ad hoc Evangelii capitulum, quod nobis exponendum hac lectione propositum est. Si virum a dæmonio liberatum, moraliter animum ab immunda cogitatione purgatum dixerimus significare, consequenter femina febribus tenta, sed ad imperium Domini sanata, carnem ostendit a concupiscentiæ fervore per continentiæ præcepta frenatam. *Omnis enim amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia, spiritus immundi furor est (Eph. iv). Fornicationem vero, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus, febrem illecebrosæ carnis intellige (Col. iii). Et rogaverunt illum pro ea. Et stans super illam, imperavit febre, et dimisit illam.* In Evangelio Matthæi scriptum est: *Et tetigit manum ejus, et dimisit eam febris (Matth. viii).* Modo enim Salvator rogatur, modo ultro curat ægrotos, ostendens se contra peccatorum quoque passiones et precibus semper annuere fidelium, et ea quæ ipsi minime in se intelligunt, vel intelligenda dare, vel pie petentibus etiam non intellecta dimittere, juxta quod Psalmista postulat: *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, Domine (Psal. xviii).* Tangitur vero manus mulieris, et sanatis operibus ejus, peccatorum infirmitas fugit. *Et continuo surgens, ministrabat illis.* Naturale est febricitantibus, incipiente sanitate lassescere, et ægrotationis sentire molestiam. Verum sanitas quæ Domini confertur imperio, simul tota redit, nec solum ipsa redit, sed et tanto robore comitante, ut eis continuo qui se adjuverant, ministrare sufficiat: et (juxta leges tropologiæ) membra quæ servierant immunditiæ ad iniquitatem, ut fructificarent morti, serviant justitiæ in vitam æternam. Sed et secundum mysticos intellectus, salvato centurionis puero, ac fide gentium in centurione laudata, consequenter socrus Petri, hoc est, synagoga Judaica ab æstu febrium sanatur. Domus namque Petri, plebs Israelitica intelligitur, in qua (juxta quod Paulus apostolus refert) Petrus apostolatus ministe-

rium accepit (*Gal. ii*). Socrus vero Petri, ejusdem plebis est synagoga, quæ mater primitivæ Ecclesiæ tanquam uxoris Petri ob hoc convenienter accipitur, quoniam ex ipsa synagoga primaria discipulorum Christi Ecclesia carnis originem traduxisse cognoscitur, quæ Petro veluti desponsata, sed Spiritus sancti gratia invisibiliter fecundata, in exemplum beati Joseph et Mariæ virginis salubriter creditur. At vero socrus Petri, hoc est, synagoga Judaica interim perfidiæ febribus æstuat, donec plenitudo gentium introeat, et sic omnis Israel salvus fiat (*Rom. xi*). Cujus manum tangere, est in ea bona actiones informare, quia nisi mundatæ fuerint manus Judæorum, quæ sanguine sunt plenæ, synagogorum febricitans jacet. Sed tunc eam febris dimittit cum multiplex perfidiæ languor ipsam deserit. Porro surgit ac ministrat, cum mortuis operibus abrenuntians, atque ea quæ sursum sunt quærens, in novitate vitæ perambulat. *Cum sol autem occidisset omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad illum. At ille singulis imponens manus curabat eos.* Matthæus ita scribit: *Vespere, inquit facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes, et ejiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit, impleretur quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, et ægrotationes portavit (Matth. viii).* Omnes non mane, non meridie, sed ad vesperam curantur, quando sol occubiturus est, quando granum tritici in terra mortur, ut multos fructus afferat. Solis namque occubitus passionem mortemque illius significat, qui dixit *Quandiu in mundo sum, lux mundi sum (Joan. ix)* Et sole occidente plures dæmoniaci quam ante plures sanantur ægroti, quia temporaliter in carne vivens, paucos Judæorum docuit; calcato regno mortis, omnibus per orbem gentibus fidei salutisque dona transmisit. Cujus ministris quasi vitæ lucisque præconibus, Psalmista canit: *Iter facite ei qui ascendit super occasum (Psal. lxxvii).* Super occasum quippe Dominus ascendit, quia unde in passione occubuit inde majorem suam gloriam resurgendo manifestavit. *Exibant autem dæmonia a multis clamantia dicentia: quia tu es Filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui, quia ipsum sciebant esse Christum.* Dæmonia Filium Dei confitebantur, et attestant evangelista, sciebant ipsum esse Christum, quem quem dierum quadraginta jejunio fatigatum diaboli hominem cognoverat, nec tentando valebat, an Dei Filius esset, experiri, jam nunc per signorum potentiam vel intellexit, vel potius suspicatus esse Filium Dei. Non ergo ideo Judæis eum crucigere persuasit, quia Christum sive Filium Dei esse putavit, sed quia se morte illius non prævidere esse damnandum. Vere enim de hoc mysterio a seculis abscondito dicit Apostolus, quod *nemo principum hujus sæculi cognovit. Si enim cognovissent nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (I Cor. xi)* Quare autem dæmonia Dominus se loqui prohibebat manifestat Psalmista, qui ait: *Peccatori autem*

Deus, quare tu enarras justitias meas (Psal. XLIX)? A ne quis dum audit prædicantem, sequatur errantem. Improbis autem magister est diabolus, qui falsa veris semper permiscet, ut specie veritatis testimonium fraudis obtexat. Alias autem non soli dæmones qui inviti confitebantur, jubentur silere de Christo, sed et illi qui ab eo sanati sponte confiteri volebant, imo ipsi apostoli, qui eum post resurrectionem toto orbe erant prædicaturi, ante passionem ejus præcipiuntur omnino reticere de illo, ne divina videlicet majestate prædicata, passionis dispensatio differretur, et dilata passione, salus mundi quæ per hanc futura erat, negaretur. *Facta autem die, egressus ibat in desertum locum. Et turbæ requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum, et detinebant eum ne discederet ab eis. Quibus ille ait: Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei.* Si occasu solis, Domini mors exprimit, quare non die redeunte resurrectio illius indicetur? Cujus manifestata luce, a credentium turbis inquiritur, et in gentium deserto inventus, ne abeat detinetur: maxime cum hæc prima sabbati, quo resurrectio celebrata est, egressio, quæsitio, et inventio contigerit. Quod autem secundum Marcum abiit in desertum locum Dominus, ibique orabat (*Marc. 1*), hoc facto intimatur, quia resurrectionis suæ patefacta gloria, abiit in desertum gentium, ibique in suis fidelibus orabat, quia corda eorum per gratiam sui spiritus ad virtutem orationis excitabat. Et nos igitur fratres exemplo eorum qui Dominum fideliter exquisierunt, et ideo invenire meruerunt, atque præsentis ejus dulcedine capti detinebant illum ne discederet ab eis, intendamus mentis obtutum, et adjuvante Domino, Dominum requiramus. Divini canticæ vox est: *Quærite Dominum, et vivet anima vestra (Psal. LXVIII).* Quæramus inveniendum, quæramus inventum. Ut inveniendus quærat, occultus est, ut inventus quærat, immensus est. Unde et alibi dicitur: *Quærite faciem ejus semper (Psal. CIV).* Satiat enim quærentem in quantum capit, et inveniensem capaciolem facit, ut rursus quærat impleri, ubi plus capere cœperit. Non ergo dictum est, quærite faciem ejus semper, quemadmodum de quibusdam, *semper discentes, et ad veritatis scientiam nunquam pervenientes (II Tim. III)*; sed potius sicut ille ait: *Cum consummaverit homo, tunc incipit Eccli. xviii*), donec ad illam vitam veniamus, ubi sic impleamur, ut capaciores non efficiamur, quia ita perfecti erimus, ut jam non proficiamus. Tunc enim stenditur nobis quod sufficit nobis. Hic autem semper quæramus, et fructus inventionis non sit inquisitionis. Neque enim propterea non semper, quia hic tantum: sed ideo hic dicimus esse prærendum, ne aliquando hic putemus ab inquisitione cessandum. Nam et de quibus dictum est, *semper discentes, et ad veritatis scientiam nunquam pervenientes*, hi sunt utique discentes. Cum vero hac vita exierint, jam non erunt discentes, sed honoris sui mercedem recipientes. Sic enim dictum est, *semper discentes, et ad veritatis scientiam nun-*

quam pervenientes, tanquam diceretur, semper ambulantes, et nunquam ad viam pervenientes. Nos autem semper ambulemus in via, donec eo veniamus quo ducit via. Nusquam remaneamus in ea donec perducatur ubi maneamus; atque ita et quærendo tendimus, et inveniendo ad aliquid pervenimus, et ad id quod restat, quærendo et inveniendo transeamus, quousque inveniendo ibi fiat finis quærendi, ubi post perfectionem non superest intentio proficiendi, in Christo Jesu Domino nostro, per quem nunc gratiam reconciliationis accepimus, et accessum habemus ex fide, justificati ex ea in gratiam spei gloriæ filiorum Dei, qui et dedit nobis pignus Spiritus (*Rom. v; II Cor. v*): ipsi semper gloria et virtus in Patre et Spiritu sancto ante sæcula, et nunc per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA CLVII.

IN OCTAVA PENTECOSTES.

(Ex Opp. venerabilis Bedæ presbyteri.)

In illo tempore erat homo, ex Pharisæis Nicodemus nomine, princeps Judæorum. Hic venit ad Jesum nocte, et dixit ei: Rabbi, scimus quia a Deo venisti magister, etc. (Joan. III.)

Sicut ex lectione sancti Evangelii, fratres charissimi, audistis, princeps Judæorum, etc. *Reliqua require apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 197.*

HOMILIA CLVIII.

IN FESTO SANCTÆ TRINITATIS.

(Ex Herico, monacho Antissiod.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium, etc. (Joan. xv.)

Positus in cœna Dominus cum discipulis, postquam mysteria novi testamenti corporis sanguinisque sui consecratione signavit, instante jam hora suæ traditionis, inter cætera quibus eos dignatus est erudire, monuit ne impiorum contra se persecutione sæviante terrentur, ne fessi cederent, sed in omnibus invictum robur constantiæ tenerent, adventu etiam Spiritus sancti promisso, cujus gratia terreno timore privarentur, et virtutis cœlestis robore fundarentur. Denique si divinæ Scripturæ oracula consulamus, aperte cognoscemus quod sancti apostoli ante perceptionem sancti Spiritus, qui die decimo post ejus ascensionem in cœlos super eos missus est, minus idonei et capaces fuerant ad intelligenda mysteria divinæ sublimitatis, minus etiam fortes ad toleranda adversa illatæ persecutionis. Adveniente autem super eos Spiritu sancto, cum augmento divinæ cognitionis constantiam perceperunt ad perferenda tormenta passionis. Quod ut exempli gratia evidentius pateat, ipsum apostolici culminis verticem beatum Petrum in medium deducamus, qui antequam Spiritu sancto roboraretur, adeo infirmus et pavidæ mentis fuit, ut ad vocem unius aucillæ Dominum se vel nosse negaverit

(*Matth. xxvi*). Verum postquam sancti Spiritus ignis calore ante frigidum pectus accendit, tantam subito fortitudinem animo concepit, ut præ cunctis apostolis ad gloriam resurrectionis Christi publice prædicandam emicaret, atque principum terriculamenta transiret, dicens: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus* (*Act. v*). Et iterum: *Non possumus quæ vidimus et audivimus non loqui* (*Act. iv*). Admiremur ergo beatum Petrum prædicantem, quem dolueramus inficiantem. Tanto enim Spiritus sancti fulgore illustratus est, tantaque veritatis auctoritate solidatus, ut ipsos qui paulo ante fuerunt interfectores Christi, ita converteret, quod etiam mori vellent pro amore Christi. Proinde loquens Dominus discipulis, et promittens eis adventum Spiritus sancti, qui eos doceret scientiam divinæ cognitionis, et corroboraret ad fiduciam prædicationis atque constantiam passionis, dicit: *Cum venerit Paracletus quem ego mittam vobis a Patre, etc.* Ordo verborum talis est: *Cum venerit Paracletus, ille testimonium perhibebit de me.* Paracletus namque, hoc est Spiritus sanctus, testimonium perhibuit de Domino Jesu Christo: quia cordibus apostolorum illapsus, plenissimam eis divinitatis et humanitatis Christi scientiam contulit: adeo ut, quantum mortalis fragilitas patitur, quidquid de eo sentiendum est nosset, qualiter unius cum Patre esset substantiæ ejusdemque majestatis, quod is qui ante sæcula Deus erat apud Deum, homo inter homines apparuit in fine sæculorum, quod de virgine natus acceperit, ut idem homo idem esset et Deus: quod sponte passus, sua virtute a mortuis resurrexerit, atque cælum ascendens, in dextera Patris sederit, postremo quod ipse in fine mundi æquus omnium judex venturus sit. Hæc omnia sancti apostoli de Christo Spiritus sancti magisterio didicerunt. Nec solum illi, verum etiam omnes qui recte aliquid de Christo sentiunt, hujus Spiritus gratia hoc promeruisse credendi sunt. Perhibuit etiam testimonium, quando discipulis constantiam, ea quæ didicerant, prædicandi inspiravit: quando uno eodemque Spiritu et scientiæ spiritualis dote, et virtutis ad prædicandum ope donati sunt. Quod autem ait, *quem ego mittam vobis a Patre Spiritum veritatis, qui a Patre procedit*, per interpositionem dictum est, quæ figura Græcæ dicitur parenthesis, quam sententiam ideo interponere voluit, ut aperte ostenderet in Patre et Filio unam esse voluntatem et unam operationem cum distinctione personarum: ita videlicet ut intelligamus aliam quidem personam Patris, aliam Filii, aliam Spiritus sancti, sed in tribus personis unam atque eandem potestatem majestatis. Intuendum vero quod Spiritum sanctum et a se mitti, et a Patre procedere dicit, non quo separabilis sit Patris et Filii operatio, sed ut distantia personarum Patris et Filii manifestetur, in qua tamen personarum distinctione una Filii voluntas atque operatio cum Patris voluntate et operatione concordat. Sicut ergo Spiritus sanctus mittitur a Filio, sic mittitur et a Patre, et sic procedit a Filio

A quomodo et a Patre. Ipse Spiritus sanctus quia unius est voluntatis ejusdemque operationis cum Patre et Filio, dicitur quoque ipse sua sponte venire. Quod patenter in eo loco Dominus ostendit ubi dicit: *Spiritus ubi vult spirat* (*Joan. iii*). Et Apostolus, enumeratis divinatorum charismatum distributionibus, subdit: *Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus* (*I Cor. xii*). Idipsum quoque Dominus in hoc loco ostendit, dicens: *Cum venerit Paracletus*. Quia ver et a Filio mittatur subsequitur ipse Filius et dicit *Quem ego mittam vobis*. Et ut ostendat a Patre illu etiam procedere, subinfertur: *Spiritum veritatis qui a Patre procedit*. Propterea quæsitum indignum non est cur Spiritus sanctus non natus, non genitus, non ingenus, sed potius procedens dicatur. Cui questioni hac ratione a Patribus obviatur: Spiritus enim sanctus de Patre procedit et Filio, sed ideo non dicitur genitus, ne duo in Trinitate Filii suspicentur ideo non vocatur ingenus, ne duo similiter in Trinitate Patres credantur existere. Procedens autem dicitur testimonio Christi, dicentis: *Spiritum veritatis qui a Patre procedit*. Inter nascentem verum et procedentem Spiritum sanctum ista distantia est quod Filius ex uno nascitur, Spiritus vero sanctus ex utroque procedit. Adventu autem Spiritus sanctus testimonium perhibuit de Domino quia discipulorum mentibus infusus, omnia quæ eo mortalibus erant cognoscenda, clara ejus revelavit, aperte videlicet eis insinuans quomodo Pater ingenus, Filius genitus, Spiritus sanctus neque genitus neque ingenus, sed ex utroque procedens, et in his tribus personis una majestas at una substantia. *Et vos, inquit, testimonium perhibitis*. Testimonium perhibuerunt apostoli Domino Jesu Christo, quando die Pentecotes Spiritu sancto illustrati, quæ per illius aspirationem agnovit intrinsecus, hæc forinsecus abjecto timore libenter aliis prædicaverunt. Quia ab initio mecum erant, poterant aliis prædicare quæ noverant. Multum quippe ad fidem prædicandam, et ad perhibendum testimonium de Christo apostolis profuit, quod ab initio Dominicæ prædicationis cum eo conversati sunt: quia et temporis quantitate, et sui assidue plenius cœlestem disciplinam ceperunt, et (ut ita dictum sit) medullitus imbiberunt. Unde et ea ab ipso viderunt et audierunt, absque ambiguo aliis prædicabant. Cui recte attestatur beatus Petrus qui in locum Judæ proditoris, alium substituit volens apostolum, non hunc neophytum, id est eundem, sed longa conversatione probatum, ex te videlicet Dominicæ prædicationis, eligere st dicens: *Viri fratres, oportet ex his viris qui nobis conversati sunt in omni tempore quo intravit in Jerusalem Dominus Jesus et exivit, testem fieri resurrectioni ad plebem, unum ex istis* (*Act. i*). Matthiam qui fuit unus de septuaginta discipulis, quos Dominus in ipso prædicationis suæ exordio post apostolus substituit. Quanta autem auctoritate resurrexerit

mini prædicaret, alibi insinuat, ita de Christo dicens: *Quem Deus suscitavit a mortuis, et dedit eum manifestum fieri, non omni populo, sed testibus a Deo præordinatis, nobis qui manducavimus et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis (Act. x). Hæc locutus sum vobis ut non scandalizemini.* Prævidebat Dominus quæ persecutionum procellæ contra prædicantes apostolos surrecturæ essent, ideoque provide dignatus est eis post ventura prædicere, quo venientia facilius possent tolerare. Minus ergo afficiunt mala quæ prænoscentur, gravius vero improvisa perturbant. Et intuendum quia cum dixisset eos adventu Spiritus sancti illustrandos, et sibi testimonium reddituros, illico futuræ persecutionis adversa subjunxit. Quanto enim amplius sancti ad virtutum sublimia enituntur, eo major contra eos diaboli invidia oritur, quæ eorum profectibus resistere, et sive per se, sive per membra sua inchoati boni operis initia quærit radicitus extirpare. Ait ergo Dominus: *Hæc locutus sum vobis ut non scandalizemini*, ac si diceret: Idcirco vobis ventura postmodum innotesco, ut præscientiæ clypeo muniti, nequaquam a statu vestræ soliditatis dejiciamini. *Absque synagogis facient vos.* In Evangelio invenimus conspirasse Judæos, ut si quis confiteretur Christum, extra synagogam fieret. Quod nimirum apud illos pro magno piaculo deputabatur. Hanc apud Judæos olim viguisse consuetudinem nemo dubitaverit, ut eos qui vel blasphemix vel alicujus sceleris arguebantur, extra conventum suum expellerent. Sicut enim nunc homicidæ, vel incestuosi, vel capitalibus criminibus obnoxii, imperio canonum ab Ecclesiæ consortio et altari detruduntur, ita tunc temporis nominis Christi confessores a synagoga eliminabantur. Quod passi sunt Nicodemus et Gamaliel, multique alii, qui elegerunt ad tempus hominum societate privari, ut Christo in perpetuum adhærent. Quod autem non solum a synagogis ejicerentur, verum etiam morte a concivibus suis plecterentur, manifestat Dominus cum subjungit: *Sed venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo.* Judæi dum præcones sancti Evangelii odii mortibusque persequerentur, obsequium se præstare Deo arbitrati sunt, putantes se per hoc legis exercere vindictam. Unde et beatus Paulus testimonium illis reddidit, dicens: *Æmulationem legis habent, sed non secundum scientiam (Rom. x).* Unde et hæc verba Domini, non de gentibus, sed de Judæis singulariter oportet intelligi, ac si diceret: Tribulationes quidem a civibus gentis vestræ passuri stis, sed tanto eas perferte libentius, quanto non tam odio vestro quam paternæ legis æmulatione vobis as inferre tentabunt. Verum nihil prodest eis legem, quæ per servum data est, defendere, qui gratiam Evangelii, quæ per Filium facta est, noluerunt recipere. Quibus verbis non minime apostoli consonantur, dum videlicet audiunt (ut diximus) non suum odio, sed zelo divinæ legis persecutionis adversum e rabiem concitari. *Et hæc facient vobis, quia non*

A *noverunt Patrem, neque me.* Satis jam sanctæ Ecclesiæ fides accepit Patrem et Filium unius esse divinitatis et potentix, ac ideo Patris sive Filii cognitionem habere a nemine posse. Hinc idem Evangelista alibi dicit: *Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet (I Joan. ii).* Et alibi: *Qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui genitus est ab eo (I Joan. v).* Frustra ergo Judæi de Patris cognitione gloriantur, qui Filium recipere obstinato corde renuerunt. Jactent se de cultu Dei Patris quantum volunt, si fidem nostram quæ in Christo et per Christum est irrideant, nunquam certe Deo Patri placere poterunt, nunquam ad notitiam ejus pervenire valebunt, nisi Christum, in quo janua ad Patris scientiam perveniendi est, per fidem receperint, et æqualem Deo Patri per omnia crediderint. Quid vero utilitatis, quidve levaminis hæc verba Domini apostolis conferrent, illico manifestatur cum subditur: *Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora eorum, id est, malorum quæ passuri estis, reminiscamini quia ego dixi vobis.* Ac si diceret: Idcirco vobis ea quæ mei nominis causa passuri estis prænuntio, ut cum venerit hora, hoc est tempus eorum quæ prædicta sunt, ad memoriam reducatis me illa vobis prædixisse, sicque præsentia mala sufferatis, scientes quia ego qui potui vobis prædicere, potero cum venerint liberare. Magnum si quidem genus consolationis apostolis fuit, cum reminiscerentur inter adversa a Magistro suo de talibus se fuisse præmonitos, a quo se pro laborum exercitiis sine dubio noverant remunerandos. Magnopere vero hæc verba Domini sunt ponderanda, et non otiose audienda, quibus ait, ego dixi vobis. Ego, videlicet Deus omnipotentissimus, ego qui pro vobis vestraque salute sum moriturus, vosque meo sanguine redempturus, qui in tribulatione vobis semper adjutorium ministrabo, et post tribulationes immortalibus præmiis vos victores remunerabo. Ego prædixi vobis, tanquam diceret: Cum ea quæ futura vobis prædixi, adimpleta videritis, me Filium Dei esse credatis, qui potui talia facere cum prædixissem, et prædicere antequam facerem. Notandum vero quod ipse qui hic persecutionem futuram prædixit, ipse post pauca in eadem persecutione fidelibus suis auxilium promittit, dicens: *In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum (Joan. xvi).* Ipse quoque alibi eisdem legitime certantibus præmium pollicetur, dicens: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam (Matth. vi).* Qui et milites suos ne vinci possent, adjuvare, et ne incassum vincant, immortalis solet post prælia palmam rependere; Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per æterna sæcula. Amen.

HOMILIA CLIX.

IN DOMINICA II POST PENTECOSTEN.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide, etc. (Luc. xvi.)

In verbis sacri eloquii, fratres charissimi, etc. *Reliqua vide apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1302.*

OMILIA CLX.

IN DOMINICA III POST PENTECOSTEN.

(Ex eodem.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis : Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, etc. (Luc. XIV.)

Hoc distare, fratres charissimi, etc. *Reliqua vide apud eundem beatum Gregorium, tomo ut supra, col. 1266.*

HOMILIA CLXI

IN DOMINICA IV POST PENTECOSTEN.

(Ex eodem.)

In illo tempore accesserunt ad Jesum publicani et peccatores ut audirent illum, et murmurabant Pharisei et Scribæ, dicentes : Quia hic peccatores recipit, etc. (Luc. xv.)

Æstivum tempus quod corpori meo valde contrarium est, etc. *Reliqua vide apud eundem beatum Gregorium, tomo ut supra, col. 1246.*

HOMILIA CLXII.

IN DOMINICA QUINTA POST PENTECOSTEN.

(Ex Opp. beati Augustini.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis : Estote misericordes sicut et Pater vester misericors est. Nolite judicare, et non judicabimini, etc. (Luc. vi.)

Modo, fratres, cum Evangelium legeretur, audivimus dicente Domino : *Nolite judicare, etc. Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXIX, col. 1871.*

HOMILIA CLXIII.

IN EADEM DOMINICA.

(Ex Herico, monacho Antissiod.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis : Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors est, etc. (Luc. vi.)

Dominus Deus ea lege hominem inter omnia condidit, tantaque dignitatis præcellentia donavit, ut si in suæ creationis voluisset beato perseverare principio, per se quæ agenda essent sciret, et ad ea implenda sine ulla contrarii ferretur repugnantia. At postquam diaboli suasionibus obtemperavit, tantam subito mutabilitatem in seipso persensit, ut non solum mortalis ex immortali fieret, verum ipsam quoque liberi arbitrii facultatem ita vitiatam deterioratamque experiretur, ut nil jam per se boni intelligere, nedum opere implere sine auxilii divini valeat miseratione. Quia ergo impossibile erat, prolapsam genus humanum per se ad agenda quæ salutis exposcit ratio surgere, dignatus est Dominus sub habitu hominis apparens, per semetipsum apostolos quos ex omni humani generis massa elegerat, erudire, et quo pacto ad filietatem Dei reparari possemus, ostendere. Dixerat enim superius : *Inimicos vestros diligite, ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est (Matth. v).* Manifeste intimans sola dilectione divinæ paternitatis gratiam posse

promereri. Et post pauca : *Estote, inquit, misericordes.* In hac lectione sancti Evangelii, non solum misericordes esse docemur, sed etiam quomodo simus misericordes insinuat nobis, cum dicitur : *Sicut et Pater vester cœlestis misericors est.* Pater noster omnipotens Deus duobus modis dicitur : ve quia cum non essemus, nos creavit, vel quia cum periti essemus, misericorditer nos recreavit. Misericors igitur Deus Pater noster est, vel larga sua misericordia ingratis et malis temporalia bona tribuendo, super justos et injustos pluendo, super bonos et malos solem suum oriri faciendo, qua etiam jumenta pascit; eos in præsentibus temporalibus ad votum successibus nihilominus provehi permittendo vel etiam spiritualium bonorum munera special

B gratia suis electis conferendo, quos ita præsentibus uti concedit, ut eos perpetuis bonis quandoque frui faciat. Ista magna Dei misericordia nobis imitanda proponitur, si filii Dei esse desideramus. Misericors autem a misero corde dicitur, quod nostræ fragilitati proprie coaptatur, qui miseriis subjacentes, et nobis ipsis discimus qualiter aliis misereri debeamus. Miseria autem non modo in Deum cadere non potest qui suæ naturæ beatitudine sempiternæ felix feliciterque permanet sempiternus, verum nec in hominem justum quidem cadit, cum miseretur alterius. Quis enim non contendit ab omni miseria liberum esse debere sapientem cum subvenit inopi, cui cibum præstat esurienti potumque sitienti, cui vestit nudum, cum recipit tecto peregrinum, cui denique humanitatem suam usque ad sepulcrum porrigit mortuorum? Nam etsi id faciat mente tranquilla, nullis aculeis doloris instinctus, sed officio bonitatis adductus, misericors tamen dicendus est eo quod aliis condolendo miserum cor habere videatur. Huic enim nihil obest nomen, cui prode divinorum impletio mandatorum. Misericors igitur dicitur omnipotens Deus, translato ab homine vocabulo, qui utrique supra omnem creaturam suam misericors est, quam clementi protectione disponit, ordinat, ne ad nihilum redeat, sed potius æternæ stabilitate subsistat. Aliter : cum ergo Deus misericors dicitur, nequaquam per hoc substantiæ ejus proprietas demonstratur, sed potius nostro intellectui consulitur. Et quia de eo sicut est nihil cogitare presumimus, agitur ut ad ejus cognitionem per id quod nobis agitur, condescendamus. Misericors enim dicitur, quia humanum genus, quod potenciali condidit, misericorditer gubernat et regit. Quod enim salute corporum fruimur, quod fructuum ubertate gaudemus, et læto aere pascimur, quod ipsi solis calore fovemur, totum misericordissimi Dei beneficio agi non dubitatur. Scire autem debemus quod adverbium *sicut*, non semper pro æqualitate ponitur, sed nonnunquam etiam pro similitudine. Patet enim nos nulla ratione tantam habere misericordiam quam magnam Deus habere probatur : sed Deus, sicut immensus est, immensam etiam misericordiam habet. Nos quoque ab ejus potentia valde dissimulamus.

ut pote qui puri homines sumus, in quantum intellectus et possibilitas suppeditat, misericordes esse curemus, diligendo et beneficia cumulando, non solum gratis et amicis, sed etiam ingratis et inimicis. Quisquis etiam bona temporalia vel spiritualia aliis pro amore divino largitur, quisquis in se peccantibus indulgentiam misericorditer tribuit, sicut a Domino ipse veniam impetrare desiderat, hic procul dubio imitator Dei efficitur. *Nolite judicare, et non judicabimini; nolite condemnare, et non condemnabimini.* Quæri potest cum per Psalmistam dicat: *Recte judicate, filii hominum (Psal. LVII)*, cur hic idem prohibeat fieri, dicens: *Nolite judicare?* Hoc dicendo, non tollit nobis intelligentiam judicandi, sed illud admonet ne damnemus aliquem cujus vel cogitatio nobis cognita non est, vel nescimus qualis postea futurus sit. Nullatenus enim ecclesiasticis præjudicare putandum est judiciis, quibus negligentium culpas puniri mos est, sed necessarium discretionis moderamen intimatur. Hæc enim sententia ideo nobis principaliter imperatur, ut ea facta de quibus dubitare possumus quo animo flant, quia sunt quædam media quæ a bono et malo animo possunt agi, in meliorem semper partem interpretemur: Sicut (verbi gratia) sunt diversorum ciborum perceptiones, et exquisitæ potionum varietates, et cæteræ necessariae corporum curationes, de quibus ab Apostolo judicare prohibemur: *Qui manducat, inquit, non manducantem non spernat: et qui non manducat, manducantem non judicet (Rom. XIV)*, eo quod possent humani cibi quilibet simplici animo sine vitio concupiscentiæ sumi. Horum ergo et similium operum quæ indifferenter geri possunt, tempus quo judicentur adveniet, cum, sicut Apostolus docet, *illuminabit Dominus abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium (I Cor. IV)*. At vero de illis judicare permittimur, de quibus dubium non est quin prava intentione gerantur, qualia sunt quæ Apostolus *opera carnis* nominat, inquit: *Homicidia, ebrietates, fornicationes (Gal. V)* et cætera talia quæ auctores suos et a regno Dei excludunt, et æternæ morti obnoxios faciunt, nisi digna pœnitentia dum vivitur expientur. De quibus ipse Dominus alibi dicit: *A fructibus eorum cognoscetis eos (Matth. VII)*. Dum vero quædam præcipua sunt, in quibus temerarium judicium debemus refugere, cum videlicet incertum habetur, ut dictum est, quo animo quid factum sit; ubi etiam cum incertum est qualis futurus sit cras qui hodie vel bonus vel malus apparet. Verbi gratia, si quis de infirmitate stomachi conquestus, ante horam comedere voluerit, et tu id non infirmitati, sed edacitati deputaveris, temere judicasti: de hoc non oportet nos judicare, illo videlicet judicio damnationis, ut de ejus salute desperemus. Rursum si apertam ebrietatem edacitatemque cognoveris, et ita reprehenderis ut de correctione illius desperes qui hujusmodi vitio subjacet, nihilominus temere judicasti. Non ergo reprehendamus ea quæ occulta sunt, neque ita reprehendamus quæ manifesta sunt, ut

A quemquam de emendatione desperemus, et tunc vitabimus judicium de quo dicitur: *Nolite judicare, et non judicabimini: dimittite, et dimittimini: date, et dabitur vobis.* Hæc sententia omnia quæ de conversando cum inimicis per campos Scripturarum sanctarum latissime continentur, eximia brevitate complexa sunt. Præcipit ut dimittamus peccantibus in nos, ut nostra a Deo nobis dimittantur peccata. Item præcipit ut demus beneficia, ut nobis quoque a Deo detur vita æterna. Dicendo ergo *dimittite, et dimittimini*; et mox addendo, *date et dabitur vobis*, ostendit quia non sufficit tantum dimittere his qui in nos peccant, nisi etiam eis quæ possumus beneficia impendamus. Quisquis enim bona temporalia vel spiritualia aliis amore divino largitur, quisquis in se peccantibus indulgentiam tribuit, sicut ipse a Domino veniam impetrare desiderat, hic procul dubio imitator Dei efficitur. *Mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum.* Quia enim nos Dominus ad pietatis officium provocat, futuræ etiam retributionis modum insinuat, quatenus tanto magis largitati inserviamus, quanto de plenissima remuneratione securi existimus. Ait enim: *Mensuram bonam*, id est justam et æquam; *et confertam*, id est plenam; *et coagitatam*, id est commotam, vel hinc inde, id est undique concussam; *et supereffluentem*, id est superabundantem, *dabunt in sinum vestrum.* Qui sunt isti qui dabunt mensuram bonam, nisi pauperes quibus beneficia dederimus? Tale est et illud quod Veritas alibi dicit de pauperibus: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, etc. (Luc. XVI)*. Non enim pauperes ipsi mercedem reddent his qui eleemosynam illis largiuntur, sed Christus, pro cujus dilectione hoc faciunt. Quam tamen *in sinum* dare dicuntur, quia ut ipsam mercedem largitores eleemosynarum a Domino promereri potuissent, pauperes ipsi occasionem dederunt, cum aut miserabiliter egentes, aut in petendo importuni existentes, fortiorum sunt beneficio sustentati, et nonnulli etiam eorum ad fidem Christi per dulcia beneficia provocati. Vel certe ut de inimicis aliquid dicamus, multi malorum contra bonos sævientes, eorum patientia vel benevolentia ad rectitudinem charitatis sunt revocati. Notandum quod *in sinum* nobis dare dicitur: ea enim quæ in sinu habemus, securi utique possidemus. D Putehre ergo hæc remuneratio *in sinum* dari dicitur, ut cum quanta securitate possidenda, quantaque charitate retinenda sit, ostendatur. *Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.* Mensuræ nomine ipsam judicii regulam significatam accipimus. Quod alius evangelista apertius ponit, dicens: *In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini (Matth. VII)*. Sed nunquid si nos temere judicaverimus, temere etiam Deus judicabit, qui justus iudex est? Aut si iniqua mensura mensi fuerimus, nunquid et apud Deum iniqua mensura est, unde nobis remetietur? Sed hoc ideo dictum est quia temeritas qua nocet alii, ipsa tibi noceat necesse est; et justitia qua alium juvas, restat etiam ut ipsa te adjuvet. Potes*

etiam hoc et de largienda eleemosyna simpliciter accipi. Unde et egregius prædicator suis auditoribus dicit : *Qui parce seminat, parce et metet ; et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet (II Cor. ix)*. Quanto enim quisque in hac vita erga pauperes Christi magis misericors fuerit, tanto potiore in futuro a Domino recipiet mercedem. Hoc autem quid de eleemosyna impendenda dicimus, generaliter de omnibus quæ cogitamus, loquimur seu opere perficimus, sciendum est, quia unicuique secundum sua restituendum est opera. Dicebat autem illis et similitudinem : *Nunquid potest cæcus cæcum ducere ? Nonne ambo in foveam cadunt ?* Hujus versiculi sensus hæret sensui superioris sententiæ, ubi præcipitur eleemosynam tribui, et peccantibus offensam remitti. Ac si dicat : Si te contra inimicum ira concitaverit, aut contra illum qui a te eleemosynam petit, avaritia obduxerit, nunquid ejus vitium exhortando curare poteris, præsertim cum et tua mens eodem vitio teneatur obstricta ? Aut nunquid putas illum solum qui tibi injuriam fecit, reum deputandum, et non etiam te, qui injuriam portare patienter nescis, condemnandum ? Et contra vero, si illius improbitas invenerit mentem tuam mitem et tranquillam, et ille ad poenitentiam movebitur, et tu patientiæ munere donaberis. *Non est discipulus super magistrum*. Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus. Magister cælestis et omnium Dominus pie viventium Christus est : a quo et in quo totius virtutis et religionis est disciplina ; discipuli ejus omnes sunt quos Christianitatis exornat titulus juxta quod ab eo alibi audiunt : *Magister vester unus est Christus (Matth. xxiii)*. Hic ergo tantus, tantæque singularitatis magister homo factus est, cum esset Deus : injurias passus, et læsionis vicem non retribuit, qui ut pote Deus nutu solius voluntatis obtretractores suos punire valuit. Postremo ipsam subire mortem indignum non habuit, quod vitæ æternæ auctor exstitit. Si ergo ille qui Deus erat illatas sibi injurias patienter tulit, quare nos ejus discipuli, qui puri homines sumus, quique multa rimari, parva implere possumus, contumelias perferre dedignemur ? Si enim vere ejus discipuli esse volumus, necesse est ut perfectionis quam ab eo discimus, normam tenere studeamus. Quasi enim discipulus super magistrum erigitur, cum Christianus quis injurias audire dedignatur, seque suis viribus ulcisci conatur. *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est non consideras ?* Et istud ad superiora referendum est, ubi cæcum a cæco duci, hoc est, peccantem ab eo qui gravioribus reus est criminibus, corrigi minime posse dicitur. Multi igitur cum sint superbi, fures, raptores, odium in corde tenentes, si alios vel ad modicum viderint ira irrumpente, quasi festuca irruente turbatos, et a solita mentis tranquillitate mutatos, aut in qualibet offensa vel levi detentos, acriter eos dijudicant, sua crimina aut levia aut nulla, illorum autem gravia esse censentes. Et cum Domini præceptum habeant, judicare et

A condemnare prohibentis, ipsi immemores magis volunt judicare et condemnare quam emendare et corrigere. Unde adhuc insertur : *Aut quomodo potes dicere fratri tuo : Frater, sine, ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non vides ?* Oculus hoc in loco intentio cordis et mentis perspicacitas appellatur. Festuca vero est ira repentino animi impulsu excitata. Trabes autem intelligitur odium, hoc est, ira longa meditatione cordis, quasi assiduis arbor pluviis enutrita. Quantumque distat inter trabis magnitudinem et festucæ gracilitatem, quasi tantum interest inter iram et odium : odium enim est ira inveterata, ira autem subita animi perturbatio, quæ nonnunquam etiam utilis esse probatur. Potest namque fieri ut si irascamur homini, velimus eum corrigi : nunquam autem fieri potest ut eum quem odimus, corrigi aut meliorari cupiamus. Pro qua causa Dominus impossibile testatur esse ut de oculo fratris sui festucam auferat qui in suo oculo trabem portat. Et quidem non irasci impossibile est, quia irascibilis est homo naturæ. Unde et irasci permittimur indulgentia apostolica, ut ipsa ira, brevi coarctata compendio, modum non excedat. Cum enim dixisset : *Irascimini*, continuo addidit, *et nolite peccare (Ephes. iv)*. Nihil vero inter odium et homicidium distat, Joanne attestante : *Qui odit fratrem suum, homicida est (I Joan. iii)*. Non ergo potest, sicut præmissum est, festucam educere e fratris oculo qui suo in oculo trabem gestat, quia nemo aliquem ab ira potest corrigere qui odium celat in mente. Proinde merito talis acri invectione arguitur, cum dicitur : *Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo*. Hypocrita Græcus sermo est, ex integro et corrupto compositus. *Hypo* siquidem falsum, *crisis* judicium Græce dicitur. Hypocrita ergo simulator dici potest qui specie tenus justitiæ sibi nomen usurpat. Tractum est autem hoc nomen a picturis, quæ diversorum fucis expressæ colorum, similitudinem verorum tantum corporum repræsentant. Hypocrita etiam dici potest subauratus. *Hypo* namque Græce, Latine dicitur *sub, chrysos* aurum. Et hypocrita vocatur non solum qui aliud corde gerit et aliud opere agit, verum et ille qui, cum sit malus, quærit reprehendere bonos. Et nonnunquam tales cum ipsi malitiæ atque odii pleni sint, eorum quos per odium corripiunt, consultores videri volunt. Quos tanto prudentius cavere atque observare debemus, quanto facilius superducta sanctitatis specie falli possumus. Dicit ergo Dominus : *Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui*. Quod est dicere : Primo repelle a te odium, quod gravius est, et deinceps poteris securius eum quem diligis emendare de levibus. Inter hæc vero sciendum est nobis, et vigilantissime attendendum, ut cujus aliquando rei utilitas quempiam poposcerit corrigendum, primo cogitemus utrum illud peccatum ex quo fratrem arguimus, aliquando habuerimus necne, seu adhuc eodem impliciti teneamur. Et si quidem invenerimus nos minime habuisse, agamus Deo gra-

tias, cujus illud dono vitare potuimus: cognoscamus nos tamen homines esse, et habere potuisse. Si vero perpenderit nos tale aliquid commisisse, et jam per donum Dei caremus, tangat mentem communis infirmitas, et quales erga nos cum adhuc similes essemus, alios esse voluimus, tales quoque erga fratrem esse studeamus, eademque illi qua nobis per alios subventum novimus pietate consulamus. Quod si adhuc nos in eo quo frater arguitur errore persistere deprehenderimus, non reprehendamus neque oburgemus, sed congemiscamus, et illum non ad obtemperandum nobis, sed ad pariter conandum invitemus, atque ad remedium poenitentiae unanimiter concurramus. Et hoc summo studio providendum ut quolibet modo correctionis vigor procedat, intentio tamen ad salutem et emendationem ejus qui corrigitur tendat, quatenus ita erga fratrem districtio foris saeviat, ne intus charitatis fervor tabescat. Sic enim nobis pro aliorum salute certantibus, sit ut ipsi nostrorum consequamur veniam peccatorum. Unde prudentissime doctores sancti, inter modos quibus peccata laxantur, hoc quoque posuerunt, beato id auctorante Jacobo, qui dicit: *Quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suae, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum* (Jacob. v). Tu autem.

HOMILIA CLXIV

IN DOMINICA VI POST PENTECOSTEN.

(Ex beati Ambrosii in Evangelium secundum Lucam expositione, lib. iv, num. 68.)

In illo tempore cum turbæ irruerent ad Jesum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth, etc. (Luc. v.)

Ubi Dominus multis impertivit varia genera sanitatum, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Ambrosium, Operum ejus tomo II, Patrologiae XV, col. 1633.*

HOMILIA CLXV.

IN DOMINICA VII POST PENTECOSTEN.

(Ex beato Augustino, de Sermone Domini in monte, lib. II, cap. 7, num. 19.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Amen dico vobis, quia nisi abundaverit justitia vestra plus quam scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum, etc. (Matth. v.)

Posteaquam Dominus cohortatus est audiente, etc. *Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo III, Patrologiae XXXIV, col. 1259.*

HOMILIA CLXVI.

IN DOMINICA VIII POST PENTECOSTEN.

(Ex eodem.)

In illo tempore cum multa turba esset cum Jesu, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbam, etc. (Marc. viii.)

Altitudinem divinitatis suae, etc. *Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiae XXXIX, col. 1902.*

HOMILIA CLXVII.

IN DOMINICA IX POST PENTECOSTEN.

(Ex beato Augustino, de Sermone Domini in monte, lib. II, cap. 23, num. 77.)

A *In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, etc.* (Matth. vii.)

De investiganda ac possidenda sapientia Dominus, etc. *Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo III, Patrologiae XXXV, col. 1504, lin. 45.*

HOMILIA CLXVIII.

IN DOMINICA X POST PENTECOSTEN.

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius, etc. (Luc. xvi.)

B Quis est homo dives, nisi Christus? Dives in caelo et dives in terra, dives ubique. Dives plenus gratiae et veritatis. *Et nos omnes de plenitudine ejus accepimus* (Joan. i). Dives apud quem absconditi sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae. Dives in omnibus et in omnes qui invocant illum. Villicus autem est unusquisque Christianus, qui in baptismo villicationem sui accepit et proximi. Christianus enim unusquisque non tantum sui causa vivit, sed et proximi, et non tantum redditurus est rationem pro anima sua, sed et pro ejus cum quo vivit in hac vita, exercens se corpore et animo, et adjuvans proximum documentis et exemplo. Nec tantum quaerens quae sua sunt, sed et quae aliorum. Haec est Christianorum cura nobilis et sancta villicatio. Hinc est iudicium Christi tremendum, et futura exactio.

C *Et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.* Quotidie diffamamur apud Deum, quia *angeli nostri semper vident faciem Patris* (Matth. xviii), et nuntiant ei omnia opera nostra. Quid ergo faciemus? Ubi abscondemur? Illi nos diffamant qui nostra interiora vident. Illi nos infamant qui omni hora nos intuentur et Deum. Intuentur omnia nostra et Deum, quia nostra intuendo nuntiant Deo. Non est obstaculum, non sunt tenebrae quibus impediuntur videre omnia nostra, quia divinum lumen quo illuminantur, penetrat omnia. Quia lux in tenebris luget, et nox sicut dies illuminabitur (Psal. cxxxviii). *Et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.* Quis omnia sibi tradita bona bene dispensat in omnibus? quis non aliquando dormitat?

D Quandoque bonus dormitat Homerus *Et in multis offendimus omnes* (Jac. iii). *Et si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, et veritas in nobis non est* (I Joan. i). *Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? Quotidie nos vocat Dominus: Venite, filii, audite me* (Psal. xxxiii). *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis* (Matth. xi). *Et: O viri, ad vos clamito, et vox mea ad filios hominum* (Prov. viii). Quotidie loquitur nobis. Loquitur per prophetas, loquitur per apostolos, loquitur per seipsum in Evangelio, loquitur per detectores, loquitur in conscientia. *Quid hoc audio de te? Increpat male cogitantes, increpat male loquentes, increpat prave agentes, increpat male viventes.*

Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Quia de omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii (Matth. XII). Redde rationem villicationis tuæ; quid agas apud te, quid apud proximum, quid cogites in corde, quale proferas verbum, quid auditu delectet, et cui insigas oculum. Redde rationem villicationis tuæ. Bona mea dissipas, bonis meis male uteris, bona mea das extraneis. Voco, et non respondes: porrigo manum, et non respicis. Redde rationem villicationis tuæ. Jam enim non poteris villicare. Ad finem pervenisti, tempus est iudicii et rationis reddendæ. Jam non poteris villicare. Cito hinc abiturus, cito moriturus es, jam non poteris villicare. Post hanc enim vitam non est villicatio. Hic villicando servimus, ibi requiescendo mercedem capimus. Hic acquirimus quod ibi possideamus. Hic labor, ibi præmium. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus aufert a me villicationem? Felix qui de fine cogitat, felix qui quotidie cogitat se moriturum; quia melior est finis orationis quam principium (Eccle. VII). Et sancti dum finiuntur in sæculo, fiunt in cœlesti sede perpetui, quibus finis vitæ vivendi initium confert. Quid faciam? Quomodo de male dispensata villicatione evadam? Fodere non valeo. Postquam defecit hujus vitæ villicatio, non relinquitur actio post hanc vitam pro qua mereamur æternam vitam. Ibi jam non valeo fodere, quia ibi non est pauperes recreare, infirmos visitare, vigiliis sacris et orationibus insistere. Quid est enim aliud fodere, nisi sanctarum exercitiis actionum terram mentis et corporis excolere? Terram fodimus, cum a nobis extirpamus vitia, et virtutes inserimus. Quod fieri non potest post hanc vitam, quia tempus illud non est pœnitentiæ aptum, sed retributioni bonorum sive malorum operum. Mendicare erubesco. Ne mihi dicatur quod fatuis virginibus dictum est: Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis (Matth. XXV). Est mendicatio bona, est mendicatio mala. Mendicatio bona hic. Hic enim bene mendicamus a doctoribus sapientiam et doctrinam; a sanctis mendicamus in litiis ut orent pro nobis. In alia vita mendicatio erubescenda. Quis enim non erubescat dicere: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur (Ibid.). Ideo mendicare erubesco. Vere mendicatio erubescenda, ubi nihil recuperatur, et egestas omnium bonorum perpetua comitatur. Ideo mendicare erubesco. Ibi non prodest alieni boni mendicatio ubi deficit omne bonum suum. Nec potest ab alio quisquam expectare quod ipse non meruerit, cum unicuique vix sua sufficiant, et justus vix salvabitur (I Petr. IV). Ideo mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. Salubre consilium reperit ad finem qui male dispensavit villicationem, scilicet ut daret pauca, recepturus plura, et reciperetur in domos aliorum, cui propria deficiebant. Convocatis itaque singulis debitoribus Domini sui, dicebat primo: Quantum debes Domino meo? At ille

A dixit: Centum cados olei. Communem dominum habemus qui unum Deum colimus, cui omnes debemus quidquid boni possumus. Sed quia omnes villici sumus, de jure villicationis nostræ debitorum Domini pars ad nos refertur, ut non solum inveniamur debitores Dei, sed etiam invicem nostri. Non enim solum jubemur diligere Deum, sed et proximum. Debitorum ergo sumus Dei, debitorum sumus et proximi; Deo tamen totum debemus etiam id quod ad proximum referimus, ut quidquid debemus, Deo debeamus. Habemus autem spiritualia bona, habemus et corporalia. Spiritualia, ut fidem, justitiam, charitatem et cætera, quæ Deo debemus et proximo. Corporalia, ut aurum, argentum, triticum, vinum, et cætera, unde Deo servimus, et proximum adjuvamus. *B* Quid melius per oleum possumus intelligere quam spiritualia, quod rarius est et levius triticea soliditate, et lumen fovet et cultus virtutum, illuminat mentem ad intuendam veritatem, et præstat omnibus liquidis, ut spiritualia corporalibus? Quid per triticum, nisi corporalia? Siquidem per speciem sæpe genus intelligitur. Villicus autem primum debitori loquitur olei, quia priora sunt spiritualia corporalibus. Qui debet centum cados olei, quia debet Deo quidquid spiritualis habet boni. Sic enim sunt olei cadi plures, sicut spiritualis boni multæ species. Vas enim olei centenarium, species designat omnes spiritualium bonorum. Nam et centenarius plenitudinem sæpe significat, et finitus sæpe ponitur pro infinito. Debet ergo centum cados olei, qui debet Deo perfectionem spiritualis boni. *C* Sed multum pertinet proximo de hoc quod debetur Deo. Multum enim offendimus, nisi fidem, justitiam et charitatem proximo reddamus. Cum igitur de centum cadis olei villicus quinquaginta scribi jubet, quod debetur Deo, confirmatur scripto, quia non dimittitur quod sibi debetur: non jubet scribi, quia dimittitur. Dimittit quod suum est, relinquit quod Dei est. De hoc quod sibi debetur venia facit securum; de hoc quod debetur Deo scripto facit sollicitum. Unde sequitur: *Dixit illi: Accipe cautionem tuam, et sede cito, et scribe quinquaginta.* Ac si aperte diceret: Quod mihi debes, dimitto tibi; quod debes Deo, cautelam assume. Et qui superbus stas, sede cito, et humiliare: et quod parvi pendebas, vel oblivione pro nihilo *D* ducebas, scribe in tabulis cordis, et memoria tene, ut frequenter pœniteas et expies, donec et ipsum dimittatur tibi. *Sede cito*, id est, ne differas de die in diem. *Scribe quinquaginta.* Numerus pœnitentiæ et remissionis. Unde et annus quinquagesimus remissionis, et psalmus quinquagesimus pœnitentialis. Quinquaginta ergo scribuntur, et quinquaginta dimittuntur. Similis numerus similem significat offensio nem in Deum et hominem. Unde Dominus dicit in Evangelio: *Diliges Dominum Deum tuum ex tot corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua hoc est primum et magnum mandatum. Secundu autem simile est huic: Diliges proximum tuum teipsum (Matth. XXI).* Nam quorum similis est dil

ctio, similis est et offensio. Sequitur : *Deinde alii dixit : Tu vero quantum debes ? Qui ait : Centum coros tritici. Cadus liquorum mensura est, et corus seminum. Valde timendum est nobis, qui plenitudinem corporalium honorum debemus proximis : debemus, et tamen non solvimus : debemus totum, et vix parum solvimus. Quid ergo faciemus ? Si non possumus solvere totum quod debemus aliis, dimittamus saltem quod debetur nobis. Unde sequitur : Ait illi : Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. Qui enim de centum scribit octoginta, quintam partem dimittit, quia de corporalibus hoc debetur proximo, quod quinque sensus corporis exigunt. Hoc scripto commendatur quod divinæ gratiæ per octonarium relinquitur. Rapuisti meum, abstulisti præstitum, negasti commendatum. Si dimitto tibi, quid mea referi ? scribe octoginta, id est, commenda memoriæ quod adhuc eges venia divinæ gratiæ. Si quidem Evangelii gratia significatur per octonarium, sicut austeritas legis per septenarium. Sed meretur octonarii gratiam qui præcepta custodit quæ significantur per decem : ut per octonarium juncto quindenario gratiam intelligamus insitam præcepto, ut qui scribit octoginta, per decalogi custodiam perveniat ad octonarii gratiam. Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset. Mira res ! malus est villicus, et laudatur : male dispensavit, et parcitur : non emendavit quod fecit, et indulgetur. Vere prudenter egit, quia dimisit pauca, ut reciperet plura : dimisit temporalia, ut æterna perciperet. Audierat enim : *Dimittite, et dimittetur vobis (Luc. vi). Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. vi).* Vere prudenter egit qui Deum molitur facere debitorem suum, ut exigit ab eo debitam remissionem, quia remisit. Prudenter egit, quia cui erat obnoxius, ipsum sibi facit obnoxium : et quem habebat durum exactorem, nunc pium habet debitorem, ut fiducialiter dicat : dimitte, quia dimisi : redde quam debes veniam, quia ego dedi veniam. *Quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Filii lucis laborant, et vix merentur pretium ; currunt, et vix ad bravium perveniunt ; parturiunt, et vix evadunt. Filii sæculi post fraudes et illecebras ac illicitos mores, solummodo dimittunt, et Deum debitorem tenent ; parcunt, et parcitur eis ; condonant, et donantur. Ideo prudentiores sunt filii sæculi filiis lucis in generatione sua, id est, quando regenerantur Deo, et renovantur spirituali vita. Et ego dico vobis : Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Mammona, id est divitiæ, quæ iniquitatis dicuntur, quia sine iniquitate non captantur : et quia iniquum est eas revocare in proprios usus, quas creavit communes Dominus. Unde scriptum est, *Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ (Habac. iii), id est, pro divitiis captandis vidi homines factos tabernacula nigredinis, id est, vitiorum et dæmonum, ut qui poterant esse tabernacula virtutum sectando paupertatem, facti sint vitiorum tentoria pro iniqui-***

tate congreganda. Quis non videat multos perjuriam incurrere, homicidia facere, dolos machinari contra proximos, rerum domesticarum et dominorum proditores esse propter divitias ? Illi sunt *pro iniquitate tentoria Æthiopiæ*. Sed cum villicus fecerit superius et de spiritualibus et corporalibus, cur Dominus finem concludit parabolæ suæ de solis corporalibus ? Citius dimittimus injuriam factam quam præstitam pecuniam ; facilius damus fidem quam possessionem ; proniores sumus dimittere odia quam expendere nostra. Ideo Dominus parabola nobis ad misericordiam instructis, in ea parte misericordiæ concludit sermonem, quam novit esse apud homines difficiliorrem ; et ad eam nos enixius hortatur in fine, ad quam videt nos difficilius inclinari, quia *melior est finis orationis quam principium*. Faciamus ergo de divitiis iniquitatis amicos, pauperibus eas distribuendo, et debitoribus atque his qui eas abstulerint dimittendo. Sed quia iniquitatis divitiæ aliæ paterna possidentur successione, aliæ justo conquiruntur labore, aliæ usurpantur ex scelere vel impietate, de his certe amici non fiunt quæ de scelere vel impietate veniunt. Nec putet quisquam ex his adjutores querere salutis, quas ex mercimonio corrasit iniquitatis. Scriptum est enim : *Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere (Prov. xxi).* Et immolantis ex iniquo oblatio est maculata : et qui victimat filium in conspectu patris. Cum ergo præcipitur fieri *amicos de mammona iniquitatis*, discernendum est, ut eas intelligamus quæ de successione vel justo labore proveniunt. Quæ tamen et ipsæ iniquitatis dicuntur, quasi inæqualitatis : quia cum eas in proprietate tenemus, æqualitatem cum aliis hominibus non servamus. Sunt ergo illæ de quibus amicos facere præcipimur, divitiæ et iniquitatis, et justitiæ. Iniquitatis quidem quantum ad Deum, qui omnia communibus creat usibus. Justitiæ vero quantum ad sæculum, quia justitia sæculari possidentur ab hominibus. Divitiæ ergo quæ juste possidentur in terra, et injustæ sunt quantum ad divinam justitiam, et justæ quantum ad terrenam. Divina justitia cujuslibet, proprietas alicujus possessionem defendit. Per terrenam justitiam homines propria colligunt, per divinam justitiam sua communia faciunt. Divitiæ vero quæ sunt ex scelere, omnino sunt injustæ, nec illas justitia divina comprobatur, quas etiam terrena condemnat. Et istæ Deo nullo modo sunt offerendæ, quæ de scelere sunt acquisitæ. Et cito tamen reddendæ sunt, imo projiciendæ, ne malefactor inveniat in malo cepto perseverare. *Ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Exponit hic quod dixerat, *recipiant vos in domos suas.* Mansiones enim æternæ, domus sunt eorum quibus impenditur misericordia. Domus inquam eorum, non possessione, sed causa. Non possessione, quod eas possideant quas forsitan non possidebunt ; sed causa, quod scilicet causa sunt suis benefactoribus possidendi. In suas ergo domos nos recipiunt, quando in æter-

nas mansiones nos ire faciunt. Suas enim reputamus, quas non nisi per eos accipimus. Quas nobis quasi retribuunt propter beneficia quæ receperunt: et propter misericordias quas acceperunt temporalium, æternorum retributores existunt, per eum qui pro ipsis reddidit quod debuerunt, Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA CLXIX.

IN DOMINICA XI POST PENTECOSTEN.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore cum appropinquasset Jesus Hierusalem, videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, et tu, etc. (Luc. xix.)

Lectionem brevem sancti Evangelii, brevi, si possum, volo sermone percurrere, etc. *Reliqua videsis apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1294.*

HOMILIA CLXX.

IN DOMINICA XII POST PENTECOSTEN.

(Ex Opp. beati Augustini.)

In illo tempore dixit Jesus ad quosdam qui in se confidebant tanquam justi, et aspernabantur cæteros, parabolam, dicens: Duo homines ascenderunt in templum ut orarent: unus Pharisæus, et alter publicanus, etc. (Luc. xviii.)

Lectio sancti Evangelii ædificat nos ad orandum et credendum, etc. *Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXVIII, col. 655.*

HOMILIA CLXXI.

DE EADEM DOMINICA.

(Ex Herico, monacho Antissiodorensi.)

In illo tempore duo homines ascenderunt in templum ut orarent, unus Pharisæus et alter publicanus, etc. (Luc. xviii.)

Sensus hujus lectionis hæret per omnia superioribus, ubi Dominus discipulos ad instantiam orationis provocat, iudicis Deum non timentis, et viduæ in-clamantis introducta parabola, quanquam hoc modo terminavit: *Verumtamen Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra?* Ne vero sibi quisquam improbe de sua fide applauderet, humilitatis illico documentum subjunxit, eam inter cunctorum bonorum operum exercitia plus valere, matremque virtutum esse demonstrans, sicut constat superbiam vitiorum omnium caput existere. Ad hujus ergo singulare meritum declarandum usus est comparatione duorum hominum, in altero quidem humilitatem laudans, in altero superbiam vituperans. *Duo, inquit, homines ascenderunt in templum ut orarent, etc.* Videns Dominus quosdam Judæorum de ficta se sanctitate extollere, ac per hoc (quasi excellentioris meriti essent) cæteris præferre: hanc parabolam deduxit in medium, in qua et virtus humilitatis præcipue commendatur, et præsumptiva superbia quam sit cavenda ostenditur. *Dixit autem, inquit evangelista, ad quosdam qui in se confidebant tanquam justi, et aspernabantur cæteros, parabolam istam: Duo homines ascenderunt in templum.* Nobile illud templum et toto orbe

famosum, quod a Salomone Hierosolymis amuentissimis sumptibus fuerat ædificatum, in eminentiore ipsius civitatis parte situm fuerat, in monte scilicet Moria. Pulchre igitur dictum est, *ascenderunt*, quia civitas Hierusalem in clivo montis, hoc est, in descensu sita, ex parte erat in monte et ex parte in valle: templum autem Domini, ut diximus, in eminentiori loco ipsius civitatis fuit collocatum: et qui ad illud venire cupiebat, necesse erat ut illuc ascendendo perveniret. Unde et in sequentibus legitur: *Descendit hic justificatus in domum suam ab illo*, hoc est, templo; vel *descendit justificatus publicanus ab illo*, id est, ex comparatione Pharisæi. Et in alio Evangelio homo legitur descendisse ab Hierusalem in Hiericho, et incidisse in latrones (*Luc. x*). Causa quoque ascensionis eorum subditur: *Ut orarent.* Ad hoc enim illud templum constat ædificatum, ut ibi populus tum primitiva sua et reliqua quæ in lege præcipiebantur, offerret: tum etiam pro se sui que regni statu certis temporibus postularet. Ex his autem duobus hominibus qui ascenderunt in templum ut orarent, *unus Pharisæus et alter publicanus.* Pharisæi clerici et presbyteri erant Judæorum, qui pro eo quod a cæteris se dividebant, tanquam sanctioris ac potioris meriti, divisi interpretantur, a Phares filio Judæ mutuato vocabulo. E quibus iste fuisse deprehenditur, qui arrogantia tumens, in templum ascendit, non tam Deum oraturus, quam se laudaturus. Publicani autem dicebantur, vel qui publicis flagitiis incumbabant, vel qui publicis negotiis inserviebant, vectigalia reipublicæ persolventes, id est, telonarii, vel etiam omnes qui per fas et nefas divitias sibi accumulabant. Deinde publicanus iste ad membra supradictæ pertinet mulieris sanctæ Ecclesie, de quibus supra dicitur: *Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se?* (*Luc. xviii.*) Pharisæus vero ad illos de quibus formidabilis in conclusione sententia subditur: *Verumtamen Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra? Pharisæus stans, hæc apud se orabat.* Quod stans Pharisæus hic orasse perhibetur, ad morem illius populi refertur, qui ad templum Dei venientes, non solum prostrati, sed toto corpore erecti orare consueverant, quod gestus corporis testatur. *Deus, gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri hominum.* Quatuor species a sanctis doctoribus numerantur, quibus omnis tumor arrogantium deprehenditur. Prima si quidem species est, cum homo putat se habere bonum quod non habet, quem sententia Apostoli ex obliquo repercutit, dicens: *Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit* (*Gal. vi*). Secunda species est, cum aliquis bonum quod habet, a se ipso habere se arbitratur, diabolum profecto imitans qui per elationem dixit: *Nescio Dominum, et ego feci meipsum*; quem redarguit Apostoli sententia, dicentis: *Quid enim habes quod non accepisti?* (*I Cor. iv.*) Tertia vero est, cum quilibet, etsi bonum quidem quod habet, cœlitus sibi datum novit, tamen hoc pro suis meritis se accepisse confidit, contrarius

apostolo Paulo dicenti : *Quis prior dedit illi, et retribuetur ei (Rom. xi.)*? Quarta nihilominus est cum singulariter se aliquis bonum putat habere, et cæteris despectis specialiter bonus videri appetit. Quo morbo Pharisæus iste potissimum laborasse probatur, qui sub quadam generalitate, omnibus infra se positus, suaque præponderans merita, etiam publicano oranti se prætulit. *Deus, inquit, gratias ago tibi quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus.* Raptores sunt qui per vim aliena diripiunt; injusti, qui legem Dei, quæ summæ perfectæque justitiæ index est, non custodiunt; adulteri, qui alienum thorum violant. *Jejuno bis in sabbato.* Si quem movet cur se bis in sabbato jejunasse jactet, hujusmodi quæstio sub tali citius sensu dissolvetur: Judæos omnes dies suos a sabbato computasse manifestum est, hoc modo: prima sabbati, secunda sabbati, sicque reliqui a sabbato dies nuncupantur usque sabbatum, sicut et nos primam et secundam feriam dicere constat. Non incongrue hoc loco nomine sabbati tota hebdomada intelligitur, quæ sabbato clauditur. Nemo enim tam dementissimus esse potest, qui hunc in una die bis, quod utique impossibile est, jejunasse putet. Bis ergo in sabbato, id est, duobus diebus in hebdomada jejunasse se perhibet. *Decimas de omnium quæ possideo.* Lege præcipiebatur ut filii Israël annuatim omnium rerum suarum Domino decimas darent. Sed scribæ et Pharisæi, ut cæteris decimas dantibus sanctiores apparerent, non modo redditus frugum, verum minima quæque olerum decimabant. Unde et digne alibi a Domino redarguuntur, cum dicitur: *Væ vobis, scribæ et Pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentham et anethum, et cuminum, et relinquitis quæ graviora sunt legis (Matth. xxiii)*, hoc est, altiora præcepta legis, dilectionem videlicet Dei et proximi, vel iudicium et misericordiam. Hoc loco breviter commemorandum quod Ezechiel propheta in mystica visione quam refert sibi apparuisse juxta fluvium Chobar, inter reliqua dicit se vidisse *quatuor animalia plena oculis ante et retro (Ezech. i)*. Quæ cum multiplicibus sint referta mysteriorum sensibus, speciatim sanctorum symbolum præferunt. Hæc ergo animalia recte undique oculata esse dicuntur, quia sanctorum actio undique magnæ vigilantix cura circumspecta est. Ita enim bona desiderabiliter prævident, ut mala quæque solerter caveant. Sic denique terrenorum sese impendunt actibus officiorum, ut a cælestibus non secernant animum. Sic postremo noverunt frui temporalibus, ut semper intendant æternis: tantoque in bonis etiam quæ agunt solliciti et prudentes sunt, quanto hostis versutissimi fraudes etiam in bonis subreperere solere non nesciunt. At hi quos minima vel nulla sui cura exercet, dum aliis intendunt, frequenter alia negligunt: multumque his sanctis dissimiles animalibus, circumspeditionis oculum provide ad cuncta non porrigunt. Quod huic Pharisæo accidisse deprehenditur, qui ad Deo gratias agendas, ad elemosynam dandam, ad jejunia facienda

A sagaci oculo intendit, sed ad humilitatis observantiam negligenter torpuit, et quasi omnes suæ civitatis aditus diligenter emuniens, superbix cicatricem reliquit, per quam feroci hostium deprædationi subjacuit. Quemadmodum enim nihil prodest quod tota civitas contra hostium custoditur incursum, si unum in ea foramen relinquitur per quod ab hostibus intretur, sic nihil juvat quod multas virtutes congregamus, si unum in nobis vitium relinquimus, per quod a diabolo capiamur. *Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cælum levare, sed percutiebat pectus suum.* Quot in Pharisæo signa præcesserunt superbix, tot consequenter in publicano humilitatis indicia describuntur. Ille enim sua merita prædicare, aliis se potiozem ostendere: e contra iste suorum confessione peccatorum, demissione luminum, pectoris insuper verberatione Divinitatem sibi conciliat. *A longe stabat, quia se et peccatorem et profanum veraciter intelligens, sanctuario appropinquare non audebat. A longe utique stabat, quia peccando se longe a Deo recessisse noverat. Oculos ad cælum levare nolebat, quia sciebat se illum qui in cælis est graviter offendisse, illicita conspiciendo, indignum certe existimans iisdem obtutibus Deum vel Dei templum aspicere, quibus ad concupiscendum illicita plurima fuerat conspicatus: necdum eorum numero se sociare audebat, qui de peccatorum indulgentia fisi, cum Psalmista dicunt: *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis (Psal. cxxii)*. Pectus quoque suum percutiebat, quoniam se noverat plurima ibi cogitasse nefanda unde Deum offenderat: et quasi supplicium sibi de seipso exigens, veniam scelerum non tam impetrabat quam extorquebat a Domino. *Deus, inquit, propitius esto mihi peccatori.* Magna precis brevitatis, sed mira robustaque devotione commendata, quæ et iudicis sententiam permutaret, et ex injusto justificatum repente publicanum efficeret. Unde sequitur: *Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo.* Maxima fiducia sub exêmplo istius publicani digne poenitentibus prærogatur. Qui quoniam culpas præteritas humiliter dessevit, quamvis injustus ad templum venerit, justificatus tamen a templo recessit. Quod vero dicit, *ab illo*, dupliciter auctores exponunt, vel *ab illo* scilicet templo, vel *ab illo* subaudiendum Pharisæo, id est, plus quam ille. Hæc quia ad litteram per se eminent, si quid mysterii superest, requiramus. Duo isti homines duorum est typus populorum. Pharisæus quidem de meritorum excellentia inaniter se efferens, Judæicum populum figuraliter exprimit, qui de acceptæ legis observantia tumuit, et Redemptoris sui ad se in humilitate venientis adventum superba mente recipere detrectavit, cum inter cætera quæ culparum immanitas exposcebat, illuc recto satis ordine pervenit; ut qui olim in prioribus Patribus angelos hospitio receperat, jam secum ulterius habitare nolentes, in templo clamantes audiret: *Recedamus ab his sedibus.* Per publicanum vero, qui se humiliando, suaque*

peccata confitendo, exaltari meruit, gentilis æque designatus est populus, qui, apostolicæ prædicationis veritate suscepta, falsorum numinum portenta deseruit, suumque Creatorem condigna pœnitentia sibi propitiare contendit, cujus digne satisfactioni contigit ut qui pridem fuerat mancipium diaboli, efficeretur filius Dei. Qui quoniam a Deo conversus, peccata sua recognovit, et scelerum suorum perfecte pœnituit, non solum veniam, sed etiam ut populum Judæorum fidei dignitate præcederet, accepit. *Quia omnis qui se exultat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur.* Hæc sententia et de utroque populo valet intelligi, Judaico scilicet et gentili: quorum alter, ut dictum est, de divinis beneficiis superbiens, humiliari: alter vero devote se in confessione peccatorum humilians, meruit exaltari. Et de omni superbo et humili potest convenientissime accipi, concordante super hoc Salomonis sententia: *Ante ruinam exaltatur cor hominis, et ante gaudium humiliatur (Prov. xviii).* At videmus multos honoribus et divitiis hujus sæculi florere, et in eis usque ad finem perseverare: cernimus e contra nonnullos paupertate et inopia laborare, et in eadem egestate usque ad exitum vitæ permanere. Cum ergo isti in inchoata felicitate, et illi in pristina paupertate usque ad terminum vitæ permaneant, quomodo verum esse constat quod Dominus dicit: omnem hominem exaltatum humiliari, atque humiliatum exaltari? Sed quoniam Veritas falli non potest, sciendum quia si non in præsentia hoc semper adimpleri videtur, in futuro tamen complendum non dubitamus. Omnis enim qui in præsentia vita se exultat, ut divinis præceptis se subdere contemnat, hic in die iudicii cura superbis et impiis sociatus humiliari cogetur, a Domino auditurus: *Ite in ignem æternum (Matth. xxv).* Qui autem amore divino hic se humiliare studuerit, imitans illum qui dicit: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde (Matth. xi):* ipse in futuro iudicio a Domino exaltabitur cum optabilem vocem audire meruerit: *Venite, benedicti Patris mei (Matth. xxv).* Nos autem non solum ex humilitate publicani exemplum humilitatis colligere debemus, verum e diverso, et de verbis elati Pharisæi formam humilitatis assumere. Ille enim consideravit aliorum mala, et cœpit jactanter sua proferre bona; nos e contra nostra mala debemus perpendere, et aliorum bona pie considerare. Ut sicut ille cæteris se præferens, ex eo quod alios despexit, humiliatus est ad ruinam; ita et nos bonis fidelium impares judicantes, ex eorum imitatione exaltati, proficiamus ad gloriam. Cumque hujuscemodi devotionis formam assecuti fuerimus, in quotidianis precibus hanc orationem a beato Beda editam, brevem quidem, sed omnino saluberrimam frequentando recitare studeamus. « Deus omnipotens, miserere supplici tuo, quia non sum sicut innumerum servi tui, contemptu sæculi sublimes, justitiæ merito gloriosi, castitatis laude angelici, velut etiam multi illorum qui post flagitia publica pœnitendo tibi meruerunt esse devoti: qui etiam si quid

A boni tua gratia largiente fecero, quo sine hoc faciam, quæ a te districtione pensetur, ignoro. » Tu autem, Domine.

HOMILIA CLXXII.

IN DOMINICA XIII POST PENTECOSTEN.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore exiens Jesus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos, etc. (Marc. vii.)

Surdus ille et mutus, etc. Reliqua vide apud venerabilem Bedam presbyterum Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 234.

HOMILIA CLXXIII

IN DOMINICA XIV POST PENTECOSTEN.

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis quod multi reges et prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt: et audire quæ auditis, et non audierunt, etc. (Luc. x.*

Aperit Dominus cœleste mysterium, quod placuerit Deo ut parvulis magis quam prudentibus istius mundi suam gratiam revelaret. Quod apostolus Paulus stylo pleniore digessit, dicens: *Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi (I Cor. i)?* Nam quoniam Dei sapientiam non cognovit hic mundus per sapientiam, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. Parvulum ergo accipiamus, qui se exaltare non noverit, et phaleratis sermonibus artem suæ jactare prudentiæ, quod philosophi plerique faciunt. Parvulus erat qui dixit: *Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Neque ingressus sum in magnis, neque in mirabilibus super me (Psal. cxxx).* Et ut scires parvulum hunc, non ætate, non sensu fuisse, sed humilitate sui, et quadam declinatione jactantiæ, addidit, *sed exaltavi animam meam. Vides quam excelsus fuerit hic parvulus, quanto virtutum sublimis vertice? Tales nos parvulos vult esse Apostolus, cum dicit: Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens. Sapientia enim sæculi, stultitia est apud Deum (I Cor. iii).* Pulcherrimus connectitur de fide locus, quando omnia sibi tradita dicit a Patre suo. Cum omnia legis, omnipotentem agnoscis, non decorem, non degenerem Patris. Cum tradita legis, Filium confiteris, cui per naturam omnia unius substantiæ jure sint propria, non dono collata per gratiam. Addidit: *Nemo scit quis est Filius nisi Pater, et quis Pater nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare.* Ideo beatos dixit oculos illorum quibus datum est Dei salutare Christum videre. Ut scias autem quia sicut Filius Patrem quibus vult revelat, ita etiam Pater revelat quibus vult Filium, audi dicentem ipsum Dominum Jesum cum laudaret Petrum, quod eum Dei Filium esse confessus sit: *Beatus es, inquit, Simon Barjona, quia non caro et sanguis revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est (Matth. xvi).* Adhæret his lectio qua exponuntur hi qui legisperiti sibi videntur, qui verba legis tenent, vim legis ignorant, et ex ipso primo

legis capitulo docet esse ignaros legis, probans quod in principio statim lex et Patrem et Filium prædicaverit, incarnationis quoque Dominicæ annuntiaverit sacramentum, dicens: *Diliges Dominum Deum tuum, et diliges proximum tuum sicut teipsum*. Unde Dominus ait ad legisperitum: *hoc fac, et vives*. At ille quasi nesciret proximum suum, quia non credebat in Christum, respondit: *Quis proximus meus?* Ita qui Christum nescit, nescit et legem. Quomodo enim potest scire legem, cum veritatem ignoret, cum lex annuntiet veritatem? *Homo quidam ex Jerusalem descendebat in Jericho*. Ut eum locum qui propositus est nobis, planius possimus absolvere, veterem civitatis Jericho repetamus historiam. Meminimus itaque quod Jericho, sicut legimus in libro qui scribitur Jesu Nave, magna civitas fuerit, mirabilibus septa parietibus, quæ non ferro pervia, non ariete possit esse penetrabilis; in ea Raab habitasse meretricem, quæ exploratores quos direxit Josue, hospitio recepit, consilio instruxit, postulantibus civibus abisse respondit, abscondit in tecto; ut se suosque urbis excidio posset eripere, coccum in fenestra ligavit; urbis autem ipsius inexpugnabiles muros, septem tubarum sacerdotalium sono et populi jubilantis ululatu consono corruiſſe. Videte quomodo unusquisque proprium servet officium, explorator excubias, mysterium meretrix, fidem victor, religionem sacerdos. Hi periculum pro laude non metuunt, illa susceptos nec in periculis proſiſſi. Iste sollicitus magis fidem servare, quam vincere, meretricis prius mandat salutem quam excidium civitatis. Religionis autem insignia arma sunt sacerdotis. Jam illud quis non plenum putet esse miraculi, quod ex tota urbe nemo servatus est, nisi quem meretrix liberavit? Hæc simplicis historia veritatis [historiæ veritas] est; quæ si altius consideretur, admiranda signat mysteria. Jericho enim figura istius mundi est, in quam de paradiso, hoc est, de Jerusalem illa cœlesti ejectus Adam, prævaricationis prolapsione descendit, hoc est, de vitalibus ad inferna demigrans, cui non loci, sed morum mutatio, naturæ suæ fecit exsilium. Longe enim ab illo mutatus est Adam, qui inoffensa beatitudine fruebatur, ubi in sæcularia peccata deflexit, incidit in latrones, in quos non incidisset, nisi [in] his mandati cœlestis devius se fecisset obnoxium. Qui sunt isti latrones, nisi angeli noctis atque tenebrarum, qui se nonnunquam transfigurant in angelos lucis, sed perseverare non possunt? Hi ante despiciant quæ accepimus indumenta gratiæ spiritualis, et sic vulnera inferre consueverunt. Nam si intemerata quæ sumpsimus indumenta servamus, plagas latronum sentire non possumus. Cave ergo ne ante nuderis, sicut Adam ante nudatus est, mandati cœlestis custodia destitutus, et exutus fidei testamento, et sic lethale vulnus excepit. In quo omne genus occidisset humanum, nisi Samaritanus ille descendens, vulnera ejus acerba curasset. Non mediocris iste Samaritanus, qui eum quem sacerdos, quem levita despexerat, non etiam ipse despexit.

A Nec vocabulo sectæ despicias, quem verbi interpretatione miraris. Samaritani etenim vocabulo custos significatur, hoc habet interpretatio. Quis est custos nisi ille de quo dictum est: *Custodiens parvulos Dominus (Psal. cxiv)*. Itaque sicut Judæus alius in littera, alius in spiritu, ita et Samaritanus alius foris, alius in occulto. Hic ergo Samaritanus descendit. *Quis est qui descendit de cælo, nisi qui ascendit in cælum, Filius hominis qui est in cælo (Joan. iii)?* Videns semivivum quem nemo poterat ante curare, sicut illam quæ fluxu sanguinis profluens, in medicos erogaverat omne patrimonium suum, venit secus eum, hoc est, factus compassionis nostræ susceptione finitimus, et misericordiæ collatione vicinus. *Et alligavit vulnera ejus, infundens vinum et oleum*. Multa medicamenta medicus habet iste, quibus sanare consuevit. Sermo ejus medicamentum est. Alius ejus sermo constringit vulnera, alius oleo fovet, alius vinum infundit. Constringit vulnera austeriori præcepto, fovet remissione peccati, sicut vino compungit denuntiatione judicii. *Et imposuit, inquit, eum in jumentum suum*. Audi quomodo te imponat. Hic peccata nostra portat, et pro nobis dolet, et pastor imposuit ovem lassam super humeros suos. Homo enim jumentis similis factus est. Et ideo supra jumentum suum nos imposuit, ne nos essemus sicut equus et mulus, ut per nostri corporis assumptionem infirmitates nostræ carnis aboleret. Denique duxit nos in stabulum, qui eramus jumenta. Est autem stabulum, in quod defessi longo itinere succedere solent. Duxit itaque illum in stabulum Dominus, qui *suscitat a terra inopem, et de stercore erigit pauperem (Psal. cxii)*. Et curam ejus egit, ne æger ea quæ acceperat nequaquam præcepta servaret: in quo *cognovit asina præsepe domini sui (Isaiæ i)*. Sed non vacabat Samaritano huic in terris diu degere, redeundum enim erat. eo unde descenderat. Itaque altero die. Quis est iste alter dies, nisi forte ille Dominicæ resurrectionis, de quo dictum est: *Hæc est dies quam fecit Dominus (Psal. cxvii)? Protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe*. Qui sunt isti duo denarii, nisi forte duo Testamenta, quæ imaginem in se habent æterni regis expressam, quorum pretio vulnera nostra curantur? redempti enim sumus pretioso sanguine, ut ultimæ mortis ulcera vitaremus. Hos ergo duos denarios, licet horum quoque librorum quatuor formas non absurdum sit intelligere, accepit stabularius. Quis? ille forsitan qui ait, *hæc æstimo ut stercora, ut Christum lucrifaciam (Phil. iii)*, quo curam haberet hominis vulnerati. Stabularius itaque est ille qui ait: *Misit me Christus evangelizare (I Cor. i)*. Stabularii sunt isti quibus dicitur: *Ite in orbem universum, et prædicate evangelium omni creaturæ; et, Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: salvus utique a morte, salvus a vulnere quod infixum est a latronibus*. Beatus ille stabularius, qui alterius vulnera curare potest. Beatus ille cui dixit Jesus: *Quodcunque supererogaveris, revertens reddam tibi*. Bonus dispen-

ator Paulus, cujus sermones et epistolæ veluti ei rationi quam acceperat superfluunt, moderatum Domini mandatum prope immoderato labore mentis et corporis exsecutus, ut multos ab ægritudine gravi spiritualis alloquii dispensatione relevaret. Bonus ergo stabularius, stabuli ejus in quo agnovit asinus præsepium domini sui, et in quo greges clauduntur agnorum, ne frementibus ad caulas rapacibus lupis, facilis in ovilia sit ingressus. Spondet ergo mercedem se redditurum. Quando reverteris, Domine, nisi in judicii die? Nam licet ubique sis semper, stans in medio nostrum, et non cernaris a nobis, erit tamen tempus quo universa caro te aspiciat revertentem. Redde ergo quod debes. Beati, quibus es debitor. Utinam nos simus idonei debitores. Utinam quod accepimus, possimus exsolvere, nec nos aut sacerdotii aut ministerii munus extollat. Quomodo reddes, bone Jesu? Promisisti quidem in cælo bonis copiosam esse mercedem, reddis tamen et cum dicis: *Euge serve bone, quoniam super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui* (Matth. xxv). Ergo quoniam nemo magis proximus quam qui vulnera nostra curavit, diligamus eum quasi Dominum, diligamus et quasi proximum. Nihil enim tam proximum quam caput membris. Diligamus etiam eum qui imitator est Christi, diligamus eum qui inopiæ alterius corporis unitate compatitur. Non enim cognatio facit proximum, sed misericordia, quia misericordia secundum naturam. Nihil enim tam secundum naturam, quam juvare consortium naturæ.

HOMILIA CLXXIV.

IN EADEM DOMINICA.

(Ex Herico monacho Antissiodorensi.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Beati oculi qui vident quæ vos videtis, etc. (Luc. x.)

Familiare et quodammodo proprium est divinæ Scripturæ, sequentia præcedentibus jungere, et ex præmissorum scientia ad sensum eorum quæ sequuntur, recto ordine informare. Unde oportet ad lectionis hujus seriem pernoscendam, paulo superius dicta sancti evangelistæ retexere, ubi legitur quod reversis de officio prædicationis discipulis, et ut moris est hominum exsultantibus, quod etiam dæmonia eis subjicerentur, ait eis Dominus: *Nolite gaudere quia dæmonia vobis subjiciuntur, sed gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cælis.* Et paucis interpositis, conversus ad discipulos, ait: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* In quibus verbis illud maxime quæri debet, utrum omnium qui Christum videre poterant oculi, credantur ad hanc beatitudinem pertinere, cum non solum boni quique et fideles, verum etiam mali et infideles possint eum videre, nec modo ad videndum eum, sed et ad irrogandas injurias expositum haberent. Et ut scrupulus hujus quæstionis elucidetur, necesse est ut utriusque visionis modus distincte in Domino consideretur. Aliter enim apostolis spiritualibus, aliter scribis et Pharisæis,

A seu turbis carnalibus apparebat. Apostoli et cæteri fideles hominem esse cernentes, verum quoque Deum esse non dubitabant, quod manifestat Petrus apostolus, qui pro omnibus respondit Domino dicens: *Tu es Christus Filius Dei vivi* (Matth. xvi). Pharisæi vero id quod videbant, hoc solummodo credebant. Videbant enim oculis corporeis, et tantum purum hominem esse credebant. Credebant dico, quia ab hominibus hoc credi volebant: alioquin lege et prophetis edocti, Christum illum esse non dubitabant, sed propter gloriam humanam quam perdere timebant, Christum illum confiteri metuebant. Vel ita: Pharisæi vero solo visu corporis Dominum metientes, nihil in eo divinum cæca mente intelligebant, unde nec eum persequi, et injuriis vel contumeliis ac probris insectari metuebant. Non ergo horum oculi beatificantur qui eum solummodo hominem esse putabant, sed oculi apostolorum et fidelium beati, qui Christum in decore suæ divinitatis cernere merebantur, hoc est, qui illum et verum Deum et verum hominem esse credebant, de quibus ipse superius ad Patrem loquens, dicebat: *Confiteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ, quia abscondisti hæc c sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis* (Matth. xi), id est humilibus et mansuetis apostolis, qui etsi illum viderunt communi infirmitate circumdatum, crediderunt tamen et intellexerunt in homine latentem unum cum Patre Deum. Felices etiam eorum oculi, et hujus sine dubio beatitudinis cum apostolis conscii, qui omnium vitiorum effusione deteresa, et omnis labis humore ad purum decoctopurgatissima mentis acie Deum contemplari merentur, qui non solum cum multis Dominum per fidem cognoscere, sed ejus insuper divinitatis naturam, quantum ipse permittit, sapienti ratione intueri festinant. *Dico enim vobis, quod multi prophetæ et reges voluerunt videre quod vos videtis, et non viderunt: et audire quæ auditis, et non audierunt.* Reges, sanctos et justos appellat, qui omnes corporis motus, omnes animi appetitus juxta sui conditoris voluntatem regere et disponere noverunt, animi imperio, corporis utentes servitio. Sed cum constet Deum a pastoribus priscis temporibus visum, quid sibi vult quod dicitur: *Multi prophetæ et reges voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt?* Abraham siquidem Deum vidit, quem toties apparentem in tribus etiam angelorum personis hospitio recepit (Gen. xviii). Moyses quoque, ut testatur Scriptura, *solitus erat cum Deo loqui facie ad faciem, sicut loquitur homo ad amicum suum* (Exod. xxxiii). Sed et magnæ vocis Isaias: *Vidi, inquit, Dominum sedentem super solium excelsum* (Isaiæ vi). Sic Micheas multique alii prophetæ verissime sibi Deum apparuisse confirmant. Unde et videntes sunt appellati, et pene cuncta Scriptura reliqua patres antiquos fere omnes Deum vidisse demonstrat. Si ergo sancti patres et prophetæ Deum viderunt, ut Scriptura testatur, quid est quod Dominus dicit, *Multi prophetæ et reges voluerunt videre quæ vos videtis?* Sed aliud est videre per fidem, aliud per

speciem. Viderunt siquidem sancti præmemorati Deum omnipotentem, sed per speculum, et per imagines, et in subjecta creatura. Omnes enim manifestationes quæ in Veteri Testamento ad patres factæ fuisse memorantur, per inferiores creaturas (hoc est, angelos) peractæ a doctoribus affirmantur. Si enim, in sua divinitate ut est, absque ullis imaginibus Deum videbant sancti, quid est quod Moyses, ut jam dictum est, cum Domino facie ad faciem loquebatur, tamen ex bono Dominum obsecravit, dicens: *Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi teipsum manifeste, ut videam te (Exod. xxxiii)?* Quem enim manifeste videre quærebat, utique usque ad illud tempus per imagines et figuras vidisse declarabat. Et beatus Stephanus de eodem Moyse dicit: *Hic est Moyses qui fuit cum angelo qui apparuit ei in rubo (Act. vii).* Verum sancti apostoli Dominum semper præsentem habebant, et cum omni familiaritate, tum etiam in convictu illi familiarissime adhærentes, quidquid cognoscere voluissent, non per speculum, non per ænigmata, sed per Dominum interrogando discabant: unde merito omnibus retro sanctis lege beatitudinis præferuntur, audientes a Domino: *Multi reges et prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt, et audire quæ auditis, et non audierunt.* Nam illi qui in veteri Testamento Deum vidisse narrantur, juxta fidem defuncti sunt omnes, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes et salutantes. Sciendum vero per incrementa temporum crevisse divinæ cognitionis augmentum. Apparuit enim Deus Abraham, sed longe post Moysi visus dicit: *Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob, et nomen meum Adonai non indicavi eis (Exod. iii).* Quibus verbis plus aliquid de Deo Moyses, quam præcedentes patres, cognovisse ostenditur. Beatus etiam David multis post sæculi temporibus natus, manifeste clamat, dicens: *Super senes intellexi (Psal. cxviii).* Quod est aperte dicere: Præcunctis qui ante me fuere patriarchis et prophetis, subtilius aliquid de Dei majestate cognovi. Quid vero de sanctis jam dicatur apostolis, qui ab ipsa et per ipsam Dei sapientiam eruditi, cuncta quæ de cælestibus et divinis humana poterat sufferre sapientia, plenissime didicerunt? Quod enim antiqui sancti maximum desiderium habuerint, ut Deum viderent in carne præsentem, quod hic ipse eos intueri desiderasse asseverat, ipsorum verba testantur, quibus se Dei Filium incarnatum videre totis affectibus concupivisse declarant. Hinc Isaias magno et incomparabili Deum videndi fervens desiderio, clamabat: *tinam dirumperes cælos, et descenderes (Isa. lxiiv)* ! hinc David, pari cupiditate exæstuans, aiebat: *Domine, inclina cælos tuos, et descende (Psal. cxliiii).* optabant enim singuli, si fieri posset, ut suo quisque tempore Dei Filium incarnatum videret. Notandum utem, quia quos Lucas in præsentī lectione prophetas et reges dicit, Matthæus alibi distinctius loquens, prophetas et justos appellat (*Matth. xiii*): ipsi enim sunt reges magni, qui et justī, qui tentationum

suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo præesse noverunt. *Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans eum, et dicens: Magister, quid faciendo, vitam æternam possidebo?* Ille legisperitus, id est legis doctor, ut Dominum quæstione tentaret, ex ipsius Domini verbis materiam sumpsit, quæ ad discipulos superius specialiter dicta fuerant: *Gaudete quod nomina vestra scripta sunt in cælis (Luc. x).* Hoc iste audiens, et suum quoque nomen in cælo designari cupiens, percontatus est quid facere deberet, ut vitam æternam possideret. Intellexerat enim quia in cælo scribi, nihil aliud est quam in æternitatis memoria titulari. Verum quia a legisperito Dominus interrogatus fuerat, consequens erat ut eum ad legis scientiam mitteret, ut suis verbis sibi ipsi satisfaceret. Unde sequitur: *Ait illi Jesus: In lege quid scriptum est? quomodo legis?* Quia ipse legis doctor erat, ut dictum est, ideo de ipsa lege eum interrogat. Sed ille non tam Domino respondit, quam sibi quæstionis objectæ nodum aperit: *Diliges, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, id est, ex toto intellectu; et ex tota anima tua, id est, ex tota voluntate tua, vel ex omni quod vivis et sapis; et ex omnibus viribus tuis, hoc est, ex omni fortitudine; et ex tota mente tua, id est, ex omni memoria vel ratione. Et proximum tuum sicut teipsum.* Post dilectionem Dei, jure secundo loco ponitur dilectio proximi, quæ jam quondam certa determinatur mensura, cum sicut nos, ita proximum diligere præcipimur. Namque in dilectione Dei nullus modus constituitur, sed omnibus simul mentis et corporis officiis diligere mandatur. Ait enim apostolus Paulus: *Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt (Rom. xv).* Dum ergo Dominus legisperito se tentanti respondere dignatur, nostram imperitiam erudit, in qua responsione iter patriæ cælestis nobis ostendit. Cum enim suo tentatori mandatum dilectionis exponenti dicit: *Recte respondisti, hoc fac et vives,* aperte nobis declarat, quia per solam dilectionem ad vitam æternam pervenire possumus, si hanc non verbo tantum, sed opere servamus, scilicet ut diligamus Deum ex toto corde, et ex tota anima, et ex omnibus viribus, et ex tota mente. Tunc etiam diligimus proximum tanquam nosmetipsos, si omnia quæ nobis a proximis fieri volumus, eadem et nos proximis faciamus. Sciendum præterea omnem illum decalogum, in quo totius divinæ legis perfectio constat, his duabus charitatis complecti sententiis. In decalogo enim sunt tria præcepta ad dilectionem pertinentia, et septem quibus dilectionis mos instruitur. Hinc Apostolus dicit: *Quia in his duobus mandatis universa lex pendet et prophetæ (Rom. xv).* Nulli ergo jam de ignorantia excusandi locus conceditur, nulli de implendis mandatis Dei impossibilitatis argumentum relinquatur. Omnia enim legis et Evangelii præcepta charitatem commendant. Hæc in singulis sola, in omnibus tota præcipitur, hanc quisque eo quo in Deum et secundum Deum servanda est ordine tenuerit, omnem profecto legis et Evangelii summam, quæ ex hæc

pendet, implebit. Sola enim charitas virtutes inchoat, sola provehit, sola perficit, ut merito de hac per Psalmistam dictum sit: *Ibunt sancti de virtute in virtutem (Psal. LXXXIII)*. At vero dum legisperiti Dominus responsionem approbat, et objectæ quæstionis nodum solvit, nobis, qua vitæ æternæ iter sequi debeamus, ostendit. Sed ille Domini se ore laudatum videns, majoris adhuc favoris avidus, iterato quem suum proximum scire deberet, interrogat, hoc est quod Evangelium ait: *Ille autem volens justificare seipsum*, hoc est, justum et sapientem ostendere. Neque enim dignus erat numero eorum de quibus supra ad Patrem dixerat: *Revelasti ea parvulis (Luc. x)*, id est, mansuetis apostolis; sed illorum socius existebat de quibus ait: *Abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus*, Scribis scilicet et Pharisæis. Quia ergo laudatus fuerat a Domino, ut supra dictum est, quod bene respondisset, quantulacunque ex hoc percepta jactantia, volens se justum ostendere, dixit ad Dominum: *Et quis est meus proximus?* Quærit iste legis doctor, utrum is qui consanguinitate tantum, aut propinquitate carnis affinis est, an potius omnis homo qui misericordiam alteri impendit, proximus intelligi debeat. Cui Dominus ita respondit, ut omnem hominem, qui alterius miseretur, proximum illius esse doceret: et tamen quia ipse per assumptam humanitatem proximus nobis fieri dignatus est, evidenter ostenderet. Jam vero quid Dominus fecerit, consequenter aperitur, cum subditur: *Suscipiens autem Jesus dixit*. Verbum *suscipio* duobus modis intelligitur. Aliquando ponitur pro eo quod est acceptio, ut est illud: *Suscipiens Jesum in ulnas suas Simeon (Luc. II)*. Aliquando vero significat respondeo, sicut in præsentī loco cum dicit: *Suscipiens Jesus*, id est respondens, dixit: *Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones*. Interrogante legisperito Dominum quis esset ejus proximus, proponit illi Dominus parabolam hominis descendentis de Jerusalem in Jericho civitatem, qui sit a latronibus in itinere despoliatus atque vulneratus, quem levita et sacerdos qui erant ex gente ipsius, inveniētes pertransierunt, nec illi misericordiam impendere studuerunt. Præteriens autem Samaritanus quidam, qui gentis erat alterius, misericordia motus alligavit vulnera ejus, et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum suum, hoc est, ad hospitium suum, et curam illius cepit habere. Sequenti autem die dans stabulario, videlicet hospiti suo, duos denarios, petivit ut curam illius haberet, promittens in redeundo mercedem illi restituendam. Qua proposita parabola, interrogat Dominus doctorem legis, quis horum trium fuerit proximus illi qui fuerat vulneratus: utrum levita, vel sacerdos, qui ex eadem gente, imo ex eadem civitate erant, et misericordiam non fecerunt, an potius Samaritanus alienigena qui ei impendit misericordiam. Et ex responsione Scribæ patenter approbat nullum nobis amplius proximum esse quam illum qui nostri miseretur, et cui præcipitur a Do-

mino ut pergat, et similiter agere studeat. *Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho*. Quantum ad litteram ideo hominem ab Jerusalem in Jericho descendisse narrat, quia Jerusalem in montosis, Jericho vero civitas in campestribus sita est: atque ideo de Jerusalem in Jericho non nisi descendendo pervenitur. In quo itinere feruntur latrones in quibusdam speluncis ac foveis latitare, atque subinde de transeuntibus prædas agere. Aliter: Fertur juxta litteram inter Jerusalem et Jericho vallem fuisse frequentibus permeantium deprædationibus et latrociniiis famosam, eo tempore quo decem tribus a David regno defecerant, atque inter Roboam et Jero-boam intestina bella vigeabant (*III Reg. XII*). Situs autem Jerichuntinus mirabilis fuisse a locorum scitis asseritur. Fuit enim urbs illa instar lunaris hemisphærii, septemplici muro vallata, unde lunæ nomen accepit, nam Jericho *luna* interpretatur. Sed ita ea quæ litteræ superficies exposcit, tangenda sunt, ut veritas allegoriæ efficaciter requiratur, eique inconcusse inhæreat. Homo ergo iste qui descendit de Jerusalem in Jericho et incidit latrones, Adam, et in eo causaliter genus humanum, accipitur. Jerusalem autem civitas de qua descendisse refertur, quæ *visio pacis* interpretatur, significat cœlestem Jerusalem, id est, illam habitationem patriæ cœlestis, ad quam perpetualiter contemplandam atque possidendam, primus homo a Deo creatus fuerat. A cujus felicitate tunc decidit, cum superbus ex paradiso expulsus est, atque a visione divinæ contemplationis alienatus. Quamdiu enim in paradiso fuit, in consortio e societate angelorum per mentis contemplationem mansit. At ubi, serpentis persuasione motus, contra Creatorem superbivit, statim a paradiso simul et contemplatione sui Conditoris decidit. Et hoc significat præsens parabola, quæ narrat hominem descendisse de Jerusalem, cujus nomine videlicet Jerusalem, designatur illa beatitudo patriæ cœlestis. Quæ vero deciderit ille primus parens noster, postquam a contemplatione cœlestis Jerusalem alienatus est, manifestat Dominus cum addit, in Jericho, hoc est in hanc vitam mortalem, laboribus et defectibus plenam, in quam merito inobedientiæ infelix humana mortalitas expulsa gravissimam præsumptione superbæ perpetuo deslet exsilio. Hæc vita præse nomine Jericho designatur. Et recte per Jericho quæ interpretatur luna, defectus nostræ mortis figuratum sicut singulis mensibus luna decrescens deficit ita vita nostræ mortalitatis singulis momentis deciens, quotidie evanescit. Homo ergo iste tunc a Jerusalem descendit in Jericho, quando parens humana generis, in quo omnes fuimus, peccando ab illis mortalibus sedibus paradisi ad hanc mortalem ærumnarum plenam devolutus est vitam. *Et incidit in latrones*. Sed videamus qui sint latrones in quibus primus homo incidit, vel quomodo ab eis despoliatus atque vulneratus semivivus evaserit. Latrones ol dicebantur quos modo satellites vocamus, quod gum astarent lateribus. Sed modo latrones a lateribus

prædones et fures consuetudo obtinuit nuncupari. Per latrones qui a *latendo* dicti sunt, maligni spiritus intelliguntur, qui latrones dicuntur, quod eo nequius quo occultius sæviunt. Si enim providerentur, fortassis aliquatenus caverentur. Pro eo enim quod invisibiles sunt, iter nostrum latenter obsident. In hos latrones homo ideo incidit, quia descendit. Descensus autem hic non alius quam superbia intelligitur, de qua Dominus ait: *Qui se humiliat, exaltabitur* (Luc. xviii). Nisi ergo superbiendo descendisset, in latrones non incidisset, quia primum in se superbus, ac deinde tentatus, hostibus cessit. Scriptum namque est: *Ante ruinam exallatur cor, et ante gloriam humiliatur* (Prov. xvi). Bene autem prius descendisse, et deinde in latrones incurrisse dicitur. Jam enim interius ante Dei oculos per superbiam ruerat, quando eum sibi hostis tentando foris tam facile sternebat. Qua de re conjici datur neminem suggestionem malorum spirituum, nisi volentem et ultro tentandi occasiones appetentem, ad peccandum posse impelli. *Qui etiam spoliaverunt eum*, quando hunc indutum illa immortalitatis et innocentiae veste nudaverunt, et ex justis et immortalibus peccatores ac mortales fecerunt. Nisi enim superbiendo primus parens noster Adam peccasset, immortalis mansisset. Hoc enim merito designatum est per folia ficus quibus pudenda texerunt, asperitas scilicet peccatorum, et pruritus illicitæ voluptatis (Gen. iii). Sed et in vestibus pelliceis conditio præfigurata est mortalitatis. Hæc est enim illa stola quam prodigus filius recipere meruit ad pietatem patris reversus (Luc. xv). *Et plagis impositis abierunt*. Quid vulnera plagarum, nisi inflictæ corruptiones intelliguntur peccatorum? Sicut enim plagis caro sauciatur, ita peccatis anima cruentatur. Quod intuens Psalmista, flebili lacrymatione semetipsum deplorat, dicens: *Peccata mea sicut sagittæ infixæ sunt in me* (Psal. xxxvii), tanto utique nequius, quanto per hæc animæ, non corporis vita subducitur. Plagis igitur impositis, id est, peccatis cumulatis abiisse dicuntur, non quo ab hominum impugnatione aliquatenus cessent, sed ipsas suas fraudes et nequitas spirituales callide, ne caveri vel deprehendi valeant, occultando. *Semivivo relicto*. Ex ea parte qua homo Deum cognoscere potest, vivit, ex qua vero peccando Deum offendit, mortuus esse probatur, sicut legitur: *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur* (Ezech. xviii). Licet meliorem in homine partem (id est animam) occiderunt, nequaquam tamen ei rationis et divinæ imaginis dignitatem auferre potuerunt. In quantum enim homo peccatis contabescit, moritur. Quantum vero ratione viget, et auctorem suum cognoscit, non mortuus, sed vivus habetur. Latrones ergo, id est dæmones, semivivum omnem reliquerunt, quia beatitudinem quidem ab o immortalitatis tulerunt, sed rationem animi quæ eum nosse potest, auferre minime potuerunt. *Acciit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, et viso illo præterivit. Similiter et levita cum esset se-*

A *cus locum, et videret eum, pertransiit*. Per sacerdotem et levitam qui inspecto saucio transierunt, significatur lex Veteris Testamenti et sacerdotium Judæorum, quod maxime quondam in sacerdotibus et levitis emicuit. Vel ut distinctius loquamur, per sacerdotem quidem Aaron sacerdos cum omni sua progenie, per levitam vero Moyses similiter cum sua successione intelligitur. Qui levita idcirco dicitur, quod legis fuerit administrator. Qui eadem via descenderunt, quia una qua et omnes mortis conditione per iter sæculi decurrerunt. Sed viso saucio, sine ullius remedii effectu pertransierunt, quia vetus illa lex et sacerdotium peccata quidem valebant tantum ostendere, sed neminem a peccato liberare. Peccatorum enim vulnera per legem et sacerdotium Judæorum tantum monstrari poterant, non autem curari. Ut enim Apostolus ait: *Impossibile erat sanguine brutorum animalium auferri peccata* (Hebr. x), donec veniret illud singulare sacrificium quod in cruce oblatum peccata mundi extersit. Unde sequitur: *Samaritanus autem quidam, iter faciens, venit secus eum*. Samaritani non erant de populo Judæorum, sed alienigenæ potius et idolis servientes. Cum enim a rege Assyriorum decem tribus propter peccata sua translatae fuissent de Samaria, ne terra eorum habitatore vacua redigeretur in solitudinem, jussu regis Assyriorum quidam de alienigenis, Assyriis videlicet, missi sunt in Samariam, quæ erat caput decem tribuum, ut habitarent ibi, et terram excolerent. Cumque cœpissent inibi degere, et idolis (utpote Deum ignorantes) deservire, immisit in eos Dominus feroces bestias, ad quarum devastationem interibant. Quo comperto, rex Assyriorum cum suis communicato consilio, direxit eis quemdam de sacerdotibus Judæorum, qui eos legitima Dei terræ doceret. Qui cum divinam eis legem dedisset (ut Regum et Paralipomenon plenissime narrat historia), cœperunt timore cogente Deum colere, sed pristina adhuc infidelitate vigente, nihilominus idola non destiterunt adorare. Istos ergo Judæi abominationi et contemptui deputantes, Samaritanos et plenos dæmoniis vocabant, eo quod dæmoniis deservirent. Unde et hoc pro summo convicio Domino Christo objecerunt, *Samaritanus es tu, et dæmonium habes* (Joan. viii). Samaritanus hic Domini Jesu Christi typus est, qui alibi Judæis se blasphemantibus et Samaritanum ac dæmonium eum habere dicentibus, Samaritanum se esse non abnuit, sed falsos illos quod dæmonium haberet succensere declaravit, dicens: *Ego dæmonium non habeo*. Non ergo se Samaritanum vocari indignum tulit, quia in nota dedecoris mysterium amplexus est veritatis. Samaritanus enim interpretatur *custos*. Custos autem nemo competentius humani generis accipitur, quam cui propheta in persona Ecclesiæ dicit: *Custos, quid de nocte* (Is. xxi)? Et Psalmista: *Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilant qui custodiunt eam* (Psal. cxxvi). Et idem Psalmista ut hos latrones spirituales evitaret, hunc custodem deprecabatur, dicens: *Custodi me a*

laqueo quem statuerunt mihi (Psal. xl). Hic ergo Samaritanus, id est Dominus Jesus Christus, compassione finitimus, misericordia vicinus, iter faciens secus saucium venit, hoc est juxta genus humanum, quod peccatis erat vulneratum, quia Deus super omnia, factus homo inter omnia, temporum conditor et locorum, in tempore et loco voluit comprehendere, quando assumpta humanitate in similitudine carnis [carnis peccati] apparuit, ut per peccatum damnaret peccatum. Quasi enim quoddam iter habuit, quia de cœlis venit in uterum virginis, de utero virginis in præsepe, et de præsepi ad crucem, de cruce collocatur in monumentum, de monumento iterum surgens ascendit in cœlum. Hinc et in epithalamio Ecclesiæ voce dicitur: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles (Cant. II).* Hoc iter peragens Dominus, videt saucium genus humanum, hoc est, misertus est ejus. Secus saucium venisse dicitur, quia quodammodo juxta nos stetit quando similis hominibus in veritate susceptæ carnis apparuit, de quo bene dicitur: *Videns eum, misericordia motus est.* Solius enim divinæ pietatis et misericordiæ fuit, quod nos sub duræ mortis imperio constitutos indoluit, hæc justum vicit, et ut miseris subveniretur, obtinuit. *Et appropians, alligavit vulnera ejus.* Per alligationem vulnerum intelligitur abolitio peccatorum. Tunc Dominus appropians sauciati vulnera ligavit, quando veniens in hunc mundum peccata quæ in hominibus invenit, redarguendo cohibuit, dicens: *Pœnitentiam agite (Matth. III).* Alligavit ergo vulnera, dum peccandi consuetudine submota, justitiæ et sanctitatis fascia mentes saucias astrinxit. Unde et peccatoris animam propheta a pravo opere dolens non resipiscere, dicit: *Vulnus et livor et plaga tumens non est circum ligata, neque sola oleo (Isa. I).* *Infundens oleum et vinum.* Vinum plagis infusum mordet, oleum vero lenit et mollit. Per vinum autem aspera et acerba invectio peccati accipitur, per oleum vero lenis et blanda curatio designatur. Vinum enim putridas carnes resecat. Et quodammodo vinum infudit, dum peccantes et non pœnitentes pœnarum severitate perterruit, dicens: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur (Matth. III).* Oleum nihilominus infudit, cum spem veniæ pœnitentibus repromisit, dicens: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.* *Et imponens illum in jumentum suum.* Jumentum accipitur caro Salvatoris. Jumentum enim a juvando dicitur. Et caro Domini jumentum fuit, quia nobis ut ad vitam reparemur, æternum adjumentum præstitit. Imposuit ergo saucium in jumentum, quando peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum. Et ea Deus dignatione jumentum factus est, ut homo jumentum fieret Dei. Jumenta enim irrationabilia erant homines quibus dicit: *Nolite fieri sicut equus et mulus (Psal. xxxi).* Unde et quasi jumenta in stabulum inducuntur, de qua humanitatis assumptione loquens propheta, dicit: *Ecce Dominus ascendet super nubem levem (Isa. xix),* hoc est, assumet cor-

pus pondere peccatorum nequaquam gravatum. Hoc est autem quod dicitur vulneratum jumento suo imposuisse, quod in alia parabola significatur, in qua pastor bonus ovem humeris suis imposuit, et sic reportavit ad gregem (*Luc. xv*). Moraliter autem tunc quilibet super jumentum Domini imponitur et in stabulum ducitur, cum ad baptismum veniens, fidem sanctæ Trinitatis percipit, et in societate sanctæ Ecclesiæ collocatur. Nam sequitur: *Duxit in stabulum.* Stabulum in quod illum duxit, præsens sancta Ecclesia accipitur, in qua sancta Dei animalia, hoc est fideles, frumento, id est verbo Dei, jugiter aluntur, et sacratissimo Domini corporis pane confirmantur, de quibus dictum est: *Animalia tua habitabunt in ea (Psal. lxxvii).* Stabularius autem ordinem prædicatorum designat, quibus sancta Ecclesia commissa est a Christo, ut pabulo verbi divini eam reficere studeant. Stabulo etiam viatores fessi succedere solent, et sancti quique tumultuosis sæculi actionibus defatigati, intra Ecclesiam quieti consistunt. *Et curam illius egit.* Non enim suffecit Domino quod peccata prohibuit, quod vitæ præcepta proposuit, nisi etiam ægerrimo generi humano conferret, ut prohibita vitaret et præcepta impleret. Sed non vacabat Samaritano huic diutius in terra morari, redeundum erat illuc unde venerat. *Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe* Prima dies est tempus Dominicæ incarnationis, quando, sicut scriptum est, *sedentibus in tenebris et umbra mortis, lux orta est eis (Isa. ix).* Altera vero dies est post Domini resurrectionem, in qua splendor lucis æternæ cum claritate Evangelii cunctis per orbem gentibus radiavit. Duo vero denarii, duo Testamenta significant, Vetus scilicet et Novum, in quibus æterni Regis nomen et imago, hoc est cognitio contemplatio, continetur. Altera igitur die Dominus *duos denarios protulit, et dedit stabulario,* quia resurgens ex mortuis, aperuit discipulis sensum, utriusque Testamenti mysteria ad eruditionem omnium gentium illis patefecit. Stabularius vero, præmissum est, ordo intelligitur prædicatorum, quibus unus est eximius Paulus apostolus, qui leg denarium in curam saucii expendens, dicebat: *H omnia contemno, et arbitror ut stercora (Phil. III)* Duo ergo denarios stabularius accepit, quando apostolis utriusque Testamenti scientia collata est, ad prædicationem quasi ad curam humani generis directi sunt. Quid enim est aliud dicere, *Curam illius habe, nisi, Ite in mundum universum et predicate Evangelium omni creaturæ (Marc. xvi)? quodcunque supererogaveris, ego cum rediero redd tibi.* Videamus quid supererogaverunt stabularii, est sancti prædicatores. Supererogaverunt sancti apostoli, quando super Evangelii præcepta dictis suis epistolis salutem hominum conduxerunt. Implevit I magister gentium, qui fuit unus sanctæ Ecclesiæ stabularius, qui super eam quam accepit rationem aliquid erogavit, quando moderatum mandatum mini prope immoderato labore exsecutus est, qua

etiam de his de quibus præceptum non acceperat, **A** consilium dabat, dicens : *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do (I Cor. VII).* Et rursus dicit : *Dominus ordinavit his, qui evangelium nuntiant, de Evangelio vivere; nos autem non usi sumus hac potestate inter vos, ne quem vestrum gravaremus (I Cor. IX).* Cui cum venerit, hoc est, cum in fine sæculi universæ carni apparuerit, supererogata restituet, quia juxta aliam Evangelii parabolam super omnia bona sua constituet eum (*Matth. XXV*). Magni ergo meriti est hic stabularius, cui debitor est Christus. Quis enim non gaudeat saltem idoneus debitor esse Christi? Quantus est ergo iste cujus est ille debitor, qui omnes habet debitores? Hinc ipse certus gloriatur dicens : Non negabit debitum, qui donavit indebitum. Producto vero hucusque **B** similitudinis hujus tenore, id quod susceperat conclusurus, legisperitum interrogat, quis horum trium illi qui in latrones inciderat proximus fuisse videretur, utrum videlicet sacerdos et levita qui, genere proximi, misericordia fuerant extranei, an Samaritanus qui, natione externus, compassione fuerat vicinus. At ille quod ratio persuadebat respondit, illum scilicet magis illi fuisse proximum, qui fecit misericordiam in illum. Et Dominus ad similem eum pietatis operam provocans, *Vade, inquit, et tu fac similiter.* Quod est dicere : Ut ostendas te veraciter diligere proximum sicut teipsum, vade, et quidquid vales in utilitatem ipsius vel corporali, vel spirituali promptus operare. Imitare hujus prædicabile Samaritani exemplum, et cuicumque potueris misericordiae **C** munus impertire. Tali argumento omnem hominem nostrum esse proximum et cognoscendo diligamus, et diligendo inopiæ ipsius affinitatis intuitu compatiamur. Plus enim misericordia quam cognatio proximum facit, quia misericordia res est naturæ. Quid enim majus secundum naturam, quam juvare consortem naturæ? Spiritualiter vero proximus noster nullus amplius est quam Christus, qui vulnera nostra curavit. Proximus itaque nobis est per divinitatem, quia non longe est ab uno quoque nostrum. *In ipso enim vivimus, movemur et sumus (Act. XVII).* Proximus etiam nobis fieri dignatus est ex humanitate, quia cum esset longe a nobis, ut pote immortalis a mortalibus, justus a peccatoribus, descendit ad nos, **D** ut nobis fieret proximus, qui erat ante longinquus. Veneremur ergo eum quasi Dominum et Deum nostrum, diligamus et quasi proximum, quia ipse est caput nostrum. Et constat quia nihil est proximius quam caput membris. Hunc semper quasi membra fidelissima caput respectemus, ejusque misericordiam jam de cætero securi poscamus. Non enim poterit non misereri subditis, quia sese proximum præbere dignatus est indevotis. Diligentes ergo se diliget, et ad contemplationem suam Patrisque introducet, Jesus Christus Dominus noster, qui regnat in sæcula.

HOMILIA CLXXV.

IN DOMINICA XV POST PENTECOSTEN.

In illo tempore dum iret Jesus in Hierusalem, transibat per mediam Samariam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, etc. (Luc. XVII).

In leprosis illis quos Dominus ita mundavit, cum ait : *Ite, ostendite vos sacerdotibus*, multa quæri possunt quæ merito quærentes moveant, non solum de numero, quid sibi velit quod decem sunt, sed quod unus ex eis solum gratias agit. Hæc enim libere quærentur, ut etiam non investigata, vel nihil vel multum impediunt intentionem legentis, sed illa potius cur eos ad sacerdotes miserit, ut cum irent, mundarentur. Nullum eorum quibus hæc corporalia **B** beneficia præstitit, invenitur misisse ad sacerdotes, nisi leprosos. Nam et illum a lepra mundaverat, cui dixit : *Vade, ostende te sacerdotibus, et offer pro te sacrificium quod præcepit Moyses in testimonium illis (Luc. V).* Deinde qualis mundatio spiritalis possit eorum intelligi quos ingratos existisse arguit. Secundum corpus enim facile est videre hominem posse non habere lepram, et fâmen animi non est boni. Secundum significationem autem hujus miraculi, dici possit ingratus. Quærendum est igitur quid ipsa lepra significet. Non enim sanati, sed mundati dicuntur, qui ea caruerunt. Coloris quippe vitium est, non valetudinis aut integritatis sensuum atque membrorum. Leprosi ergo non absurde intelligi possunt qui, scientiam veræ fidei non habentes, varias **C** doctrinas profitentur erroris. Non enim vel abscondunt imperitiam suam, sed pro summa peritia proferunt in lucem, et jactantiam sermonis ostendunt. Nulla porro falsa doctrina est, quæ non aliqua vera intermisceat. Vera ergo falsis inordinate permixta in una disputatione vel narratione hominis tanquam in unius corporis colore apparentia significant lepram tanquam veris falsisque colorum locis humana corpora variantem atque maculantem. Hi autem tam vitandi sunt Ecclesiæ, ut si fieri potest longius remoti, magno clamore Christum interpellent, sicut isti decem steterunt a longe, et levaverunt vocem, dicentes : *Jesu præceptor, miserere nostri.* Nam et quod præceptorem vocant, quo nomine nescio, utrum quisquam Dominum interpellaverit pro medicina corporali, satis puto significare lepram falsam esse doctrinam, quam bonus præceptor abstergit. Sacerdotium vero Judæorum nemo fidelium fere dubitat figuram fuisse futuri sacerdotii regalis, quod est in Ecclesia, quo consecrantur omnes pertinentes ad corpus Christi summi veri principis sacerdotum. Nam nunc et omnes unguuntur, quod tunc regibus tantum et sacerdotibus fiebat. Et quod ait Petrus ad Christianum populum scribens, *regale sacerdotium (I Petr. II)*, utrumque illi populo nomen convenire declaravit, quo illa unctio pertinebat. Cætera itaque vitia tanquam valetudines et quasi membrorum animæ atque sensuum, per seipsum interius in conscientia et intellectu Dominus sanat et corri-

git. Doctrina vero vel imbuendi per sacramenta, vel catechizandi per sermonem sonantem atque lectionem, ubi color quidam verus intelligitur atque sincerus, quia in promptu est et foris eminentissimus: non enim in occultis cogitationibus, sed in manifestis operationibus hæc aguntur, Ecclesie proprie contributa est. Itaque et Paulus, voce Domini audita, *Quid me persequeris? ego sum Jesus, quem tu persequeris* (Act. ix): ad Ananiam tamen missus est, ut illo sacerdotio quod in Ecclesia constitutum est, sacramentum fidei doctrinae perciperet, et verus ejus approbaretur color; non quia non potest per seipsum Dominus omnia facere (nam quis alius hæc facit etiam in Ecclesia?), sed ut ipsa societas congregatorum fidelium approbando invicem, atque communicando veræ fidei doctrinam in omnibus quæ dicuntur verbis, vel signantur sacramentis, tanquam unam speciem veri coloris obducat. Ad hoc pertinet etiam quod idem dicit apostolus: *Deinde post annos quatuordecim ascendi Hierosolimam cum Barnaba, assumpto etiam Tito. Ascendi autem secundum revelationem, et exposui Evangelium quod prædico in gentibus, scorsum autem his qui videntur, ne forte in vacuum curro aut cucurri* (Gal. ii). Et paulo post: *Cum cognovissent, inquit, gratiam quæ data est mihi, Petrus, Jacobus et Joannes qui videbantur columnæ esse, dexteram dederunt mihi et Barnabæ societatis* (Ibid.). Ipsa enim collatio unam doctrinae speciem exclusa omni varietate monstrabat, quod salubriter etiam Corinthios monet, dicens: *Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes* (I Cor. i). Cornelius etiam cum ei elemosynæ ejus acceptæ, et preces ejus auditæ illi ab angelo nuntiarentur, propter doctrinae sacramentorumque unitatem ad Petrum jubetur mittere (Act. x), tanquam illi et suis diceretur: *Ite, ostendite vos sacerdotibus*. Nam et cum irent, mundati sunt. Jam enim ad eos venerat Petrus, sed tamen ipsi nondum accepto baptismatis sacramento, nondum spiritualiter ad sacerdotes pervenerant, et tamen infusione Spiritus sancti, et admiratione linguarum, eorum mundatio declarata est. Quæ cum ita se habeant, jam facile est etiam illud videre fieri posse, ut quisque in Ecclesie societate doctrinam integram veramque assequatur, et omnia secundum catholicæ fidei regulam disserat, distinguat a Creatore creaturam, eoque manifestetur varietate mendaciorum tanquam lepra caruisse, et tamen ingratus sit Deo et Domino mundatori suo, qui elatus superbia gratiarum agendarum pia humilitate non sternitur, similisque efficitur eis de quibus Apostolus dicit: *Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt* (Rom. i). Quod enim dicit eos Deum cognovisse, ostendit quidem a lepra fuisse mundatos, sed tamen statim accusat ingratos. Ideoque tales in novenario numero tanquam imperfecti manebunt. Unum enim si addatur ad novem, quædam effigies unitatis impletur, quo fit tanta complexio, ut ultra non progrediatur numerus, nisi

A rursus ad unum redeatur, et hæc per infinitatem, numeri regula custodiatur. Novem itaque indigent uno ut quadam unitatis forma coagulentur et decem sint. Unum autem non eis indiget ut custodiat unitatem. Quamobrem ut illi novem qui gratias non egerunt, reprobi effecti, a consortio unitatis exclusi sunt, ita ille unus qui gratias egit, unicæ Ecclesie significatione approbatus atque laudatus est. Et quia illi erant Judæi, amisisse superbia declarati sunt regnum cælorum, ubi maxime unitas custoditur. Iste vero Samaritanus, quod interpretatur custos, illi a quo accepit tribuens quod accepit, et quodammodo cantans illud de Psalmo: *Fortitudinem meam ad te custodiam* (Psal. LVIII), per gratiarum actionem regi subjectus, unitatem regi humili devotione servat.

B Tu autem.

HOMILIA CLXXVI.

IN DOMINICA XV POST PENTECOSTEN.

(Ex Herico monacho Antissiodorensi.)

In illo tempore dum iret Jesus in Hierusalem transibat per mediam Samariam, etc. (Luc. xvii).

Itinera Domini et Salvatoris nostri, tum miraculis tum etiam mysteriis plena semper fuisse, sanctorum evangelistarum evidentissima declarat assertio. Neque enim locali tantum ambulatione explebatur necessitudo, verum etiam per hoc salutis aliquid providebatur humanæ. Ambulabat enim de loco transiens ad locum, ut omnibus subveniret, omnibus adesset, occurreret singulis, concurreret universis. Ita etiam miraculis, illos prædicationibus ad fidem cogret. Qui et idcirco cum divinitate impletet omnia humanitate loco voluit circumscribi, ut assumendum quod eramus, suæ nos divinitatis participes esse donaret. Verum non satis est si hoc iter Domini solummodo carnaliter accipimus, et non etiam si forte aliquid mysterii lateat, investigaverimus. Iter ergo Domini, transitus est de terris ad cælum. Ibat enim quia mox impleta passione, transito mundo festinat ad Patrem repedabat. Ibat, quia de mortalitate ad immortalitatem, de pœna ad gloriam, de contemptu ad regnum festinabat. *Dum ergo iret in Hierusalem transibat per mediam Samariam*. Memor Domini salutis humanæ ob quam restaurandam cœlitus a venerat, instante jam suæ passionis articulo, ibi in Hierusalem civitatem, non reformidans gentem quamlibet atrocem, quamlibet sui effusionem sanguinis anxie sitientem. In Hierusalem erat templum Domini, ibi sacerdotium Judæorum, ibi erat cultus sacræ religionis, ibi etiam ter in anno apparebat omne masculinum Judæorum secundum præceptum legale, et ideo Dominus sæpe adibat illam civitatem cupiens ibi plurimis annuntiare verba salutis, et ostendere miracula. Ut ergo nec iter illius a miraculorum præconiis alienum atque immune videret *Transeunte illo per mediam Samariam et Galileam et ingrediente quoddam castellum, occurrerunt ei centum viri leprosi*, ita ut erant legis decreto a communium vel urbium cohabitatione discreti. Samaria namque civitas vel regio sua erat, in qua olim r

gnam decem viguerat tribuum, antequam a cultura Dei deficientes, captivitatem Assyriorum experirentur. Illis ergo a solo proprio in exsilium ductis, terras eorum missæ gentes ab Assyriis incolebant. Galilæa vero maxima pars erat Judaici regni, in qua ei Nazareth fuit (si dici fas est) patria Domini. Pergens ergo Dominus in Hierusalem, ad passionem, quæ e vestigio implenda erat, properans, has quoque provincias transitu visitabat, et miraculorum insignibus illustrabat. *Et dum ingrederetur quoddam castellum.* Pulchre sanctus evangelista castelli hujus vocabulum nominatim exprimere noxuit, ut ostenderet hos qui Domino occurrere leprosos nullam cum hominibus habere societatem, nusquam certum consistendi locum. Legis enim decreto sequestrati fuerant a consortio communis habitationis. Notandum autem quia non legitur occurrisse Domino istos leprosos in vico aut in castello vel civitate, sed potius in itinere, quia lex præciplebat ut quisquis leprosus esset, per ministerium sacerdotis ab omni plebe separaretur: et ideo a communi consortio segregati, non occurrerunt Domino in vico aut in castello, sed potius in itinere. Ingressente Domino castellum, occurrerunt, quia e vicino sanandi erant. Unde et aspiciatō Dominum præceptorem inelamant, a quo cum salute corporis vitæ æternæ præcepta suscipiebant. Sed Dominus ut doceret divinæ legi semper esse parendum, legis a se constitutæ mandatum exsecutus, eos ad sacerdotes direxit, dicens: *Ite, ostendite vos sacerdotibus.* Præciplebat enim lex (*Lev. XIII*) ut si quis lepræ maculam incurrisset, ad sacerdotem duceretur, ut ejus judicio mundus vel immundus judicaretur. Provida ergo dispensatione Dominus leprosos ad sacerdotes mittebat, multas ob causas. Primo quidem, ut eis aditum calumniandi obstrueret, illis magis parcens qui eorum garrula obloquia curabant. Secundo, ut videntes a Domino leprosos mundatos, quos ipsi per sacerdotium et legem curare nequiverant, aut crederent et salvarentur, aut si non crederent, inexcusabiles de ejus adventu redderentur. Tertio, ut per hoc sanctæ Ecclesiæ sacerdotium altius commendaret. Si enim illud sacerdotium, quod in typo et figura agebatur, adeo venerabile suo tempore existit, ut ab ipso Domino honoraretur, multo magis hoc quod nunc jam non in figura, sed in veritate administratur, reverendum et omni sit honore colendum. Aliter: *Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus.* Inter omnes quos Dominus a diversis infirmitatibus multipliciter curasse narratur, neminem illorum quibus curam impendit, præter leprosos ad sacerdotes mittere voluit. Cujus rei quidem ad litteram facilis est intellectus, quia patet illum ideo hoc egisse, ne calumniantibus sibi adversariis adversum se jacula videretur ministrare, dum quærentur illum sacerdotibus suis debitum honorem ac reverentiam non deferre, præsertim cum leprosoꝝ curatio specialiter a sacerdotibus esset discernenda. Si vero spiritualis in hoc facto intelligentia requiratur, constat

A quod illud sacerdotium Judæorum typus erat sacerdotii regalis et Christiani, quod nunc per Dei gratiam in Ecclesia manet, quo etiam emundantur et consecrantur omnes ad veri sacerdotis membra pertinentes. *Et factum est, dum irent, mundati sunt.* Velocem obedientiam apte festina sanitas est subsecuta. Et magna gestum providentia, ut antequam ad sacerdotes venirent, mundarentur, ne si in eorum præsentia mundari eos contigisset, arbitrarentur se fortassis eorum ministerio, et non virtute mittentis fuisse curatos. Sed hæc quæ ad litteram cursim exsequimur, plena sacramentorum esse, ipse rerum ordo manifestat. Miracula enim Domini hoc sibi specialiter privilegium vindicant, ut juxta historiam veraciter facta credantur, et spiritualiter excussa, B interius reconditam mysteriorum aperiant suavitatem. Quod quando agunt, quid aliud quam obstruis favorum intimis mella producimus? Leprosi ergo isti hæreticos non incongrue designare possunt. Lepra namque ejusmodi est naturæ, ut cutem quam inferit, diversis coloribus respergat. Sic et hæretici, ut verum se dicere mentiantur, vera falsis permiscet, et quasi unius coloris dogma mendaciorum superducta varietate intertingunt, quia si semper vera prosequerentur, hæretici non essent; si autem semper falsa dicerent, nullus eis nisi dementissimus crederet. Permiscet ergo, ut dictum est, vera falsis, ut dum veritas superducta recipitur, latens intrinsecus falsitatis morbus irrepit, more eorum qui venena propinantes, ora calicis melle liniunt, ut dum mellis dulcedo intenditur, virtus poculi avidius insumatur. C Aliter: Sed quia lepra in una eademque cute diversis permixta coloribus fœdum hominem reddit, non incongrue juxta significationem spiritualem leprosoꝝ nomine signantur hæretici, qui unitatem fidei non habentes, diversis inficiuntur erroribus. Sciendum vero est nullam prorsus esse falsam doctrinam quæ non aliqua sit veritate permixta; ne si aut aperte mendax fuerit, non recipiatur, aut si ex toto vera, hæretica non sit. Quemadmodum autem vulnera unius corporis in cute apparentia, diversis coloribus carnem obducunt, ita in uniuscujusque hæretici doctrina falsa veris resperguntur, ut sub obtentu veritatis falsitas inimica prævaleat. Nam et qui venena porrigunt, prius melle calicis ora liniunt, D ut per gustum dulcedinis perveniatur ad poculum mortis. Hujusmodi autem pestes, auctoritate principum Ecclesiæ ita sunt propellendæ, ut auctores earum a totius Christianitatis societate dejecti, magnis Dominum Jesum vocibus pro salute recipienda necessario interpellare cogantur. Et attendendum quod sanctus evangelista ipsum quoque numerum signanter expresserit, cum quot fuerint, indicare curavit. Ait enim, *occurrerunt ei decem viri leprosi.* Pulchra quidem quantitate commendabiles, sed obscena cute deformes. Ergo hæretici intra denariam quodammodo perfectionem sese jactant comprehensos, dum divinorum quæ decalogo accipiunt, mandatorum impletores se esse confirmant, et Chri-

stianæ fidei professores se asseverant. Delectat numerus, sed offendit sinistri dogmatis insinceritas. Hoc est quod Apostolus de talibus ait: *Habentes quidem speciem sanctitatis, virtutem autem ejus abnegantes (II Tim. III)*. Hi tales a cohabitatione civitatis Dei, hoc est, a communione universalis Ecclesiæ projiciendi sunt, ut saltem damnati, et ab omnium consortio sequestrati, tandem longo suæ eliminationis tædio fatigati, Christum magnis vocibus inclamare et eum veritatis præceptorem fateri cogantur. Hoc enim est quod evangelista ait: *Steterunt a longe et levaverunt vocem, dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri*. Ideo a longe steterunt, nec Domino appropinquaverunt, quia, ut jam dictum est, a communi consortio separati erant. Et a longe stantes leprosi vocem ad Dominum extollunt, ne tumultuantis turbæ strepitu possent aliquatenus impediri. Merito præceptorem jam sanandi vocant, in cujus fide et doctrina se errasse considerant. Sed et in parte spiritualis intelligentiæ quam congrue Jesum præceptorem hæretici vocant, in cujus verbis se recolunt deliquisse, dumque ad ejus magisterii regulam studiose recurrere festinant, mox merentur optatæ salutis beneficia invenire. Quos ut vidit, dixit: *Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt*. Lepra quatuor habet differentias significationum. Designat enim infidelitatem paganorum, perfidiam Judæorum, errorem hæreticorum et maculas gravium peccatorum. Ab hac tam multiplici lepra quicumque expiari desiderat, necesse est Ecclesiam adeat, sacerdotes requirat, ut per eorum ministerium exuatur maculis peccatorum, sine quibus constat neminem ab hujuscemodi valetudine posse curari. Quod autem ad sacerdotes leprosi missi sunt, significat quia conversi hæretici, sacerdotibus vel ministris sanctæ Ecclesiæ sese offerre debent, et pravi dogmatis errorem quasi morbidæ cutis varietatem ad examinandum pandere, sicque ab eis fidei catholicæ regulis instructi, pristinæ munditiæ et pulchritudini restituantur. Quamvis enim Dominus, qui summus pontifex verusque magister est, interna sui eruditione quod tenendum sit valeat inspirare, magna tamen dispensatione vult doctoribus obsequi, ut per hoc qui docendi sunt profunda humilitate solidentur, humiliati vero ad capienda fidei sacramenta potiores efficiantur. Si etenim beatus Paulus, qui divinis cœlitus revelationibus fuerat instructus, quique se dicit Evangelium non ab homine neque per hominem accepisse, sed per revelationem Jesu Christi, tum missus est ad Ananiam, ut ab eo fidei veritatem acciperet, et reliqua quæ ordo ecclesiasticus exposcit impleret (*Gal. II; Act. IX*). Quid vero sibi vult quod antequam ad sacerdotes venissent, mundati sunt? Forte illud præsignat quod multi fide fervente, dum pro recuperanda animarum salute doctores sanctos expeterent, tanta prævenientis Dei gratia sunt donati, ut antequam per baptismi lavacrum animæ lepram deponerent, Spiritus sancti illapsu ab originalibus peccatis emundari promeruerint. Hoc in Cornelio eisque qui

cum eo erant impletum est, de quibus legitur: Quia, disputante diu Petro, cecidit Spiritus sanctus super eos qui audiebant verbum. Et beatus Petrus: Quis, inquit, aquam prohibere potest, ut non baptizentur hi qui Spiritum sanctum acceperunt, credentes sicut et nos? Multiplex enim Dei misericordia hanc prælati Ecclesiæ sacerdotibus potestatem contulit, ut et confitentibus pœnitentiæ sanctionem darent, et eadem salubri satisfactione purgatos, ad januam reconciliationis etiam admitterent, sic divinæ voluntatis præsidii ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri. Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum. Magni meriti ingentisque fidei istum unum fuisse, ex hoc vel maxime conjici datur quod, cæteris ingratis remanentibus, ipse solus mundatori suo gratias acturus rediit, sacerdotum ad quos missus fuerat conspectibus sese ostendere parvipendens, et vero sacerdoti Christo, qui est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, quique pontifex pontificum, et sacerdos est sacerdotum, sua ora studuit præsentare. Unus iste qui, cæteris ingratis abeuntibus, solus rediit, Salvatori gratias agens, unius Ecclesiæ devotam Deo humilitatem significat, qui vero Deo quotidie grates exsolvit, quia repressis præsumptionis suæ cogitationibus infirmitatem suam humiliter aspicit, de bonis quæ agit nihil sibi tribuit, sed omnia a divina clementia procedere confitetur. Pulchre autem dicitur quia regressus est cum magna voce. Cum magna voce rediit, quia magnam erga se Dei misericordiam mente perseusit. Recte magna voce Deum magnificans reversus est, cujus omnipotentiam in tam subita sui restauratione expertus est. Quo in facto membrum se præcipuum sanctæ Ecclesiæ ostendit, qui quotidie Christum inter blasphemias hæreticorum et Judæorum voces collaudare, eique gratias agere non desistit. De quo adhuc recte subditur, Quia cecidit in faciem suam, gratias agens. Casus iste proprie electorum est. Reproborum autem retrorsum semper est cadere, juxta quod de Domini persecutoribus scriptum est, quia dicente Domino, *Ego sum, abierunt et ceciderunt retrorsum (Joan. XVIII)*. Et de sequacibus Antichristi, sub figura Dan Jacob dicit: *Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, et cadat ascensor ejus retro (Gen. XLIX)*. Qui enim retro cadit, ibi cadit ubi quid doli lateat nescit. Qui vero in faciem cadit, ibi utique cadit ubi cuncta quæ fuerint aspicit. Reprobis enim retro cadunt, quia dum mala præterita modo ante mentis oculos ducere negligunt, postmodum retro, hoc est, ad supplicia æterna quæ prævidere noluissent, infeliciter devolvuntur. In faciem vero cadere, est de his quæ per ignorantiam seu per negligentiam commissa sunt, erubescere. Taliter namque in faciem cadentibus, Paulus apostolus loquitur: *Que ergo fructum habuistis tunc, in quibus nunc erubesciti (Rom. VI)*? Quod vero sanctus evangelista de suo tam studiose interposuit, dicens: *Et hic erat Samaritanus*, non ex superfluo aut otiose additum reperimus

si hominis mysterium consideremus. Samaritanus enim interpretatur custos. Quo nomine aptissime declaratur is qui perceptæ dona sospitatis, humilis et gratus maluit custodire, quam tumens et ingratus amittere. Ideoque veri illius Samaritani qui saucii vulnera curavit, cognomine beatificari meruit. Et hic erat Samaritanus, id est alienigena. Sæpe legimus in Evangelio, quia gentiles venientes ad Dominum ut eum audirent et sanarentur ab eo, sanitate percepta, gratias Deo referre studuerunt. Judæi vero jugiter ejus miracula videntes, et ab eo mundationem percipientes, semper ingrati perstiterunt. Spiritualiter Samaritanus, qui interpretatur custos, significat universitatem populi gentilis per fidem ad Deum conversi, qui custodiam habet ad humilitatem conservandam. Dum enim gentilis populus ad Deum conversus, omne bonum quod habet, ei tribuit a quo accepit, profecto beneficia divinitus sibi collata vigilanter custodit, decantans cum Psalmista : *Fortitudinem meam ad te custodiam, quia tu Deus susceptor meus es (Psal. LVIII)*. Respondens autem Jesus dixit : *Nonne decem mundati sunt, et novem ubi sunt?* Merito Salvator eos qui ingrati perstiterunt, quasi ignotos requirit cum dicit, *novem ubi sunt?* Sicut enim eos quos eligit, scire comprobatur, ita eos quos reprobat, non incongrue nescire dicitur. Unde et quibusdam in fine dicturus est : *Nescio vos unde sitis; discedite a me, omnes operarii iniquitatis (Luc. XII)*, non quo Deum aliquid lateat, sed quia impiorum vias, quorum figuram isti prætendunt leprosi, quasi ignotas reprobat. Sic et mentiri nescire vir verax dicitur qui loqui mendacium dedignatur, non quo si mentiri velit nesciat, sed quia falsa loqui veritatis amore contemnat. Loquens ergo Dominus dicit : *Nonne decem mundati sunt, et novem ubi sunt?* Novenarius numerus, si unum in augmentum sui percipiat, quamdam formam unitatis explet, et in denarium surgit. Quo numero, id est denario, tanta fit complexio, ut ultra illum alius numerus non excreseat, nisi hic idem denarius repetatur a capite, hoc est, ab unitate. Unum ergo ad unitatem suam custodiendam non indiget novem, novem vero indiget uno, ut quædam effigies unitatis compleatur, id est denarius. Similiter et illi qui intra unitatem sanctæ Ecclesiæ sunt collocati, qui designantur per unum, D non indigent auxilio eorum qui extra sunt positi per infidelitatem. Illi vero qui foris sunt, indigent adjutorio electorum, ut per eorum ministerium ac intercessionem mereantur sanctæ Ecclesiæ incorporari, quoniam aliter salvari non possunt. Adhuc quoque de illis qui ingrati remanserant, subditur : *Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena*. Supra decem mundatos asseruit, nunc autem neminem dicit inventum qui rediret et daret gloriam Deo, nisi illum alienigenam. Juxta litteram facile est hominem videri corpore sanatum, et tamen persistere ingratum. Spiritualiter autem mirum est cur istos dicat esse sanatos, qui gratia Dei de infidelitate ad fidem convertuntur, et tamen permanere

A ingratos. Si enim perfecte mundus est aliquis per fidem et baptismum, quomodo est Deo ingratus cujus misericordia ab infidelitate adductus est ad fidem? Et si ingratus, quomodo mundus? Sed sciendum quia sunt quidam in congregatione fidelium qui mundantur quidem per fidem et baptismum, ingrati vero persistunt per bonam operationem. De quibus dicit apostolus Paulus : *Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt (Rom. I)*. Cum enim dicit eos Dominum novisse, ostendit mundatos esse a lepra infidelitatis per baptismum; cum vero addit, non glorificasse eos Dominum, nec illi gratias egisse, accusantur ingrati. *Non est inventus qui rediret et daret gloriam Deo*. Qua sententia et duritiam Judæorum clam percutit, et gentium ad credendum facilitatem collaudat. Pene enim in omnibus sancti Evangelii locis, et Judæos ad fidem tardos, et gentiles ad fidem impigros, imo paratissimos fuisse invenimus. Hoc in illo beato centurione de quo dictum est : *Non inveni tantam fidem in Israel (Matth. VIII)*. Hoc et in gentibus quæ circa passionem Christum videre desiderabant, considerari apertissime potest : Ait ergo : *Non est inventus qui rediret et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena*; tanquam diceret : Cives oderunt, alienigenæ amplectuntur. Judæi persequuntur, gentes ambiunt et venerantur. Hi laborant ut post tot beneficia perimant, illi certant ut de perceptis gratias agentes, majoribus digni existant. Et ait illi Jesus : *Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit*. Surge, videlicet a vitiis peccatorum, et vade ad operationem virtutum. Jacentem et simpliciter se adorantem laudat Dominus, eumque ut surgat divini oris affatu animat, et quod perfecte credens, perfecte salvari meruit, approbat. Nihilominus et quid illi qui redire ut gratias agerent detrectarunt meruerint indicat, quia si istum fides sua salvavit, illos profecto infidelitas damnavit. Sed et illis qui jam de perpetratis peccatis erubescere cœperunt, surgendum primo, deinde indicitur ambulandum. Prius enim quasi surgimus, cum a peccatis resipiscimus, cum male insitæ consuetudini resistimus, cum nobis ipsis quod tales fuimus displicemus. Ambulamus vero, cum in via mandatorum Dei boni operis gressum ponimus, cum virtutum studiis desuetum jam et quasi ignavum animum exercemus. Spiritualiter quoque possumus intelligere quoniam si illos qui intra sanctam Ecclesiam consistunt, fides ipsorum salvos fecit, procul dubio eos qui extra manent infidelitas eorum damnat. Illud etiam in isto qui jacens ante pedes Domini surgere jubetur, innuitur, quia qui fidem rectam cum humilitatis observatione tenent, ac Creatori suo se humiliter subdunt, quorum figuram iste prætenedit, qui mundatus ad gratias Deo agendas rediit, per divini verbi consolationem a peccatis resurgere, et ad opera virtutum exercendo jubentur accedere, donec, crescentibus quotidie virtutum incrementis, ad illam perfectionem sublimentur, in qua Deum deorum in Sion perpetuo contemplari mereantur. Tu autem,

HOMILIA CLXXVI (bis).

IN DOMINICA XVI POST FENDECOSTEN.

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis : Nemo potest duobus dominis servire. Aut enim unum odio habebit, et alterum diliget : aut unum sustinebit, et alterum contemnet, etc. (Matth. vi).

Hæc verba diligenter consideranda sunt. Nam qui sint duo domini, deinceps ostendit eum dicit : *Non potestis Deo servire et mammonæ.* Mammon apud Hebræos divitiæ appellari dicuntur, congruit et Punicum nomen, nam lucrum Punicè mammon dicitur. Sed qui servit mammonæ, illi utique servit qui rebus istis terrenis merito suæ perversitatis præpositus, magistratus hujus sæculi a Domino dicitur. Aut ergo hunc odio habebit homo, et alterum diliget, id est, Deum; aut alterum patietur, et alterum contemnet. Patietur enim durum et perniciosum dominum quisquis servit mammonæ : sua enim cupiditate implicatur, subditur diabolo, et eum non diligit. Quis enim est qui diligit diabolum? Sed tamen patietur, sicut in aliqua domo majore, qui ancillæ alienæ conjunctus est, propter cupiditatem suam duram patitur servitutem, etiamsi non diligit eum cujus ancillam diligit. *Alterum autem contemnet* dixit, non odio habebit. Nullius enim vere conscientia Deum potest odisse, contemnit autem, id est non timet, cum quasi de ejus bonitate securus est. Ab hac negligentia et perniciosâ securitate revocat Spiritus sanctus, cum per prophetam dicit : *Fili, ne adjicias peccatum super peccatum, et ne dicas : Misericordia Dei magna est (Ecli. v)*, ignorans quia patientia Dei ad poenitentiam te adducit. Cujus enim tanta misericordia credi potest, quam ejus qui omnia donat peccata conversis, et oleastrum facit participem pinguedinis? Et cujus tanta severitas, quam ejus qui naturalibus ramis non pepercit, sed propter infidelitatem fregit illos? Sed si quis vult diligere Deum et cavere ne offendat, non se arbitretur duobus dominis servire, et intentionem cordis sui rectam ab omni duplicitate explicet. Ita enim sentiet de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quæret illum. *Ideo* (inquit) *dico vobis, non habete sollicitudinem in anima vestra quid edatis, neque corpori quid induatis, ne forte quamvis jam superflua non quærantur, propter ipsa necessaria cor duplicetur, et ad ista conquirenda nostra detorqueatur intentio, cum quasi misericorditer aliquid operamur, id est, ut cum consulere alicui videri volumus, nostrum emolumentum ibi potius quam illius utilitatem attendamus, et ideo nobis non videamur peccare, quia non superflua, sed necessaria sunt quæ consequi volumus. Dominus autem admonet, ut meminimus multo amplius nobis Deum dedisse, quod nos fecit et composuit ex anima et corpore, quam est alimentum atque tegumentum, quorum curam nobis duplicare cor non vult. Nonne anima* (inquit) *plus est quam esca? Ut intelligas eum qui dedit animam, multo facilius escam esse daturum, et corpus quam vestimentum, id est, plus, ut similiter intelligas eum*

A qui corpus dedit, multo facilius daturum esse vestimentum. Quo loco quæri solet utrum ad animam etibus iste pertineat, cum animâ incorporea sit, iste autem etibus corporeus. Sed animam hoc loco pro ista vita positam noverimus, cujus retinaculum est alimentum istud corporeum. Secundum hanc significationem dictum est etiam illud : *Qui amat animam suam, perdet illam (Joan. xii)*. Quod nisi de hac vita acceperimus, quam oportet pro regno Dei perdere, quod potuisse martyres claruit, contrarium hoc præceptum erit illi sententiæ, qua dictum est : *Quid prodest homini si totum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum faciat (Marc. xvi)?* *Respicite* (inquit) *volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea sua, et Pater vester cælestis pascit ea. Nonne vos plaris estis illis?* id est, carius vos valetis, quia utique rationale animal, sicuti est homo, sublimius ordinatum est in rerum natura, quam irrationabilia, sicuti sunt aves. *Quis autem vestrum, inquit, curans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis?* id est, cujus potestate atque dominatu factum est, ut ad hanc staturam corpus vestrum perduceretur, ejus providentia etiam vestiri potest. Non autem vestra cura factum esse, ut ad hanc staturam veniret corpus vestrum, ex hoc intelligi potest, quod si curetis et adjicere velitis unum cubitum huic staturæ non potestis. Illi ergo etiam tegendi corporis curam relinquitte, cujus videtis cura factum esse, ut tantæ staturæ corpus habeatis. Dandum etiam erat documentum propter vestimentum, sicut datum est propter alimentum. Itaque sequitur et dicit : *Considerate lilia agri quomodo crescunt : non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua sic vestitus est sicut unum ex istis. Si autem fenum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei?* Sed illa documenta non sic allegorice discutienda sunt, ut quæramus quid significant aves cæli aut lilia agri. Posita sunt enim, ut de rebus minoribus majora persuaderentur, sicut est illud de iudice qui nec Deum timebat, nec hominem reverebatur, et tamen sæpe interpellante vidua accessit ut ejus causam consideraret, non propter pietatem aut humanitatem, sed ne tedium pateretur (Luc. xviii). Non enim ullo modo ille injustus iudex personam Dei allegorice sustinet, sed tantum quantum Deus, qui bonus et justus est, curet deprecantes se, hinc conjici Deus voluit, quod nec injustus homo eos qui illum assiduis precibus tundunt, vel propter tedium devitandum potest contemnere. *Nolite ergo, inquit, solliciti esse, dicentes : Quid edemus, aut quid bibemus, aut quo vestiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester quia horum omnium indigetis. Quærite primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia apponentur vobis.* Hic manifestissime ostendit, non hæc esse appetenda tanquam talia nostra bona, ut propter ipsa debeamus benefacere si quid faciamus, sed tamen esse necessaria. Quid enim intersit inter bonum quod ap

petendum est, et necessarium quod sumendum est, hac sententia declaravit cum ait: *Quærite primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia apponentur vobis.* Regnum ergo et justitia Dei, bonum nostrum est, et hoc appetendum, et ibi finis constituendus, propter quod omnia faciamus quæcunque facimus. Sed quia in hac vita militamus, ut ad illud regnum pervenire possimus, quæ vita sine his necessariis agi non potest, apponentur hæc vobis, inquit, sed vos regnum Dei et justitiam primum quærite. Cum enim dixit illud primum, significavit quia hoc posterius quærendum est, non tempore, sed dignitate. Illud tanquam bonum nostrum, hoc tanquam necessarium nostrum, necessarium autem propter illud bonum. Neque enim, verbi gratia, ideo debemus evangelizare ut manducemus, sed ideo manducare ut evangelizemus. Nam si propterea evangelizemus ut manducemus, vilius habemus evangelium quam cibum: et erit jam bonum nostrum in manducando, necessarium autem in evangelizando. Quod etiam Apostolus prohibet, cum dicit licere sibi quidem et permissum esse a Domino, ut qui *Evangelium annuntiant, de Evangelio et vivant (I Cor. ix)*, id est, de Evangelio habeant ea quæ huic vitæ sunt necessaria, sed tamen se non esse abusum hac potestate. Erant enim multi qui occasionem habere cupiebant acquirendi ac vivendi secundum Evangelium; quibus eam volens Apostolus amputare, manibus suis victum suum toleravit. De his enim alio loco dicit, ut amputem occasionem, quanquam etiam sicut cæteri apostoli, permissu Domini de evangelio viveret, et non in victu finem constitueret evangelizandi (*II Cor. xi*), sed magis ipsius victus sui finem in Evangelio collocaret, id est, ut superius dixi, non ideo evangelizaret ut perveniret ad cibum, et si quæ sunt talia necessaria, sed ideo ista sumeret, ut illud impleret, ne non volens, sed necessitate evangelizaret. Hoc enim idem probat cum dicit: *Nescitis quoniam qui in templo operantur, quæ de templo sunt, edunt: et qui altario deserviunt, altario participantur? Sic et Dominus ordinavit his qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere: ego autem nullo horum usus sum (I Cor. ix)*. Hinc ostendit permissum esse, non jussum, alioquin contra præceptum Domini fecisse tenetur. Deinde sequitur et dicit: *Non autem scripsi hæc, ut ita fiant in me. Bonum est mihi magis mori, quam ut gloriam meam quisquam inanem faciat (Ibid.)*. Hoc dixit, quia jam statuerat propter quosdam occasionem quærentes, manibus suis victum transigere. *Si enim evangelizavero, inquit, non est mihi gloria*, id est, si evangelizavero ut ita faciant in me, id est, si propterea evangelizavero ut ad illa perveniam, et finem Evangelii in cibo et potu et vestitu collocavero. Sed quare non est ei gloria? Necessitas enim mihi, inquit, incumbit, id est, ut ideo evangelizem, quia unde vivam non habeo, aut ut acquiram temporalem fructum de prædicatione æternorum. Sic enim jam necessitas erit in Evangelio, non voluntas. *Væ enim mihi erit, inquit, si non*

evangelizavero. Sed quomodo debet evangelizare? Scilicet ut in ipso Evangelio et in regno Dei ponat mercedem. Ita enim potest non coactus evangelizare, sed volens. Si enim volens, inquit, hoc facio, mercedem habeo; si autem invitus, dispensatio mihi credita est: id est, si coactus inopia earum rerum quæ temporali vitæ sunt necessariae, prædico Evangelium, alii per me habebunt mercedem Evangelii, qui Evangelium ipsum me prædicante diligunt, ego autem non habeo, quia non ipsum Evangelium diligo, sed ejus pretium in illis temporalibus constitutum, quod nefas est fieri, ut non tanquam filius ministret quisquam Evangelium, sed tanquam servus, cui dispensatio credita est, ut tanquam alienum eroget, nihil inde ipse capiat præter cibaria, quæ non de participatione regni, sed ad sustentaculum miseræ servitutis dantur extrinsecus. Quanquam et alio loco dispensatorem se dicat (*I Cor. iv*). Potest enim et servus in filiorum numerum adoptatus, eam rem in qua coheredis sortem meruit, fideliter dispensare participatibus suis. Sed nunc ubi ait, Si autem invitus, dispensatio mihi credita est, talem dispensatorem intelligi voluit, qui alienum dispensat, unde ipse nihil accipiat. Ergo quæcunque res propter aliud aliquid quæritur, sine dubio inferior est quam id propter quod quæritur; et ideo illud primum est, propter quod istam rem quæris, non ista res quam propter illud quæris. Quapropter si Evangelium et regnum Dei propter cibum quærimus, priorem facimus cibum, et posterius regnum Dei, ita ut si non sit cibus, non quæramus regnum Dei. Hoc est ergo primum quærire cibum, et deinde regnum Dei, id est, hoc priori loco ponere, illud posteriori. Si autem ideo quærimus cibum, ut habeamus regnum Dei, faciamus quod dictum est: *Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia apponentur vobis.* Quærentibus enim primum regnum et justitiam Dei, id est, hoc præponentibus cæteris rebus, ut propter hoc cætera quæramus, non debet subesse sollicitudo ne illa desint quæ huic vitæ propter regnum Dei sunt necessaria. Dixit enim superius: *Scit enim Pater vester quia horum omnium indigetis.* Et ideo cum dixisset: *Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus*, non dixit: deinde ergo ista quærite, quamvis sunt necessaria, sed ait: *Hæc omnia apponentur vobis*, id est, consequentur, si illa quæritis, sine ullo vestro impedimento. Et cum ista quæritis, illinc avertamini, aut ne duos fines constituatis, ut et regnum Dei propter se appetatis, et ista necessaria, sed hæc potius propter illud vobis non deerunt, quia non potestis duobus dominis servire. Duobus autem dominis servire conatur, qui et regnum Dei pro magno bono appetit, et hæc temporalia. Non potest autem simplicem habere oculum, et uni Domino Deo servire, nisi quæcunque cætera si sunt necessaria, unum propter hoc assumat, id est, propter regnum Dei. Sicut autem militantes accipiunt annonam et stipendium, sic omnes evangelizantes accipiunt victum et tegumentum. Sed sicut non omnes propter salutem reipublicæ mi-

litant, sed propter illa quæ accipiunt, sic non omnes propter salutem Ecclesiæ ministrant Deo, sed propter hæc temporalia, quæ tanquam annonam et stipendia consequuntur, aut et propter hoc, et propter illud. Sed supra jam dictum est, non potestis duobus dominis servire. Ergo simplici corde tantummodo propter regnum Dei debemus operari bonum ad omnes, non autem in hac operatione vel solam, vel cum regno Dei mercedem temporalium cogitare. Quorum omnium temporalium nomine, crastinum posuit, dicens: *Nolite ergo solliciti esse de crastino*. Non enim dicitur crastinus dies, nisi in tempore, ubi præterito succedit futurum. Ergo cum aliquid boni operamur, non temporalia, sed æterna cogitemus. Tunc erit illud bonum et perfectum opus. Tu autem.

HOMILIA CLXXVII.

IN EADEM DOMINICA.

(Ex Herico monacho Antissiodorensi.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Nemo potest duobus dominis servire, etc. (Matth. vi).

Dominus ad hoc homo factus est, ut nos de potestate tenebrarum eriperet, atque regnum Deo Patri nos faceret. Ait enim ipse in quodam Evangelii loco parabolice loquens, quod *homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum (Luc. xix)*. Quibus verbis nullum alium quam se ipsum intelligi voluit, qui ad hoc de cœlestibus in hanc ærurnarum ac mortis regionem venire dignatus est, ut imperium diaboli quod scedere quodam peccati, mortisque æternæ pacto persuaserat, dissiparet, et regnum suum justitiæ ac mansuetudinis legibus exaltaret. Cum ergo jam multi a regno diaboli deficerent, et edictis cœlestibus parentes, signa fidei prompta devotione subirent, hac oratione eos rex ille victoriosissimus alloquitur: *Nemo potest duobus dominis servire*. Ac si aliis verbis ad spiritualis militiæ disciplinam exhortans dicat: Si perfecte mei imperii jus eligitis, oportet ut per omnia prioris domini servitium abnuatis. Neque enim simul utrisque obtemperari potest, cum contraria sibi sint quæ ego et quæ ille præcipimus. Ego denique quæ sanctitatis et quæ honestatis sunt jubeo impleri, ille turpia omnia atque honestati repugnantia præcipit exerceri. Ego virtutum arma meum militem pro mansuetudine, humilitateque servanda alacriter excipere, ille cogit suos pro superbia mortem insontibus irrogare. Quomodo ergo potest ambobus par exhiberi famulatus, quorum dispar est dominatus? Hæc verba Redemptoris nostri ad curas istius sæculi evitandas nos instruunt, et ut contemnere temporalia, et cœlestia studeamus semper appetere, exhortantur. *Nemo, inquit, potest duobus dominis servire*. Quæ sententia juxta litteram aperissime etiam non exposita claret, quia nemo scilicet duobus dominis carnalibus ita potest servire, ut ambobus æqualiter placeat, utrisque æqualiter obsequatur. Unde sequitur: *Aut enim unum odio habebit, et alterum diliget, aut unum sustinebit, et alterum contemnet*. Spirituali vero intellectu qui sint isti duo

domini subsequenter ostendit, cum subdit: *Non potestis Deo servire et mammonæ, id est Christo et diabolo*. Quæ enim participatio Christo et diabolo? aut quæ lucis ad tenebras? Adhuc vero de duobus dominis sequitur: *Aut enim unum odio habebit, et alterum diliget: aut unum sustinebit, et alterum contemnet*. Unum odio habebit, scilicet diabolus, qui odio habendus est, non per hoc quod substantia, sed per hoc quod malus est, oderit: *et alterum diliget, id est Christum, qui velut mansuetus dominus solummodo ex affectu præcipit amari: Diliges, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota virtute tua (Matth. xxii)*. Aut unum sustinebit, id est, diabolus, tanquam durum et imitem dominum. Ipse enim durissimis imperiis amatores sæculi quatit, et postquam semel hominem dominari potuerit, etiam nolentem invitumque ad male agendum compellit, nec sine gravissimis laboribus imperata peragunt. Frequenter enim exsilia, naufragia, et rei familiaris damna, ipsam postremo mortem horum gratia perferunt. De talibus Scriptura dicit: *Ut male agerent, laboraverunt (Jer. ix)*. Hunc ergo talem dominum sustinent potius inviti, quam serviunt subditi: quia postquam semel ejus super se dominium sponte susceperint, nunquam de cætero suis viribus, nisi solâ Dei validissima manu eripi possunt. *Et alterum, inquit, contemnet, hoc est, Deum*. Et notanda proprietas verborum Domini. Cum enim præmisisset, dicens: *Aut unum odio habebit, et alterum diliget*, non est subsecutus et contra ut diceret: *Aut unum diliget, id est, diabolus, et alterum odio habebit, id est Deum, quia nullius conscientia, quantumvis perversissima, ad hoc potest erumpere, ut dicat se Deum odio habere, aut diabolus diligere*. Contemnet vero, id est, non timebit. Contemnitur enim Deus ab illis, qui peccantes de impunitate scelerum blandiuntur, putantes aut nescire sua scelera Deum, aut visa statim indulgere: qui nesciunt quod dissimulando eos divina bonitas ad pœnitentiam provocet, dicente Apostolo: *An nescis quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit (Rom. ii)? Tu autem secundum duritiam tuam, et cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi judicii Dei*. Aliter: Convenienter autem addidit, aut unum sustinendum, hoc est, diabolus, aut alterum contemnendum, videlicet Deum. Contemnit enim Deum, sed tamen non odit, quisquis præcepta illius contradicendo despicit. Sustinet vero diabolus, tanquam si quis durum et crudelem habeat dominum, sed tamen non diligit, quicumque per cupiditatem divitiarum illi se subdit, qui princeps hujus mundi habetur, dicente Domino: *Venit princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam (Joan. xiv)*. Sed licet illum sustineat tanquam crudelem dominum, non tamen diligit. Verbi gratia, si quis in majori aliqua domo, ancillæ cujuslibet hominis potentis copulatur, etiam si non diligit eum, cujus ancillam diligit, propter vim tamen suæ cupidinis duram sustinet servitutem, subjiciendo se illi, cujus ancillam sibi conjunctam diligit: sic et homo

diligens divitias, servus diaboli est, qui caput et princeps est amatorum mundi. Divitias enim possidere, indifferens opus est. Nam nec diviti obsunt opes si eis bene utatur, nec pauperem egestas commendabiliorem facit, si inter sordes et inopiam peccata non caveat. *Non potestis Deo servire et mammonæ.* Mammona apud Hebræos vel Syrios, divitiæ interpretantur Latine; Punice autem *mammon* lucrum dicitur, utrumque autem ad unum finem respicit. Et recte avaritiam specialiter posuit, ut ostenderet manifeste divitiarum servos, diaboli quoque servos existere. Nam et Apostolus avaritiam idolorum servitutem vocare non dubitavit, dicens: *Et avaritiam, quæ est idolorum servitus (Col. v).* Quo loco solerter notandum, quia non dicitur, Non potestis Deo servire et divitias possidere, sed Non potestis Deo servire et mammonæ, id est divitiis. Multos enim sanctorum Patrum legimus temporaliter et divitias habuisse, et nihilominus Deo deservisse. Abraham namque ditissimus fuit, qui cum trecentis decem et octo vernaculis reges quinque bellica expeditione superavit, et Loth fratrem suum a captivitate exemit (*Gen. xiv*). Job quoque ille maximum exemplum patientiæ, inter omnes orientales divitiis affluxisse, Scripturæ testimonio declaratur (*Job. i*). Quid de sanctissimo David dicemus, cui et divitiarum copia, et imperii magnificentia suppeditabat, eique a subjectis per circuitum nationibus munera deferebantur? Sed isti quamvis habuerunt divitias, non servierunt divitiis, sed Deo, quia nequaquam spem suam divitiis commiserunt, nec custodierunt eas ut servi, sed ingenue dispensaverunt ut domini, tenentes eas in usu, non in desiderio, et tanquam ex latere sibi datas utiliter disponentes. Hinc beatus David quando in solio regni constitutus, quod nihil in divitiis fallacibus fideret, ostendebat dicens: *Egenus sum et pauper, sicut omnes patres mei (Psal. cviii).* Divites etiam vel qui erant, vel qui esse poterant, alloquens dicebat: *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere (Psal. lxi).* Quisquis ergo custodit divitias ut servus, et non distribuit ut dominus, servus est divitiarum; et serviendo divitiis, servire compellitur diabolo, quia cupiditati divitiarum implicatus, diabolo se subdit, qui merito suæ pravitatis terrenis rebus præpositus est, et a Domino princeps hujus sæculi appellatur. Quapropter audiant ista divites, et eligant magis Christi esse servi, quam mancipia divitiarum. Discant non innitendum præsentibus, sed spem omnem inserendam perennibus, solumque ad hoc velle habere divitias, ut sit unde pauperum indigentia expleri, unde sua possint peccata redimi. *Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini.* Tanquam dicat: Quia Deo simul et cupiditatibus mundi servire non potestis, quia in incerto divitiarum confidere non debetis, ideo dico vobis, ne solliciti sitis in aggregandis divitiis, quibus mens implicita alienetur ab amore sui Creatoris. Quæri vero poterit utrum cibus iste corporeus ad animam, an ad corpus pertineat, cum

constat animam incorpoream, cibum vero esse corporeum. Sed animæ nomine in Scriptura sacra, vita præsens signari solet, juxta quod Dominus alibi ait: *Qui amat animam suam, hoc est vitam suam, perdet eam (Joan. xii).* Et apostolus Paulus: *Non facio, inquit, animam meam pretiosiore quam me (Act. xx).* Ergo et hic anima hoc sensu accipienda est, ut per animam præsens vita intelligatur, quæ alimentis retinetur et vestibus. Cujus vinculum atque conciliatio quædam est cibus iste corporeus, in cujus causa labor exercendus est ad eam sustentandam: sollicitudo autem tollenda, ut *habentes victum et vestitum, his contenti simus (I Tim. vi).* Sive anima pro ipso corpore quo continetur, est posita, a parte videlicet totum, sicut legimus Jacob descendisse in Ægyptum in animabus septuaginta (*Gen. xlvii*), cum animas non absque corporibus descendisse manifestum sit. Cæterum de spiritali cibo ac vestimento valde nos oportet esse sollicitos. Adhuc tamen ipsa verba Domini ponderatius perpendenda sunt. Non enim ait: Ne quæeratis quid manducetis, aut quo induamini; sed, *ne solliciti sitis, ac propterea non labor, sed sollicitudo prohibita est.* Sed cum primo homini dictum sit: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo (Gen. iii),* quid est quod discipulis, imo cunctis fidelibus, præcipit ne solliciti sint quid manducare vel bibere vel induere debeant? Nunquid prohibet hominem laborare, qui prius jussit in sudore vultus panem comedere? Nequaquam. Cui etiam ad hoc exercendi ruris et proscindendi agri peritia data est, ut labore proprio aleretur et vestiretur. Sed in his præceptis Dominicis ista differentia attendenda est, ut ea quæ ad cibum vel indumentum corporis sunt necessaria, unusquisque studeat procurare deficientibus his quæ naturalis fragilitas expetit, utpote sine quibus non valet subsistere, etiam ipsa vita gemino adjutorio privata deficiat. Sollicitudinem autem in his adhibere vetat, quod intelligitur cura superflua. Unde pulchre hanc veteres ita diffinierunt, ut dicerent sollicitudinem esse ægritudinem animi cum immoderata cogitatione. Ergo sollicitudo quasi res superflua et plus justo anxia tollitur, labor vero quasi res necessaria exerceri permittitur (*Psal. cxxvii*). In tantum denique laboris usus minime prohibetur, ut Psalmista beatum dicat qui suis laboribus pascitur, et Apostolus laborandum manibus quod bonum est dicit, ut quis habeat unde tribuat necessitatem patientibus (*Eph. iv*). Quapropter labor exercendus est, ut necessitas eluctetur: sollicitudo tollenda, qua non necessitati, sed cupiditati consulitur. *Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum?* Ex his duabus substantiis constat homo, anima videlicet et corpore. Omne quod appetimus, aut propter se, aut propter aliud appetimus. Propter se enim sapientia, quæ Deus est, appetenda est: propter aliud vero, si quis (verbi gratia) emplastra habere cupiat, non ut emplastra possideat, sed ut ex eo sanitas corpori provideatur. Nemo vero dubitat majus esse illud quod propter se, quam illud

quod propter aliud quæritur. Datur ergo hic intelligi animam plus esse quam escam, quia ad hoc esca requiritur, ut vita præsens illa sustentetur. Corpus quoque plus quam vestimentum, quod idcirco quæritur, ut nuditas illo tegatur. Admonet ergo nos Dominus hac sententia, ut meminerimus nos multo amplius nobis Deum dedisse in eo quod nos cum non essemus, composuit ex anima et corpore, quam sit alimentum; ut sit sensus: Quia majora nobis præstitit, id est, corpus et animam, præstabit utique minora, victum videlicet et vestitum. Quare ergo de minoribus solliciti sumus, qui majora percepimus? *Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, et Pater vester cœlestis pascit illa.* Volatilia cœli, aves per hunc aerem discursantes appellat. Quidquid cœlo vicinius est, cœlum in Scripturis nuncupari consuevit. Ducit nos Dominus ad consideranda majora opera, quatenus de rebus minoribus majora nobis facilius persuaderi possint. Nulli enim dubium est, quod homo majus sit quam aliquod volatile. Homo ad Dei imaginem et similitudinem factus est, volatile vero est quædam creatura, sed tamen irrationabilis, et cum moritur, corpore et anima moritur; homo vero quamvis moriatur corpore, anima tamen vivit Deo. Ait ergo: *Respicite*, id est, considerate *volatilia cœli, quoniam non serunt*, id est non seminant, *neque metunt*, hoc est non colligunt, *neque congregant in horrea*, videlicet in granaria, *et Pater vester cœlestis pascit illa*, id est, nutu Dei aluntur. Si ergo volatilia, quorum mortalis est anima, providentia Dei creatoris aluntur, multo magis homines, quibus æternitas repromittitur, illius munificentia gubernantur. Quidam plus appetentes sapere quam oportet, voluerunt hunc locum allegorica interpretatione discutere, dicentes per volatilia cœli angelos designari, qui absque ulla cura viventes, perpetua securitate et quiete potiuntur, non attendentes quod sequitur: *Nonne vos magis pluris estis illis?* Si ergo his volatilibus, quibus nulla colendi terras industria, nullus de segetum fecunditate proventus est, indeficientem divina providentia suggerit alimoniam, turpe est homines causa sollicitudinis fatigari, quibus et elementorum temperies, et terræ fecunditas famulatur. Et merito talium imprudentia exemplo irrationabilium avium coercetur, quia aves nil sibi speciale vindicant, nesciunt aliis invidere: hi vero propria defendunt, qui communia amiserunt. Ad suam proinde intuendam dignitatem, ad considerandam originem revocantur, cum subditur: *Nonne vos magis pluris estis illis?* Non dicit, plures estis, quia plures ad numerum pertinet; sed *pluris*, ad dignitatem respiciens, id est, charioris pretii estis vos, et plus quam illa valetis. Illa enim irrationabilia sunt, nullo se intellectu regentia, quæ cum moriuntur, corpore intereunt et anima: vos autem ad imaginem Dei conditi, et ad æternitatem prædestinati, ac sublimius in rerum natura compositi estis. Debetis ergo quid sitis recolere, ne dum nimis terrenis dediti estis, in

terrena et infima decidatis. *Quis autem vestrum cogitans, potest adjicere ad staturam suam cubitum unum?* Ut facilius persuaderet nobis possibiliâ sine sollicitudine, dedit etiam de impossibilibus exemplum: *Quis*, inquit, *vestrum cogitans, potest adjicere ad staturam suam cubitum unum?* Quasi dicat: Si est aliquis vestrum qui ad staturam suam unum cubitum adjicere possit, ut vel longior vel latior videatur, cogitet et elaboret qui ejusmodi est, qualiter illud vestiât et pascat, quod ipse sibi adjecit. Cæterum quod Deus creavit, etiam sine vestra sollicitudine vestire ac pascere procuravit. Nunc ergo quia neque quod Deo minimum est, implere potestis, illius providentiæ curam tegendi et alendi corporis relinquit, qui fecit ut ad staturam istam vestrum corpus perduceretur. Sed quia de alimentis datum fuerat documentum ex comparatione volatilium cœli, dandum etiam erat et de vestimentis exemplum collatione liliorum agri. Unde et sequitur: *Et de vestimentis quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt. Non laborant in crescendo, neque nent*, id est non filant, ut suo labore operiantur. Quo morali præcepto suademur, quia si etiam ea quæ sunt sensu et ratione carentia, sic Dei providentia vestiuntur, ut nullo vel usu ad gratiam egeant, vel ad ornatum, multo magis credas rationabilem hominem, si omnem sui spem in Deo collocet, nunquam posse egere, eo quod præsumpserit de favore divino. Notandum vero quod lilia agri pro omnibus herbis agri Dominus posuit, quæ *non laborant in crescendo, neque nent*, id est fila non contorquent, et pulchra sibi indumenta coaptent. De quibus sequitur: *Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.* Speciali nota pro generali usus est, quod in sequentibus aperitur, ubi fenum agri evidentissime ponitur. Nec illud omittendum, quod quidam doctorum asserunt, nos hic angelorum exemplo esse præmonitos. Dicunt enim non otiose accipiendum quod flos homini, vel certe plus quam homini in Salomone confertur, qui pro sui excellentia plus aliquid fuit quam homo, adeo ut templum Deo conderet, et verum Salomonem, hoc est, Christum mysterio figuraret. Ergo per lilia, angelorum cœlestium expressa est gloria, quorum et claritate ornatur, et odore sanctitatis delectamur. Hæc ergo lilia, angelica scilicet illa agmina, nulla sollicitudine præpediuntur, nullo laboris usu exercentur, sed divinæ libertatis gratiam cœlestis servant dono naturæ. Ad dendum etiam quod lilia nullum requirant cultum, nec erga generationem hujus floris, sicut erga proventum fructuum cæterorum redeat actus in orbem sollicitus labor agricolis. Et licet dimisso flore, id quod extrinsecus est, videatur arescere, interius tamen radicis virtute alitur, et mox verni temporis provocata blanditiis, floris sui honore vestitur. Sic et angelicæ dignitates ex ea quam adeptæ sunt originis suæ sorte, ut sint semper, accipiunt. His ergo floribus Salomon, quanquam magno decore cir-

cum datus, componi non potest, quia licet infirmitatem naturæ corporeæ virtute quadam mentis et operum gloria exornaret, nullatenus angelicæ potuit comparari celsitudini, quæ humanæ fragilitatis express, incorruptæ bonitatis ornatum servaret. Hanc immortalitatis pulchritudinem, hunc incorruptibilem habitum, in resurrectione se Dominus electis daturum repromittit, dicens: *Erunt sicut angeli Dei in cælo (Matth. xxii). Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.* Inter omnes reges Israelitarum Salomonem ditissimum fuisse regum narrat historia. Qui inter reliquas dignitatum divitias præcipue decore vestium, ac diversitate cum pretiositate pollebat, adeo ut singula ministrantium officia, cum omnibus sibi subjectis, propriis ac singularibus uterentur indumentis. Unde et de regina Saba, quæ a finibus terræ venerat audire sapientiam ejus, legitur: *Quia videns ordinem ministrorum, et vestes quibus in ministerio utebantur, non habebat ultra spiritum (III Reg. x).* Sed quamvis tanto honore ac splendore vestium fuerit decoratus, non est tamen tanta pulchritudine coopertus sicut unum ex istis, subauditur liliis. Et revera quæ textura aut pictura texentium mulierum, valet florum pulchritudini coæquari? Quid enim sic rubet ut rosa? Quid ita candet ut lilius? Jam vero violæ colorem pulcherrimum, nulla purpura superare, nulla valet tinctura supergredi. Quod autem ait: *Nec Salomonem in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis;* in omni gloria dicit, id est in magnitudine regni, in deliciarum pulchritudine, vel, ut diximus, in distinctione et varietate vestium. Cur autem hanc de deliciis similitudinem præmiserit, subdendo manifestat: *Si autem fœnum agri, quod hodie est, et cras in clibanum ignis mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos, minimæ fidei? Fœnum agri idem appellat, quod et superius lilia agri, omnes scilicet herbas pulchris coloribus decoratas.* Hoc autem adverbium quod est *cras*, non semper pro succedenti die, sed aliquando etiam pro futuro tempore in Scripturis poni solet, juxta illud quod Samuel a pythonissa excitatus, Saul ait: *Cras tu et filii tui mecum eritis (I Reg. xxviii).* Et Jacob: *Exaudiet, inquit, me cras justitia mea (Gen. xxx).* Sic ergo et hic quod dicitur, *cras in clibanum mittitur*, de futuro tempore intelligi debet, et est sensus: Si Deus ea quæ cito decidunt et marcescunt, fœnum videlicet, quod hodie est in sua viriditate, et cras in ignem mittitur, tanto decore circumdat, quanto impensiore diligentia ea quæ vobis necessaria sunt providebit, qui ad æternam hæreditatem præparati estis? Quod quia non (ut oportet) creditis, sed adhuc ambigitis, ideo minimæ fidei estis. Minimos autem fide appellat apostolos, qui necdum fidei perfectæ culmen subierant. Unde et Domino dicebant: *Auge nobis fidem (Luc. xvii).* *Nolite ergo solliciti esse æcentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?* Notandum quod non ait, nolite quærere vel solliciti esse de cibo aut potu, sed

A *quid, inquit, manducetis aut bibatis.* Ubi illi proprie notantur, qui in congregationibus constituti, sprete communionem aliorum, qui sub uno præposito generaliter aluntur, aut vestiuntur, lautiora vel austeriora præ cæteris cum quibus habitant, alimenta sive indumenta requirunt, ut per hoc vel potentiores cæteris, vel fortiores æstimentur. Utrumque sane reprehensibile, utrumque notabile, quia et de nimis superbo habitu elatio gignitur, et de nimis abjecto et inculto vestitu quasi ex religiosa specie laus et appetendi favoris materies ministratur. Inter utrumque proinde regia via gradiendum, ut nec vestis pretiosa designet altum, nec vilis notet plus justo religiosum. Quibus vero cibi et vestitus sollicitudo conveniat, intimatur cum subinfertur: *Hæc enim omnia gentes inquirunt.* Exceptis paucis Judæis, qui legem habentes Deum cœli venerabantur, reliquæ per universum orbem nationes idolis servientes, gentes appellabantur. De quibus hic loquens Dominus dicit: *Hæc omnia gentes inquirunt.* Illi scilicet Deum ignorant, qui nesciunt alia cogitare quam terrena, quorum est proprie mundanis angere curis, quibus nulla futurorum spes est, nullus laborum respectus, sed tantum præsentibus delectantur. *Comparati enim sunt jumentis insipientibus, et similes facti sunt illis (Psal. xlviii).* Vos autem aliter instituti, et ad cœlestem compositi dignitatem, de spiritualibus et perpetuis cogitate. Nec timendum quia ista agentibus, temporalium desit usus bonorum, nec de Dei potentia diffidendum, qui et melius quam nos ipsi novit quibus indigeamus, et multo salubrius nobis prospicit, quam nos ipsi providere sciamus. Unde et subditur: *Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis.* Hinc quidam superflue dogmatizantes objiciunt: Si Deus, aiunt, antequam petamus scit quibus indigemus, quid necesse est ut eum pro nostris necessitatibus exoremus? Ergo frustra scienti loquimur. Quibus respondendum est quia non sumus narratores, sed potius rogatores. Aliud est enim nescienti narrare, aliud scientem humiliter exorare. Vult ergo se peti a nobis, qui etiam novit ea quæ petere debemus, ut nostra petitio præmium consequatur. Quid vero nobis præcipuo mentis appetitu, summoque studio sit requirendum, subjecta sententia perdocemur. *Quærite autem primum regnum Dei et justitiam ejus.* Primum, non ponitur hoc loco pro numero, sed potius pro quantitate. Primum, id est, ante omnia, et super omnia quærite regnum Dei. Regnum autem Dei in sacris Scripturis quatuor modis accipitur. Aliquando enim significat præsentem Ecclesiam, ut illud: *Omnis scribe doctus in regno cœlorum (Matth. xiii),* hoc est, in præsentem Ecclesia, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera. Aliquando sanctam Scripturam, ut illud: *Auferetur a vobis regnum Dei (Matth. xxi),* id est intelligentia divinarum Scripturarum. Aliquando cœlestem patriam, ut Joannes dicit: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum (Matth. iii).* Aliquando vero significat

ipsum Dominum Jesum Christum, sicut ipse loquitur ad Judæos : *Regnum Dei inter vos est* (Luc. xvii), id est, Christus per humanitatem inter homines habitat. Et sicut in præsentī lectione dicit : *Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus*, sive regnum supernæ illius civitatis gaudia nuncupat, ubi summa pax, veraque tranquillitas, ubi fructus certaminum, et laborum præmia sanctis debentur. Hoc regnum Dei vitæ nostræ stipendiis quæramus, ad illud continue suspiremus, et pro ejus perceptione quælibet dura et aspera libentissime perferamus. Quæramus et justitiam ejus. Justitia enim regni Dei impletio est mandatorum Dei. Justitia enim regni Dei est, omnia caduca et transitoria spernere, jacturam rerum præsentium lucra sequentium reputare. Ille nimirum justitiam Dei quærit qui, bona opera exercens, dictis et præceptis illius in omnibus obtemperat. Ita ergo nobis regnum Dei et justitiam ejus requirentibus, illa quidem summa et vera bona dabuntur, hæc vero quasi minima adjicientur. Quæ licet in præsentī bona videantur, media sunt, et ad illa vera bona si comparentur, jam nec bona dicenda sunt. Dantur ergo sanctis in præsentī adhuc peregrinatione desudantibus, ut his quasi quodam viatico relevati, ad ea quæ in patria sunt percepturi bona perveniant. Debet enim in usu haberi temporalitas, in voto æternitas. Nam si adsint bona præsentia, his est animus occupandus, ne nimis ingesta onerent, et quasi ne ad patriam perveniatur, quodam pondere mentem gravent. Sic ergo parce et honeste bonis præsentibus uti debemus, quatenus excursis longævi hujus exsiliī spatiis, sempiternis perfrui valeamus. Aliter : Et hæc omnia adjicientur vobis. Quia adhuc in hac vita manentes, absque alimentis et indumentis illam transire non possumus, cum præmisisset : *Primum quærite regnum Dei et justitiam ejus*, statim addit : *Et hæc omnia* (subaudiendum bona temporalia) *adjicientur vobis*. Ubi notandum quod ideo jubentur majora quæri, id est, regnum Dei et justitia ejus, ut minora possint consequi, id est, bona vitæ præsentis. De quibus non dixit, dabuntur, sed adjicientur, tanquam videlicet necessaria, quibus non fruamur, sed quasi in itinere positi utamur.

HOMILIA CLXXVIII.

IN DOMINICA XVII POST PENTECOSTEN.

(Ex beati Ambrosii in Evangelium secundum Lucam expositione, lib. v, num. 89.)

In illo tempore ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naim : et ibant cum illo discipuli ejus et turba copiosa, etc. (Luc. vii).

Illic locus utrinque redundat ad gratiam, ut et cito flecti divinam misericordiam matris viduæ lamentatione credamus, etc. *Reliqua vide apud sanctum Ambrosium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ XV, col. 1660, n. 89.*

HOMILIA CLXXIX.

IN EADEM DOMINICA.

(Ex beato Ambrosio [?].)

In illo tempore ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naim : et ibant cum illo discipuli ejus, et turba copiosa, etc. (Luc. vii).

A Sermo evangelicus qui præcedit, narrat qualiter Dominus centurionis puerum obtentu ejus magnæ fidei sanaverit, et quomodo ipsius centurionis, imo in eum omnium gentium extulerit fidem. Illo igitur digesto miraculo, sequitur evangelista, quia post hæc ibat in civitatem quæ vocatur Naim. De miraculo properatur ad miraculum, et quodam profectu virtutis, de sanatione paralytici venit ad resurrectionem defuncti. Beato namque Hieronymo dicente didicimus, quia Naim civitas est Galilææ provinciæ Judæorum, duobus milliariis distans a monte Thabor, in quo monte Dominus docuit octo beatitudines et omnia pene mandata Novi Testamenti. Interpretatur vero Naim *fluctus* vel *commotio*. Cujus portæ appropinquans Dominus, obvium habuit corpus defuncti, quod ad tumulandum extra civitatem efferebatur. In qua civitate ferunt chronographi esse ecclesiam, quæ quondam fuerat domus viduæ, cujus Dominus legitur hic filium suscitasse. Ibat ergo Dominus virtutis eventu copiam præbiturus, ibant cum illo discipuli, illi videlicet fidelissimi comites itinerum, comparticipes laborum, cujus præsentia pascebantur, prædicatione instruebantur, miraculis firmabantur. Naim autem civitas, quæ ut diximus, in nostra lingua dicitur fluctus sive commotio, hunc spiritualiter significat mundum, qui tranquillitate amissa semper est in fluxionibus ac commotionibus, et nunquam in eodem statu permanens. Unde et per Psalmistam dictum est : *Commovisti, Domine, terram, et conturbasti eam*, etc. (Psal. lix). Ergo quasi **C** Naim Dominus appropinquavit, quando nostræ fragilitatis humanitate suscepta, visibilis mundo apparere dignatus est. Cum autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ, et hæc vidua erat, et turba civitatis multa cum illa. Non simplex hanc mulierem doloris anxietas stimulabat. Vidua erat, filii solatio destituta fuerat, cujus utcunque mortem levius tollerasset, si non unicus fuisset, si alter qui parentis dolorem leniret, superfuisset. Verum hinc illa beata erat, quod Christi pietate mox eum receptura erat, quem sortis humanæ inclementia amiserat. Nec illud sine divina providentia gestum est, ut et cum Domino et cum hac muliere multa turba esset, quo gerendi miraculi multi fierent testes, multi etiam divinæ potentiæ laudatores. Quare autem multa turba ierit cum Domino, Joannes evangelista manifestat, cum dicit : *quia videbant signa quæ faciebat* (Joan. vi). Quia enim Dominus quocumque ibat, miracula faciebat, id est, Evangelium prædicando, verba salutis annuntiabat, idcirco ibant cum eo discipuli ejus adhærentes ei, ibat et turba copiosa. Hæc autem virtus a Salvatore mirabiliter patrata, juxta historiam apertissima est. Cæterum spiritualiter intellecta, non modicam ædificationem audientium mentibus subministrat. Defunctus enim iste juxta spiritualem vel moralem intelligentiam, qui extra portam suæ civitatis multis intuentibus est portatus, significat

hominem peccatis mortuum, et lethifero criminum funere soporatum. Qui cum in anima mortuus existat, ipsam tamen animæ suæ mortem non jam occultis cogitationum latebris contegit, sed sicut per ostia civitatis, ita per indicium pravæ collocationis vel malæ operationis suam pessimam vitam male exemplo ad multorum notitiam perducit: jam peccata sua erubescenda non abscondit, sed audacior in malum factus, ea imitanda aliis proponit. De talibus propheta dicit: *Peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt (Isaiæ III)*. Et rursum ad peccatricem animam: *Frons, inquit, meretricis facta est tibi, noluit erubescere (Jer. III)*. Per portam vero civitatis qua defunctus efferebatur, unus de quinque sensibus intelligitur corporis. Quinque enim sunt notissimi corporis sensus, locis sibi convenientibus a natura compositi, videlicet visus, auditus, gustus, odoratus et tactus. Civitas enim uniuscujusque animæ corpus est ejus, in quo tanquam in civitate clausa inhabitat. Per hujus civitatis portas mortuus effertur, cum quis per aliquem corporis sensum malæ voluntatis indicium ostendens, mortuum se in anima esse declarat. Qui enim verbi gratia, mulierem ad concupiscendam eam viderit, qui sublimes oculos, et in fines terræ porrectos habuerit, iste per oculorum suorum portas signa suæ mortis emittit. Dum quilibet aurem suam aperit ad verba otiosa, et ad cantica turpia vel luxuriosa, sive suscipienda de tractionis verba, hic tales aures suas efficit portas mortis animæ suæ. Qui odoribus meretriciis, et peregrini muris pellicula illectus, post odorem unguentorum Dei currere negligit, hic per narium januam extrahitur mortuus. Qui vero os ad proferendas in Deum blasphemias, et disseminandas inter fratres discordias aperit, cujus os loquitur vanitatem, qui non solum otiosis, sed et nocivis sermonibus linguam accommodat, nil aliud iste nisi mortem suæ animæ foris per ostium oris elatus prodit. Hinc et propheta quod hi nostræ civitatis aditus incaute pateant, deflet dicens: *Intravit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras (Jer. IX)*. Rursumque propheta: *Oculus, inquit, meus deprædatus est animam meam (Thren. III)*. Quemadmodum enim si hostis per fenestras intra urbem jacula intorqueat, intus clausos sauciat et occidit, ita malignus spiritus cum per aliquem de quinque sensibus telum tentationis in mentem adegerit, mox animam a suo statu dejicit, ac pestifera interemptione perimit. Qui animæ penetralia irrumpere quærens, figuris se accommodat, permiscet se sonis, odoribus se ingerit, inserit saporibus, sicque dum minus vigilanter cavetur, morti (quæ secus delectationem posita est) aditum pandit. Proinde divina providentia a nobis est humiliter imploranda, ut cunctas nostræ civitatis portas custodiat, quas ne sæviens inimicus obsideat, ipse eas contra machinas illius misericorditer claudat, et in portis nostris laudem suam jugiter annuntiari permittat. Non autem transeunter est intuendum, quod juvenis hic defunctus filius unicus matris viduæ fuisse perhibetur. Li-

cet enim Ecclesia, quæ est mater cunctorum credentium, ex multis sit collecta personis, rectissime quique fidelium qui fidei Christianæ caractere attitulantur, filii sunt unius matris, Ecclesiæ (dico) catholicæ. Quibus licet ætates diversæ, diversi que sunt sexus, unum tamen in Christo gratia regenerationis efficiuntur, cum fiunt per adoptionem fratres unici filii. Sed et unusquisque fidelis cum rudimentis imbuitur, fidei filius est, cum vero alios educat, mater. Sic Paulus apostolus materno affectu Corinthiis loquebatur: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis (Gal. IV)*. Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: *Noli flere*. Quia duæ erant in Christo substantiæ, Dei videlicet et hominis: idcirco pulchre evangelista primo Dominum tanquam verum hominem misericordia motum fuisse demonstrat, ac deinde tanquam verum Deum commemorat mortuum suscitasse, ut et in compassionem qua viduæ misertus est, exemplum nobis imitandæ pietatis tribueret, et in effectu miraculi, potentiam divinitatemque illius qua etiam mortuum suscitavit, admirandam prædicandamque proponeret. *Noli, inquit, flere*. Tanquam diceret: *Noli velut mortuum flere, quem protinus videbis a morte resurgere. Et accessit et tetigit loculum, hoc est, feretrum in quo mortuus ferebatur, quod a ferendo nomen accepit. Tactu loculi in quo exanimis gestabatur, evidens suæ dignationis dedit indicium. Et quidem cum posset solo verbo eum vitæ restituere, maluit primo feretrum tangere, ut per hoc et signum clementiæ suæ daret, et matris viduæ dejectum mœrore animam erigeret. Hi autem qui portabant, steterunt, virtutis effectum mirabilem sustinentes. Cum vidissent enim Dominum appropinquantem, qui mortuum ferebant steterunt, cupientes misericordiam illius in resurrectione mortui cernere. Sed hæc eum ad litteram per se satis emineant, superest ut quid mysterii contineant indagemus. Neque enim a sacramento persona hujus viduæ potest esse otiosa, quæ et gravitatis honestate, et continentie merito, necnon et exsequiarum frequentia commendata, resuscitationem unici filii a Domino meruit obtinere. Significat utique sanctam Ecclesiam matrem omnium recte credentium, quæ verbo Dei feta, spirituales illi quotidie filios per lavacrum divini fontis parere non desinit. Bene vero vidua hæc mulier fuisse dicitur: Vidua quasi a viro divisa dicta, quia viduare Græci dicunt dividere. Et sancta mater nostra vidua est, quia virum suum Christum in carne præsentem non videt. Postquam enim Christus vir illius, qui et redemptor ejus est, per assumptionem humanitatis abiit in cælum, sancta Ecclesia tanquam vidua remansit in terris. Unde Salomon quoque in persona mulieris adulteræ, hoc est, hæreticorum ecclesiæ, de Christi absentia sibi blandientis dicit: *Non est vir in domo sua, abiit viam longinquam, sacculum pecuniæ secum tulit, in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam (Prov. VII)*. Cujus sententiæ talis est sensus: Non est vir in domo sua, hoc est, per humanitatem non est*

Christus in Ecclesia. Abiit viam longinquam, quia A surgens a mortuis caelorum sublimia longe ab hac luce et habitatione vasti aeris interjectu distantia, penetravit. Sacculum pecuniae secum tulit, hoc est, carnem suam thesauro divinitatis super caelos exaltatam, in Patris dextera collocavit. In die plenae lunae reversurus est in domum suam, id est, impleto numero electorum in Ecclesia, in fine mundi rediturus est ad iudicium, ut assumat sibi sponsam suam Ecclesiam. Per loculum vero in quo defuncti cadaver bajulabatur, conscientiam hominis peccatoris accipimus, in qua iam desperando sopitus male quiescebat. Bajuli autem qui exanimem in feretro, hoc est, supremo funeris instrumento ad sepellendum ferebant, vel imunda desideria quae hominem ad interitum pertrahunt, accipiuntur, vel colloquia mala sociorum male decipientium. Qui dum blandis lenociniis animam in securitatem mittunt, et male agentibus favent, ac per hoc ad peiora promptiores efficiunt, quodammodo eos superjecta humo operiunt, et ne respirare valeant, facto desuper telluris aggestu obruunt. De talibus Dominus dicit: *Sine mortuos sepelire mortuos suos (Luc. ix)*. Mortui namque mortuos sepeliunt, dum peccatores peccatoribus adulantur. Domino ergo loculum funeris tangente, bajuli subsistunt, quia dum Dominus cor hominis peccatoris per internam inspirationem compungit, carnalia et imunda desideria atque mala colloquia decipientium sociorum continuo conquiescunt, sicque in semetipsos conversi, Dominum ad vitam vocantem C audiunt, vocantique dignis conversationis suae operibus respondent. Quidam magistrorum, per loculum, signum primariae praevagationis intelligunt, in quo omnes sub conditione reatus illius mortui portabamur a quatuor vectibus, quae materialia quatuor significant elementa. Quasi his quatuor vectibus ad interitum raptabamur, cum vel cupiditatum noxio fervore exaestuaremus, vel frigidus luxuriae humor inundaret, vel pigra hebetudo corporis vigorem obtunderet animorum, seu cum concreta noster spiritus labe vacuum verae lucis aleret mentem. Verum Domino loculum tangente, acerbi huius funeris portatores gradum continuerunt, quia Domino mortalia tangente, et in similitudine peccati apparente, nos D qui iam tumulo proximi eramus, cursu his portatoribus interdicto resurgere promeruimus. Tumulus enim noster, mali mores erant: tumulus noster, perfidia erat. Guttur nostrum sepulcrum erat, juxta quod Psalmista de reprobis dicit: *Sepulcrum patens est guttur eorum (Psal. v)*. Ab hoc sepulcro tactu Christi et auditu vocis ipsius liberati sumus. Quid enim illi est tangere, nisi miserando subvenire? Quid nobis vocem ejus audire, nisi praecipua illius alacriter implere? *Et ait: Adolescens, tibi dico, surge*. Mortuus quidem erat ille, sed quia Domino omnia vivunt, mortuo velut vivo loquebatur, dicens: *Tibi dico, surge*. Inter dictum et factum Domini nulla distantia est: *Ipse*

enim dixit et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt (Psal. cxlviii). Et omnia quaecumque voluit fecit in caelo et in terra. Audita ergo voce Domini, resedit qui erat mortuus, et coepit loqui. Post resurrectionem suam mortuus loqui coepit, ut videlicet per hoc vera resurrectio illius monstraretur, quatenus non phantasma, sed veritas crederetur. *Et dedit illum matri suae*. Resuscitato mortuo, et perfecte sanitati restituto, dedit illum Dominus matri suae. Spiritualliter vero mortuus residet, cum per internam compunctionem a morte animae peccator ad vitam resurgit, et post lethiferum peccati somnum ad bona opera se erigit. Incipit loqui, cum fidem sanctae Trinitatis confitendo, iudicia suae vitae aliis pandit, vel cum verbo exhortationis, atque exemplo suae conversationis alios ad poenitentiam invitat. Redditur matri, cum per sacerdotale ministerium communioni reformatur Ecclesiae. *Acceptit autem omnes timor, et magnificabant Deum*. Novum et saeculis antea inauditum miraculum juste magnus intuitum subsecutus est stupor, ita ut laudes Dei prius ora tacentia repente laxarent. Quo loco morale aliquid datur advertere. Sicut enim resurrectio corporalis quae visibiliter in corpore facta est, provocavit homines ut exterius admirarentur, ita et resurrectio spiritualis quae quotidie in animabus fidelium fit, admonet nos ut et interius a morte animae resurgere studeamus. Quanto enim periculosior ac desperatior est mor animae ad vitam redeuntis, tanto plures illius corriguntur exemplo, et ad vitam revocantur. De grad enim sublimiore deterius labitur; quo vero lapsu fuerit gravior, eo fit sublevantis clementia gratior sicque dum is qui deterius ruerat erigitur, pluribus inde spes salutis generatur. Consideremus namque beatum David et Petrum, quorum alter cum esse rex et propheta, in tantam perditionis descendit foveam, ut adulterium simul, et homicidium perpetraret (*II Reg. xi*), alter de gradu apostolici culminis ad praecipitium actus est trinae negationis (*Matth xxvi*). Qui dum poenitentes a morte animae cito surrexerunt, multi poenitentes salutem meruerunt. Quo quo majoris honoris et altioris gradus fuerunt, periculosius ceciderunt; et quo gravior casus illorum fuit, eo pietas Domini erigentis gratior in e emicuit. Quo vero amplior Domini pietas in eis apparuit, eo firmior spes salutis cunctis ad poenitentiam venientibus crevit. *Quia propheta magnus surrexit in nobis*. Simplices turbae ignorantes legem et prophetas, adventum Filii Dei Judaeis repromissum cum viderent Deum et hominem inter homines corporaliter conversantem, et ex virtute divinae potentiae mirabilia opera facientem, putabant eum non esse ex prophetis qui in populo Israelitico mirabilia facere soliti erant, et ideo errore decepti, clamabant dicentes: *Quia propheta magnus surrexit in nobis*. Magnum prophetam, non autem Deum, aut Deum illum appellabant, quia adhuc nubilo ignorant caecati erant, ac propterea in praecedentibus signis tales turbarum sunt vocabulo nuncupati. T

epim erant, quia necdum cum apostolis divinitatis ipsius intima penetraverant. Sed quamvis cum quadam animi devotione errarent istae turbæ, non in toto tamen errabant. In hoc enim errabant, quod eam parum hominum tantum esse putabant; in hoc autem nequaquam errabant, quod eum prophetam esse dicebant. Ipse enim verus erat propheta, quia quæ ventura erant, verissima assertione prædicabat. Nam et ipse Dominus prophetam se testatur esse cum dicit: *Non capit prophetam perire extra Jerusalem* (Luc. xii). Et alibi: *Non est, inquit, propheta sine honore, nisi in patria sua* (Matth. xiii). Propheta ergo erat, cum Dominus esset prophetarum, sicut rex regum, et dominus dominantium. Addunt etiam: *Quia Dominus visitavit plebem suam*. Per istam videlicet qui talia miracula operatur, visitavit Deus Pater plebem suam, mittendo Verbum suum incarnatum in mundum, quod pia subventionem illam redimeret, et a longa infirmitate, imo a morte qua diutius torpebat, liberaret. Nec solum tunc plebem suam visitavit, sed etiam quotidie fideles suos visitat per Evangelium suum, per dicta prophetarum, atque exempla præcedentium patrum. Visitat etiam Dominus plebem suam, cum unicuique electorum per administrationem sancti Spiritus, vel terrorem æterni supplicii, vel dulcedinem celestis patriæ intrinsecus demonstrat, et quemadmodum a morte animæ resurgere valeat, occulta inspiratione edocet. Sive aliter: Visitat quotidie plebem suam, eam quæ præcivit et præordinavit conformem fieri imaginis Filii sui, cum per internam verbi sui inspirationem, ad amorem invisibilium excitat, eorumque mentibus ingerit quæta sunt quæ eis in cælo promissa sunt gaudia: incolumitas sine debilitate, salus sine dolore, vita sine morte; facilitas sine impedimento, securitas sine fastidio, ubi electorum omnium societas sancta, solemnitas certa, requies secunda, pax vera, vita perpetua. Agamus ergo gratias Deo Patri creatori nostro, qui, prioribus postis patribus merito suæ iniquitatis in infidelitate relictis, novissimis hujus sæculi temporibus super nos misericordiam suam confirmavit, mittendo Filium suum ad redimendum genus humanum, Agamus etiam gratias Filio ejus Domino nostro Jesu Christo, qui per assumptam humanitatem ad nos venire dignatus est, et præceptis suorum mandatorum obtemperantibus, celestem hereditatem repromittere. Ad quam ut pervenire quandoque, et cum ipso feliciter vivere mereamur, adjuvet ipse, qui et præsentia suæ incarnationis nos visitavit, et sanguine suæ passionis misericorditer redemit. Interea collatis quatuor evangelistarum narrationibus, tres mortuos invenimus a Domino suscitatos, quamvis plures eum resuscitasse dubium non sit, licet scriptum non legatur. Multi ergo sine dubio sunt corporaliter a Domino suscitati, dicit beatus Augustinus, sed non frustra tres commemorati, sicut videlicet archisyragi adhuc intra domum mortua jacens, et juvenis iste extra portam civitatis delatus, et Lazarus quatuordecim jam letens. Qui

tres mortui significant tria genera hominum peccatorum, quos hodieque in sancta Ecclesia a morte animæ suscitavit Christus. Sed videamus quæ sunt ista genera mortuorum. Sunt namque nonnulli qui malæ cogitationi consentiunt, ad peccatum quidem intus in corda habent, et facto tamen nondum ostendunt. Sed ut Salvator hujusmodi in se vivificari posse significaret, suscitavit archisyragi suam adhuc intra domum jacentem, quasi nequitiam delicti in secreto cordis latentem. Alii perversæ cogitationi inhærentes, post consensum peccati labuntur in factum, tanquam extra seentes mortuum, ut quod latebat in secreto, jam appareat in publico. Sed ne isti quoque si poeniteant sint desperandi quod in anima a Domino non possint vivificari, Dominus juvenem extra portam civitatis delatum suscitavit, et matri reddidit, quia animam a peccato resurgere faciens, unitati sanctæ Ecclesiæ restituit. Quidam vero non solum cogitando vel faciendo illicita peccant, sed ipsa etiam consuetudine peccandi se quasi sepeliendo obruunt. Sed ut etiam talibus spes vitæ non deesset, si tamen adsunt cogitationes sollicitæ, quæ super eorum salute Christo invigilent tanquam devotæ sorores, suscitavit Lazarum quatuor jam dies in monumento habentem. Simul etiam ut ostenderet Dominus leviora peccata quæ in corde et cogitatione sunt, levioris poenitentiae remedio posse curari, puellam in conclavi jacentem, brevi ac facilissima jussione evocat, dicens: *Puella, surge* (Luc. viii), quam et propter facilitatem resurgendi, jam mortuam fuisse negaverat. Ut autem demonstraret graviora peccata, quæ absque verecundia aliis imitanda proponuntur, vel quibus longa consuetudine peccator ne surgere valeat deprimitur, ampliori remedio poenitentiae indigere, elato foras juveni, pluribus verbis ut resurgere valeat dicit: *Adolescens, tibi dico, surge* (Luc. vii). Lazarum vero resuscitaturus, claustra monumenti revelli præcepit, fremuit spiritu, rursus fremuit, lacrymatus est, ac voce magna clamavit: *Lazare, veni foras* (Joan. xi). Quartus vero mortuus Domino a discipulis nuntiatur, sed hunc non resuscitavit, quia defuerunt vivi qui pro ejus vita Dominum precarentur (Matth. viii). Qui mortuus eos significat, de quibus Joannes ait: *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis* (I Joan. v). Peccatum enim ad mortem est in peccato usque ad mortem perseverare. Quicumque ergo in aliqua ex supradictis tribus mortibus animæ sese jacere cognoverit, poeniteat necesse est factorum, et fidelium preces sibi conjungens, divinam jugiter precetur clementiam, ut celeriter ad vitam resurgere mereatur æternam. Tu autem.

HOMILIA CLXXX.

IN DOMINICA XVIII POST PENTECOSTEN.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore, cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem: et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum, etc. (Luc. xiv.)

Hydropis, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 301.*

HOMILIA CLXXXI.

IN EADEM DOMINICA.

(Ex Herico monacho Antissiodorensi.)

In illo tempore, cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Pharisæorum, etc. (Luc. xiv.)

Æternus atque invisibilis rerum conditor, humanum genus quod per longa sæculi transeuntis spatia mortis perpetuæ legibus astrictum erat, salvare disponens, novissimis temporibus homo fieri dignatus est, mirabili ordine, mirabili prorsus et nativitate, ut homines quos justitia censente damnaverat, clementia dictante redimeret. Et ut majorem circa nos suæ pietatis allegaret instantiam, non solum homo, verumetiam pauper et humilis homo factus est, ut nostræ condescendendo paupertati, suarum nos divitiarum participes esse donaret. Denique in tantum pauper pro nobis factus est, ut ne tugurium quidem ad subeundum haberet, juxta quod ipse alibi ait: *Vulpes foveas habent et volucres cæli nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet (Matth. viii, Luc. ix).* Hac de causa dignabatur hominum adire convivia, non quo affectaret epulas mortali manu apparatus, sed quo salutem doceret, fidemque requireret. Ad hoc sese festis hominum facile vocatus impertiebat, ut et convivas miraculis illustraret, et familiæ quæ intra dominorum ædes servitio occupatæ erant, nec liberam accedendi ad eum copiam habebant, per hanc occasionem verbum salutis audirent, et auctorem suæ salvationis agnoscerent. Nallam enim conditionem sprevit, aut a sua misericordia indignam duxit, quia miseretur omnium et nihil odit eorum quæ fecit, similiterque de omnibus illi cura est. Item aliud exordium: Adibat Dominus carnalia hominum convivia non tam ut exterioribus ministrantiùm epulis vesceretur, quam ut ipse qui est panis de cælo descendens, auditoribus suis dapes superni convivii erogaret. Quod inde verum esse probatur, quia ubicunque pransurus resedit, aut docuit aliquid, aut signa patravit. Quod factum in hoc constat convivio, de quo præsens lectia textitur, in quo et miraculum perpetravit, et prædicationem exhibuit. Agebat etiam hoc clementissimo pietatis affectu, ut familia quæ servitute dominorum semper occupata, libere ad illum ubicunque esset confluere nequibat, ipsorum ad habitacula dominorum dignanter veniente, in præsentia illius communiter frui, et doctrinis refici, et miraculis possent lætificari. Simul etiam Novi Testamenti futuris prædicatoribus auctoritatem præferebat, quatenus verbum salutis dominis et subjectis, liberis et servis, superioribus et inferioribus, omnibus absque differentia personarum impartirent, et ab his quibus verbum vitæ nuntiabant, humanitatis obsequia non refugerent exhiberi sibi digno commercio, ut quibus spiritualia seminant, eorum carnalia metant (*I Cor. ix*). Ut ergo Dominus suæ dispensationis impleveret officium, intravit in domum principis Pharisæorum manducare panem.

A Dies sabbati sacerrimus, et ritu veteri celeberrimus habebatur, in quo ab omni opere cessantes, meditationibus et conviviis indulgebant. Cujus observationem mos Christianus ad diem Dominicam competentius transtulit, ob reverentiam Dominicæ resurrectionis. Quod autem vocato ad principis convivium Domino dicitur: *Et ipsi observabant eum*, de scribis et Pharisæis subintelligendum est, qui ad hoc aderant, ut eum potius potuissent reprehendere, duplici videlicet malignitate. Ut sive curaret hydropicum, damnarent illum quasi legis contemptorem, et sabbati violatorem, sive non curaret, arguerent eum impietatis vel impossibilitatis. Sicut enim boni Dominum sequebantur, ut ejus prædicationem audirent, et miracula viderent, sic e contra Scribæ et Pharisæi **B** aderant, ut eum in suis actibus potuissent calumniari. Observare dicimus, honeste et vigilanter custodire. Observabant ergo eum, hoc est quod callide reprehensioni ejus intendebant. Quare vero eum observarent, ex eo quod sequitur, animadverti potest. *Et ecce, inquit, homo hydropicus erat ante illum.* Quia enim sabbatum erat, considerabant utrum languidum eo die curaret, necne. Et siquidem curaret, dicturi erant: *Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit (Joan. ix).* Si vero eum curare nollet, infamarent eum de impossibilitate. *Ecce, inquit evangelista, homo hydropicus erat ante illum.* Hydrops morbus, quem Latini veterum nuncupant, ab aqua trahit originem nominis, quia Græce *hydor* aqua dicitur. Est vero intercutaneus morbus ex interruptione vesicæ natus, tumorem ventris, et anhelitus fetorem faciens. Habetque hoc proprium, ut quo amplius biberit, eo magis noxiam in se sitim exeitet. *Et respondens, dixit ad illos: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum ægrum sanavit eum, ac dimisit.* Quod respondisse dicitur ad eos qui nihil dixerant, ad illud respicit, quod præmissum est, *et ipsi observabant eum.* Qui enim non minus cogitatus quam opera intuetur, non immerito sic ad cogitata quasi ad dicta vel facta respondit. Interrogantur, non quo eorum Dominus spectaret sententiam, sed ut ex sua melius responsione vel taciturnitate confutentur. Unde et illi undique conclusos se aspicientes, merito interrogati tacuerunt. **D** Quidquid enim dixissent, contra se dictum videbant. Si dicerent, licet, audituri erant, quare ergo observatis? Si autem dicerent, non licet, nec si evadere poterant. Nam diceret illis Dominus, quæ et subinde eis objecit: *Quare vos vestra pecora curatis sabbato?* Sua ergo eos conscientia repercussos tacentes inspiciens, apprehensum ægrum sanavit et dimisit. Ideo sanavit Dominus hydropicum ante præsentiam Scribarum ac Pharisæorum, ut ostendere eis, quia sicut ille sanatus est corpore, ita illi si i eum credere vellent, in anima sanari potuissent. Prudenti sane dispensatione Dominus ante legis peritos et Pharisæos hydropicum curat, et mox contra avaritiam disputat, ut per illam ægritudinem qua ille patiebatur in corpore, designaret illorum infir-

mitatem qua tabescebant in mente. Mystice vero hydropicus iste, ipsum Judæorum significat populum, qui pessimo quodam veteruo avaritiæ et libidinis prægravatus erat. Nihil enim avarius gente Judæorum erat, nihil ad libidinem pronius. Hoc morbo assuetos eos Balaam hariolus præcognoverat, quando Balach hujusmodi consilium dederat, ut eos per mulierum pulchritudinem idololatriæ prostitueret (*Num. xxiv, xxv*). Quod vere de spirituali dicimus fornicatione, cui adeo eadem plebs inservivit, ut meretricis procacis et adulteræ nomine mulieris per prophetam appelletur (*Ezech. xvi*). Hydropicus vero qui sanatur, synagogam præfiguratur, in qua pars illius populi fide a noxio avaritiæ et libidinis humore liberata est, adeo ut post Christi ascensionem, quotquot ex eis domorum vel agrorum possessores erant, vendentes quæ habere poterant, pretium ante pedes apostolorum deferrent, et causa amoris ejus uxori- bus et omnibus sæculi affectibus renuntiarent (*Act. iv*). Sed et moraliter hydropicus iste quemlibet designat avarum vel luxuriosum. Sicut enim hydropicis sitis est inexplebilis, ita avarus quamdam sitim multiplicat, qui quo ampliora acquisierit, eo plura per fas et nefas acquirere laborat. Unde Salomon ait: *Avarus non impletur pecunia* (*Eccles. v*). Quia sitis ejus nec inopia minuitur, et nec copia expletur, illa super hoc concordante sententia, qua dicitur: *Semper avarus eget*. Pari modo luxuriosus quisque quo magis voluptatem carnis expleverit, eo ad pejora perpetranda accenditur, sicque fit ut unde ad horam libidinis incentivum exstinguitur, inde mox deterius inflammetur. Diximus enim morbo hydropico avaritiam significari, quod sicut ille aquam, ita iste sitit pecuniam. Quo vitio Pharisæos laborasse evangelista manifestat, cum post nonnullas parabolas subdit: *Audiebant enim hæc Pharisæi qui erant avari, et deridebant illum* (*Luc. xvi*). Et respondens dixit ad illos. Cum nullius interrogatio præcesserit, quid vult quod tam sæpe respondisse dicitur ad legisperitos et Pharisæos? Sed hæc locutio in sacris voluminibus habetur usitata. Solet enim Scriptura nullo interrogante, hoc modo respondentis voce proferre sententiam. Unde est illud quod alibi in Evangelio legimus: *In illo tempore respondens Jesus dixit: Confiteor tibi, Pater Domine cæli et terræ* (*Matth. xi*). Et certe illo in loco nulla vel Patris vel alicujus interrogatio præcesserat, ut eum respondisse sancta illa auctoritas testaretur. Hinc est etiam quod sanctis mulieribus ad sepulcrum Domini flentibus, nihilque interrogantibus de angelo qui perennem Christi resurrectionem nuntiare venerat, dicitur: *Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere* (*Matth. xxviii*). Sanato vero ac dimisso hydropico, invehitur mox in avaritiam calumniatorum suorum. Nam sequitur: *Et ait illis: Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadit, et non continuo extrahet illum die sabbati?* His verbis sic Dominus se calumniantes coarguit, ut eos avaritiæ studere convincat. Ac si aliis verbis loqueretur: *Si vos, inquiens, vestra animalia in die sancti-*

A ficato, si forte in puteum casu ceciderint, eripere festinatis etiam cum labore, non ipsis animalibus, sed avaritiæ vestræ operam dantes, quare me reprehenditis cur hominem ad imaginem Dei conditum, multoque animali præstantiorem, in die sabbati currem? Et pulchra ratione hydropicum animali in puteum decidenti comparat, quia animal in puteum labens, aquæ humore laborat, quemadmodum humore gravatur hydropicus. Sicut et in alio loco mulierem curvam, quam decem et octo annis alligaverat Satanas, jumento comparavit, quod solvitur ut aquatum ducatur (*Luc. xiii*). Verum in apertissimis historiæ verbis intima redolet suavitas allegoriæ. Nam per bovem et asinum uterque populus, Judæorum videlicet et gentium, intelligitur. Per bovem quidem, cujus cervix jugo teritur, cujusque labore proscissa terra versatur, Judaicus convenientissimè accipitur populus, qui legis jugum durissimum traxerat; cujus superbiam legis pondus premebat, quique ob terrenam felicitatem, et rerum labentium copiam, Deo serviebat. Grave enim jugum Judæis fuit circumcisionem sufferre, festivitates Tabernaculorum sub dio, hoc est, sub asperitate imbrum, atque calorem solis celebrare, otium sabbatorum seu festivitatem custodire, et cætera legis onera gravissima, in quibus retro cunctis temporibus jam servierunt, observare. Per asinum vero, animal nimis irrationale, et præ cæteris animantibus magis oneriferum, gentilis populus figuratur, qui peccatorum pondere, et malæ insitiæ sibi consuetudinis mole præpediti, nequaquam respirare, aut imponentibus resistere valebant, ad simulacra muta prout ducebantur, incedentes. Possunt quoque hæc animalia, duo hominum genera designare. Bos enim qui proventui frugum insudat, sapientes exprimit. Asinus vero, ignobile animal et insipidum, stultos quosque et verbi ratione carentes, per typum ostendit. Recte igitur Dominus in utroque loco bovem et asinum in puteum labentes, vel a præsepio solutos, sub significatione Judaici populi atque gentilis posuit, quia adveniens ipse mediator Dei et hominum in hunc mundum, omnes sive Judæos sive gentiles, seu sapientes sive hebetes, durissimis peccatorum vinculis irretitos invenit, atque in imo voluptatis et concupiscentiæ carnalis, tanquam in profunditate putei demersos reperit. Scriptum namque est: *Vinculis peccatorum suorum unusquisque constringitur* (*Prov. v*). Et Apostolus: *Omnes peccaverunt, et egent gloria Dei* (*Rom. iii*). Apte vero de insultatoribus Domini sequitur: *Quia non poterant ad hæc respondere illi*. Splendidissima namque luce veritatis evanescere videbant omnes tenebras falsitatis. Verum Dominus cum videret eos respondere non posse, et tamen a malitia et invidia nolle cessare, ad eorum qui invitati erant, exhortationem, qui fortassis ex ejus prædicatione proficere poterant, sermonem convertit. Intendebat enim non probo eos studio primos accubitus affectare. Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad eos:

Cum vocatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco. Hæc admonitio Salvatoris ad litteram utiliter intellecta, salutiferum cunctis documentum exhibet, humilitatem præcipue commendans, et non solum apud Deum, verum etiam apud homines laudabilem esse declarat. Sed non ab re, quod sanctus evangelista hanc evangelicam lectionem, parabolam voluit nuncupare. Parabola enim Græce, Latine similitudo dicitur. In similitudine vero aliud est quod prætenditur per figuram, aliud quod innuitur per veritatem. Quod per nuptias conjunctio Christi Ecclesięque signetur, pluribus ex locis sancti Evangelii conjici datur. Ait enim: *Nunquid possunt filii nuptiarum jejunaire quandiu cum illis est sponsus (Marc. ii)?* Alibi quoque parabolice loquens: *Simile est, inquit, regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio suo (Matth. xxii).* Deus enim Pater Filio suo nuptias fecit, quando per incarnationis mysterium sanctam ei Ecclesiam fidei et dilectionis dote conjunxit. In nuptiis namque sponsus sponsæ conjungitur, ut filii procreari possint. Ita unigenitus Dei Filius sponsam sibi de gentibus sanctam Ecclesiam conjunxit, et multos filios sibi spirituales per adoptionem effecit. Cujus sponsi thalamus, uterus virginis Marię fuit, in quo divinitatem suam humanitati nostrę per suam incarnationem dignanter sociavit. Ad has nuptias omnes invitati sumus, quicumque Christianitatis titulo insignimur, quicumque crucis stigmate præmunimur. Quisquis ergo has nuptias vocatus adierit, hoc est, quicumque per gratiam fidei, Ecclesię membris se conjunxerit, non discumbat in primo loco, hoc est, de suis meritis gloriando, quasi de singulari privilegio meritorum cæteris præferatur, sed semper humilia de se sentire studeat. *Nescit enim si forte honoratior ab illo sit invitatus, cui locum dare cogatur.* Honoratiori post se invitato locum dat ille, qui securus de confidentia pristinę suę conversationis, videt se præiri in bono opere cita agilitate ab illis qui post se vocati sunt. Verbi gratia, qui ab ipsis ætatis tenerę incrementis ad divinum servitium convertitur, illum plerumque in bonis operibus præcedunt, qui noviter de sæculi ætatibus revertentes, in sanctis actionibus fortes inveniuntur. Hi ergo et post invitantur, et primi accumbunt, quia etsi ad religionis exercitium sero veniunt, fortius tamen se justitię et sanctitatis lance edocent, et quod minus habent ex tempore [parte], ex studii vivacitate compensant. Et cum robore novissimum locum tenere incipit, cum de aliis quam de se meliora cognoscens, quidquid prius in sua actione magnum putabat, ex comparatione alieni meriti infirmum humillimumque judicat, cum Propheta dicens: *Pauper sum ego, et in laboribus a juventute mea: exaltatus autem, humiliatus sum et confusus (Psal. lxxxvii).* Quid vero nobis agendum sit, qualiter in Ecclesia conversandum sit, præceptor disciplinę cœlestis mox aperire curavit, cum, inquiens, *vocatus fueris ad nuptias, id est, cum veneris in societatem sanctę Ecclesię, recumbe in novissimo loco, id est, humilia de te sentire cura,*

A juxta quod scriptum est: *Quanto magnus es, humiliata te in omnibus (Eccl. iii).* Et noli de tuis gloriari virtutibus, sed omnes tibi æstima superiores, minimum te omnium, inferiorem cunctis deputa. Tanto enim eris in Dei oculis pretiosior, quanto fueris in tuis oculis despectior, quantoque amplius tibi vilueris, tanto magis Deo placebis. *Ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius.* Quam sententiam etiam in præsentem constat impleri. Quotidie enim Dominus nuptiarum nuptias Ecclesię ingreditur: habitus, consessus moresque dijudicat convivantium: et eum quem in humilitate invenit fundatum, amici nomine sublimatum beatificat, dicens illi: *Amice, ascende superius.* Et quem locus videbatur habere inferior, ad summam ecclesiastici culmi promovet dignitatem, ut simul discumbentes, hoc est, in fide quiescentes, magna hunc admirationem glorificent, et stupentes cum Psalmista dicant: *Mi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus (Psalm. cxxxviii).* Veniens ergo Dominus Jesus Christus iudicium, quemcumque humilem invenerit, glorificabit et exaltabit, atque ad superiora ascendere precipiet, quia scilicet illos sublimabit in æterna beatitudine, quos in hac vita de suis virtutibus humiliter sentire perspexit, juxta quod apostolus Petrus suorum auditores exhortatur, dicens: *Humilianini sub terti manu Dei, ut vos exaltet in die visitationis (Pet. v).* Unde et bene subditur: *Tunc erit tibi gloria simul discumbentibus.* Tunc, id est in fine mundi, erit tibi gloria. Verum quia non de præsentem sed de futuro dicitur, *tunc erit* ad illam quæ in fine mundi omnibus dabitur electis beatitudinem referendum est, quando Deum quisque videbit sicuti est. Bene autem dicitur *tunc*, ne videlicet si quid agimus, laudem ab hominibus in præsentem requiramus, sed *tunc*, id est, in futura vita, a Deo remunerationem exspectemus. Scriptum namque est: *reditas ad quam festinatur in principio, in novissima benedictione carebit (Prov. xx).* Quisquis enim glorię vitę præsentis fuerit delectatus, et summam glorię quæ in futurum debetur, in præsentem possidere desideraverit, ille absque dubio æterna beatitudine rebit, quæ electis ad supernam patriam tendenti reservatur. Quæ sententia evangelica potest et in hac vita juxta litteram veraciter intelligi. Qui enim in novissimo loco recumbens invenitur, veniens patrefamilias altius sublimatur, quia quotidie Dominus in consortio electorum spiritualiter atque invisibiliter veniens, suas nuptias intrat, quia quoties, ut diximus, habitus moresque fidelium considerat et superbis resistens, eos quos humiles invenit, se aliis præfert, ac tantis muneribus speciali donorum glorificat, ut tales illi qui simul discumbunt, hoc est, qui in eadem fide quiescunt, concordi admiratione efferant, proclamantes cum Psalmista *Beati quos elegisti, et assumpsisti, Domine, et (Psal. lxiv).* Quia omnis qui se exaltat, humiliabit et qui se humiliat, exaltabitur. Hæc subjecta conclusio evangelicę lectionis, docet præcedentem quo

parabolam debere mystice intelligi. Patet enim quod non omnis qui se coram hominibus exaltat, mox ip hac vita humiliabitur: aut qui se in conspectu hominum humiliat, exaltatur, cum contrarium nunquam contingere soleat, ut is qui in aliquo dignitatis apice sublimari incipit, usque ad finem vitæ exaltari non desinat. Et rursum, is qui humilis ac verecundus esse inchoat, in ipsa sua mediocritate usque in terminum vitæ perduret. Ergo quia Deus falli non potest, cujus verba sunt ista, et si hoc in præsentī vita non impletur, restat ut in futuro sine dubio impleatur, tunc scilicet, quando impii et superbi humiliabuntur cum diabolo in inferno audientes a Domino. *Ite in ignem æternum; justī autem ei humiles exaltabuntur a Domino, percipientes ab eo vocem optabilem, Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi (Matth. xxv).* Quam ut audire mereamur, ipse nobis largiri dignetur, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA CLXXXII.

IN FERIA QUARTA QUATUOR TEMPORUM.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore, respondens unus de turba, dicit ad Jesum: Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum malum, qui ubicunque eum apprehenderit, allidit illum, et spumat, et stridet dentibus, et crescit, etc. (Marc. ix.)

Narratur in præcedenti hujus sancti Evangelii capitulo, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam presbyterum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XLV, col. 312.*

HOMILIA CLXXXIII.

IN FERIA SEXTA QUATUOR TEMPORUM.

(Ex beati Ambrosii in Evangelium secundum Lucam expositione, lib. vi, num. 42.)

In illo tempore rogabat Jesus quidam Pharisæus, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi, discubuit, etc. (Luc. vii.)

Hæc loco plerique videntur pati scrupulum, etc. *Reliqua vide apud sanctum Ambrosium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ XV, col. 1671.*

HOMILIA CLXXXIV.

IN SABATO QUATUOR TEMPORUM.

(Ex Opp. beati Gregorii Magni papæ.)

In illo tempore dicebat Jesus turbis similitudinem hanc: Arborem fici habebat quidam plantatum in vinea tua, et venit querens fructum in illa, et non invenit, etc. (Luc. xiii.)

Dominus ac Redemptor noster per Evangelium suum aliquando verbis, aliquando rebus loquitur, etc. *Reliqua vide apud sanctum Gregorium papam, Operum ejus tom. II, Patrologiæ LXXVI, col. 1228.*

HOMILIA CLXXXV.

IN DOMINICA XIX POST PENTECOSTEN.

(Ex Opere imperfecto in Matthæum, inter spuria opuscula beato Chrysostomo ascripta.)

In illo tempore accesserunt ad Jesum Pharisæi, et interrogavit eum unus ex his legis doctor, tentans eum:

A Magister, quod est mandatum magnum in lege? Etc. (Matth. xxii.)

Frequenter Judæi diversis Interrogationibus Christum tentantes, etc. *Reliqua vide apud sanctum Joannem Chrysostomum, Operum ejus in editione nostra tom. VI, col. 872.*

HOMILIA CLXXXVI.

IN DOMINICA XX POST PENTECOSTEN.

(Ex Opp. beati Hieronymi presbyteri.)

In illo tempore, ascendens Jesus in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam, etc. (Matth. ix.)

Christum in humanis actibus divina gessisse mysteria, et in rebus visibilibus invisibilia exercuisse negotia, lectio hodierna monstravit. *Ascendit, inquit, in naviculam, et transfretavit, et venit in civitatem suam.*

B. Nonne hic est qui fugatis fluctibus maris, profunda nudavit, ut Israëliticus populus inter stupentes undas sicco vestigio velut montium concava transiret (*Exod. xiv*)? Nonne ipse est qui Petri pedibus marinos vertices inclinavit, ut tunc liquidum humanis gressibus solidum præberet obsequium (*Matth. xiv*)? Et quid est quod ipse sibi maris sic denegat servitutem, ut brevissimi lacus transitum sub mercede nautica transfretaret? *Ascendit, inquit, in naviculam, et transfretavit.* Et quid mirum, fratres? Christus venit suscipere infirmitates nostras, et sua nobis conferre medicamenta sanitatis, quia medicus qui non fert infirmitates, curare nescit, et qui non fuerit cum infirmo infirmatus, infirmo non potest conferre sanitatem. Christus ergo si in suis mansisset virtutibus, commune cum hominibus nihil haberet; et nisi impleset carnis ordinem, carnis in illo esset otiosa susceptio. Sustinuit ergo has necessitates, ut homo verus humanis necessitatibus probaretur. *Ascendit in naviculam.* Christus navim a sæculi fluctibus semper mitigans ascendit, ut credentes in se, ad cœlestem patriam tranquilla navigatione perducatur, et municipes faciat, quos humanitatis suæ fecit consortes esse. Non ergo Christus indiget navi, sed navis indiget Christo, quia sine cœlesti gubernatore navis Ecclesiæ per mundanum pelagus, per tanta et talia discrimina, ad cœlestem portum non valet pervenire. Hæc diximus, fratres, quantum ad intelligentiam spiritualem, verum ipsius historiæ ordinem prosequamur. *Ascendens, inquit, Jesus in naviculam transfretavit, et venit in civitatem suam.* Creator rerum orbis Dominus, posteaquam se propter nos nostra angustavit in carne, cœpit habere humanam patriam, cœpit civitatis Judaicæ esse civis, parentes cœpit habere, parentum omnium ipse parens, ut invitaret amor, attraheret charitas, vinceret affectio, suaderet humanitas, quos fugarat dominatio, metus disperserat, et fecerat vis potestatis exteros. *Venit in civitatem suam. Et obtulerunt ei paralyticum jucentem in lectulo. Et videns, inquit, Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* Audit veniam, et tacet paralyticus, nec ullam respondet gratiam, quia

^a Melius rependit, ut infra, col. 1433 D. Edit.

plus corporis quam animæ tendebat ad curam, et temporales ærumnas resoluti corporis sic deslebat, ut æternas pœnas resolutionis animæ non desleret, gratiorem sibi præsentem vitam iudicans quam futuram. Merito ergo Christus offerentium fidem respicit, et vecordiam sic jacentis respicit, ut fidei alienæ suffragio, paralytici anima ante curaretur quam corpus. *Respiciens*, inquit, *fidem illorum*. Cernite in hoc loco, fratres, Dominum non quærere insipientium voluntates, non expectare ignorantium fidem, non infirmi stulta desideria perscrutari, sed alterius fidei subvenire. Et revera, fratres, quando medicus languentium aut quærit aut respicit voluntates, cum semper contraria desideret et requirat ægrotus? Hinc est quod nunc ferrum, nunc ignem, nunc amara pocula ingerit et apponit invitis, ut curam sani sentiant, quam sentire non poterant ægrotantes. Et si homo injurias despicit, maledicta contemnit, ut sauciatis manibus sponte vitam conferat et salutem, quanto magis Christus medicus bonitate divina morbis saucios peccatorum, et phrenesi criminum laborantes, ad salutem etiam invitos attrahit et nolentes? O si velimus, fratres, o si velimus mentis nostræ omnes paralyses semper videre, ut animam nostram virtutibus destitutam, jacere in vitiorum straubus cerneremus, luceret nobis quemadmodum Christus, qui nostras quotidie noxias despicit voluntates, et ad salutaria nos remedia pertrahit, ut purget invitos. *Fili*, inquit, *remittuntur tibi peccata tua*. Hæc dicens, Deum se volebat intelligi, qui per hominem oculis adhuc latebat humanis. Virtutibus etenim et signis comparabatur prophetis, quia per ipsum fecerant et ipsi virtutes. Peccatis, autem dare veniam, quia penes hominem non est, et est singulare deitatis insigne, Deum illum pectoribus inserebat humanis. Probat hoc pharisaicus livor; nam cum dixisset, *remittuntur tibi peccata tua*, responderunt Pharisei: *Hic blasphemat*. *Quis enim potest peccata dimittere, nisi solus Deus?* Phariseæ, qui sciendo nescis, confitendo negas, cum testaris impugnas. Si Deus est qui remittit peccata, cur tibi Christus Deus non est, qui in uno indulgentiæ suæ munere, totius mundi probatur abstulisse peccata? *Ecce*, inquit, *Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* (Joan. 1). Ut autem possis majora capere divinitatis ejus insignia, audi eum pectoris tui penetrasse secretum. Aspice eum ad cogitationum tuarum latebras pervenisse, intellige eum cordis tui nudare consilium. *Et cum vidisset*, inquit, *Jesus cogitationes eorum, dixit: Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere, remittuntur tibi peccata tua, an dicere, surge et ambula? Ut sciatis autem quia Filius hominis potestatem habet dimittendi peccata, dixit paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. Et surrexit et abiit in domum suam*. Scrutator animorum prævenit mentium magna consilia, et deitatis suæ potentiam operis attestazione monstravit, dum dissipati corporis membra componit, nervos stringit, jungit ossa, complet viscera, firmat virtutem, regressus ad cursum suscitavit in

vivo cadavere jam sepultos. *Tolle lectum tuum*, hoc est, porta portantem, oneris muta vices, ut quod fuit infirmitatis testimonium, sit probatio sanitatis, ut lectus doloris tui, sit meæ curationis indicium, ut receptæ fortitudinis magnitudinem, ponderis asserat magnitudo. *Vade*, inquit, *in domum tuam*, ne Christiana fide curatus, in viis Judaicæ perfidiæ jam moreris. Tu autem.

HOMILIA CLXXXVII.

DE EADEM DOMINICA.

In illo tempore ascendens Jesus in naviculam transfretavit, et venit in civitatem suam, etc. (Matth. ix.)

Creator rerum Dominus Jesus, postquam se, propter nos, nostra angustavit in carne, cœpit habere patriam, cœpit esse civis Judaicæ civitatis, ut eos de quibus humanitatem assumpserat, ad credendum sibi invitaret, amore et charitate suaderet, et affectuosa humanitate attraheret. Loquens ergo sanctus evangelista Matthæus de Domino Jesu, dicit: *Quæ ascendens in navim transfretavit*, hoc est, trans fretum abiit. Fretum dicitur angustum mare, a fervore scilicet et ebullitione, quoniam mare ibi amplius fervet, ubi angustius habetur. Fretum autem hoc loco mare Galilææ debemus intelligere, quod Dominus frequenter transnavigabat, ut multitudinem incolarum circumquaque habitantium sua assidua prædicatione ad salutem invitaret. Civitas autem Domini secundum carnem Nazareth fuisse dicitur, conceptione pariter et nutrimento ejus decorata. Quæstio sane inter Marcum et Matthæum oboritur, quia Marcus dicit hoc ipsum miraculum paralytici in Capharnaum factum (Marc. ii), Matthæus vero ita narrat, quasi veniente Domino in civitatem suam, quam Nazareth diximus, obtulerunt ei paralyticum, quem et curavit. Quæ quæstio difficilius solveretur, si Matthæus in hoc loco etiam Nazareth nominasset. Sed quia Nazareth et Capharnaum civitates utræque in Galilæa provincia habentur, veniens Dominus in Galilæam, rectissime in civitatem suam venisse dicitur, in quoeunque oppido Galilææ fuisset. Nam et ipsa Galilæa, tota videlicet provincia, potest dici civitas Christi, siquidem et illud regnum Judæorum numerosis civitatibus quondam amplissimum, una domus Israel dicitur, nedum etiam una civitas dicatur. E hoc quid necesse est longius protrahere? Ipsa etiam Christi Ecclesia, quæ per totum orbem diffusa est civitas appellatur. Dicit enim Psal.: *Gloriosa dicunt de te civitas Dei* (Psal. lxxxvi). Cum ergo Dominus hoc signum, sicut Marcus dicit, in Capharnaum fecit, non est dubium quod in sua civitate hoc fecerit, præsertim quia et ipsa Capharnaum Galilæa, quæ erat provincia Domini, ita excellebat ut tanquam metropolis haberetur. Alio quoque modo hæc quæstio a doctoribus solvitur, ut quod dici Matthæus evangelista, transfretasse Dominum, e venisse in civitatem suam, prætermiserit quid fecerit Dominus, et transierit ad sequens miraculum, quod factum est de paralytico in Capharnaum Marcus enim totum ex ordine quomodo gestum

narrat. Vel certe ideo Capharnaum civitas Domini dicitur, quia in ea vel in finibus ejus assidue prædicaverit, et maxima miracula operatus sit, sicut ipse Dominus alibi per semetipsum illi impropere dicit: *Væ tibi Capharnaum, quæ usque ad cælum exaltata es (Matth. xi), clarificatione scilicet miraculorum meorum, usque ad infernum detraheris. Quia si in Tyro et Sidone facta fuissent quæ in te facta sunt, olim in cinere et cilicio pœnitentiam agerent. Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Paralytin Græci dicunt dissolutionem membrorum, qui morbus partem corporis quam occupaverit, officiis universis funditus destituit, plerumque vero et totum corpus invadit. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, dimittuntur tibi peccata tua.* Hæc dicens Deum se volebat intelligi, quia adhuc per humanitatem latebat homines, ut videlicet per hoc quod peccata dimittere poterat, quod solummodo Dei esse constat, et non hominis, ad credulitatem fidel accedere non dubitarent. Intuendum autem quantum impetrare valeat fides uniuscujusque propria, si tantum aliena valuit, ut suo interventu alteri salutem mentis et corporis subito promereri potuerit. Non enim ait evangelista Dominum vidisse fidem illius qui portabatur, sed eorum potius qui hunc offerebant. Qua in re magna quidem et utilis nobis commendatur humilitas, ut veraciter credamus per eorum qui Deo accepti sunt intercessionem adjuvari eos qui aut minus digni sunt per se exaudiri, aut etiam propriæ infirmitatis conscii, bonorum hominum se intercessionem commendant, ut eorum opere et temporale et spirituale a Deo auxilium consequantur. *Confide, inquit Dominus, fili.* Miranda est humilis in Redemptore nostro dignatio, qui hominem invalidum, et in toto corpore tabefactum, filium vocare dignatur, quem Scribæ et Pharisei nec dignabantur attingere. Quod si ad opus divinum quod in homine gerebatur, attendimus, merito filium vocat quem a peccatis absolvit. In hoc etiam, quod curaturus a sua infirmitate hominem, prius peccata illi dimittit, quibus eandem infirmitatem contraxit, et postea eum sanitati restituit, ostendit eum ob meritum culpæ damnatum fuisse debilitate membrorum, nec aliter posse evadere ægrotudinem corporis, nisi prius liberaretur ab infirmitate incommoda cordis. *Dimittuntur, inquit, tibi peccata.* Audiens paralyticus veniam delictorum sibi a Domino repromitti, non aliquid Christo respondet, nec gratiam vel laudem illi rependit, quia scilicet plus corporis quam animæ desiderabat salutem, et gratiorem sibi præsentem vitam judicabat, quam futuram. Sed Christus non recordiam jacentis respicit, imo fidem offerentium intendens, ingrato peccata dimittit. Et quia semper virtutibus invidia comes est, audiamus quid sequitur. *Hic blasphematur.* Non voce oris hoc dixerunt, sed in secreto cordis. Quod manifestat evangelista, cum dicit: *Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in*

cordibus vestris? Quid autem vocarent blasphemiam, Marcus manifestius exponit, dicens: Et cogitabant, inquit, quidam de Scribis in cordibus suis, dicentes: Quis potest peccata dimittere, nisi solus Deus (Marc. ii)? Legerant siquidem scriptum in prophetis, dicente Domino: Ego sum qui deleo iniquitates tuas (Isai. xliii). Etiam indignabantur quod Christus, quem purum hominem existimabant, paralytico peccatorum veniam promississet tanquam Deus. Quamvis ergo nescientes, verum dicunt Scribæ et Pharisei, quia nemo potest peccata dimittere nisi solus Deus, qui per eos quoque dimittit quibus potestatem dimittendi tribuit. Et ideo Christus verus Deus esse probatur, quia peccata quibus vult, dimittere valet. *Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum.* Scrutator animorum Deus, præveniens mentium mala consilia, ostendit Scribis blasphemantibus se Deum esse, qui potest etiam occulta cordis eorum evidenter agnoscere, et quasi tacens loquitur: *Ut cognoscatis me veraciter Deum esse, manifestum vobis sit, latebras etiam cogitationum vestrarum me apertissime cognoscere.* Ea ergo potestate deitatis, qua cogitationes vestras intueri valeo, cognoscite etiam hominibus peccata me posse dimittere. *Quid facilius est dicere, dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, surge et ambula? Utrum paralytico peccata fuerint dimissa, solus Christus noverat, qui dimittebat. Surgentem autem et ambulantiem illum, omnes qui assistebant visu approbare poterant. Et ideo Dominus carnale signum sanitatis extrinsecus operatus est, ut spirituale signum, hoc est, veniam peccatorum, intrinsecus probaretur fecisse. Ut sciat autem, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: surge.* Patet quia et si Deus, qui quantum occasus distat ab oriente, longe fecit a nobis iniquitates nostras, et Filius hominis habet potestatem dimittendi peccata, ergo idem ipse est Christus et Deus et Filius hominis: Deus, qui per divinitatem peccata dimittit; Filius hominis, qui per humanitatem pro peccatoribus mori potuit. Quod autem dicit, *tunc ait paralytico,* verba sunt evangelistæ. *Tolle, ait, lectum tuum, hoc est porta portantem te, ut quod fuit testimonium infirmitatis, sit probatio sanitatis. Et surrexit, et abiit in domum suam.* Inter dictum Domini et factum, nulla distantia est. *Ipse dixit, et facta sunt, ipse mandavit, et creata sunt (Psal. clxviii).* *Et omnia quæcunque voluit, fecit.* Inter dicere autem nostrum et facere, plurima distantia est, quia facile quidem loqui possumus, sed cum labore operamur. Christi vero dictum mox opera comitantur, quoniam ipse dixit, et facta sunt. Ait ergo: *Quid est facilius dicere, dimittuntur tibi peccata, an dicere, surge et ambula? Ac si dicat: Sicut facile est mihi, dicere paralytico: surge, et continuo surgit, sic facile est dicere, dimittuntur tibi peccata, et continuo dimittuntur. Videntes turbæ, id est populi, signum quod fecerat, timuerunt*

Deum, et glorificaverunt eum qui dedit potestatem talem hominibus, scilicet ut homo inter homines positus, posset sanitatem cuicumque vellet, tribuere. Confutatis igitur illis qui Dominum blasphemiam arguebant, merito stupentes turbæ, in laudem Creatoris prosiliunt. Ad cuius Imperium nulla intervenientem mora, festina salus totum hominem repente possedit. Ex curatione autem istius paralytici, datur nobis intelligi plerasque incommoditates hominibus propter peccata contingere. Quinque siquidem differentiarum causarum traduntur, pro quibus corporibus humanis temporales molestiæ divinitus inferuntur. Aut enim ad augenda merita per patientiam electi in infirmitate corporis gravantur, ut beato Job et Tobiae contigit; aut ad custodiam virtutum, ne superbia tentante dejiciantur, sicut apostolo Paulo datus est stimulus carnis, ne magnitudine revelationum extolleretur (*II Cor. XII*); aut ad intelligenda et corrigenda peccata, sicut Maria soror Aaron propter temeritatis verba lepra percussa est (*Num. XII*), sicut etiam paralyticus de quo agimus, qui ut potuisset curari, primum remissione peccatorum indiguit. Aut ad gloriam Dei, sicut infirmitas Lazari non ad mortem, sed pro gloria Dei fuit (*Joan. XI*). Aut ad inchoationem æternæ damnationis, quod proprie reproborum est, sicut Antiochus et Herodes, qui quod in gehenna passuri erant præsentem miseria cunctis ostendebant, quibus illud convenit propheticum: *Et duplici contritione conterere eos* (*Jerem. XVII*). Unde quoniam qua causa flagellemur scire non possumus, necesse est ut in omnibus adversis quæ temporaliter patimur, humiliter Domino gratias agamus. Et quidquid nos peccasse deprehenderit, humili satisfactione purgemus, ut quandoque de attributis divinæ pietati beneficiis perfecte gratulemur. Hæc curatio paralytici, a Salvatore mirabiliter patrata, juxta litteram manifesta est. Sed quia in humanis actibus Christi divina semper latent mysteria, considerandum quid transfretatio Domini in suam civitatem allegorice significet. Ait enim evangelista: *Ascendens Jesus in naviculam transfretavit, et venit in civitatem suam*. Superius sanctus Matthæus narravit quia Dominus postquam in mari dormivit, atque excitatus tempestates sedavit, venit in regionem Gerazenorum, ubi hominem curavit quem legio dæmonum invaserat, moxque, sicut præsentis lectio narrat, adjungit quia ascensa navi transfretavit et venit in civitatem suam. Allegorice per naviculam quam Dominus ascendit significatur crux Dominicæ passionis, in quam Dominus ipse ascendit: vel ipsum corpus Dominicum quod in ea pependit: vel specialiter anima uniuscujusque fidelis, sive generaliter universa sancta Ecclesia. Per mare autem quod Dominus transfretavit designatur præsens sæculum, quod frequentissimis tribulationum angustiis quasi quibusdam procellis commovetur. Per Nazareth vero civitatem, in qua Dominus conceptus et nutritus fuit, quæ interpretatur flos sive custodia, non immerito designa-

tur sancta Ecclesia, hoc est multitudo electorum, quæ, ne florem fidei aut boni operis fructum amittat, gratia Dei mundatur a sordibus vitiorum et custoditur ab incursu insidiantium dæmonum. Quod ergo Dominus postquam in mari dormivit, regionem Gerazenorum adiit atque inde revertens in patriam suam remeavit, significat quia resurgens a somno mortis ad populum gentium, ab incursu dæmonum curandum per apostolos, transiit. Sed cum intraverit plenitudo gentium, mox ad cives suos Judæos per illius temporis prædicatores revertetur. Ibi curavit paralyticum, populum scilicet Judæorum a peccatis, tam originalibus quam actualibus, emundando omnes qui præordinati sunt ad vitam æternam. Iterum alio modo: *Ascendens Dominus in navim, transfretavit et venit in civitatem suam*. Quia ascendens in crucem, quæ designatur per navim, post devictos et calcatos fluctus perturbationum istius sæculi, venit in civitatem suam, id est Ecclesiam, quæ testante Psalmista civitas Dei vocatur: *Gloriosa* (inquit) *dicta sunt de te, civitas Dei* (*Psal. LXXXVI*). In quo loco nomine civitatis Ecclesia, hoc est multitudo significatur electorum. Tunc autem Dominus in civitatem suam, id est Ecclesiam, venit, cum per prædicationem apostolorum in cordibus electorum ascendit. Cum enim sancti apostoli auditores suos ad hanc fidem sua prædicatione perducebant, ut crederent divinitatem Filii Dei in utero Virginis humanæ infirmitati sociatam, et in eadem carne natum, crucifixum atque sepultum, et tertia die resurrexisse, ac idem corpus ad cælum assumpsisse, et in eo ad dexteram Patris in cælestibus considerare, atque in eo rediturum in fine sæculi ad judicandos vivos et mortuos: idem Christus in sancta Ecclesia, hoc est in cordibus credentium per fidem ascendit. *Et ecce offerebant ei paralyticum*. Paralyticus iste in lecto jacens moraliter significat animam infelicem, quæ in delectatione peccati tanquam in lectulo quodam miserabiliter requiescit. Cujus paralytici curatio designat curationem ac reparationem ejusdem languentis animæ, quæ, post longum errorem carnalis voluptatis, ad Creatorem suum reverti desiderat. Sed et anima ut salvari queat propriis indiget portatoribus, hoc est bonis doctoribus, qui sua doctrina spem salutis ei subministrent, et sua sanctitate operam intercessionis coram Domino impendant. Qui bene, ut Marcus ostendit (*Cap. II*), quatuor fuisse repertiuntur, propter quatuor videlicet libros Evangeliorum, quibus constat fundamentum totius doctrinæ, sive propter quatuor principales virtutes, quibus sanitas uniuscujusque constat animæ, prudentiam scilicet, fortitudinem, temperantiam atque justitiam, quæ ab aliis nominantur sobrietas, sapientia, fortitudo atque justitia, quibus utilius nihil est in vita humana. Quæcunque enim anima doctrina quatuor Evangeliorum fuerit imbuta, et his quatuor virtutibus suffulta, merebitur a Domino integram sanitatem recipere. adeo ut surgat, lectum suum tollat, et ad domum redeat. Unde et subditur: *Surge, tolle*

lectum tuum, et vade in domum tuam. Per lectum designatur corpus cujuslibet hominis. Sic enim anima in corpore quemadmodum in stratu suo requiescit. Vel certe per lectum proximus noster intelligitur, ad quem tempore tribulationis et angustiae tanquam ad repausandum securi recurrimus. *Et surrexit, et abiit in domum suam magnificans Deum.* Fecit Dominus signum hoc tunc in paralytico corporaliter, facit et hoc quotidie in sancta Ecclesia spiritualiter. Sicut enim praecepit paralytico ut surgeret et portaret lectum suum, a quo portatus fuerat, ita quotidie nobis in vitiis carnalibus tanquam delectabiliter in lecto jacentibus jubet divinitus ut surgamus. Et postquam a peccatis surreximus, imperat ut infirmitates quoque aliorum, sive corporum, sive morum portare curemus, quemadmodum et nos tempore nostrae infirmitatis a fratribus portati sumus. Et quoniam per lectum carnem etiam significari diximus, imperat etiam surgentibus ut lectulum nostrum portemus, hoc est, ut carnem nostram, quae nos portavit ad vitia, nos reportare studeamus ad virtutem continentiae, ut quae nos laeta traxit ad culpam, afflictiva reducat ad veniam. Imperat autem hoc nobis Dominus quotidie per semetipsum, hoc est, per annuntiationem Evangelii, per dicta prophetarum et per varia ac diversa sanctorum exempla. Ait ergo Dominus paralytico: *Surge, tolle lectum tuum.* Ac si animae dicat in peccatis jacenti: *Surge de vitiis, scilicet carnis ad virtutes spirituales; et porta lectum tuum, hoc est, carnem corporis tui, quae te portavit ad peccatum et culpam, reporta ad veniam.* Vel, porta lectum tuum, id est fratrem tuum, a quo et tu portatus es: *et vade in domum tuam, id est, qui per diversa vitiorum flagitia aberrasti, revertere ad custodiam tui.* Domum quippe redire est unumquemque errantem ad custodiam sui reverti, et semetipsum in mandatis sui Creatoris constringere, ut totus homo, interior videlicet et exterior, Deo possit placere. Domus etiam nostra intelligitur paradisi, a quo quia per incontinentiam cecidimus, necesse est ut per continentiam redeamus. Sed dum talis anima quae peccatis languerat, recurrit ad veniam, fit plerumque ut hoc multi videntes, in Dei laude exardescant. Unde et hic subditur: *Quia videntes turbæ, timuerunt et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.* Hominibus dicit, vel paralytico scilicet, qui debilitate corporis confectus, ad jussione Christi statim resurgere potuit, et lectum portare: vel potius Domino nostro Jesu Christo, qui solus sermone sanitatem animae simul et corporis homini membris dissoluto restituere valuit. Simili modo et in anima hominis languentis spiritualiter fit. Nam dum is qui diutius jacuerat ad veniam recurrere conspicitur, multi infidelium glorificant Deum, qui dat potestatem talem hominibus, ut post longam vitiorum calamitatem resurgere valeant ad salutem animarum. Nam quaecumque sanitas, sive in corpore sive in anima accedit, ab ipso tribuitur. Unde et ipse Jesus, qui et Salvator vocatur, quoniam

A ipse salvum facit populum suum a peccatis eorum (Matth. 1). Qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto, etc.

HOMILIA CLXXXVIII.

IN DOMINICA XXI POST PENTECOSTEN.

(Ex Opp. beati Gregorii Magni papae.)

In illo tempore dicebat Jesus turbis parabolam hanc: *Simile factum est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, etc.* (Matth. xxii.)

Lectio evangelicæ textum, fratres charissimi, etc. Reliqua vide apud beatum Gregorium papam, *Opera* ejus tomo II, *Patrologiæ LXXVI*, col. 4282.

HOMILIA CLXXXIX.

IN DOMINICA XXII POST PENTECOSTEN.

(Ex eodem.)

B In illo tempore erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Illic cum audisset quia Jesus veniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium ejus. Etc. (Joan. iv.)

Lectio sancti evangelii, quam modo, fratres, audistis, expositione non indiget, etc. Reliqua vide apud eundem, tomo ut supra, col. 1211.

HOMILIA CXC.

IN EADEM DOMINICA.

(Ex Herico monacho Antissiodorensi.)

In illo tempore erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum, etc. (Joan. iv.)

Divina judicia quam sint incomprehensibilia quamque inscrutabilia, quantumque ab humanis judiciis longe distantia, cum in omnibus divinæ Scripturæ locis, tum vel maxime in præsentis sancti evangelii lectione valemus advertere. Ecce enim, sicut subsequens sermo hujus lectionis indicat, rogatus Dominus et Redemptor ut ad reguli filium pergeret invisendum, ire noluit, cum tamen alibi ad centurionis servum, etiam illo renitente et indignum se reclamante, venturum se promittere dignatus sit. Quis autem ignorat regulum majoris esse potestatis quam centurionem? Sed apud omnipotentem Deum (cujus judicia aliquando occulta sunt, semper autem vera) plus fides centurionis valuit quam purpura reguli. Sic quondam David puer majoribus et, quantum ad hominum judicia pertinet, prudentioribus fratribus reprobat, ad regnum eligitur: et in fine sæculi non oratores et nobiles, sed piscatores ignobiles a Domino ad apostolatam vocantur. Hanc divinorum judiciorum subtilitatem Psalmista considerans aiebat. *Judicia tua, Domine, abyssus multa* (Psal. xxxv). Et iterum: *Judicia Domini vera justificata in semetipsa* (Psal. xviii). Et Isaias de Christo præcinit: *Non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet* (Isa. xi). Sed hæc suo in loco melius videbuntur, quæ nos breviter prælibasse non piguit, nunc ad exponendam sancti evangelii lectionem accedamus. *Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum.* Regulus per diminutionem nominis, quod est rex, dicitur, parvus videlicet rex, nec magna potestate sublimis.

Quod nomen bene isti congruit, qui filio salutem poposcit, quia videlicet non plenam sed diminutam fidem habuisse probatur. Capharnaum autem civitas est Galilææ provinciæ, in qua Dominus multa miracula ostendit, in qua etiam infirmus jacebat istius reguli filius. Hic ergo audiens Dominum advenire a Judæa in Galilæam, ubi nuper aquam in vinum converterat, abiit ad eum, rogaturus pro sanitate filii morientis. Quamvis enim omnis terra duodecim tribuum, in qua Judæi habitabant, Judæa generaliter appellaretur, præcipue tamen ac singulariter illa pars regni Judæorum in qua duæ tribus consistebant, Judæ scilicet et Benjamin, Judæa vocabatur. A qua parte veniente Domino, accessit ad eum iste regulus, rogans ut descenderet et sanaret filium ejus. Quare? Incipiebat enim mori, id est, urgebat eum vicina mors. Dicit ergo Jesus ad eum: *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis.* Signa dicuntur eo quod significant aliquid: prodigia vero quasi porrodictia, eo quod porro, id est, longe prætendant aliquid. Constat profecto Judæos quasi ex natura insitam hanc consuetudinem habuisse, ut quibuscunque rebus, licet divinis, fidem non nisi per signa commodarent. Unde et apostolus Paulus dicebat: *Judæi signa petunt (I Cor. 1).* Sed quærendum videtur cur Dominus huic regulo dicat, *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis*, cum ille ante crediderit quam signum videret. Quomodo non crederet qui salutem filio poposcit? Sed si attendamus quid petiit, aperte cognoscimus quia non plenæ fidei fuit. Poposcit namque Dominum ut descenderet et sanaret filium ejus, et sic præsentiam corporalem expetiit, quasi salutem in filio operari non posset, nisi præsens corpore fuisset. Qui si perfecte credidisset, procul dubio sciret non esse locum ubi non esset Deus. Arguit itaque hominem in fide torpentem, et tentare cupientem in sanitate filii sui quis esset, aut quantum posset. Dicit ad eum regulus: *Domine, descende priusquam moriatur filius meus.* Urgebat eum infirmitas filii, et ideo in precibus perseverans postulat illi salutem. Dicit ei Jesus: *Vade, filius tuus vivit.* Sicut alio Evangelio narrante didicimus, centurio ad Dominum venit, dicens: *Domine, puer meus jacet paralyticus in domo, et male torquetur (Matth. VIII).* Cui respondit Dominus: *Ego veniam et curabo eum (Ibid.).* Centurio est qui centum militibus præest. Cum ergo majoris dignitatis sit regulus quam centurio, vigilanter intendum est cur ad filium reguli rogatus corporaliter ire recusat, ad servum vero centurionis etiam non rogatus se pergere pollicetur. Filio reguli non dignatur adesse, servo centurionis non dedignatur occurrere. Sed in hoc facto, sola humilitate, quæ nobis in Redemptore nostro imitanda proponitur, superbia nostra specialiter retunditur, qui in hominibus non naturam, qua ad imaginem Dei facti sunt, sed honores et divitias veneramur. Ut enim ostenderet Redemptor noster quia quæ alta sunt hominibus, hoc est dilectoribus hujus sæculi, electis

A despicienda sunt, et quæ despecta hominibus videntur, sanctis despicienda non sunt, ad filium reguli noluit ire: ad servum vero centurionis paratus fuit ire. *Credidit homo sermoni quem dixit ei Jesus, et ibat.* Ex hoc jam apparet quantum profecerit iste ex increpatione Salvatoris. Quia enim Dominus dixerat ei: *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis*, statim ut audivit a Domino, *Vade, filius tuus vivit*, continuo credens ibat. *Jam autem eo descendente, servi ei occurrerunt, et nuntiaverunt, dicentes: quia filius ejus viveret.* Interrogavit ergo horam ab eis in qua melius habuerat, et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Non est vacuum a magno mysterio, quod filium reguli evangelista narrat septima hora ab infirmitate dimissum. Non solum enim miracula Christi quæ corporaliter gessit miracula nobis existunt, sed etiam in ipsis operibus suis secreta sunt mysteria consideranda. Septenarius numerus sacratus est donis Spiritus sancti, quoniam omnia dona spiritualia quæ a Deo cunctis fidelibus largiuntur, eodem septenario numero comprehenduntur. Septem enim sunt virtutes spiritualium donorum, quibus et status hominum in præsentia vita decentissime ornatur, sapientia videlicet, intellectus, consilium et fortitudo, scientia, pietas, ac timor Domini. Sine gratia enim Dei nec sapiens quis esse potest, nec intelligens, nec consiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pius, nec plenus timore Domini? Quæ dona quia non aliter quam gratia Spiritus sancti homini tribuuntur, merito etiam ipse Spiritus sanctus, qui nihil aliud est quam verus Deus, eisdem nominibus nuncupatur. Sicut enim Filius a Patre procedens vocatur leo propter fortitudinem, ovis propter innocentiam, ostium quia per ipsum introimus ad Patrem, lux quia illuminat omnem hominem, vocatur et veritas atque resurrectio, multisque aliis nominibus secundum quasdam proprietates: ita quoque Spiritus sanctus procedens a Patre simul et Filio, his septem nominibus proprie appellatur, sapientia scilicet, intellectus, consilium, fortitudo, scientia, pietas ac timor. Unde et septiformis gratiæ dicitur, propter mysterium septenarii numeri, in quo summa perfectio intelligitur. Est enim compositus ex ternario et quaternario. Habet namque in ternario significationem sanctæ Trinitatis, in quaternario Evangelii. Sive enim tres per quatuor, aut quatuor per tres multiplicentur, ad duodenarium numerum consurgit, quem etiam constat esse perfectissimum, quia mysterium sanctæ Trinitatis et doctrina Evangelii per duodecim apostolos in quatuor mundi partes, orientem scilicet et occidentem, septentrionem ac meridiem derivata est. Sunt quoque quatuor mundi elementa, et quatuor orbis (ut dictum est) climata, totidemque anni tempora, quatuor etiam quibus Ecclesia subsistit habentur Evangelia. Possumus quoque ternarium numerum ad interiorum nostrum referre hominem, hoc est ad animam, quæ triplicis est naturæ. Est enim irascibilis, concupiscibilis, et rationalis. In unaquaque

etiam rationali anima tria insunt, memoria, ingenium, et intellectus. Spiritum quoque sanctum super Dominum corporaliter requieturum, Isaias propheta cum de Christo prophetaret, prædixit: *Egredietur virga de radice Jesse, Dominus videlicet Jesus de stirpe David: et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini (Isai. xi)*. Ipse enim spiritus requievit super Dominum Jesum Christum, quia in ejus corpore omnis plenitudo divinitatis plenissime habitavit, nequaquam per partes, ut in cæteris sanctis, quibus aliis datur sermo sapientiæ, aliis sermo scientiæ, aliis gratia virtutum, et cæteris quibus unicuique datur secundum mensuram fidei: sed plenarie requievit super eum, perpetua mansit habitatione. Quia igitur per septenarium numerum ipse Spiritus sanctus designatur, a quo et per quem omnis sanitas, omnis fortitudo atque universa dona spiritualia cunctis fidelibus largiuntur, recte septima hora diei filius reguli sanitati redditus ab evangelista refertur: quia quæcunque sanitas, sive in corpore sive in anima datur, eodem spiritu largiente tribuitur qui per eundem septenarium numerum designatur. Bene ergo septima hora filius reguli sanatus est, quia tunc perfectam sanitatem totus homo consequitur, cum creatura Creatorem suum agnoverit, eique se digna humilitate ac servitute subdiderit. Hic enim est ordo rectissimus, ut anima Deo, corpus vero spiritui mancipetur. Idem quoque septenarius numerus donis septiformis Spiritus sanctus est, in quo et per quem vera hæc sanitas et remissio omnium peccatorum tribuitur. *Cognovit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei Jesus: Filius tuus vivit, et credidit ipse, et domus ejus tota*. In hoc eodem evangelista paulo superius legimus quod prædicante Domino in Samaria, ad vocem mulieris dicentis: *Venite et videte hominem qui mihi omnia dixit quæcunque feci (Joan. iv)*, plurimi Samaritanorum absque ullius signi visione solo sermone in illum crediderunt. Ad istud autem tam magnum miraculum in Judæa patratum solus regulus cum domo sua credit. Et hoc est quod Dominus supra dixerat: *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis*. In quo etiam facto præfigurabatur quod paucitas Judæorum esset in Deum creditura, et multitudo gentium ad fidem ventura. Judæi nempe ipsum Filium Dei signa facientem viderunt, apostolos illius prædicatores et magistros habuerunt, et tamen pauci ex eis fidei jugo colla submiserunt, cæteris in infidelitate persistentibus. Proinde illis tormentis perpetuis ad infidelitatem condemnatis, nobis, si quod fide credimus, operibus exornemus, æterna beatitudo repromittitur, dicente nobis Salvatore: *Beati qui non viderunt, et crediderunt (Joan. xx)*. Perfecta namque Judæorum conversio circa finem sæculi implenda est, quando ad prædicationem Eliæ et Enoch convertentur corda patrum in filios, et corda filiorum ad patres eorum, et adimplebitur quod ait Apostolus:

A Cum plenitudo gentium intraverit, tunc omnis Israel salvus erit (Rom. xi). Et Isaias: Si fuerit numerus filiorum Israel quasi arena maris, reliquæ salvæ fient (Isai. x). Et iterum: In veritate convertentur in Christo Jesu. Amen.

HOMILIA CXCI.

IN DOMINICA XXIII POST PENTECOSTEN.

(Ex Opp. beati Augustini.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis similitudinem hanc: Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis, etc. (Matth. xviii.)

Hesternæ die sanctum Evangelium monuit nos, etc. Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXVIII, col. 514.

B (Post verba, et cæteri timeant, explicit sermo apud sanctum Augustinum, pergit in Homiliario.)

Redire dimissa peccata, ubi fraterna charitas non est, Dominus docet de illo servo quem cum invenisset debitorem x millium talentorum, deprecanti autem omnia dimisit. Ille autem sui conservi qui ei debebat c denarios, cum misertus non fuisset, jussit eum dominus reddere quæ ei dimiserat. Tempus ergo quo accipitur indulgentia per baptismum, tanquam tempus est reddendæ rationis, ut omnia debita quæ inventa fuerint dimittantur. Non tamen ille servus qui postea dedit conservo suo mutuam pecuniam quam ille non posset reddere, non ei misertus est, sed etiam ei debebat, et sic cesserat ut ei dimitteret dominus. Hoc indicant verba conservi, dicentis: *Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi*. Alioquin diceret, jam in hoc dimiseras, cur iterum repetis? Hoc et ipsius Domini verba manifestius aperiunt. Ait enim: *Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei c denarios*. Non dixit, cui debitum jam c denariorum dimiserat. Si enim dimiserat, non ei debebat. Quia ergo dixit: *Debebat ei*, manifestum est quia non dimiserat. Et melius quidem fuerat, atque hoc potius congruebat tanto debitori reddenti rationem, et exspectanti misericordiam domini sui, ut prius ipse conservo dimitteret quod ei debebat, et sic ad rationem reddendam, ubi misericordia domini implenda erat, accederet. Nec tamen illud quod nondum conservo dimiserat, impedivit dominum ejus quominus in tempore illo accipiendæ rationis dimitteret ei omnia quæ debebat. Sed quid profuit, quando quidem in caput ejus propter odiorum perseverantiam rursus omnia continuo replicata sunt? Sic non impedimur a baptismi gratia, quominus omnia peccata dimittat, etiam si odium fraternum in ejus cui dimituntur, animo perseverat. Solvitur enim hesternus dies, et quidquid superest solvitur, etiam ipsa hora momentumque ante et in baptismo. Deinceps autem reus incipit continuo (?), nec solum consequentium, sed etiam præteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus omnibus quæ dimissa sunt. Et sæpe ista contingunt in Ecclesia.

HOMILIA CXCII.

IN EADEM DOMINICA.

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc: Simile est regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis, etc. (Matth. xviii.)

Salvator noster, dulcissimi, cum hominibus conversationem habens, non solum peccata vitare nos docuit, sed et qualiter a reatu peccatorum absolvi possemus, pio et quodam salubri consilio nos instruere curavit. Est autem consilium ejus hujusmodi, ut si volumus a debitis peccatorum nostrorum coram Deo absolvi, nos quoque offensores nostros a culpis quibus erga nos rei tenentur, absolvamus. Ad haec autem non solum frequenti nostrorum exhortatione, sed et operis executione nos invitare dignatus est. Verborum exhortatione, cum ait: *Dimittite, et dimittimini (Luc. vi).* Et rursum: *Cum stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis adversum aliquem (Marc. xi).* Et iterum: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester caelestis peccata vestra (Matth. vi).* Et cum interrogaretur a Petro, num usque septies dimittendum esset fratri, ait: *Non dico tibi septies, sed usque septuagies septies (Matth. xviii).* Operis quoque executione grande ac memorabile hujus rei nobis reliquit exemplum. Quid enim ait cum a crucifixoribus suis myrrha potaretur et felle, et sublevaretur in crucem? *Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt (Luc. xxiii).* Ita, fratres, Dominus Jesus Christus factus est nobis sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans (Deut. xxxii). Parum illi visum est solis verbis nos provocasse ad volandum usque ad eam perfectionem qua ditiguntur inimici et ignoscitur debitoribus, nisi et in seipso ejusdem rei nobis exemplum ostendisset, et quasi quodam sublimi volatu suo ad imitandum se nos invitasset. Certe homini sensato et lapideum cor non habenti solum hoc sufficere debebat exemplum, etiam omnis illa verborum exhortatio praemissa non fuisset. Et verbis quidem aliquando planis et manifestis ad hanc perfectionem nos invitat, sicut in praemissis patet exemplis. Aliquando vero et parabolicis, sicut in evangelio quod praemanibus nunc habemus. Dicit enim: *Simile est regnum caelorum, etc. Qui sunt caeli, et quod est regnum caelorum, quod assimilatum est homini regi? Si, ut ait Scriptura, anima justii sedes est Dei (Sap. vii), consequens est ut animae sanctorum caeli sint. Sed et angelici spiritus caeli dicuntur, quos ad laudem Dei invitat Psalmista, dicens: Laudate eum caeli caelorum (Psal. cclviii).* Regnum caelorum, id est beatorum omnium, quid est nisi vita aeterna? Vita autem aeterna Christus est, qui ait: *Ego sum via, veritas et vita (Joan. xvi).* Ipse atque terra viventium, haereditas sanctorum. Ipse paradisi voluptatis, locus spatiosus in quo statuitur pes fidelium. Ipse et rex et regnum sanctorum, in quo, cum quo et per quem regnant omnes electi. Regnum itaque caelorum Christus est. Bene autem hoc regnum caelorum comparatur homini regi, qui misericors esse perhibetur

A debitorem absolvendo, et justus ingratos puniendo, quoniam et Christus homo, et rex regum, et multum misericors misericordiam quaerentibus, et iudex durus ingratis. Qui voluit rationem ponere cum servis suis. Tres sunt servi regis nostri, cum quibus rationem ponere habet de debitis suis. Unus est, qui nunquam a debito absolvi vel postulat vel meretur. Alter, qui ad tempus quidem absolvitur, sed ingratus efficitur. Tertius, qui et absolvitur, et gratus permanet. Servus qui nunquam a debito absolvitur, universus infidelium est populus, qui inestimabili debito coram Creatore suo constrictus, absolutionem nec unquam meretur, nec unquam invenit, jamque a Deo judicatus est. Duo reliqui servi duo genera hominum sunt ad fidem Ecclesiae venientium. Nam cum electi et reprobi quotidie sacramenta ecclesiastica suscipiunt, simul cum illis in Ecclesiae gremio nutriuntur, sed adversari illis et doloribus multis eos afficere non desinunt, et coarctat Esau Jacob in visceribus matris. Sunt ergo in Ecclesia servi duo, bonus et malus, electus et reprobus. Nam tertius ille de quo diximus, foris est. Et omnes quidem servi sunt summi regis, qui ad sibi serviendum seque laudandum omnes ad imaginem suam condidit, sed a servitio ejus duo recedunt, unus autem permanet. Sed quod est debitum quod debent singuli domino suo? Debiti nomine peccatum in Scripturis appellari ex hoc perpendimus quod dum docuisset Salvator sic nobis orandum esse: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. vi),* statim post pauca subiecit: *Si enim non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec Pater vester caelestis dimittet vobis peccata vestra.* Hoc autem debito omnis homo obligatus est Deo. Omnes enim in peccatis concipimur, et in peccatis nascimur, et in peccatis omni tempore vivimus. Ponit autem rationem cum servis suis Dominus, quando per ora praedicatorum, sive etiam per occultam inspirationem, culpas quorumlibet delinquentium redarguit, et satisfactionem de peccatis exigit. Audit servus ille infidelis, contemnit, induratur ad inreparationem, veniam nec quaerit, nec invenit, sed damnatur in infidelitate sua. Audit servus electus, compungitur, satisfacit, de peccatis absolvitur, et permanet gratus, quia et delinquentibus in se conservis suis libenter ignoscit. Quid autem agat ille servus reprobus, qui quidem cum electis ad tempus in Ecclesia conversatur, audiamus ex verbis evangelicae lectionis; is enim est de quo dicitur: *Oblatus est unus qui debebat decem millia talenta. Debitor plurimum talentorum est homo adulterium, homicidium, sacrilegium, furtum, perjurium, rapina, aut etiam infidelitas et similia. Talenti autem nomine apte designantur quae hujusmodi sunt, pro eo quod haec gravissima sunt, sicut hae gentes ponderis inter caetera pondera quae certis nuncupationibus distinguuntur, gravissimum est. Unde et in Zacharia propheta talenti nomine impietas designatur, cum dicitur: *Et vidi, et ecce talentum**

portabatur, et projecit illud in medio amphoræ, et dixit: *Hæc est impletas* (Zach. v). Sicut autem talenti diversæ sunt species, ita et ipsa crimina inter se differentia sunt. Et revera fortasse, quia nomine talenti peccata gravissima intelligi voluit, non adjecit ut diceret talenta auri aut argenti, quia nomina hæc pretiosarum rerum significativa sunt, ut pote virtutum atque scientiæ, sed simpliciter dicit, *decem millia talenta*. Mille vero talenta debere dicatur, qui quodlibet grande peccatum toties iteraverit, ut etiam in consuetudinem duxerit. Aptè enim per millenarium, qui quartus est in ordine eorum numerorum a quibus inchoatur numerandi progressio, consuetudo peccati intelligi potest, quæ et ipsa in progressu peccatorum quartum obtinet locum. Sicut enim ab unitate usque ad decem per adjectionem unitatum, et a decem usque ad centum per adjectionem denariorum, et a centum usque ad mille per adjectionem centenariorum numerando progredimur, sic a delectatione peccati, quæ prima est, usque ad consensum; a consensu usque ad actum, ab actu usque ad consuetudinem progressio fit. Decies autem mille talenta debet qui cuncta decalogi mandata iniqua consuetudine violavit, jamque omnis justitiæ contemptor effectus est. Sicut enim post mille quintus inter limites numerorum est decem millia, ita post peccandi consuetudinem quintum obtinet locum contemptus, juxta illud quod alibi dicitur: *Impius cum venerit in profundum vitiorum, contemnit*. Quod si cui onerosa est expositio hæc, dicat simpliciter decem millia talenta debere eum qui multa criminalia peccata commisit, sitque, ut fieri solet, numerus finitus pro infinito positus. Sequitur: *Cum autem non haberet unde redderet, jussit eum dominus suus venundari*, etc. Peccator cum arguitur a Domino per os ministri sui, sive per propriam conscientiam, non habet unde reddat debitum dum adhuc ad correctionem cor obdurat, dum nec timore concutitur, nec salubri dolore compungitur, nec ad lacrymas usque succenditur. Jubet ergo Dominus ministris suis venundare eum qui ejusmodi est, cum uxore et filiis, ut debitum possit exsolvi. Juxta eum loquendi modum, quo vivificare dicuntur animas qui vivere eas pronuntiant: et mortificare qui mortuas esse testantur. Etiam venundare peccatorem non incongrue dici possunt ministri domini, qui eum post simplicem et blandam admonitionem, aspera invectione minis gehennæ perterrent, atque in potestatem Satanæ venundatum esse pronuntiant. Moneta quippe diaboli peccatum est, pro cuius brevi delectamento in manus illius se tradit homo cum peccat. Unde in persona peccatoris Apostolus loquens, ait: *Ego autem carnalis venundatus sum sub peccato* (Rom. vii). Et per prophetam peccatoribus dicitur: *Gratis venundati estis* (Isa. lii). Utique gratis, quia peccatum pro quo se vendit homo, nullius est pretii, et nihil est, et nihil fiunt homines cum peccant. Uxorem quoque peccatoris una cum filiis venundari, est concupiscentiam ejus pravam atque opera iniquitatis quæ ex ipsa propagata sunt,

A pro æternis cruciatibus venundata, firmis assertionibus comprobare. Alium quoque venundationis modum in hoc loco possumus intueri. Jubet ecclesiastica regula eos qui manifestis criminibus detinentur, et correctionem non recipiunt, per excommunicationis sententiam a communione Ecclesiæ alienos fieri, et sic Satanæ tradi, ut spiritus salvus fiat per poenitentiam. Nunquid enim non bona venditio quædam est, cum tradimus Satanæ peccatorem, ut recipiamus justum poenitentem? Sic vendidit Apostolus fornicatorem, de quo ad Corinthios loquitur, dicens: *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi, tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat in die Domini nostri Jesu Christi* (I Cor. v). Sed quasi alium virum pro eo recipit, quando emendatum communioni Ecclesiæ admisit, scribens pro eo Corinthiis ut consolarentur eum, et confirmarent illum in charitate (II Cor. ii). Uxorem quoque obstinati peccatoris vendere jubemur, quia non solum secundum spiritualem, sed et secundum carnalem communionem a nobis alienandus est, ut et totus Satanæ deditus appareat, videlicet spiritu et carne. Uxoris quippe nomine caro solet intelligi. Hinc Apostolus ait: *Si is qui nominatur frater, est amarus, aut fornicator, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere* (I Cor. v). Nunc ergo bene uxorem impii vendunt nonnulli prælatorum, qui eisdem quos spirituali communione privaverunt, vel ab aliis privatos cognoverunt, aliojuz familiaritatis causa carnaliter communicare non formidant? Filios similiter vendere, est eos qui consentiunt vel communicant excommunicatis eadem ferre sententia. Horrendus est uterque modus venditionis, et nonnunquam durissima corda etiam reproborum non mediocriter conturbat, ita ut iniquitate sua ad tempus diarsa, cum lacrymis humiliantur coram ministris Domini, et satisfactionem quantumlibet asperam exhibeant: quod est procidere ante Dominum: de quâquam numero est servus hic, de quo dicitur: *Procidens autem servus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habere in me. Ac si diceret: Domine, ne in furore tuo arguas me, neque ira tua corripias me* (Psal. vi). *Et omnia reddam tibi*. Quod est dicere: *Lavabo per singulas noctes lectum meum* (Ibid.), hoc est, per singula peccata quibus iram merui, conscientiam meam emundare studebo. Sequitur: *Miseratus autem Dominus servi illius, dimisit eum, ac omne debitum dimisit illi. Misericordies Domini super omnia opera ejus* (Psal. cxlvi), quia non solum electis, sed et reprobis qui ad tempus credunt, sive ad tempus fructus poenitentiae exercent, per baptismum aut poenitentiam peccata dimisit, sicut per prophetam pronuntiat, dicens: *Si dixero impio, Morte morieris; et conversus egerit poenitentiam a peccato suo, feceritque judicium et justitiam, omnia peccata ejus quæ peccavit non imputabuntur ei* (Ezech. iiii). *Egreus autem servus ille, invenit*

unum ex conservis suis qui debebat ei centum denarios. *Omne debitum quo homo homini obligari potest, parvi ponderis est respectu ejus quo erga Deum reus tenetur, ac si decem millibus talentorum centum denarii comparentur. Et tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens servus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiens misit eum in carcerem quousque redderet universum debitum.* In verbo suffocandi superba et tyrannica debiti exactio notatur, quæ fit cum vel per vim vel per asperas objurgationes debitor ita opprimitur, et quasi strangulatur, ut vix respondendi aut excusandi facultatem possit habere. In carcerem vero mittitur, dum coram iudice statuitur, ac per districtam justitiam undique coarctatur, ut nullus evadendi locus relinquatur. *Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, etc.* Conservi nostri qui contristantur super iniquitate nostra, et Domino eam annuntiant, justi viri sunt, qui zelo justitiæ accensi, dum enormitates nostras corrigere non valent, ad Deum suspirant, et correctionem nostram illi committunt. Sed et angeli Dei conservi nostri dicuntur, qui semper vident faciem Patris, et omnia nostra intuentes, in conspectu Dei singula annuntiant. *Tunc vocavit eum dominus suus, etc.* Servus nequam de ingratitude judicandus a Domino vocatur, et tortoribus traditur, cum de hac vita per mortem rapitur, et potestati pessimorum spirituum torquendus subjicitur. *Tradidit, inquit, eum tortoribus, quousque redderet universum debitum. Sic et Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Formidanda nimium et horrore plena sententia in hoc loco, fratres, nobis intimatur, videlicet quod si immisericordes extiterimus erga debitores nostros, non solum ea peccata quæ post remissionem commisimus, sed et ea quæ vel per baptismum, sive per pœnitentiam nobis dimissa sunt, in nobis esse punienda. Unde quidam ex Patribus ait: « Qui divini oblitus beneficii, suas vult vindicare injurias, non solum de futuris peccatis veniam non meretur, sed etiam præterita quæ sibi dimissa credebat, ad vindictam replicabuntur. » Idem rursus ait: « Peccatum quod ex Adam trahitur, temporaliter redditur, quia omnes propter hoc moriuntur, non autem in æternum eis qui per gratiam renascuntur, si in ea permanserint. » Item alius: « Ex dictis Evangelii constat quia si quod in nos delinquitur ex corde non dimittimus, et illud rursus exigitur quod jam per pœnitentiam dimissum gaudebamus. » Alius quoque eadem affirmat, dicens: « Considerandum est quod dicit *universum debitum*, quia non solum peccata quæ post baptismum gerit homo, reputabuntur ei ad pœnam, sed etiam originalia peccata quæ in baptismo ei dimissa sunt. » Item ex verbis prophetæ eadem sententia confirmatur, cum dicitur: *Si averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, nunquid vivet?*

A *Omnes justitiæ ejus quas fecerat, non recordabuntur* (Ezech. xviii). Si enim omnes justitiæ quas fecit in oblivionem ducuntur, ergo et pœnitentia quam pro peccatis exhibuit in nihilum reputanda est. Restat igitur ad pœnam revocari peccata pro quibus pœnitentia exhibita fuerat, cum nihil jam sit quod illa excuset. Sed forte quærit aliquis quomodo peccatum quod imputatur peccatori ad pœnam, remissum fuit ei in baptismo ad pœnitentiam. Ad quod dicimus quoniam eo tempore in tali statu per gratiam Domini constitutus fuerat, in quo si permansisset nequaquam ei præterita peccata nocitura fuissent: quod utique fuit a peccatis esse solutum. Quid ergo, fratres, dicemus ad hoc? Horrenda plane et supra modum timenda est sententia quam **B** audistis. Quid, obsecro, proderit nobis baptizatos esse, animas nostras sæpius afflixisse jejuniis, vigiliis et cæteris operibus pœnitentiæ, eleemosynas quoque pauperibus distribuisse, ut remissionem acciperemus peccatorum, si peccata nostra quæ his remediis jam nobis a Deo dimissa sunt, iterum pravitate nostra adversus nosmetipsos suscitamus? Quid prodest vulnerato plagam sanasse, si propria negligentia cicatricem corrumpat, ac denuo vulnus aperiatur? Plane juxta sermonem Domini, et Patrum assertiones, vulnera nostra a cœlesti medico jam sanata, videlicet peccata jam nobis dimissa, in nostram perniciem suscitamus, ita ut in futuro examine singula cruciatum suum nobis inferant, si odium erga debitores nostros gerimus, si veniam **C** delictorum postulantibus obstinate et immisericorditer denegamus. Illud quoque attendendum quod non simpliciter, *si non dimiseritis, sed si non dimiseritis, inquit, in cordibus vestris.* Hoc quippe aditamento simulatam reconciliationem exclusit, quæ fit cum quis importunitate rogantium evictus, odio in corde retento, pacem cum inimico simulat, opportunum tempus vindictæ exspectans. Restat ergo, charissimi, ut grande illud remedium peccatorum, quod tanta diligentia sæpius a Salvatore nobis commendatum est, et sine quo infructuosum nobis est quidquid pro obtinenda coram Deo venia delictorum agimus, solerter servare curemus. Supportemus cum omni mansuetudine injurias proximorum, simul a **D** misericordiam quærentibus parati, ut et nos in conspectu districti judicis nostri misericordiam invenire possimus, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre, etc.

HOMILIA CXCIII.

IN DOMINICA XXIV POST PENTECOSTEN.

(Ex Opere Imperfecto in Matthæum, apud sancti Chrysostomum, inter spuria.)

*In illo tempore, abeuntes Pharisei, consilium intrunt ut caperent Jesum in sermone, etc. (Matth. xxii)*Omnis malitia confunditur quidem aliquoties tione veritatis, corrigitur autem nunquam, etc. *Reliqua vide Operum sancti Chrysostomi in editione nostra tomo VI, col. 866.*

HOMILIA CXCIV.

IN EADEM DOMINICA.

(Ex Herico Antissiodorensi monacho.)

In illo tempore abeuntes Pharisæi consilium inierunt ut caperent Jesum in sermone, etc. (Matth. xxii).

Luca referente evangelista manifestum est quia, ipso Salvatore nato sub Cæsare Augusto, in toto orbe celebrata est descriptio, et inter omnes nationes totius orbis quæ Romano imperio subjectæ erant, Judæa quoque ejus stipendiaria facta fuerat. Quam ob causam magna seditio tunc temporis in populo ferebat. Quidam enim dignum esse judicabant ut quia Romani pro securitate et quiete omnium assidue militabant, censum eis deberent persolvere. At contra Pharisæi, qui sibi de falsa justitia applaudebant, nitentur asserere quod populus Dei qui decimas solveret, primitiva daret et cætera legis decreta observaret, non deberet humanis legibus subdi. Quæ seditio intantum convaluit, ut post Domini passionem in hac ipsa pertinacia et rebellionem Judæi perdurantes, Romanis sub hac occasione in vindictam necis Salvatoris venientibus, amitterent locum, gentem et regnum, vitam etiam præsentem perderent ac futuram: malueruntque hæc omnia cæcitate avaritia perpeti, quam tributa Romanæ militiæ pendere. Quia ergo principes sacerdotum timore populi Dominum comprehendere non poterant, saltem ut in sermone eum caperent laborabant. Abierunt ergo Pharisæi, et consilium acceperunt. Quo abierunt? Utique ad Herodianos, qui erant milites Herodis, ac exigendis tributis præpositi. Nam Cæsar Augustus Herodem filium Antipatri, alienigenam et proselytum, regem Judæis constituerat, qui tributis præesset et Romano pareret imperio. Ergo ex eo quod non dicit evangelista, conciliati sunt, sed *consilium* acceperunt, et ex eo quod dicit, cum Herodianis pariter convenerunt, apparet quia cum illis hujuscemodi circumventionis consilium tractaverunt. Cogitabant enim apud se sacerdotes dicentes: Si nos soli euntes interrogaverimus Christum, quamvis dixerit quia non licet Cæsari dare tributum, tamen talia dicentibus nobis contra eum, nemo credet, quia omnes jam sciunt quod inimici ejus sumus. Inimicorum autem testimonium in judicio, etsi verum sit, tamen quasi suspectum reprobat. Per seipsos ergo Jesum Christum interrogare volebant, quia in magna suspitione inimicitiae jam erant apud Christum, ne forte quasi suspecti circumvenire eum non possent. *Et mittunt ei discipulos suos*, qui, se justos simulantes, saltem in sermone eum caperent, et sic potestati præsidis traderent, ut velut ipsi a morte ejus immunes esse viderentur. Mittunt ergo discipulos suos ad illum quasi adhuc minime suspectos, ut aut facile eum deciperent, aut si vincerentur (sicut et contigit), illi qui eos miserant minus erubescerent. Nam consilio malo deprehenso tanto minor nascitur confusio, quanto fuerit persona deterior. *Mittunt igitur Pharisæi discipulos suos cum Herodianis militibus Herodis, seu quos illudentes Pharisæi* (quia Romanis tributa solvebant) Herodianos vocabant, et non divino cultui

PATROL. XCV.

A deditos. Quidam Latinorum ridicule Herodianos putant, qui Herodem Christum crederent, quod nusquam omnino legimus. Herodianos itaque (ut diximus) milites Herodis appellat, qui in exigendis tributis erant præpositi. Dicunt ergo: *Magister, scimus quia verax es*. Magistrum et veracem vocant, ut quasi homo eorum adulatione delectatus, secretum sui cordis eis simpliciter aperiat. *Scimus, inquit, quia verax es, et viam Dei*, id est legem Dei, *in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo*, id est, in proferenda veritate, nullius vel amicitiam, vel inimicitiam curas. Quare hoc dixerint, manifestant cum subdunt: *Non enim respicis personam hominum*, id est, nec propter pauperem, nec propter divitem veritate relicta mendacium loqueris. *Dic ergo nobis quid tibi videtur? Licet censum dare, an non?* Tanquam dicerent: Nos servi sumus summi Regis, legem ab eo accepimus, decimas, primitias, oblationes ac victimas, juxta legis mandata, ipsi offerimus, et ideo injustum est ut terrenis regibus serviamus. Hoc autem blanda et fraudulenta interrogatione dicentes, ad hoc illum perducere laborabant ut magis Deum quam Cæsarem timens, diceret non debere Romanis tributa solvi, quatenus hoc audientes Herodiani, id est, ministri præsidis qui præsentibus erant, tenerent eum quasi seditionis principem contra Judæos. Si vero diceret tributum esse reddendum, tanquam destructorem legis illum calumniarentur. *Cognita autem Jesus nequitia illorum*, hoc est, considerans dolum et fraudes eorum, dixit: *Quid me tentatis, hypocritæ?* Attendendum quia non secundum sermones eorum fictos blande respondit, sed juxta conscientiam eorum crudelem aspera objecit, cogitationibus illorum non verbis respondens. Prima etenim virtus est respondentis interrogantium verba cognoscere, et non discipulos, sed tentatores vocare. Hypocrita ergo vocatur qui aliud est et aliud simulat, id est aliud opere agit, et aliud voce præterdit. Hypocritas autem idcirco eos nuncupat, ut audientes ex ore ejus quæ ipsi cogitabant in corde, considerarent eum humanorum cordium cogitorem tanquam omnipotentem Deum, et quod facere in illum cogitabant, perficere non auderent. Hypocritæ autem subaurati dicuntur. *Hypo* enim Græce sub, *chrysos* aurum dicitur. Merito ergo tentatores suos hypocritas nuncupat, qui aliud nitentur opere, aliud simulabant voce. *Ostend te mihi numisma census*. Sapientia semper egit sapienter, ut suos tentatores propriis illorum sermonibus vinceret. *Ostendite, inquit, mihi numisma*, id est, inscriptionem denarii, vel, ut alii dicunt, monetam. Dictum autem est numisma a nomine quod inscribatur denario. Est autem denarius genus nummi quod pro decem nummis imputabatur, et habebat nomen et imaginem Cæsaris. Et ait illis: *Cujus est imago hæc et superscriptio?* Ex hoc loco conjicere possunt veritatem, qui dicunt Dominum Jesum Christum causa ignorantiae aliquando interrogasse Judæos, et non potius causa dispensationis. Interrogat enim cujus sit imago nummi, et superscriptio ejus, non quod ipse nesciat quod omnes scire poterant qui videbant denarium,

46

sed ideo ut ad sermonem eorum competenter respondere valeat. *Dicunt ei : Cæsaris.* In hoc loco Cæsar non Augustus Octavianus intelligendus est, sed Tiberius privignus ejus, qui successerat in imperio, sub quo et passus est Dominus. Sciendum vero est omnes reges Romanorum Cæsares esse appellatos, a primo Caio Julio Cæsare. Qui ideo sic appellatus est quod vel cæso utero matris in lucem eruperit, vel quod cum cæsarie capillorum fuerit natus. *Tunc ait eis : Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari : et quæ sunt Dei, Deo. Reddite Cæsari quæ ejus sunt, id est, nummum, tributum et pecuniam; et quæ Dei sunt, Deo, id est, decimas et primitias, et cætera donaria, quæ legis decreto mandantur.* Quod Dominus faciendum præcepit, ipse quoque opere implevit. Nam cum venisset Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant ad Petrum, et dixerunt : *Magister vester non solvit didrachma? At ille ait : Etiam. Et cum introisset Petrus domum, prævenit eum Jesus, dicens : Quid tibi videtur, Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis suis, an ab alienis? At ille ait : Ab alienis. Dixit illi Jesus : Ergo liberi sunt filii (Matth. xvii).* Ac si diceret : Si filii regum liberi sunt a tributo, ego qui sum filius regis æterni, atque de stirpe regis terreni generatus, a tributo liber esse deberem. *Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum : et eum piscem qui primus ascenderit, tolle, et aperto ore ejus inveniens staterem : illum sumens, da eis pro me et pro te (Ibid.).* In quo loco dicit beatus Hieronymus ignorare se quid potissimum mirandum sit, utrum præscientia Salvatoris, an magnitudo ejus virtutis. Præscientia quidem, quod noverit piscem habere staterem in ore, et quod primum ipse capiendus esset. Magnitudo autem virtutis, si ad verbum illius statim stater in ore piscis creatus est, et quod futurum erat, loquendo fecerit. Ergo, ut ante dictum est, Dominus noster et secundum carnem et secundum spiritum ejus filius regis erat, vel ex David stirpe generatus, vel omnipotentis Verbum Patris. Tributa quasi regis filius non debebat, sed qui humilitatem carnis assumpserat, debuit adimplere omnem justitiam. Nosque infelices, qui Christi censemur nomine, et nihil dignum facimus tanta majestate. Ille pro nobis et crucem sustinuit, tributa non reddimus, et quasi filii regis a vectigalibus immunes sumus. Deo etiam reddidit Dominus Jesus quæ Dei sunt, quoniam in omnibus operibus suis voluntatem Patris adimplevit, juxta quod ipse loquitur : *Non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me, Patris (Joan. vi).* Spiritualiter, sicut Cæsar exigit denarium a suis subjectis, in quo imago ejus exprimitur, ita Deus requirit a nobis animam lumine vultus sui insignitam. Unde Psalmista ait : *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine (Psal. iv).* Quemadmodum enim denarius insignitur regis imagine, ita anima nostra divini luminis illustratur claritate. Homo namque ad imaginem et similitudinem Dei conditus est, non in corpore, sed in spiritu, id est anima. Quod Paulus

apostolus manifestat cum dicit : *Renovamini spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis (Ephes. iv).* Quibus verbis non in corpore, sed in spiritu, ad imaginem et similitudinem Dei homo creatus esse ostenditur. Creatus est ergo ad imaginem et similitudinem Dei in anima, ut sicut est Deus sanctus, justus et verus, discernitque inter bonum et malum, ita et ipse homo sanctus, justus verusque manens, discretionem æque boni malive retineat. Ad similitudinem nihilominus Dei factus est, ut sicut est Deus perpetuus et immortalis, ita esset etiam homo (nisi peccasset) immortalis atque æternus. Taliter ergo, ut diximus, ad similitudinem et imaginem Dei est homo conditus, non in corpore, sed in spiritu, ea distinctione servata, ut imago accipiatur in sanctitate, similitudo autem in æternitate. Studeamus ergo renovari spiritu mentis nostræ, et induere novum hominem qui secundum Deum creatus est, ut mereamur ei reddere denarium suum, hoc est, vitam nostram sanctam et immaculatam. Aliter Pharisæos et Herodianos, qui ad tentandum Dominum sunt missi, diversæ constat fuisse voluntatis. Alii enim nil reddere Cæsari, alii vero tantum Cæsari, omnia censebant esse reddenda. Proinde duo isti ordines tentatorum duo significant genera hæreticorum, quorum alterum docet tantummodo corpori obsequendum, et Cæsari, id est ventri, qui et in libro beati Job *exactor* vocatur, solummodo militandum. Alterum vero genus hæreticorum suadet corporis curam penitus omnittendam, et animæ tantummodo profectibus invigilandum, nonnunquam etiam ipsi corpori causa animæ perniciem inferendam. Sed Dominus utrumque abnuens, regia via docet esse gradiendum, et corpori quidem subsidium non negandum : animæ vero profectui pro utilitate et tempore insinuat insistendum, discretionem in omnibus conservata, quatenus et corpus subjacere valeat, et animus inedia corporis non tabescat. Item alio sensu Cæsarem intellige diabolus, qui semel in paradiso homini vilem persuasionis nummum contulit, et quotidie ab eo hujus debiti reatum quærit. Cui tunc non sicut ille expetit, sed sicut utilitas nostra poscit, censum reddimus, cum perversa agere despiciamus, cum peccatum quod ab eo suadente contraximus, digna pœnitentiæ satisfactione purgamus, cum vitia deserimus, eisque cum suo auctore abrepuntiamus, ut, tali tributo reddito, liberi ac securi deinceps vivamus. Sed postquam ita diabolo quod ab illo accepimus reddimus, necesse est ut Deo omnipotenti quod ab illo sumpsimus intermeratum restituamus, animam videlicet nostram lumine vultus ejus insignitam et immaculatam, actionibus adornatam. Moneta enim Dei sumus, a thesauro ejus decidimus, errore detritum est quod in nobis fuerat impressum. Quocirca solerter est studendum ut imaginem Dei quam peccando in nobis corrupimus, pœnitendo et digne vivendo reparare satagemus. Ipso adjuvante qui vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, etc.

HOMILIA CXCIV.

IN DOMINICA XXV POST PENTECOSTEN.

(Ex beati Ambrosii in Evangelium secundum Lucam expositione, lib. VI, num. 55.)

*In illo tempore loquente Jesu ad turbas, Ecce princeps unus accessit, et adoravit eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta est, sed veni et impone manum super eam, et vivet, etc. (Luc. VIII.)*Reliquerat in Gerasenis synagogam Christus, etc. *Reliqua vide apud sanctum Ambrosium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ XV, col. 1682.*

HOMILIA CXCVI.

IN EADEM DOMINICA.

(Ex ven. Bedæ presbyteri in Evangelium secundum Lucam expositione, lib. III.)

*In illo tempore loquente Jesu ad turbas, ecce princeps unus accessit, et adoravit eum, dicens, etc. (Luc. VIII.)**Ecce vir venit cui nomen erat Jairus, et ipse princeps synagogæ erat. Priori lectioni quam de abjectione Synagogæ, fideque Ecclesiæ, atque iterum instauratione Synagogæ sumus interpretati, consequenter archisynagogi filia moriens subjungitur, etc. Reliqua vide apud venerabilem Bedam, Operum ejus tomo III, Patrologiæ XCII, col. 411.*

HOMILIA CXCVII.

IN DOMINICA XXVI POST PENTECOSTEN.

(Ex beato Augustino [?].)

In illo tempore cum sublevasset oculos Jesus, et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi, etc. (Joan. VI.)

Miracula quæ fecit Dominus noster Jesus Christus sunt quidem divina opera, et ad intelligendum Deum de visibilibus admonent humanam mentem. Quia enim ille non est talis substantia quæ videri oculis possit, et miracula ejus, quibus totum mundum regit universamque creaturam administrat, assiduitate viluerunt, ita ut pene nemo dignetur attendere opera Dei mira et stupenda in quolibet seminis grano, secundum ipsam suam misericordiam servavit sibi quædam quæ faceret opportuno tempore, præter usitatum ordinem cursumque naturæ, non ut majora, sed insolita videndo, stuperent, quibus quotidiana viluerant. Majus enim miraculum est gubernatio totius mundi quam saturatio quinque millium hominum de quinque panibus, et tamen hæc nemo miratur. Illud mirantur homines, non quia majus est, sed quia raram est. Quis enim et nunc pascit universum mundum, nisi ille qui de paucis granis segetes creat? Fecit ergo quomodo Deus. Unde enim multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicavit quinque panes. Potestas enim erat in manibus Christi: panes autem illi quinque quasi semina erant, non quidem terræ mandata, sed ab eo qui terram fecit multiplicata. Hoc ergo admotum est sensibus, quo erigeretur mens, et exhibitum oculis ubi exerceretur intellectus, ut invisibilem Deum per visibilia opera miraremur, et erecti ad fidem, et purgati per fidem, etiam ipsum invisibiliter videre cupe-

A remus, quem de rebus visibilibus invisibiliter nosceremus. Nec tamen sufficit hæc intueri miraculis Christi. Interrogemus ipsa miracula quid nobis loquantur de Christo. Habent enim, si intelligantur, linguam suam. Nam quia ipse Christus Verbum Dei est, etiam factum Verbi Verbum nobis est. Hoc ergo miraculum sicut audivimus quam magnum sit, quæramus etiam quam profundum sit. Non tantum ejus superficie delectemur, sed etiam altitudinem perscrutemur. Habet enim aliquid intus hoc quod miramur foris. Vidimus, expectavimus magnum quiddam, præclarum quiddam et omnino divinum, quod fieri nisi a Domino non possit, laudavimus de facto factorem. Sed quemadmodum si litteras pulchras alicubi inspiceremus, non nobis sufficeret laudare scriptoris articulum, quomodo eas pariles, æquales, decorasque fecerit, nisi etiam legeremus quid nobis per illas indicaverit: ita factum hoc qui tantum aspicit, delectatur pulchritudine facti, ut adhiretur artificem. Qui autem intelligit, quasi legit. Aliter enim videtur pictura, aliter videntur litteræ. Picturam cum videris, hoc est, totum vidisse, laudasse; litteras cum videris, non est hoc totum, quoniam commoneris et legere. Etenim dicis cum videris litteras, si forte non eas nosti legere. Quid putamus esse quod hic scriptum est? Interrogas quid sit, cum jam videas aliquid. Aliud tibi demonstraturus est, a quo quæris agnoscere quod vidisti. Alios ille oculos habet, alios tu. Nonne similiter apices videtis? Sed non similiter signa cognoscitis. Tu ergo vides et laudas, ille videt, laudat, legit et intelligit. Quia ergo vidimus, quia laudavimus, legamus et intelligamus. *Dominus in monte.* Multo magis intelligamus, quia *Dominus in monte*, verbum est in alto. Proinde non quasi humiliter jacet quod in monte factum est, nec transeunter prætereundum, sed suspiciendum. Turbas vidit, esurientes agnovit, misericorditer pavit, non solum pro bonitate, verum etiam pro potestate. Quid enim sola prodesset bonitas, ubi non erat panis unde turba esuriens pasceretur? Nisi bonitati adesset potestas, jejuna illa turba remaneret, et esuriens. Denique et discipuli qui erant cum Domino in fame, et ipsi turbas volebant pascere, ut non remanerent inanes, sed unde pascere non habebant. Interrogavit Dominus unde emerentur panes ad turbas pascendas. Et ait Scriptura: *Hoc autem dicebat tentans eum, discipulum scilicet Philippum quem interrogaverat. Ipse enim sciebat quid esset, facturus.* Cur ergo de bono tentabat, nisi quia ignorantiam discipuli demonstrabat? et forte in demonstratione ignorantiae discipuli aliquid significavit. Apparebit ergo cum ipsum sacramentum de quinque panibus nobis cœperit loqui, et quid significet indicare. Ibi enim videbimus quare Dominus in hoc facto ignorantiam discipuli voluit interrogando quod sciebat ostendere. Nam interrogamus aliquando quod nescimus, audire volentes ut discamus. Aliquando interrogamus quod scimus, scire volentes utrum et ille sciat quem interrogamus. Utrumque hoc noverat

Dominus : et quod interrogabat sciebat, et quid esset facturus ipse noverat, et hoc nescire Philippum sciebat similiter. Quare itaque interrogabat, nisi quia illius ignorantiam demonstrabat? Et hoc quare fecerit, ut dixi, postea intelligemus. *Andreas ait : Est hic puer quidam qui habet quinque panes et duos pisces. Sed hæc quid sunt inter tantos? Cum dixisset Philippus interrogatus, ducentorum denariorum panes non sufficere quibus tanta illa turba reficeretur, erat ibi quidam puer portans quinque panes hordeaceos et duos pisces. Et ait Jesus : Facite homines discumbere. Erat autem ibi multum fenum, et discubuerunt fere quinque millia hominum. Accepit autem Dominus Jesus panes, gratias egit, jussit frangi, fracti sunt panes, positi ante discumbentes, non jam quinque panes, sed quod adjecerat qui creaverat quod auctum erat : Et de piscibus quantum sufficiebat. Parum est turbam illam fuisse satiatam, etiam fragmenta resederunt, et etiam ipsa colligi jussa sunt ne perirent. Et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum.* Breviter ut curramus, per quinque panes intelliguntur quinque libri Moysi, merito non triticei, sed hordeacei, quia ad Vetus Testamentum pertinent. Nostis autem hordeum ita creatum ut ad medullam ejus vix perveniatur : vestitur enim eadem medulla tegmine paleæ, et ipsa palea tenax et inhærens, ut cum labore exuatur. Talis est littera Veteris Testamenti, vestita tegminibus carnalium sacramentorum. Sed si ad ejus medullam perveniatur, pascit et satiat. Ferebat ergo quidam puer quinque panes et duos pisces. Si quæramus quis fuerit puer iste, forte populus Israel erat, qui sensu puerili portabat, nec manducabat. Illa enim quæ portabat, clausa onerabant, et aperta pascebant. Duo autem pisces videntur nobis significare illas duas in Veteri Testamento sublimes personas, quæ ungebantur ad populum sacrificandum et regendum, sacerdotes et reges. Et ipse in mysterio venit aliquando, qui per illas significabatur. Venit aliquando, qui per medullam hordei ostendebatur, per paleam vero hordei occultabatur; venit ipse unus utramque personam in se portans, sacerdotis et regis. Sacerdotis, per victimam quam seipsum obtulit pro nobis Deo. Regis, quia regimur ab eo, et aperiuntur quæ clausa portabantur. Gratias illi : implevit per se quod per Vetus Testamentum promittebatur. Et fracti sunt panes, frangendo multiplicati sunt. Nihil verius. Quinque enim libri Moysi, quam multos libros cum exponuntur tanquam frangendo, id est disserendo, fecerunt. Sed quia in illo hordeo ignorantia primi populi tegebatur, de quo primo populo dictum est : *Quandiu legitur Moyses, velamen supra corda eorum positum est (II Cor. III).* Nondum enim velamen ablatum erat, quia nondum venerat Christus, nondum velum templi fuerat illo in cruce pendente conscissum. Quia ergo ignorantia populi erat in lege, propterea tentatio illa Domini ignorantiam discipuli demonstrabat. Nihil ergo vacat. Omnia eminent, sed intellectorem requirunt. Nam et ipse numerus pasti populi

A populum significabat sub lege constitutum. Cur enim quinque millia erant, nisi quia sub lege erant, quæ lex quinque libris Moysi explicatur? Unde de quinque illis porticibus languidi prodebantur, non sanabantur. Ille enim ibi curavit languidum, qui et hic turbas de quinque panibus pavit. Nam et super fenum discumbebant. Carnaliter ergo sapiebant, et in carnalibus quiescebant. *Omnis enim caro fenum (Isa. XL).* Quæ sunt autem illa fragmenta, nisi quæ populus non potuit manducare? Intelliguntur ergo quædam secretiora intelligentiæ, quæ multitudo non potest capere. Quid ergo restat, nisi ut secretiora intelligentiæ, quæ non potest capere multitudo, illi credantur qui idonei sunt et alios docere, sicut erant apostoli? Unde duodecim cophini impleti sunt.

B Factum est hoc et mirabiliter, quia magnum; factum est et utiliter, quia spiritualiter factum est. Qui tunc viderunt, admirati sunt : nos enim nunc miramur cum audimus. Factum est autem ut illi viderent, scriptum est autem ut nos audiremus. Quod in illis oculi valuerunt, hoc in nobis fides. Cernimus quippe animo quod oculis non potuimus, et prælati illis sumus, quoniam de nobis dictum est, *Beati qui non vident, et credunt (Joan. XX).* Adde autem quia forte et intelleximus quod illa turba non intellexerit, et vere nos pasti sumus, qui ad medullam hordei pervenire potuimus. Denique homines illi qui viderunt hoc, quid putaverunt? *Illi, inquit, homines cum vidissent quod fecerat signum, dicebant, quia hic est vere propheta.* Forte adhuc ideo prophetam Christum putabant quia super fenum discumbebant. Erat autem ille Dominus prophetarum, impletor prophetarum, sanctificator prophetarum, sed et propheta. Nam et Moysi dictum est : *Suscitabo eis prophetam similem tui (Deut. XVIII).* Similem secundum carnem, non secundum majestatem. Et de ipso Christo illam Domini promissionem habere intellectum, aperte in Actibus apostolorum exponitur et legitur (*Act. VII*). Et ipse Dominus de se ait : *Non est propheta sine honore nisi in patria sua (Marc. VI).* Propheta Dominus, et verbum Dei Dominus, et nullus propheta sine verbo Dei prophetat. Cum prophetis Verbum Dei, et propheta Verbum Dei. Meruerunt priora tempora prophetas afflatos et impletos Verbo Dei. Meruimus nos prophetam ipsum Verbum Dei. Sic autem propheta Christus Dominus prophetarum, sicut angelus Christus Dominus angelorum. Nam et ipse dictus est *magni consilii angelus (Isa. IX).* Verumtamen alibi quid dicit propheta? Quia non legatus neque angelus, sed ipse veniens salvos faciet eos, id est, ad salvos faciendos eos non mittet legatum, non mittet angelum, sed veniet ipse. Quis veniet? Ipse angelus. Certe non per angelum, nisi quis iste sic angelus, ut etiam Dominus sit angelorum. Etenim angeli nuntii sunt Latine. Si Christus nihil annuntiaret, angelus non diceretur. Christus si nihil prophetaret, propheta non diceretur. Exhortatus est nos ad fidem, et ad capessendam vitam æternam. Aliquid præsens annuntiavit, aliquid futurum præ-

dixit. Ex eo quod præsens annuntiavit, angelus erat. **A** Ex eo quod futurum prædixit, propheta erat. Ex eo quod Verbum Dei caro factum est, et angelorum et prophetarum Dominus erat. Tu autem, Domine.

HOMILIA CXCVIII.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE VEL ALTARIS.

(Ex Opp. sancti Augustini.)

Quotiescunque, fratres charissimi, altaris vel templi festivitatem colimus, etc. *Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXIX, col. 2166.*

HOMILIA CXCIX.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE VEL ALTARIS CONSECRATIONE.

(Ex eodem.)

Recte festa Ecclesiae colunt qui se Ecclesiae filios esse cognoscunt, etc. *Reliqua vide tomo ut supra, B col. 2171.*

HOMILIA CC.

IN DEDICATIONE ALTARUM.

(Ex Opp. venerabilis Bedæ presbyteri.)

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: Non est arbor bona quæ facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructum bonum, etc. (Luc. vi).

Quia, propitia Divinitate, fratres charissimi, etc. *Reliqua vide apud venerabilem Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 433.*

HOMILIA CCI.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

(Ex Opp. ven. Bedæ presbyteri.)

In illo tempore facta sunt encænna in Hierosolymis, et hiems erat, et ambulabat Jesus in templo in porticu Salomonis, etc. (Joan. x).

Audivimus ex lectione evangelica, fratres charissimi, quia facta sunt encænna in Hierosolymis, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 243.*

HOMILIA CCII.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

(Ex eodem.)

In illo tempore, ingressus Jesus perambulabat Hiericho. Et ecce vir nomine Zachæus, et hic erat princeps publicanorum, et ipse dives, etc. (Luc. xix).

Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum (Luc. xv.ii). Ecce enim camelus deposita gibbi sarcina, per foramen acus transit, etc. Reliqua vide tomo ut supra, col. 439.

INCIPIUNT HOMILIAE DE SANCTIS.

HOMILIA PRIMA.

IN VIGILIA SANCTI ANDREÆ APOSTOLI.

In illo tempore stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo. Et respiciens Jesum ambulans, dixit: Ecce Agnus Dei, etc. (Joan. i).

Tanta ac talis est divinæ Scripturæ sublimitas, etc. *Reliqua vide apud ven. Bedam, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XCIV, col. 256.*

HOMILIA II.

IN DIE SANCTI ANDREÆ.

(Ex Opp. beati Gregorii papæ.)

In illo tempore, ambulans Jesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare, etc. (Matth. iv).

Audistis, fratres charissimi, quia ad unius jussionis vocem Petrus et Andreas, etc. *Reliqua vide apud sanctum Gregorium, Operum ejus tomo II, Patrologiæ LXXVI, col. 1093.*

HOMILIA III.

DE EODEM FESTO.

(Ex Opp. beati Augustini episcopi.)

Mirum quibusdam videtur, charissimi, etc. *Reliqua vide apud sanctum Augustinum, Operum ejus tomo V, Patrologiæ XXXVIII, col. 442.*

HOMILIA IV.

IN OCTAVA SANCTI ANDREÆ.

In illo tempore ambulans Jesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare, etc. (Matth. iv)

Cunctis notissimum est quod mare Galilææ propter diversa loca sibi adjacentia diversis etiam appellationibus nuncupatur. Hoc ergo mare, sive stagnum, quia delectabiles aquas habebat ad bibendum, et copia piscium redundabat, ideo multitudinem incolarum circa se continebat. Quod Dominus idcirco frequenter transnavigabat, sicut in Evangelio legimus, ut populis circum jacentibus miracula sua ostenderet, atque verbo suæ prædicationis eos ad viam salutis invitaret. Secus hoc mare ergo Redemptor noster ambulans, vidit duos fratres piscatores mittentes retia in mare. Sed merito quæritur cur ad Novi Testamenti gratiam in mundo prædicandam, non filii regum, non scribæ primo vocantur, sed piscatores eliguntur. Nimirum ideo quia quæ infirma sunt apud homines, fortia sunt apud Deum. Piscatores enim vocantur et non nobiles, ne potentes sæculi istius superbirent, et dicerent quia Christus fidem suam non nisi per illos inducere mundo potuerit. Illitterati ad prædicandum mittuntur, ut materia superbiendi hujus sæculi sapientibus amputetur, dum vident Evangelium non per eloquentes, sed per simplices prædicatores usque ad fines terræ dilatatum. Bini autem ideo vocantur, quia geminam dilectionem prædicaturi, geminum etiam Testamentum mundo erant tradituri. Spiritualiter vero, quod ambulans Dominus secus mare Galilææ, vidit Petrum et Andream retia mittentes, significat quia incarnatus Dei Filius in mari istius mundi spirituales piscatores vidit, quos ante mundi constitutionem ad opus prædicationis aptos esse præscivit. *Et ait illis*